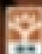
PEYGAMBERİMİZE NEDEN İNANMADILAR?

Peygamberimize
Neden İnanmadılar?

PEYGAMBERİMİZE NEDEN İNANMADILAR?

AHMET LÜTFİ KAZANCI

PEYGAMBERİMİZE NEDEN İNANMADILAR?

Editör
Seyyit N. ERKAL

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Mizanpaj
Ahmet KAHRAMANOĞLU

ISBN
975-278-183-7

Yayın Numarası
437

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası / İZMİR Tel: (0232) 252 20 96
Mart 2006

Genel Dağıtım
Gökkuşağı Pazarlama ve Dağıtım
Alayköşkü Cad. No: 12 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 519 39 33Faks: (0212) 519 39 01

Işık Yayınları
Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5
34676Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 318 42 88Faks: (0216) 318 52 20
www.isikyayinlari.com

İÇİNDEKİLER

Üçüncü Bölüm

TAKDİM

Bütün Peygamberler insanları karanlıklardan aydınlığa, hidayete davet etmişler, Allah'a giden nurlu yolun rehberleri olmuşlardır.

Bu yola kendiliklerinden değil, Yüce Mevla tarafından vazifelendirildikleri için atılmışlar, insanları; insanlığın kemaline ulaştıracak, fazilet yolunda yürütecek bir ahkâmı tebliğ etmişlerdir.

Peygamberler bu yolda hizmet verirken, şahısları için menfaat gözetmemiş, ücret beklememişlerdir. İstenilen vazifeler de sadece insanların hayrına, saadetine vesile olacaktır. Peygamberler, davet ettikleri ahkâma herkesten önce bizzat kendileri riayet etmişler, güç yetmeyen tekliflerde insanların karşılarına çıkmamışlardır.

Ellerinde kendilerinin, Allah, tarafından Peygamber olarak görevlendirildiklerine dair kesin belgeler, mucizeler vardır.

***

Bununla beraber Peygamberlerin getirdiği bu en haklı dava, bir takım insanlar tarafından durdurulma çabasıyla karşılaşmıştır. Peygamberler büyük bir samimiyetle vazifelerini yürütürken, insanları Allah'a kul olmaktan uzak tutmaya

çalışan bir grup daima bulunmuştur. Nerede bir Musa varsa, karşısında bir Firavun türemiş, var gücüyle hakkı susturmak, batılı desteklemek için çalışmıştır.

Neydi bu adamların dertleri?.. Neden inanmamışlar, neden Peygamberlerin karşılarında cephe almışlardı?...

Elinizdeki bu kitap bu sualin cevabını bulmaya çalışmaktadır.

***

Kitap, bir giriş ve üç bölümden meydana gelmektedir.

Giriş kısmında: Arapların aklî, dinî ve içtimai durumları üzerinde durulmuştur. Peygamberlerin getirdiği ve kendileri için maddi yahut manevi yönden zararlı olmayan, faydalı olan bir ahkâmı reddederken, aklî durumları ne idi? Faydasını zararından ayıramayan, aptal, ahmak kişiler miydi? Bu sebeple mi içinde bulundukları duruma razı olmuşlar, daha iyiyi, daha faziletli olanı reddetmişlerdi?... Aklî dengeleri yerinde ise iyiyi ve doğruyu ne diye reddetmişlerdi?.. Ne gibi hesapların peşindeydiler?

Ayrıca İslâm dinini kabul ettikleri takdirde ne kaybederler, ne kazanırlardı. İyi ve fena manada ne gibi değerlere maliktiler. Bu konular üzerinde bilgi vermeye çalıştık.

Birinci bölümde: Muhtemel itirazlar ortaya konulmuş, cevapları üzerinde durulmuştur. Peygamberlerde ve getirdikleri dinde hoşa gitmeyen cihetler neler olabilir, neden reddedilebilir?.. Peygamberler itibarsız kişiler miydi?... Davet ettikleri ahkama kendileri riayet etmiyor muydu?... Servet, saltanat meraklısı mı idiler?... Güç yetmeyen amelleri mi teklif etmişlerdi?... gibi.

İkinci bölümde: Müşriklerin yaptıkları itirazlara yer verilmiştir. Peygamberimizin bir insan oluşuna, Kur'ân'ın Allah kelamı oluşuna itirazları gibi. Bu arada bir başka Kur'ân getir-

mesini, Kur'ân'ın hep birden topluca indirilmesini istemeleri gibi...

Üçüncü bölümde: Onları inanmamaya sevk eden asıl sebepler üzerinde duruldu. Köklü inançlara bağlılık, kibir ve gurur, haset ve benzeri sebepler.

***

Okuyanlara faydalar vermesini Yüce Mevla'dan niyaz ederim.

Ahmet Lütfi Kazancı

GİRİŞ

ARAPLARDA AKLÎ, DİNİ VE İÇTİMAİ DURUM

"Şayet biz söz dinleseydik, yahut aklımızı kullansaydık bu çılgın alevli cehennemin ashabından olmazdık, dediler. Böylece suçlarını itiraf ettiler..."

(Mülk, 67/10, 11)

"Onlardan birine kızının doğduğu müjdesi verildiği zaman öfkelenerek yüzü kapkara kesiliyor. Verilen müjdenin bıraktığı tesirle utanıp kavminden gizleniyor. Acaba o çocuğu zillet ve horluğa katlanarak saklayacak mı?... Yoksa toprağa mı gömecek... Bak ne kötü hüküm veriyorlar."

(Nahl, 16/58, 59)

ARAPLARDA AKLÎ DURUM

Rasulallah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, insanları huzur ve saadete götürecek, insana gerçek insan hayatını yaşatacak bir ahkâm getirmiş; fakat Kureyşliler bu ahkâmın karşısına durmuş, reddetmişlerdi.

Acaba bu adamlar kârını zararını bilmez, iyiyi kötüden ayırt edemez kişiler miydi ki, İslâm Dini hakkında «zararlıdır» damgasını vurdular, içinde yaşadıkları ve «cahiliye» adına gerçekten layık olan bir hayata razı oldular?

Durumu bu yönüyle ele almakta fayda vardır. Şayet onlar iyi ile kötü arasında fark görmeyen, ak ile karayı birbirine denk sayan kişiler iseler, o zaman söylenecek söz kalmaz. Çünkü tarihin her devrinde aklı olmayandan teklif kaldırılmıştır. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizden de «Kişinin dini, aklının varlığına bağlıdır. Aklı olmayanın dini olmaz»[1] mealinde bir hadis nakledilir.

Cansız taşın karşısında eğilen, ibadet eden ve –şaka değil– ciddi olarak onu mabud kabul eden, hatta bu yolda kanlı savaşlar veren insanın, aklının başında olup olmadığı tartışılabilir.

Ancak görülen odur ki imanla akıl her zaman birbirini yüzde yüz destekler durumda olmaz. Sahaları birbirinden ayrıdır. Çoğu yerde akıl, kendi Ölçülerine zıt olanın kabul edildi-

---

1 Feyzu'l-Kadir, 3/531

ği yerde sesini çıkarmaz yahut kendine göre bir izah tarzı bulma mecburiyetini hisseder. Nitekim onlar da, taşları, ağaçları birer ilah olarak düşünürken, gerçek mabudun Allah Taalâ olduğunu, fakat bu putların da kendilerini Allah'a yaklaştıran birer şefaatçi olduklarını belirtmişlerdir.[2]

Ne var ki gerçek ma'bud dedikleri Allah Tealâ'yı başları sıkışmayınca hiç arayıp sormamışlar, daima onu "zihinlerin unutulan köşesinde" saklamışlar, her şeyi putlardan bilmişler, bütün gücü putlara ait olarak kabul etmişlerdir. Başları sıkıştığı zaman samimiyetle «Allah'ım...» diye dua edenler, sıkıntıyı atlattıktan sonra yine kendi bildikleri havaya dönmüşlerdir." (Ankebut, 29/65) Hatta Ebu Süfyan gibi, kavminin reisi durumunda olan bir kişi, Uhud harbinde kazandığı zaferin sarhoşluğuyla, Rasulullah Efendimize ve arkadaşlarına karşı, putlara inanışını bir iftihar vesilesi sayarak «Bizim Uzzâ isimli putumuz var, ama sizin Uzzanız yok» demekten kendini alamamıştı.[3]

***

İnançları batıl olmakla birlikte, Kureyşlileri, «anormal bir akla sahiptiler» diyerek suçlamak doğru değildir. Yıllar boyu Rasulullah Efendimizle olan münasebetleri göz önünde bulundurulursa onlarda normal bir aklın, yeterli bir zekânın varlığını kabul etmemek için hiçbir sebep yoktur. Bu hükmü verirken elimizde bulunan pek çok delil, bu delillerin çıkarıldığı pek çok malzeme vardır.

O halde Kureyşliler, İslam Dinini reddederken «söz olsun» diye değil, bile bile, şuurlu bir karşı koyuşla reddetmişlerdir.

Böyle olmasaydı, onları yaptıkları çirkin hareketlerden dolayı ayıplamaya, sorumlu tutmaya lüzum kalmazdı.

***

---

2 bak, Yunus Sûresi, 10/18; Zümer Sûresi, 39/3

3 Buhârî, Megazi, 17

1 – Dikkatimizi çeken ilk husus, Peygamberimizin de mensubu bulunduğu Kureyş kabilesinin, diğer kabileler arasında «sayılan, hürmet edilen, itibarlı» bir kabile olduğudur. Bu konu, üzerinde tartışma yapılamayacak kadar kesindir.

Şu da bilinen bir gerçektir ki, aklı olmayanlara acınır, merhamet edilir, fakat hürmet edilmez. Aklî dengesi bozuk olanlara bir mevki ve makam verilmez, bir mevkiin kendisine teslim edildiği şahıs, zaman gelir aklî dengesini kaybederse, mevkiini de kaybetmiş olur.

Buna göre, Kureyşliler «ne yaptığını bilmez, aklî dengeden mahrum» kişiler değillerdi.

2 – Şiir, insandaki ince duyguların bir meyvesidir. Önüne gelen herkesin şiir söyleyemeyeceği muhakkaktır. Herkesin göremediğini görebilmek, gördüklerini edebi bir ölçü içinde verebilmek lazımdır. Bu bakımdan şair; aklı, muhakemesi, duygusu ve kabiliyeti itibariyle içinde bulunduğu cemiyet seviyesini aşmış bir insan sayılabilir.

Biz, Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin nübüvvet vazifesini aldığı zamanda yetişen birçok şair ve hatibi isimleriyle, mensubu bulundukları kabileleriyle biliyoruz.

Arap edebiyatını tetkik edenler yüksek bir şiir duygusunun tesir sahasına girdiklerini hissederler. Çölün sıcak havasından, önüne katıp otlattığı develerinden, kabile çadırlarından ve nihayet aralarında bir ömür tükettiği kabile insanlarından başka bir şey tanımayan bu insanlarda, bu derece ince bir duygunun bulunması, yirminci asırda yaşayanlara bile hayret ve dehşet verir. Sevgilisini anlatırken duyduğu heyecanı, ifadelerindeki coşkunluğu, buluşlarındaki inceliği duyan ve anlatabilen şairlerin sayısı, yirminci asırda bile pek fazla olmasa gerektir.

Bu şiirler, uzun uzadıya tahsil görmüş, edebi eserleri incelemiş, ömrünü kütüphanelerde tüketmiş, edebiyat tarihîni

bilen kimselerin kaleminden çıkmış değildi. Bununla beraber bu şiirler; ölçülü, vezinli, kafiyeli, manalı idi.

Kabile çadırları arasından uğurlanan bir âşık şair, sevgilisinin sadece bir bakışından çıkardığı manayı şöyle dile getiriyor: «Sevgilim ev halkından çekindi, konuşamadı, sadece göz ucuyla işaretle yetindi. Ama ben anladım ki o bakış bana; merhaba, hoş geldin, sefalar getirdin ey bağrı yanık sevgili diyordu.»l[4]

Bir gözün bakışlarından bunları anlayan, bu duyguları gerçekten iki güzel beyit ile dile getiren kişinin akıl durumu hakkında ne söylenebilir?...

Meşhur. Arap ediplerinden Rebiatür Rey, bir gün uzun süren bir konuşma yapmış ve kendi de bu konuşmayı beğenmişti. Yanında bulunan bir bedeviye sordu:

– Size göre belagat nedir?

– Az ve doğru sözdür.

– Belagattan aciz olmak nedir?

– Sabahtan beri içinde bulunduğun haldir.[5] Biz bu konuşmayı tahlil ettiğimiz zaman şu iki neticeyi çıkarırız:

a) Hitabet sahasında şöhret bulmuş bir edibin, bir bedeviden fikir sorması, onun edebî görüş ve zevkine değer vermesindendir.

b) Bedevinin cevabı, kendilerinde bulunan anlayış ve kabiliyet hakkında açık bir fikir vermektedir. «Az ve doğru söz konuşmak» bir meziyettir. Fakat böyle bir konuşmayı dinlemekten zevk almak, geveze hatiplere yüz vermemek de böyledir. Bir cemiyette bu anlayışın yer almış olması, onlarda akıl ve muhakeme kabiliyetinin mükemmel derecede olduğunu gösterir.

---

4 Câhız, el-Beyan ve't-Tebyin

5 Câhız, el-Beyan ve't-Tebyin

Az ve doğru sözü yeterli bulan bir insanın, anlayışsız olduğunu söyleyebilmek için anlayışsız olmak lazımdır.

Şu cümleler, meşhur şair Züheyr'e aittir: «Gurbete çıkan, düşmanı dostu zanneder. Kendi vakarını ayaklar altına alana hürmet edilmez, ikram yapılmaz. İnsanın bir huyu varsa, onu ne derece gizlerse gizlesin çaresiz fark edilir... Sessiz duran nice insan görürsün. Zannettiğinden daha üstün veya daha değersiz olduğu, konuştuğu zaman ortaya çıkar.»

Bunlar gelişigüzel söylenmiş sözler değildir. İnceden inceye yapılan tahlillerin, gözlemlerin neticesidir. Bugün bile cemiyette örneklerinin rahatça bulunabileceği, tatbik edilebileceği değerli ifadelerdir.

Ukâz Hatibi diye şöhret bulmuş olan Kuss b. Sâıde'nin, ölümü anlatan şu şiirine bakın: "Geçen asırlar bizim için bir sürü ibretle dolu... Ben:

Ölümün giriş kapılarını gördüm fakat çıkış yerlerinin bulunmadığını fark ettim, küçük büyük herkesin ölüm yolculuğuna koyulduğunu, gidenin geri dönmediğini, kalanın ebedi olmadığını sezdiğim zaman... Anladım ki herkese olan bana da olacaktır."

* * *

3 – Utbe b. Rebia'nın, Peygamber Efendimize yaptığı teklifler, onun makul bir düşünceye sahip olduğunu gösteriyordu:

Peygamberliğin gelişinin altıncı yılında idi. Utbe arkadaşlarına:

– Ne dersiniz, Muhammed'e kadar gideyim, konuşayım, teklifler götüreyim diyorum. Olur ki bunlardan birini kabul eder, mesele böylece halledilmiş olur, dedi.

Arkadaşlarının kabul etmesi üzerine geldi, Rasulullah Efendimiz'e selam verdi ve şunları söyledi:

– Ey kardeşimin oğlu, sen bize göre şerefli bir aileye men-

supsun. Soy cihetiyle inkâr edilmeyecek bir üstünlüğün var. Fakat sen kavminin başına büyük bir iş getirdin. Topluluklarını dağıttın, akıl sahiplerinin fena yolda bulunduğunu söyledin. Tanrılarını ve dinlerini ayıpladın. Geçmiş babalarının küfür üzere olduklarını iddia ettin. Şimdi beni iyi dinle, sana bir takım teklifler getireceğim. Umulur ki kabul edersin.

– Söyle ey Ebul Velid, seni dinliyorum.

– Ey kardeşimin oğlu, bu getirdiğin dava ile mal ve servet sahibi olma düşüncesinde isen, sana aramızda mal toplayalım, en zenginimiz ol.

Bu dava ile şan ve şeref peşinde isen, seni başkan seçelim, sana danışmadan bir iş yapmayalım.

Saltanat sevdasına kapıldıysan, taç giydirelim, seni kendimize sultan yapalım.

Yok, eğer gözüne görünen cin ve peri var da kendini kurtaramıyorsan bütün servetimizi harcayarak tedavi yolunu arayalım. Çünkü bazen insana tedavi edilmedikçe kurtulamayacağı bir hastalık musallat oluverir.

Peygamber Efendimiz, Utbe'yi sonuna kadar böylece dinledikten sonra:

– Sözlerin bitti mi ey Ebul Velid? diye sordu.

– Evet bitti.

– O halde sen de beni dinle.

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) besmele çekerek «Fussüet» suresinden okumaya başladı. Secde âyetine gelince okumayı kesti ve kalkıp secde etti. Tekrar okumaya başlayacağı zaman Utbe:

– Aramızdaki akrabalık hürmetine artık yeter, dedi.

– Peki, ey Ebul Velid, sen de beni dinlemiş oldun, işte sen, işte dinlediklerin, dedi.

Utbe yerinden kalktı ve sendeleyerek oradan ayrıldı. Arkadaşlarının yanına gelirken:

– Yemin olsun ki, Utbe, gittiği yüzden bir başka yüzle dönüyor, diyenler oldu.

– Neler oldu ey Ebul Velid!

– Yemin ederim ki ömrümde benzerini duymadığım bir söz dinledim ki o sihir değil, şiir değil, kehanet değil. Ey Kureyşliler, sözümü dinleyin ve tutun. Bu adam ile davasının arasına girmeyin. Kendi haline bırakın. Vallahi dinlediğim bu söz, büyük bir hadise meydana getirecektir. Eğer Araplar ona galip gelirlerse, sizin adınıza işini bitirmiş olurlar. Eğer o Araplara galip gelirse şunu iyi bilin ki onun zaferi sizin zaferiniz, onun şerefi sizin şerefiniz olur. O takdirde insanların en şereflisi siz olursunuz. [6]

Bu hadise üzerinde durup düşündüğümüz zaman şu hususlar akla geliyor:

a) Utbe'nin, Peygamber Efendimize yaptığı tekliflerde, büyük bir dava ile ortaya atılan bir insanın, neler isteyebileceği, hangi maksatlar için böyle bir davayı ortaya atabileceği inceden inceye düşünülmüştür. Bu tekliflere deli saçması demek mümkün değildir. Utbe'nin hesaba katmadığı cihet Peygamberimizin gerçek olarak Allah Taalâ tarafından vazifelendirilmiş olmasıdır. Peygamber olan zatın ise, bu gibi maksatlar taşımayacağı ayrı bir konudur.

a) Utbe'nin, dinlediği sözler hakkında, arkadaşlarına verdiği bilgi enteresandır. Yüksek bir edebî zevke, edebi malumata sahip, şairleri, kâhinleri, sihirbazları tanıyan ve bu sözlerle onların sözleri arasında bir benzerlik bulunmadığını fark eden bir insanın ifadeleri. Bu sözlerin dünya tarihinde büyük bir inkılâp vücuda getireceğini sezen bir kişinin sözleri.

c) Utbe'nin gelirken yüzüne bakınca, gittiği gibi dönmediğini, kendine güvenini yitirdiğini anlayan insanlara nasıl «aklı başında insanlar değildi» denebilir?

---

6 İbn Hişam, 1/313

* * *

4 – Gerek daha önceki peygamberlerden ve gerekse Peygamber Efendimizden, peygamber olduklarını ispat etmeleri, mucize göstermeleri istenmiştir.

– «Eğer gerçekten Peygamber isen...»

Bu şekilde sıralanan istekler, gelişi güzel istekler değildir. Her biri insan gücünün haricinde kalan, bir peygamberden başkasının göstermesinin mümkün olmadığına inanılan isteklerdir.

– «Şu kaya yarılsın, içinden bir dişi deve çıksın. Ağzında bir tutam yeşil ot bulunsun. Görünüşte diğer develerden ayrı tarafı bulunmasın. Fakat bir günde, kabilenin bütün develerinin içtiği suyu içsin ve onların verdiği kadar süt versin. O gün bizim develerimiz su içmesin. İkinci gün de bu deve içmesin, bizim develer içsin ve süt versinler...»

Böyle bir istekte bulunmak, «imkân dahilinde olanla olmayanı birbirinden ayırt edecek bir düşünce ve muhakemeye sahip olmak» değil midir?

Hazreti Salih (aleyhisselam)'den istenen bu mucize, müşriklerin istediği gibi gerçekleşmişti. Salih (aleyhisselam) Efendimiz, onlara şöyle dedi:

– Ey kavmim, işte bu gördüğünüz, Allah'ın mucize olarak ihsan buyurduğu bir dişi devedir. Onu kendi haline bırakın. Allah'ın arzında yayılsın, otlasın. Ona fena bir maksatla el sürmeyin. Sonra sizi peşinden, yakın zamanda gelecek bir azap yakalayıverir. (Hud, 11/64)

Bu bir dişi devedir ki, su içme işi bir gün onun hakkıdır, size de belli bir gün su içme hakkı vardır. Sakın ona fenalıkla dokunmayın. Sonra sizi büyük bir günün azabı alıverir. (Şuarâ, 26/55, 156)

Adamlar arzularının tamamen gerçekleştiğini gördükleri ve fenalıkla dokunmayın denildiğini bildikleri halde «Devenin

ayaklarını keserek öldürdüler. Bunun üzerine Salih şöyle dedi: Memleketinizde üç gün daha yaşayadurun. İşte bu yalan çıkması mümkün olmayan bir va'ddir.

Azap emrimizin vakti gelince, Salih'i ve beraberinde iman etmiş olanları tarafımızdan bir merhamet ile kurtardık.,.» (Hud, 11/ 65, 66)

5 – Peygamber Nuh (aleyhisselam)'ı görenler, onun gemi yapmasını istihza ile karşıladılar. Çünkü gölün, denizin bulunmadığı yerde geminin lüzumsuz olduğunu bilecek kadar akıl ve mantığın sahibiydiler. Düşünemedikleri yahut düşünmek istemedikleri taraf, o güne kadar uzun yıllar boyunca Hazreti Nuh (aleyhisselam) tarafından kendilerine anlatılanların hak ve hakikat olup olmadığıydı.[7]

Gölün yahut denizin bulunmadığı yerde gemi yapmanın akla ve mantığa uymadığını bilen insanlar, acaba Hazreti Nuh (aleyhisselam) tarafından söylenen hak sözlerin iyi veya kötü olduğunu anlayamazlar mıydı?

6 – Kureyş müşriklerinin Peygamberimizden istedikleri mucizeler de hep bu çeşittendir.

– Ay ikiye bölünsün. Bir parçası Ebu Kubeys tepesinin üzerine, diğeri Kuaykıan dağının üzerine gelsin. Bunu açıkça biz görelim. Daha sonra parçalar tekrar birleşsin...

Onlar bu tekliflerinin «olamaz, yapılamaz» çeşitten olduğunu biliyorlardı. İstiyorlardı ki Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, «bu dediklerinizi yapmaya benim gücüm yetmez» desin ve Peygamberlik davası da böylece sona ersin.

Olmazların en olmazını arayıp bulan akıl, acaba karşılarında Kur'ân âyetleri okuyanın kendilerini hayra ve iyiliğe davet ettiğini anlayamaz mıydı?

* * *

7 bak. Hud Sûresi, 11/38

7 – Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz miraç gecesinin sabahında, kendisinin o gece içinde Kudüs'e gittiğini, Mescid-i Aksa'ya vardığını ve döndüğünü anlattığı zaman Kureyşliler çılgınlar gibi sevinmişlerdi. Çünkü artık Rasulullah Efendimizi yüzde yüz mağlup edeceklerine inanmış bulunuyorlardı. Bu inanç onların ileri derecede işleyen akıllarından geliyordu. Çünkü:

a) Rasulullah'ın ömrü boyunca Kudüs'e kadar gitmediğini biliyorlardı.

b) Gitmeyen kişi de Mescid-i Aksa hakkında doğru bilgiye sahip olamazdı.

c) Kudüs ile Mekke arası deve kervanlarınca bir ayda ulaşılan uzun bir mesafeydi. Normal olarak gidip gelmek için iki aylık bir zaman gerekliydi. Hâlbuki Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'ın daha dün akşama kadar Mekke'de bulunduğu ve günlerdir ayrılmadığı bilinen bir gerçekti.

Aklın kabul ettiği bütün hakikatler Kureyşlileri destekliyordu. Bu durumda Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz için «pes» demekten başka çıkar yol görünmüyordu. Kureyşi neşelendiren, zaferi kazandıklarına yüzde yüz inandıran bu idi.

– Haydi bize Mescid-i Aksa'dan bahset. Çünkü biz oraları biliyoruz, dediler.

Bu arada Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin de, Yüce Mevla'dan gelen davet üzerine yaptığı bu yolculukta, Mescid-i Aksa'yı incelemediği, sağını solunu seyretmediği muhakkaktı. Çünkü oraya gidiş maksadı, mescidin büyüklüğünü, tezyinatını, kapılarının şeklini görmek değildi.

Fakat Yüce Mevla, müşrikler karşısında Peygamberini yalnız bırakacak değildi. Hemen bugünkü manasıyla mükemmel bir televizyon nakliyle Mescid-i Aksa, Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin karşısına getirildi. Artık karşısında

bulunan duvarda gördüğü Mescid'in bütün inceliklerini onlara anlatıyordu. Bütün sorular, istediklerinden daha güzel anlatılınca:

– Vallahi, bütün bunlarda tamamen isabet ettin ey Emin, dediler.[8]

Mağlup olmuştu Kureyşliler. Ancak hakikati bir türlü kabul etmek istemiyorlardı.

– Bizim Şam taraflarında yolcularımız vardı. Ne zaman geleceklerini bize bildirmelisin dediler.

– Yarın sabah gün doğarken, önlerinde boz bir deve, üzerinde siyah ve beyaz birer yük olduğu halde geleceklerdir.

Hiçbir kimse bu kadar kesin bir söz söyleyemezdi. Akıl nasıl kabul ederdi bunu?... Bir insan görmediği bir kervanın, tam gün doğarken geleceğini bu derece tafsilat vererek nasıl söyleyebilirdi? Günün doğmasıyla, onların gelişi arasında az çok bir zaman farkının olması pek tabii idi.

Yeni bir müjde almışçasına sevindiler. İkinci bir ümit doğmuştu. Kudüs'e bir gecede gidip gelmesi ne derece aklın kabul etmeyeceği bir şey ise, bu da inanılır gibi değildi.

Sabahın erken saatlerinde Ten'im denilen cihetten gelecek yolcular beklenmeye başladı. Müminler ve müşrikler heyecan içinde güneşin doğacağı zamanı bekliyordu.

Yüksekçe yerlere çıkarılan iki adamdan biri Ten'im yoluna, diğeri güneşin doğacağı tarafa bakıyordu. Her birine, görür görmez seslenmesi tembih edilmiş bulunuyordu.

Sonunda iki ses aynı anda yükseldi. Ne dedikleri anlaşılmadı. Tekrar dinlediler biri güneş doğdu derken, diğeri de kervan göründü diyordu.

Arada saniye farkı bile yoktu. Ama kervan henüz yanlarına gelmiş değildi. Önde boz bir deve bulunacak, üzerinde

---

8 İbn Kesir, 2/103

bulunan yüklerden biri beyaz, diğeri siyah renkli olacaktı. Bir müddet beklediler. O da aynen haber verildiği gibi tecelli ettiği zaman kimsenin diyeceği kalmamıştı.

– İnandık senin hak ve gerçek Peygamber olduğuna ey Emin! denilmesi lazım geliyordu. Ancak söylenen başkaydı:

– Bir sihir... Mükemmel bir sihir... Hiç kimse bundan daha büyük sihir gösterisi yapamaz...

Hadisenin burasına akıl ile gelinmişti. Yüksek yerlere adam çıkarmalara varıncaya kadar alınan bütün tedbirler, Rasulullah'ı yalancı çıkarabilmek için aklın gösterdiği yoldan yürümeye dayanıyordu. Ama bütün haber verilenler aynen meydana çıkınca, aklın yapacağı şey, bu hakikatleri tasdik etmekti.

Bunlar, Kureyş halkının, canlarının istediği zaman aklın hükümlerine dayandıklarını, canlarının istemediğinde de aklı bir tarafa itiverdiklerini gösteriyordu.

* * *

8 – Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin davasını durdurabilmek için alınan tedbirler arasında, Darün Nedve denilen meşhur toplantı yerinde şöyle bir görüşmenin yapıldığını biliyoruz.

Velid b. Muğire'nin başkanlığı altında yapılan bu toplantıda Velid:

– Hac mevsimi yaklaşıyor. Her taraftan pek çok insan gelecek. Muhammed Emin hakkında birbirini tutmayan sözler söylersek, neticede zararlı biz çıkarız. Gelenlerin şüphelenmeleri ve bir de onu görüp durumu tahkik etmeleri pek a'la mümkün olur. Bir defa da onun tuzağına düştü mü kurtulamaz. Bu sebeple onu, gelenlere hepimiz aynı şekilde tanıtalım. Olur ki başarıya ulaşırız, dedi.

Velid'in bu teklifi yerinde bulundu.

– Ne söylememiz lazım geldiğini de sen söyle, dediler.

– Önce sizi dinlemeliyim. Olur ki içinizden biri daha iyi bir tedbir söyler. Ben fikrimi en sonunda söyleyeceğim.

– Falcı diyelim.

– Vallahi o falcı değil. Biz birçok falcılar gördük. Onun sözleri kâhinlerden duyulan saçma sapan sözlere benzemiyor.

– Deli deriz.

– Adam deli değil ki... Deli görmedik kimse değiliz. Onda delilerde görülen boğulma, çırpınma, samrama gibi haller yok ki...

Velid daha sonra şair, sihirbaz diyelim diyenlere de haklı cevaplar vererek, böyle yakıştırmaların faydalı olamayacağını, inanılacak bir yolun tutulması lazım geldiğini hatırlattı. Fakat kendi de bir çıkış yolu bulamadı. Gerçeklere uygun bir kusur bulma imkânı yoktu. Neticede sihirbaz demenin daha uygun bir yol olacağını belirtti.

– Görmez misiniz, babayı oğuldan ayırıyor, karıyı kocadan ediyor, akrabayı akrabaya düşman ediyor dedi çıktı.

* * *

Bu hadiseyi tahlil ederken:

a) Gelen insanlara Rasulullah Efendimiz hakkında birbirini tutmaz sözler söylendiği takdirde bunun aksi tesir yapacağını, insanların kendilerinden şüphelenecekleri neticesini çıkarmak için, hadiseleri iyi değerlendiren bir akıl ve muhakemenin bulunması lazımdır.

b) Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz hakkında, şair, deli, sihirbaz, kâhin gibi uydurmaların tutmayacağını, yıllar yılı tecrübelerine dayanarak, şair, kâhin... gibi kimselerle Rasulullah Efendimiz arasında bir benzerliğin bulunmayacağını anlayan bir zekânın varlığını kendileri dile getirmiş oluyorlardı.

Bunları düşünebilen akıl, dinledikleri kelamın, tebliğ edilen ahkâmın insanlığa huzur ve saadet getireceğini bilemez miydi? İçinde bulundukları hayatın kanunlarından daha mükemmel bir hayatı vaat ettiğini fark edemez miydi?

9 – Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin davasını durdurabilmek için, Nadr b. Haris ve Ukbe b. Ebî Muayt'ı Medine'ye göndermişler, orada bulunan Yahudi bilginlerinden yardım istemişlerdi. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize sorulmak üzere, altından kalkması mümkün olmayan sualler istemişlerdi.

Yahudi bilginleri onlara üç sual verdiler. Cevaplarını yarım yamalak öğrettiler.

– Bilesiniz ki, bu suallerden ikisini güzelce cevaplandırır, birine de kısaca cevap verirse o adam bir peygamberdir. Çünkü Peygamber olmayan bir insanın bu sorulara cevap vermesi mümkün olmaz, dediler.

Bunlar Ashab-ı Kehf, Zülkarneyn ve ruh hakkında sual sorulmasını istemişlerdi.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz bu soruları dinledi, yarın cevap veririm, dedi.

Fakat vahiy on beş gün gecikti. Daha sonra gelen âyetlerde sorular istenildiğinden daha mükemmel şekilde cevaplandırıldı, bu arada da Efendimize, «Allah dilerse» manasına gelen «inşaallah» demedikçe yarın şöyle yaparım dememesi tembih edildi.

– Ey Kureyş, size Muhammed ile aranızda hükmü verecek açık bir beyanla döndük... diyenler,

beklenen cevabı aldıkları zaman, soranlar kendileri değilmiş gibi davrandılar.[9]

* * *

9 İbn Hişam, 1/321

İstenilen cevap verilmediği takdirde kıyametleri koparacak olanlar, bu defa pişkince davranma yolunu tutmuşlar, bize iman etmek gerekiyor, «eğer bu sorular böyle cevaplandırılırsa o bir peygamberdir» denildiydi dememişlerdi.

Onları, kimselerin bilemeyecekleri sualler almak üzere Medine'ye gönderen akıl, geldiklerinde ve istediklerinden daha mükemmel cevap aldıklarında da «O halde bu adam bir Peygamberdir» demeye de yeterli olmalıydı.

10 – Mekke devrinin son acı hatırası, Rasulullah'a kurulan ölüm tuzağıdır.

Ancak Efendimizi, tek kişi öldürdüğü takdirde, kan davasının başlayacağını ve pek çok insanın ölümüne sebep olacağını bilen müşrikler, her kabileden bir kişinin, kılıç çalmasını ve böylece Haşimoğullarının bütün kabilelere karşı savaş açamayacağını düşündüler. Geceleyin Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin evinin etrafını çevirdiler. Fakat Yüce Mevla'nın yardımıyla Efendimiz oradan ayrıldı ve hicret yolculuğuna çıktı.

Bu hadisenin tertibinde iş gören parlak bir zekâ değilse ne idi?

* * *

11 – Efendimiz Medine'ye hicret ettikten sonra da boş durmayan, orada da rahat vermek istemeyen müşrikler, mükemmel bir ordu toplayıp Medine'ye yürüme niyetindeydiler. İlk iş olarak büyük bir kervan düzenlediler. Şam tarafına gönderdiler. Elde edilecek kâr ile ordunun masrafı karşılanacaktı.

Bunu haber alan Efendimiz, kervanı teftiş etmeleri için iki kişiyi vazifelendirdi. Kendi de arkalarından yola çıktı.

İki arkadaş Bedir suyuna kadar geldiler. Orada develerini çöktürerek bir müddet dinlendiler. Daha sonra orada kırbalarını suyla doldurup ayrıldılar. Biraz sonra Ebu Süfyan, kervanla geldi ve konakladı. Bu arada, orada bulunan birine,

Yesrib (Medine) taraflarından gelen giden var mı diye sordu. Adam:

– Bilmiyorum kim olduklarını, ama biraz evvel iki kişi geldi, şuraya develerini çöktürüp bir müddet dinlendiler, sonra sularını doldurup gittiler, dedi.

Ebu Süfyan develerin çöktürüldüğü yere geldi. Deve pisliklerini muayene etti. Eliyle ezdi. "Vallahi bu Yesrib yemidir" diye mırıldandı.

Telaşla kervanın yanına geldi. Yüklerini henüz indirmekte olanlara emir verdi. Acele yüklendi develer ve beklemeden yürüyüş emrini verdi, sahil yolunu tuttu ve Mekke'ye ulaştı.[10]

Deve pisliğini kontrol edince Yesrib yemiyle beslendiğini ve görmediği yolcuların Medineli oldukları neticesini çıkarabilen Ebu Süfyan Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) tarafından tebliğ edilen Kur'ân'ın Allah kelamı olduğunu fark edecek kadar akıl ve muhakemeye sahip değil miydi?

* * *

12 – Bedir muharebesi yapılmış, zafer müslümanlar tarafından kazanılmıştır. Müşriklerin pek çok ileri geleni de dahil olmak üzere yetmiş kişi öldürülmüştür.

Bu durumda Mekke geniş bir matem havasına bürünmüş durumdadır. Bununla beraber Ebu Süfyan halka şöyle seslenmiştir:

– «Ey Kureyş cemaati! Siz ölenlerinize ağlamayınız. Onlar için ne bir ağıt yakıcı kadın ağıtı ile feryat etsin, ne de bir şair onlar için mersiye söylesin. Bu hususta sabır ve metanet gösteriniz. Çünkü siz onlar için feryat ve figan ettiğiniz, mersiye söyleyip ağladığınız zaman, bununla öfkenizi giderir, Muhammed'e ve ashabına olan düşmanlığınızı yiyip bitirirsiniz. Bir de sizin bu ağıtlarınız Muhammed'e ve ashabına ula-

[10] İbn Hişam, 2/269

şırsa sevinirler. Onların size karşı sevinmeleri de musibetlerin en büyüğü olur.

Muhammed'le karşılaşıp, çarpışıncaya ve öcünüzü alıncaya kadar size koku sürünmek ve kadınlarınızla yatmak haram olmalıdır.»[11]

Bu sözler, aklî muhakemesi olmayan insanların sözleri midir?

* * *

13 – Hicretin altıncı senesinde Hudeybiye anlaşması yapıldı. Müslümanlar adına Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, müşrikler adına Süheyl b. Amr imzalayacaktı anlaşmayı. Kâtip Hazreti Ali idi.

Anlaşma metninin başına: «Bu anlaşma, Muhammed Rasulullah ile Süheyl b. Amr arasında yapılmıştır» ibaresi yazıldığı zaman Süheyl hemen itiraz etti:

– Eğer seni Allah'ın Rasulü olarak kabul etseydik, seninle savaşır mıydık? dedi.[12]

İşte meselenin aslı ve esası bu cümlede gizliydi. «Biz deli değiliz. Ne yaptığını bilen insanlarız. Hem senin Peygamberliğine inanacak, hem de seninle savaşacak kadar bizi aptal mı sanıyorsun?» demek istiyordu.

14 - Yukarıdan beri verdiğimiz misaller ve bu misaller üzerinde yaptığımız tahliller neticesi olarak diyebiliriz ki Kureyşliler aklı başında, ne yaptığını bilen, işin sonunun nereye varacağını hesap edebilen insanlardı.

– Neden Allah'ın Rasulüne karşı geldiniz? Neden bu haklı davayı durdurma derdine düştünüz?... şeklinde bir muhakeme yapılırken verecekleri cevap:

– Ne yaptığını bilen kimseler değildik. Aklımız onun iyi

---

11 Hazreti Muhammed ve İslâmiyet, Medine, 2/153

12 Buhârî, Sulh, 6

yahut kötü olduğunu bilmeye yeter derecede değildi... gibi sudan bir mazeret uydurmaları mümkün değildir. Nitekim onların cehennem azabını karşılarında gördükleri zaman söyleyecekleri sözler, Kur'ân'da şöyle anlatılır:

– Şayet biz söz dinleyen yahut aklını iyi kullanan insanlar olsaydık bu çılgın alevli cehennemin ashabından olmazdık.

Böylece, günahlarını itiraf edecek, başlarına belayı bile bile, akılları ere ere satın aldıklarını açıkça söyleyeceklerdir. (Mülk, 67/10,11)

DİNİ VE İÇTİMAİ DURUM

1 – Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin İslâm Dini'ni tebliğe memur edildiği sıralarda Arapların dini ve içtimai durumları ne idi?

İslâm Dini'ne davet edilirken neleri terk etmeleri ve neleri kabul edip yapmaları teklif ediliyordu? Müslüman oldukları takdirde kaybedecekleri veya kazanacakları ne idi?

İyinin bırakılıp kötünün alınmasını teklif etmek akıl kârı değildir. Böyle bir teklifin kabul edilmediğinden dolayı kabul etmeyeni suçlamak da doğru olmaz. Saraylarda yaşayanı kulübeye davet etmek, hürriyet havası içinde yetişen bir insanı esareti kabul etmeye zorlamak olumsuz bir netice almaktan başka bir işe yaramaz.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin karşısında, onun davasını durdurma çabasıyla duranların durumu ne idi? «Bizim gül gibi, huzur ve saadet dolu hayatımıza karışmaya senin ne hakkın var? Bizi şerre, fesada sürüklemek, iyimizi kötü, hayrımızı şer yapmak mı istiyorsun?... Hangi halimizi beğenmiyorsun bakalım?...» demeye hakları var mıydı? Yoksa «biz bu halimize razıyız, bize cennet hayatı vaat etsen de, çok daha iyi şartlar ve imkânlar hazırlasan da halimiz üzere kalmak istiyoruz» demek mi istiyorlardı.

Eski hallerinde kalmalarında ne gibi mahzurlar vardı,

yeni daveti kabul etseler netice ne olacaktı? Bu konu üzerinde duralım.

***

2 – Genel görünümüyle Arapların içtimai durumu, son derece harap kalmış, dikenlerle ısırganlarla dolmuş fakat bu arada tek tük (ötede beride) ufak tefek güller açmış bir bahçeyi andırır. Genel görünümü «Cahiliye devri» denmeye layık ise de, iyilikten tamamen uzak kalmış, faziletten külliyen mahrum olmuş, insani meziyetlerle ilgisini kökten kesmiş bir cemiyet demek de doğru değildir.

Ancak, bir insana iyi diyebilmek için iyiliklerinin kötülüklerini bastıracak derecede olması lâzım geldiği gibi, bir şehrin, bir milletin hakkında hüküm verirken de bu ölçüyü elden bırakmamak lâzımdır. Ferdî sahada kalan kötülükler, bir şehir halkının tamamına yüklenmemelidir. Tıpkı bunun gibi genel manasıyla çirkin bir görünüm arz eden cemiyet içinde, bir elin parmaklarını geçmeyecek sayıda iyi insanın bulunması da o şehri «faziletli insanlar şehri» yapamaz.

Araplar arasında, bu çeşitten bir kısım fazilet sahiplerinin bulunduğunu da inkâr etmek, hakikatleri inkâr etmek demek olur.

Önce Araplarda gördüğümüz, hoşa giden durumları ve İslâm'ın bu durumlar karşısında görüşünü özetlemeye çalışalım.

A – Araplarda Fazilet Örnekleri:

1 – Araplar kendilerine sığınan insanları himaye altına alır, «Aman dileyene kılıç çekilmez» prensibini yürütür, kabile arasında bir kişinin himayesine giren şahıs, emniyet ve garanti altında bulunurdu. Hakkında himaye altına alındığı ilan edilen kişi, kendi isteğiyle bu himayeyi reddetmedikçe tanınmış olan himaye devam ederdi. Bu, himaye eden için büyük

bir şeref sayılır, bu himayenin bozulması ise çirkin bir hareket olarak değerlendirilirdi. Bu sebeple, himayeyi reddedenin, herkesin gözü önünde, kendi isteğiyle himayeyi reddettiğini açıkça ilân etmesi lâzımdı. Can düşmanı olan insanlar hakkında bile bu hükümler yürürlükte idi.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin devrinde, bu konuya açıklık getirecek canlı misaller görüyoruz.

Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz'e iman ettikten sonra Kureyşli müşriklerin eziyetlerine, işkencelerine dayanamayan müslümanlardan bir kısmı, Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin tavsiyesine uyarak Habeşistan'a göç ettiler. Ama Kureyşliler onları orada da rahat bırakma düşüncesinde değildiler. Nitekim Habeş Necaşisine ve oranın ileri gelenlerine değerli hediyeler göndererek müslümanları kendilerine teslim etmesini istediler.

Bu istek Necaşi tarafından kabul edilmedi. Gidenler bir iş yapamadan geri döndüler.

İstekleri kabul edilseydi, Habeşistan'a göçmelerinden evvel yapılan işkenceleri daha da artıracaklarında hiç şüphe yoktu. Kendilerinden özür dilemek için peşlerine düşmüş değillerdi.

Aradan fazla zaman geçmedi. Mekkelilerin İslâm Dini'ni kabul ettiklerine dair bir haber geldi. Aslında vatandan ayrı kalmanın acısına dayanamayan, Rasulullah Efendimize hasret kalmanın ızdırabına tahammül edemeyen bir kısım müslümanlar, bu haberi bir gerçek olarak kabul ettiler. Yapılan hatırlatmalara, «onların bu kadarcık zamanda Müslüman olacaklarına inanmayın. Bu haber, yalan yahut yanlış bir haberdir» şeklinde uyarmalara rağmen yola çıktılar. Fakat Mekke'ye yaklaştıkları zaman durumun değişmediğini ve her şeyin eskiden olduğu gibi devam ettiğini öğrendiler.

Bu durumda ya Habeşistan'a geri dönmek, ya Mekke'ye

girip tertip edilecek ceza ve işkenceleri çekmek, yahut da hatırı sayılır bir müşrikin himayesini istemekten başka yapılacak şey yoktu.

Pek çoğu bu yolu tuttu. Mekke'ye haber salındı. İstekler kabul edildi. Öldürülmek veya hiç olmazsa işkence edilmek üzere dişlerin bilendiği insanlar, tanınan bu himayeyle, ellerini kollarını sallaya sallaya Mekke'ye girdiler. Emniyet içinde dolaşır oldular.

Böylece bir zaman geçti. Mekke'de bulunan ve hiç bir yere gitmemiş olan müminler hakkında eski hesap yürüyor, işkenceler birbirini takip ediyor, hakaretler peş peşe geliyordu. Bu durumu gören Osman b. Maz'un, Velid b. Muğire'ye gitti. Aralarında şöyle bir konuşma geçti:

– Bana tanıdığın himayeni geri almanı istiyorum.

– Neden yeğenim? Memnun değil misin himayemden? Seni rahatsız eden mi oluyor?...

– Hayır, kimse rahatsız etmiyor. Her yerde serbestçe dolaşıyorum.

– Peki o halde nedir himayemi reddetmene sebep?..

– Diğer arkadaşlarım rahatsız ediliyor, hakaret görüyor. Ben ise rahat bir hayat yaşıyorum. Emniyet içinde dolaşıyorum. Bu da beni rahatsız ediyor. Vicdanım razı olmuyor. Ben de onlar gibi olmak istiyorum.

– İyi düşün yeğenim.

– İyi düşündüm, isteğimde ısrarlıyım.

– O halde kendi isteğinle himayemi geri verdiğini açıkça ilân etmelisin. Çünkü ben, «Velid b. Muğire, verdiği himayeyi geri alıyor» diye konuşulmasını istemem.

Beraberce Harem-i Şerife geldiler, Osman, kendi isteğiyle himayeden vazgeçtiğini, Velid'in bir kusuru bulunmadığını ilân etti. Böylece himaye sona ermiş oldu.

Aradan bir saat geçmemişti ki Osman'ın gözü, yediği bir yumrukla şişmişti. Onu bu halde gören Velid, tekrar himayesine almayı teklif etti ise de Osman kabul etmedi.[13]

Peygamber Efendimizin Taif seferinden dönüşü sırasında da Mut'ın b. Adiyy'in himayesiyle tekrar Mekke'ye girdiğini[14] Hazreti Ebu Bekir'in de Habeşistan'a giderken, Malik b. Dağınne tarafından tanınan himayeyle geri döndüğünü biliyoruz.[15]

Bunlar güzel davranışlardı. Bir garib, hatta bir düşman himaye isteğiyle başvurduğu zaman ona emniyet tanımak faziletli bir hareket değildir diyebilmek için faziletin ne olduğunu bilmemek lâzımdır.

Şu kadar ki, bu himayeler insanlara emniyet tanıyarak onları huzura kavuşturma niyetinden çok, şan ve şeref maksatlarına dayalıydı.

İslâm Dini bu gibi güzel davranışları kabul eder, ancak bunların şan ve şeref uğrunda değil, Allah rızası için yapılmasını isterdi.

Nitekim bu konuda Yüce Allah'ın, Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize verdiği emir şudur: «Şayet müşriklerden biri senden aman diler, himaye isterse ona aman ver. Ta ki Allah'ın kelamını dinlesin. Sonra onu emniyet duyacağı yere kadar ulaştır. İşte bu, onların hakikati bilmeyen bir kavim oluşu sebebiyledir.»(Tevbe, 9/6)

Mekke'nin fethedildiği günlerde Hazret-i Ali'nin ablası Ümmü Hânî, iki müşrike emniyet hakkı tanımış, Hazret-i Ali ise bu emniyeti tanımayacağını ve o adamları bulursa öldüreceğini söylemişti. Ümmü Hânî Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize geldi, durumu anlattı. Efendimiz ona şu cevabı verdi:

---

13 İbn Kesir, Siyer, 2/58-61
14 a.e. 2/154
15 Buhârî, Menakıb-ı Ensar, 45

– Senin emniyet verdiğin kimseye biz de emniyet hakkı tanıdık ey Ümmü Hânî..[16]

Mekke'nin fethinden sonra canını kurtarma maksadıyla kaçan Safvan b. Ümeyye ve benzeri kişiler hakkında müracaat edilmiş, Rasulullah Efendimizden himaye etmesi istenmişti. Kabul edildi. Müslüman olup olmaması konusunda düşünmek için iki ay mühlet istediğinde, Efendimiz ona dört ay mühlet tanıdı.[17]

Aman dileyene kılıç İslâm'da da çekilmemiş, fakat bu daha vakarlı, daha şerefli bir hale dönüştürülmüş, himaye edilen kişi himaye eden şahsa minnetli olmaktan çıkarılmış, kurtarılmıştı. Bu durumda müşriklerin, «bizim böyle güzel âdetlerimizi bırakmamız mümkün olmaz...» demelerine lüzum yoktu.

***

2 – Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, hicret emrini aldığı zaman, en yakın arkadaşı olan Hazret-i Ebu Bekir (radıyallahu anh)'e gelerek durumu bildirmiş, beraberce hicret planını hazırlamışlardı. Hazret-i Ebu Bekir, bu plan gereğince, iyi bir kılavuz olan Abdullah b. Üreykıt ile görüşmüş, belli bir ücret karşılığında Yesrib (Medine) şehrine gidinceye kadar kılavuzluk yapması için anlaşmıştı. Abdullah b. Üreykıt, kendisine teslim edilen iki deveyle birlikte üç gün sonra Sevr dağındaki mağaraya gelecek, orada hicret yolcularıyla buluşacak ve yolculuk başlayacaktı.

Bu arada aynı günde, Kureyşliler arasında bir toplantı yapılmış ve Peygamber Efendimiz'i öldürme kararı alınmıştı. Her kabileden eli kılıç tutan, gözü pek birer adam gelecek, yapılan baskınla Efendimiz öldürülecek, fakat kim tarafından öldürüldüğü de bilinmeyecekti. Böylece Haşimî ailesi, bütün

16 İbn Kesir, Siyer, 3/569
17 İbn Hşam, 4/...

kabilelere karşı savaş açamayacağından diyet almaya mecbur kalacak ve iş kolayca halledilmiş olacaktı.

Gece evin etrafı sarıldı. Fakat Efendimiz, Allah Taalâ yardımıyla oradan selametle ayrıldı, Hazret-i Ebu Bekir'i buldu ve birlikte Sevr dağındaki mağaraya girdiler.

Sabahleyin Peygamber Efendimizin evde olmadığını anlayan, yola çıkmış olabileceğini düşünen Kureyşliler, ölü veya diri olarak Efendimizi getiren veya bulana yüz deve vereceklerini ilân ettiler.

Her taraf didik didik arandı. Fakat elleri boş kaldı.

Abdullah b. Üreykıt'a gelince o, Peygamber Efendimizin nerede bulunduğunu adı gibi biliyordu. Bu bilgisini Kureyşlilere yüz deve karşılığında satabilirdi. Bu ise, o zamanda pek çok insanın, rüyasında bile ulaşamayacağı yüksek rakamlı bir servet demekti.

Verdiği sözde durur, kılavuzluk yaparsa, alacağı ücret yüz devenin onda biri bile olmayabilirdi. (Yapılan pazarlıkta ne verileceği konusunu bilemiyoruz) Ayrıca bu kılavuzluk işi oldukça tehlikeli bir durum arz ediyordu. Yolda yakalandıkları takdirde, Peygamberimize bu yolculuğunda yardımcı olması sebebiyle suçlanır –Bizim yüz deve bahşiş koyarak ele geçirmek istediğimizi sen kurtarma çabasındasın– denilerek işkenceye tabi tutulur hatta öldürülebilirdi. Bu durumda hem alacağı ücret suya düşer, hem hayatı tehlikeye girerdi.

Ama bir defa pazarlık yapılmış ve söz verilmişti. Hayatı pahasına da olsa bu işi sonuna kadar yürütecekti. Nitekim öyle yaptı, mertçe davrandı, Peygamberimiz ve Hazret-i Ebu Bekir'le başlayan yolculuk, Kubâ köyünde noktalanıncaya kadar vazifesini başarıyla sürdürdü, ihanet etmeyi düşünmedi.

Yiğit öldürülse bile hakkı katledilmez. Açıkça itiraz etmek lâzımdır ki –müşrik olmasına rağmen– Abdullah b. Üreykıt'ın gösterdiği bu davranış, mert insanlara yakışan fazilet dolu bir

davranıştır. İnsanlığın pek çok tecrübelerle ulaştığı, ilim medeniyet ve kültür asrı olan yirminci asrın insanlarına taş çıkartacak bir derece ve seviyededir.

Şunu da ilave etmekte fayda var: Cahiliye devrinde her insanda bu derece verdiği sözde durma, ahde vefa gösterme fazileti bulmak imkânsız. Ahdinde vefalı olanları takdir ediyorlardı. Ahdine bağlı kimseler hakkında takdirlerini anlatırken «Semev'elden bile vefalı» sözü darb-ı mesel haline gelmişti. Semev'el ise, aldığı emaneti sahibine teslim edebilmek için gözünün önünde oğlunun öldürüleceği tehdidini bile hiçe saymış, gerçekten de çocuk öldürülmüş fakat Semev'el emanete bağlı kalmakta ısrar etmiş bir kişiydi. Araplar arasında bu yönüyle ün salmış bulunuyordu.

Araplar ahde vefayı, verdiği sözde durmayı takdir etmelerine, bir şeref saymalarına rağmen –yukarıda arz edildiği gibi– her biri aynı ahlâka bağlı kalmış değildi. Mesela Efendimizin yaşadığı devirde halk arasında büyük bir mevki sahibi olan As b. Vâil, müslümanlardan Habbab b. Erett isimli şahsa olan borcunu ödeyeceğini ikrar etmesine, Habbab da defalarca müracaat etmesine rağmen bir türlü bu söz yerini bulmamış, borç ödenmemişti.

Nihayet bir gün Habbab son defa müracaat etti. Aralarında şu mealde bir konuşma geçti:

– Habbab, eğer sen Muhammed'i inkâr eder, Peygamber olmadığını söylersen borcun hemen ödenecektir.

– Böyle bir şeyi insanların tekrar dirilecekleri güne kadar bekleyeceğimi bilsem bile yapamam.

– Sen cidden insanların tekrar diriltileceğine inanıyor musun?

– Elbet.

– O halde bana mühlet ver ey Habbab, o dediğin günde diriltileceğim zaman elbet bana mal ve evlat verilecektir. Ben

de sana olan borcumu geniş elden ödeyeceğime söz veriyorum.

Aşağıda meali verilen âyetler bu hadisenin sonucu olarak indirildi: «Gördün mü âyetlerimizi inkâr eden ve bana mal verilecek, evlat verilecek diyeni?... O gayb hakkında bilgiye mi sahip oldu, yoksa Rahman'ın yanında verilmiş bir söz mü elde etti?... Hayır öyle değil, biz onun dediği her şeyi yazacağız ve azabını da çoğalttıkça çoğaltacağız. Söylediği mal ve evlat gibi şeyleri de elinden alacağız da o bizim yanımıza tek başına gelecektir.» (Meryem, 19/77-80)

***

İslâm Dini bu konularda ne diyordu?

As. b. Vail gibileri hakkındaki hüküm yukarıda meali verilen âyette beyan edilmiş bulunuyor. Genel olarak sözde durma ve sözden dönmenin İslâm dinindeki yerine gelince:

İslâm Dini, verilen sözden dönmeyi münafıklık olarak değerlendirmişti.[18] Yaptığı anlaşmadan dönen kişi için kıyamet gününde bir bayrak açılacağını ve «bu, sözünden dönen filan kişiye aittir» diye ilân edileceğini, bütün insanların karşısında rezil rüsva olacağını Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz bildirmişti.[19]

Kur'ân-ı Kerim, verilen sözlere riayet edilmesi hususuna pek önem verir. Allah Taalâ'nın şöyle buyurduğunu biliyoruz: «Ey iman edenler, Allah ve insanlar arasında verdiğiniz sözü ve yaptığınız bağlantıları yerine getirin." (Maide, 5/1)

İnsanlar doğru sözlü olmaya, mertçe davranmaya davet edilmiştir: «Ey iman edenler, yapmayacağınız bir işi neden söylersiniz? Yapmayacağınız şeyi söylemeniz, Allah yanında büyük bir azabı gerektirir." (Sâffât, 37/2, 3)

---

18 Buhârî, İman, 24

19 Buhârî, Cizye, 22

«Sözleşme yaptığınız zaman Allah'ın ahdine vefa gösterin, yerine getirin. Yeminleri sağlama bağladıktan –bile bile yemin ettikten– sonra onları bozmayın. Allah Taalâ'yı kendinize ve yeminlerinize şahit tuttuktan sonra nasıl olur da bozarsınız? Şüphe yok ki Allah yaptığınız her şeyi bilir» (Nahl, 16/91)

«Müminlerden öyle adamlar vardır ki Allah'a karşı verdikleri sözde durdular, sebat ettiler. Kimi şehit oluncaya kadar dövüşeceğine dair olan adağını yerine getirdi. Kimi de bu adağını yerine getireceği zamanı bekliyor. Onlar asla verdikleri sözü değiştirmediler.» (Azhâb, 33/23)

«Fakat Allah'ın ahdini ve yeminlerini birkaç para, az bir değer karşılığında satan ve değiştiren kimseler var ya, işte onların ahirette hiçbir nasibi yoktur. Allah kıyamet gününde onlarla konuşmayacak, onlara merhamet nazarıyla bakmayacak ve kendilerini temize çıkarmayacaktır. Onlar için acıklı bir azap vardır.» (Al-i İmran, 3/77)

Bu ve daha benzeri âyetler, İslâm dininde verilen sözde durmanın lüzumunu ve önemini, ahdi bozmanın, verilen sözden dönmenin tehlikesini, fena sonucunu anlatır.

Bu arada Bedir harbinin başlayacağı sıralara ait bir hatıra bu konuda zikredilmeye değer mahiyettedir:

Huzeyfetül Yeman, babasıyla birlikte Peygamber Efendimize yardım maksadıyla Bedir mevkiine doğru gidiyordu. Bu sırada Ebu Cehil; ev arkadaşları onların önünü kestiler.

– Nereye gidiyorsunuz?

– Medine'ye gidiyoruz.

– Hayır siz Muhammed'in yanına gidiyorsunuz. Maksadınız da onun yanında yer almak ve yardımcı olmaktır.

– Bizim böyle bir maksadımız yok.

– Yemin edin Yesrib'e gideceğinize, Muhammed'in yanı-

na gidip ona yardımcı olmayacağınıza ve bize karşı savaşmayacağınıza...

Her ikisi de yemin ettiler. Başka türlü canlarının kurtarılması söz konusu değildi. Oradan ayrıldılar ve doğruca Efendimizin yanına geldiler. Başlarından geçenleri olduğu gibi anlattılar.

– Hâlbuki bizim maksadımız sana yardımcı olmaktır ya Rasulallah, dediler.

Efendimiz bu teklifi kabul etmedi.

– Medine'ye dönün, verdiğiniz sözü yerine getirin. Biz de müşriklere karşı Allah'ın yardımını dileriz, buyurdu.[20]

Bu hadiseyi düşünürken şartların son derece ağır olduğunu hatırdan çıkarmamak lâzımdır. Çünkü Rasulullah, Efendimizin ordusu, Medine'den ayrılırken mutlaka bir savaş yapma azmi ve düşüncesiyle çıkmış değildi. Mekke'ye giden büyük bir kervanın önünü kesmek ve böylece Kureyşlilere iyi bir ders vermek istiyorlardı. Çünkü bu kervanın sağlayacağı kâr, müslümanlara karşı yapılacak bir savaşta harcanacaktı.

Ayrıca sayı itibariyle müşriklerin üçte biri kadardılar. Hâlbuki müşrikler Mekke'den, yüzde yüz bir savaşın yapılacağı düşüncesiyle çıkmış bulunuyorlardı. Böyle bir durumda Huzeyfe ve babası, hiç olmazsa sayıyı artırma manasında faydalı olurlardı.

Durum çok nazikti. Nitekim Peygamber Efendimiz, savaş başlarken yaptığı duada kıbleye yönelmiş ve şöyle yalvarmıştı: «Allah'ım bana yaptığın vadi yerine getir. Allah'ım bana vaat ettiğini ver, Allah'ım müslümanlardan meydana gelen bu topluluk mahvolursa artık bir daha yeryüzünde sana ibadet edilmez.»[21]

---

[20] Hazret-i Muhammed ve İslâmiyet, Medine, 2/97
[21] Müslim, Cihad, 58

Bedir harbi gibi, müslümanlar için bir ölüm kalım savaşının başlamak üzere olduğu bir sırada, Huzeyfe'yi ve babasını Efendimizin geri çevirmesi, verilen sözde durmanın dinimizdeki önemini gösterir.

Bu durumda müşriklerin, «biz verdiğimiz sözlere, yaptığımız anlaşmalara bağlı kalmayı şeref biliriz. Mert insanlarız. İslâm Dini'ni kabul ederek bu özelliğimize zarar gelmesine razı olamayız...» gibi bir itirazda bulunmaları mümkün değildi.

Kaldı ki herkes, yukarıda örneğini verdiğimiz Abdullah b. Üreykıt gibi faziletli davranışlarda bulunan kimseler değildi. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizden istedikleri mucizeler karşısında «bu mucizeyi gördüğünüz takdirde iman eder misiniz?» denildiği zaman «elbet iman edeceğiz» diyenler, mesela ayın ikiye bölünmesi hadisesinden sonra hemen sözlerinden dönmüş ve «bu bir sihirdir...» (Kamer, 54/1, 2) demekten başka bir şey yapmamışlardı.

Peygamber Efendimizin de genç yaşta iken içinde bulunduğu ve İslâm Dini'nin gelmesinden sonra da takdirle yad ettiği «Hılfül füdûl» derneği, verdiği sözde durmayan, borcunu vermemekte ısrar eden kimselere karşı, hakkı çiğnenen insanları koruma maksadıyla kurulmuştu.

***

Müminlerden Ebu Seleme, hanımı Ümmü Seleme ve küçük oğlu Ömer'le birlikte Medine'ye hicret etmek üzere yola çıkmıştı. Ne var ki hanımının kabilesinden birkaç kişi, «kızımızı bir yere bırakmayız» diyerek önünü çevirmişler, Ümmü Seleme'yi bırakmamışlar, Ebu Seleme ise canını zor kurtarıp Medine yolunu tutmuştu.

Bu arada Ebu Seleme'nin kabilesinden bir kısım kimseler de biz oğlumuzu vermeyiz demişler ve küçük Ömer'i zorla almışlardı. Böylece baba Medine'de, ana Mekke'nin bir kabilesinde, çocuk bir başka kabilesinde kalmış bulunuyordu.

Aradan bir yıl geçti. Nihayet Ümmü Seleme'ye izin verdiler. Ümmü Seleme çocuğunu kucağına aldı, bir deveye bindi ve Medine yolunu tuttu.

Mekke'den henüz ayrılmış bulunuyordu. Osman b. Ebu Talha ile karşılaştı.

– Nereye böyle ey Ümmü Seleme?..

– Medine'ye gidiyorum.

– Hani kimse yok yanında!..

– Evet, Allah'tan başka kimsem yok.

– Seni böyle yalnız başına bırakamam.

Bunu dedikten sonra Osman devenin yularına yapıştı ve yolculuk başladı. Mola verilecek kadar gidildi. O zaman Osman deveyi durdurdu, çöktürdü,

– İn ve istirahat et ey Ümmü Seleme, dedi. Kendi oradan uzakça bir yere gitti ve yattı. Dinlenme müddeti bitince geldi, Ümmü Seleme deveye bindi. Tekrar başladı yolculuk ve hep böyle devam etti.

Osman, yabancı bir erkeğin düşünebileceği her çeşit nezaket ve edep kaidelerini yerine getirerek Medine'nin Küba köyüne kadar getirdi onları. Köy uzaktan göründüğü zaman ona:

– İşte kocan şu köydedir ey Ümmü Seleme, haydi selametle git, dedi.

Devenin yularını eline verdi ve yaya geldiği yüzlerce kilometrelik yolu yine yaya yürüyüp geçmek üzere Mekke'ye yöneldi.

***

Osman b. Ebu Talha Müslüman olmamıştı. Ama yaptığı bu asil davranışı hor ve hakir görmek için insanın, faziletten nasibinin olmaması gerekir. Nitekim Ümmü Seleme (radıyal-

lahu anh) bu mertçe davranıştan son derece memnun kalmış, ömrü boyunca bunu aziz bir hatıra olarak saklamış ve anlatmıştır.[22]

***

İtiraf etmek gerekir ki Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz devrinde böyle güzel hareketler, herkesin her yerde görebileceği kadar bol değildi. Bunun tam zıddı örnekler ise daha bol ve mebzuldü. Mesela, Mekke'ye ticaret yahut Umre maksadıyla gelen Has'am kabilesinden bir adam, Katûl adındaki kızının, Nübeyh b. Haccac tarafından zorla alınıp götürüldüğü iddiasıyla «Hılfül füdûl» üyelerine başvurmuştu.

Nübeyh pazarda gezerken, kızı görmüş, beğenmiş, yanında bulunan babasına bile danışma ihtiyacı duymadan kızı aldığı gibi evine götürmüş, adamın feryatlarına kulak bile asmamıştı.

Hılfül füdûl üyeleri kapısına gelip dayandığı zaman da, hakka ve adalete boyun eğdiğinden değil, onlara güç yetiremeyeceğine inandığından kızı teslim etmeye mecbur kalmıştı.[23]

Hiç kimse, bir başkasının kendine tecavüz etmesinden hoşlanmaz. Yukarıda sırf beğendiği için kız kaçırmaya kendini haklı gören Nübeyh b. Haccac bile, aynı hareketin kendi kızı hakkında yapılmasını hoş karşılamaz, düşünmek bile istemez.

İşte İslâm Dini, ırz ve namusa riayet konusunda, her insanın kendi ailesi hakkında isteyebileceği en tabii ahkâmı getirmiş bulunuyordu. Osman b. Ebu Talha'da görülen fazilet dolu davranışın, bütün cemiyete yayılmasını, herkesin bir başkasının namusu karşısında hürmet duymasını istiyordu.

Abdullah b. Mes'ud diyor ki: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize sordum:

[22] İbn Kesir, Siyer, 2/215, 216
[23] İbn Kesir, Siyer, 1/260

– Ya Rasulallah, günahların en büyüğü hangisidir, dedim.

– Allah Taalâ'ya bir eş tanımandır. Halbuki seni yaratan odur, dedi.

– Bu gerçekten büyük bir cürüm. Peki ondan sonra hangisi?

– Seninle birlikte yemek yiyeceği korkusuyla çocuğunu öldürmendir.

– Sonra hangi günah büyüktür?

– Komşunun hanımıyla zina etmendir.[24] Zinayı hoş görmeyen, zina karşılığında ağır cezaî tedbirler alan İslâm Dini, onun bunun, önüne gelene «zina etti» diyerek iftira atmasını da önlemek için, iftirayı yapan, bu iddiasını ispatlayamadığı takdirde şiddetli cezalar koymuş ve hatta neticede «bir daha şahitliğinin kabul edilmemesi» gibi bir damgayla onu cemiyetin bünyesinden silmiştir.

Hangi maksatla olursa olsun, birbirine mahrem olmayan (yani nikâhı düşen) erkek ve kadının, üçüncü bir şahıs olmadıkça bir arada bulunmaları –ilerde fena neticeler verir düşüncesiyle– yasak edilmiştir.

Bunun ötesinde, genel olarak müminlere verilen emir şudur: «Mümin erkeklere söyle, gözlerini harama bakmaktan korusunlar ve namuslarını muhafaza etsinler.» (Nur, 24/30)

Aynı emir, bu âyetten bir sonrakinde kadınlara da tekrarlanmıştır.

Bunlar, insanın kendi hanımı, kızı, kardeşi ve annesi için rahatlıkla kabul edeceği, en tabii hükümlerdir. Bunun dışında rahat ve huzur arayan, başkasının namusuna göz dikenler, sadece şahıslarını göz önünde bulundururlar. Hükmü sırf kendi nefisleri için geçerli sayarlar. Neticesi insanlığın huzuruna ve

[24] Müslim, İman, 141

saadetine vesile olan bu hükümleri getiren din kabul edilmediyse, bu durumda kusuru dinde değil, onu kabul etmeyenlerde aramalıdır.

***

Araplar arasında iyilik ve ikram, misafire hürmet ve hizmet hoş görülmüş, takdirle karşılanmıştır.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, Cibril-i Emin'le ilk defa karşılaştığı zaman korkmuş ve eve gelerek «beni örtün, beni örtün» diyerek yatmış, bir müddet dinlendikten sonra «kendimden korktum» (başıma bir felaketin geleceğini sandım) demişti. Hazret-i Hatice, Peygamberimize şu cevabı verdi:

– Hayır, Allah seni hiçbir zaman perişan etmeyecektir. Çünkü sen akrabalık bağlarını devam ettiren, misafire ikramı olan, güçsüzlerin ağır işlerini üzerine alan, fakiri giydiren ve kazandıran, felakete uğrayanların yardımına koşan büyük insansın.[25]

Bu sözler, o devirde fazilet olarak kabul edilen davranışlar hakkında bize fikir verir. O günün insanları bu özellikleri hoş görmüş, hoşlandıkları insanları böyle methetmiştir.

Nitekim müşriklerin eziyetlerine tahammül edemeyen Hazret-i Ebu Bekir'in Habeşistan'a hicret yolculuğunda da onu yoldan çeviren Malik b. Dağınne, Kureyşlileri, yaptıkları edepsizlik dolayısıyla azarlarken «Ebu Bekir gibi bir insan yurdundan çıkmamalı, çıkarılmamalıdır. Çünkü o akrabalığı devam ettiren... bir adamdır» diyerek, Hazret-i Hatice'nin, Peygamberimize söylediği sözlere benzer sözler söylemişti.[26]

***

Misafir ettikleri adama üç güne kadar «kimsin, nereden geliyorsun, ne maksatla geldin, nereye gideceksin?...» gibi

---

25 Buhârî, 1/3
26 İbni Kesir, 2/65

suallerin bile sorulmasını misafirperverliğe uygun bulmamışlardı. Misafir gelmeyince rahat edemeyen, elindeki ekmeğini misafiriyle bölüşmeyi şeref bilen kişiler vardı.

Araplar arasında cömertliğiyle ün salmış olan Hatem Tâî hakkında verilen şu bilgiye bakın:

Soğuk şiddetlendiği, kış mevsimi bastırdığı zaman Hatem, geceleri kölesine, tepeye çıkıp ateş yakmasını emrederdi ki yolunu şaşıran biri olursa ateşi görüp ısınmak üzere gelsin ve Hatem'in konuğu olsun. Bu konuda Hatem'in şu şiiri söylediği riayet edilir: «Ateş yak. Çünkü *gece* çok soğuk, rüzgâr ise, yerden çakıl taşlarını fırlatacak derecede kuvvetli. Olur ki geçip giden biri, senin yaktığın ateşi görür ve gelip konuğum olur. Eğer bana bir misafir getirebilirsen, hürriyetini elde etmiş olacaksın.»[27]

Araplar hoşlanmadıkları kimseleri cimri, misafirden hoşlanmayan kişiler olarak değerlendirmişlerdir. Edebiyat kitaplarında bu konuyla ilgili bol malzeme mevcuttur.

4 – Müslümanların Ebu Talib mahallesinde ablukaya alındığı, her türlü münasebetin kesildiği bir devre vardır. Peygamberliğin gelişinin yedinci senesinde onlarla alışveriş etmemiş ve onları tarifi çok müşkül bir durumda bırakmışlardır.

Bu müddet içinde müslümanlarla birlikte Haşim ve Muttalib soyundan gelen ve Peygamberimize yakın akraba durumunda bulunanlar da Ebu Talib mahallesinde kalmışlardır. Sadece Ebu Leheb, müşriklerle işbirliği yapmış, onların safında yer almıştır.

Başvurulan bu gayr-i insani hareketin hedefi, müminleri ve Peygamberimizin akrabalarını yardımsız ve çaresiz bırakmak ve neticede Efendimizin etrafından dağılmalarını sağlamaktı. Bir gün gelecek, açlık ve mahrumiyet son haddine ulaşacak, «artık yeter» diyerek dağılacaklardı. O zaman tek

[27] Ikd'ül-Ferid, 1/287

başına ve yardımsız kalan Peygamberimizle rahat rahat uğraşabileceklerdi.

Üç yıla yakın bir zaman süren bu acı devrede duygulanan, harekete gelen, vicdanının sesini dinleyen ve oradaki insanlara gizlice yardımda bulunmayı kendine vazife sayan insanlar bulunmuştur.

Deveye götürebildiği kadar yük vurduktan sonra onu gece yarısı Ebu Talib mahallesinin ağzına getirip salıveren insanda mürüvvet yoktur demek için mürüvvetsiz olmak lâzımdır.

Devenin kim tarafından alınacağı meçhuldür. Kim rastlarsa o alacaktır. Üzerindeki erzak ya bir eve yığılacak, sadece o evin ihtiyacı giderilecek yahut komşularla bölüşülecektir.

Ama kim alırsa alsın, onu salıveren adam, insanî bir vazifeyi yaptığı ve birkaç kişiyi açlıktan kurtarabildiği için memnundur.

Bir başka yönden düşünüldüğü zaman yapılan bu yardım dosta değil, düşmana yapılmaktadır. Yıllardır atadan, dededen gelen dinlerinin yetersiz ve manasız olduğu iddiasıyla hareket eden insanlara yapılan bir iyiliktir bu. Kendi dinini yıkmaya azmetmiş olanlara destek olmak, bindiği dalı kesmek demekti.

***

İslâm Dini bu çeşitten hareketlere ne derdi? Hayvanlara yapılan bir iyiliğin bile karşılıksız kalmayacağı inancını getiren bir dinde, insanlara yapılan iyiliğin elbette daha başka bir yeri olmalıydı. «İnsanların en hayırlısı insanlara faydalı olanıdır» buyurmuştu Efendimiz.[28]

***

Üç sene süren bu boykotu müslümanlarla birlikte Haşim ve Muttalib oğullarından müslüman olmayanlar da beraberce göğüslediler. Bu arada yiyecek sıkıntısı son haddine kadar

[28] Hasen senetle rivayet edilmiştir. Feyz'ul-Kadir, 3/481 40

ulaşmış, insanlar ağaç kabuklarını, hayvan derilerini kemirmeye mecbur kalmış, çocukların feryadı diğer sokak ve mahallelerden işitilir olmuştur.

Buna rağmen Muttalib ve Haşim oğullarından bir müşrikin, Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize gelip,

– Bunları senin yüzünden çekiyoruz!., dediğini bilmiyoruz,

Aslında bunu demeye lüzum kalmadan Ebu Leheb gibi hiç abluka altına girmemek mümkündü. Dilediği zaman çıkmalarına hiçbir engel yoktu. Hatta bütün bunlar, onları Ebu Talib mahallesinden çıkarıp Peygamber Efendimizi yalnız bırakma gayesiyle yapılıyordu. Peygamberimizin yanından ayrılıp çıktıklarında müşrikler memnun olacaklardı.

Rasulullah Efendimizin dinini kabul etmedikleri halde sırf akraba olmaları sebebiyle yapmışlardı bunu. Bunun ötesinde daha ne yapabilirlerdi?

Bütün bunlar, «Zalim de olsa, mazlum da olsa kardeşine yardımcı ol» şeklinde yerleşmiş olan bir anlayışa dayanıyordu.

***

Müşrikler bu durumda, «biz akrabasına bağlı insanlarız böyle güzel bir geleneğimizi terk etmemiz mümkün değildir» diyebilirlerdi.

Ama İslâm Dini de akrabaya sıkı sıkıya bağlı olma emriyle gelmiş bulunuyordu. Akraba ile –gerçek bir mazeret, bulunmadığı müddetçe– alâkayı kesmek haram kılınmış «sıla-i rahim» vazgeçilmesi caiz olmayan bir vazife sayılmıştı. «Allah Taalâ adaleti, ihsanı ve özellikle akrabaya iyilikte bulunmayı emreder, fuhşiyattan, çirkin olan her şeyden ve taşkınlıktan nehyeder. Size böylece öğüt verir, olur ki düşünür tutarsınız» (Nahl, 16/90) âyetinde, akrabaya sadece bağlılık değil, maddi ve manevi yardım da emrediliyordu.

Zekât ve sadaka gibi mali ibadetler icra edilirken ilk defa göz önünde bulundurulması lüzumlu olanlar yakın akrabalar-

dır. Yardıma muhtaç olan akraba çoksa en yakını en öne alınmak üzere, bir sıraya riayet edilmesi dini bakımdan en uygun olan davranış olur.

Nitekim hadis kitaplarında yer alan şu hadise, bu konuda bize ışık tutmaktadır:

Bir gün Medineli müslümanlardan Ebu Talha, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize geldi.

– Ya Nebiyallah dedi, Allah Taalâ «siz sevdiğiniz malları Allah yolunda harcamadıkça gerçek ve üstün hayra ulaşamazsınız. Siz hayır olarak ne yaparsanız şüphesiz ki Allah onu bilir» (Al-i İmran, 3/ 92) âyetini indirdi. Benim en sevgili malım «Beyrahâ bahçesi»dir ve o artık Allah rızası için bir sadakadır. Onun hayrını ve Allah Taalâ'nın yanında şahsım için bir hazırlık olmasını arzu ediyorum. Al onu ve Allah yolunda nasıl harcedilmesi uygun olursa öyle harcet.

«Beyrahâ» Peygamberimiz'in mescidine yakın bir yerde, içinde tatlı suyu bulunan güzel bir bahçeydi. Peygamber Efendimiz ara sıra oraya gelir, dinlenir, tatlı suyundan içerdi. Ebu Talha'nın yaptığı bu güzel davranış ve bu güzel bağış karşısında Peygamberimiz memnuniyetle:

«– Pek güzel, pek kârlı bir mal bu. Ben onu en yakın akrabana vermeni uygun buluyorum, buyurdu.

Ebu Talha da, Efendimizin tavsiyesine uyarak, bahçeyi, yakın akrabalarına ve amca oğullarına bölüştürdü.[29]

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, akrabalığın önemini şu şekilde anlatmıştı: «Allah Taalâ mahlukatı yarattığı zaman akrabalık bağı Allah'ın huzurunda durdu:

– Ya Rab, benim şu duruşum, kesilmekten, alâkasızlıktan korkan ve sana sığınan bir varlığın duruşudur. İnsanların beni tanımamalarından sana sığınırım, dedi.

[29] Buhârî, Zekât, 44

Allah Taalâ da cevap olarak şöyle buyurdu:

– Seni tanıyan ve devam ettirene rahmet nazarımı devam ettirmeme, seni tanımayıp da akrabalık bağını koparandan da rahmet nazarımı kesmeme razı olmaz mısın?

– Evet, razı olurum ya Rab.

– İşte bu, sana tanınmış olan bir haktır.»[30] Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, maneviyat âleminde meydana gelen bu hadiseye ilave olarak der ki, «Akrabalık bağı Arş'a asılı durur ve şöyle der:

– Kim beni devam ettirirse Allah da ona rahmetini devam ettirsin. Beni tanımayan ve devam ettirmeyenden de rahmet nazarını kessin.»[31]

***

Akrabasına körü körüne bağlı olan insanlara, «akrabasına şuurlu bir şekilde bağlı» olma prensibi getirilmişti.

Evet müminler, Mekke hayatında çektikleri işkence neticesi evlerini ocaklarını terk etmişlerdi. Ama bu gerçek manasıyla bir «anayı babayı ve akrabayı terk etme» değildi. Mecbur bırakılmışlardı. Kendisini aç susuz bırakan, boğucu dumanlar içinde bırakarak eski dinine çevirmek isteyenlere karşı «Peki hatırınız için ayağımın altındaki taşlara secde edeceğim. İnanıyorum ki beni bu cansız taş yarattı» diyemezlerdi ki...

Ananın, babanın, akrabanın bu hak dini kabul etmelerine engel olan ne idi? Bu dinin neyi ve neresi beğenilmiyordu?

***

Birgün Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz de herkesin bildiği kısacık bir cümleyi arkadaşlarına bir tavsiye olarak söyledi:

– Zalim de olsa, mazlum da olsa kardeşine yardımcı ol...

---

30 Müslim, Birr, 16
31 Müslim, Birr, 19

Efendimiz'in huzurunda bulunanlar, bu sözden Peygamberimizin kastettiği manayı anlayamadılar. Bu söz aslında her bakımdan dünkü terk edilen hayatın ifadesiydi. Yıllar var ki o hayata veda edilmiş, hakkın yardımcısı, doğrunun yardımcısı olma yolu tutulmuştu, kendi zararına bile olsa doğruyu söyleme prensibi üzere yürünmüştü. Zulüm şiddetle yasaklanmış, «Allah zalimi sevmez» inancı kalplere yerleşmişti. Nihayet ashabdan biri dayanamadı ve:

– Ya Rasulallah, kardeşimiz zulme uğradığı zaman yardım edelim. Ama zulmettiği zaman ona yardım nasıl mümkün olur? (Bu bir zulüm olmaz mı?) dedi.

Peygamberimiz, bu sözü, İslâm Dini'nin getirdiği anlayış içinde değerlendirdi:

– Zulmün önüne geçer, engel olursun. Bu da zulmeden kardeşine yardım demektir. (Çünkü yapacağı zulmün cezasından senin yaptığın bu engellemeyle kurtulmuş olur.)[32]

İşte İslâm Dini'nin, cahiliye devri karşısında aldığı tavır bu idi. Körü körüne, şuursuz bir yaşayış şeklinin önüne geçmek, ne yaptığını, ne yapacağını bilen insanlar yetiştirmek.

Dün zulmeden kardeşinin yanında yer alan, ezilenin başına bir yumruk da kendi indiren insan, bugün zulüm için kalkan kolu, kardeşine ait de olsa bileğinden yakalayacak, hakkı ve adaleti hatırlatacak, Allah'ın azabından bahsedecek, zulme engel olacaktı.

Ortada bir anlaşmazlık varsa, kime nasıl yardımcı olacağını Allah Taalâ'ya şöyle açıklamıştı: «Eğer müminlerden iki grup birbiriyle kapışır, kavgaya tutuşursa aralarını ıslah edin. Şayet biri diğerinin hakkına tecavüz etmeye kalkarsa, taşkınlık yapana karşı Allah'ın emir ve hükmüne dönmesine kadar

---

[32] Buhârî, ikrah, 7

mücadele edin. Eğer dönerse, aralarını adaletle ıslaha çalışın, adalet üzere hareket edin. Hiç şüphe yok ki Allah adalet sahibi olanları sever.(Hucurat, 49/9)

İslâm'ın getirdiği bu şuurlu akrabalık ve adalete riayet daha güzel değil miydi?

***

5 – Hac mevsimlerinde Mekke'ye her taraftan akın akın ziyaretçi geliyordu. İçlerinde zengini de, fakiri de vardı. Ayrıca Mekke, fazla suyu olmayan bir şehirdi. Gelenlerden birçoğunun yiyecek ve su sıkıntısı çekmemesi mümkün değildi.

Araplar yurtlarına gelen bu adamlara karşı nasıl davranmalıydı?

Onların ihtiyaç içinde bulundukları bu zamanı iyi değerlendirip fiyatları yükseltmek, içecekleri suyun her bardağını paraya çevirmek vardı. Bu mevsimde yeterince çalışan bir Mekkeli'nin, yıl boyunca geçimini sağlayacak geliri elde etmesi zor değildi.

Ama onlar, Araplarda pek makbul bir gelenek olarak devam eden misafirperverliğe bunu yakıştıramadılar. Gelen hacılar, şehrin zenginleri tarafından misafir edildi, ihtiyaçları yerine getirildi, açlar doyuruldu.

Daha sonra Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin dördüncü dedesi olan Kusayy, Mekke halkını topladı, onlara bir konuşma yaptı:

– Ey Kureyş topluluğu, siz Allah'ın komşuları ve Beyt'inin sahiplerisiniz. Bu mevsimde size, Allah'ı ve onun Beyt'ini ziyaret edecek olan hacılar gelecektir. Onlar Allah'ın misafirleridir. Misafirlerin ikrama en lâyık olanları da onlardır. Onların Mekke'de kalmaları lazım gelen günlerde yapacağınız yemeklerin malzemesini toplayıp getirin. Yemin ederim ki eğer benim malım bunu karşılayacak derecede olsaydı, böyle bir şeyi size teklif etmez, tamamını kendim yapardım, dedi.

Bu teklif herkes tarafından olumlu karşılandı. İçlerinden:

– Mecbur muyuz?... Yiyecek bulamayacak derecede fakir olanlar da gelmeyiversin... Biz kazandığımızı onlara yedirme derdinde değiliz... diyen olmadı.

Herkes bunu bir vazife olarak kabul etti. Verebileceği kadarını Kusayy'a getirdi. Hac mevsiminde kazanlar kaynadı, dileyen herkes geldi, bedava karnını doyurdu.[33]

Bu arada sıcak güneş altında kavrulan insanlara, sırta yüklenilen kırba (deriden yapılmış su tulumu) ile, parasız su dağıtımı yapıldı. Araplar arasında «Sikâye» adıyla bilinen bu vazife, parayla satın alınmaya değer bir şerefli mevki idi.

Nitekim, Peygamberimizin dedesi Abdülmuttalib'den oğlu Ebu Talib'e geçmiş bulunuyordu. Ebu Talib fakirdi. Hacıları doyurabilmek için kardeşi Abbas'dan ödünç para aldı. Fakat ödeme imkânı bulamadı. Bunun üzerine Abbas, sikâya vazifesini kendine devretmek şartıyla alacağından vazgeçeceğini bildirdi. Ebu Talib, mecburi olarak bu teklifi kabul etti.

***

İnsanları iyiliğe ve hayra davet için gelen İslâm Dini'nde de hacılara hizmet manasını taşıyan vazifeler olduğu gibi bırakıldı. Su dağıtma vazifesi Hazret-i Abbas'da ve onun soyundan gelenlerde yüzyıllar boyu kaldı. Kâbe hizmetçiliği Osman b. Ebi Talha ailesine verildi. Ebediyen onun soyundan gelenlerde kalmak üzere anahtar, bizzat Peygamber Efendimiz tara-

---

33 İbn Hişam, 1/143
Not, Yirminci asrın bitmek üzere bulunduğu bu yıllarda hacca giden müminler, oralarda, cahiliye Arapları hakkında anlatılan bu gibi asil davranışları görmekten mahrumdurlar. «Hac mevsimimin başladığı ilân edildikten sonra günden güne ekmeğinde fiyatının bile değiştiğini, ele geçen her fırsatın bol bol değerlendirildiğini üzülerek müşahede ederler. Yapılan en küçük hizmetlerin bile paraya dönüştürüldüğü kanaatiyle oradan ayrılar. Hâlbuki İslâm Dini getirdiği yüce ahlâk ile, cahiliye devrinde başlatılan bu fazilet dolu davranışları daha iyi, daha olgun hale getirmişti.

fından Osman'a teslim edildi. Veda haccında da Sidane (Kâbe hizmetleri) ve sikâye (hacılara su dağıtma) vazifesinin olduğu gibi bırakıldığı, geri kalan cahiliye âdetlerinin hükümsüz sayıldığı Efendimiz tarafından ilân edildi.

Müminlere, kıldıkları namazın her rekatında «Allah'ım bizi doğru yola hidayet et» niyazıyla yüce divana durmalarını emreden bir din, insanları, iyilik yapmaktan alıkoyar mıydı?

Değil insana, susamış bir köpeğe su verdiği için bir insanın bağışlandığını, bir kediyi bağlayıp yiyecek vermeyip ölümüne sebep olanın da cehennemlik olduğunu[34] Peygamber Efendimiz anlatmıştı.

«Bir müslümandan, dünya işlerine ait bir sıkıntıyı gideren kişiden, Allah Taalâ da âhiret sıkıntılarından bir sıkıntıyı giderir. Dünyada darda kalan kişiye kolaylık tanıyan, onu rahata kavuşturan insana da Allah Taalâ dünyada ve âhirette kolaylık verir, rahata kavuşturur. Dünyada bir müslümanın ayıbını örten, kusurunu gizleyen kişinin ayıp ve kusurunu da, dünyada ve âhirette Allah Taalâ örter. İnsan kardeşinin yardımında olduğu müddetçe Allah Taalâ da onun yardımındadır.»[35] buyurmuştu.

İnsanlara merhamet etmeyene Allah merhamet etmez buyuran Peygamberimiz,[36] nasıl bu gibi insanî davranışların karşısında bulunurdu?...

«Onlar ki mallarını gece gündüz, gizli ve açık olmak üzere Allah yolunda harcıyorlar... İşte onların ecr ve mükâfatı Rabb'lerinin yanındadır. Onlar için hiçbir korku yoktur, onlar mahzun da olmazlar» (Bakara, 2/274) âyeti ve benzeri âyetler, mecbur olmadıkları iyilikleri yapanları, büyük neticelerin beklediğini ifade eder.

34 Buhârî, Müsâkât, 9
35 Tirmizi, Birr, 19
36 Tirmizi, Birr, 16

Buraya kadar cahiliye devrinde görülen iyi, faziletli davranışlardan örnekler gördük. Bunlar İslâm Dini'nin de kabul ve teşvik ettiği, daha güzel, daha mükemmel hale getirdiği hareketlerdi.

Şu kadar ki bunlar şahsın şan ve şerefi düşüncesine değil, Allah rızasını elde etme niyetine dayanacaktı. Mükâfat insanlardan değil, Allah Taalâ'dan beklenecekti. Aklı başında olanların bunlara ne gibi bir itirazı olabilirdi?...

B – Cahiliye devrinde bir takım âdet ve ibadet tarzları vardı. İslâm Dini bunları kökten reddetmedi, bunlardan zararı olmayanları aldı, zararı olan ve insan tabiatına uygun olmayanları kaldırıp attı. Çünkü bunlar insan haysiyetine uymayan, insanın değerini düşüren, küçülten çeşitten âdet ve davranışlardı.

Şimdi bu konudaki misaller üzerinde duralım:

1 – Hac ibadeti, Büyük Peygamber İbrahim'den beri, aksatılmadan devam edip gelmişti. Kâbe'yi tavaf etmek, Arafat'ta vakfe, Mina'da kurban, ihramdan sonra tıraş... gibi.

Ancak bu ibadet, İbrahim Peygamber*'in* öğrettiği ve gösterdiği şekliyle devam edememişti. Mesela Kureyş kabilesi kendini diğer kabilelerin üstünde görüyor, ibadette bir imtiyaz sahibi olmak istiyordu. Diğer insanlar Arafat'a çıkarken, kendilerinin de Arafat'a onlarla birlikte çıkmasını küçüklük olarak kabul ediyorlardı. Müzdelife'ye kadar gittikten sonra oradan geri dönüyorlardı.[37]

Kâbe'yi tavaf kıyafeti de enteresandı.

Her gün Allah'a çok defa isyanda bulundukları elbiseyle Kâbe'yi tavaf etmek, Allah'ın Beyt'ine saygısızlık manası taşır düşüncesi yerleşmişti. Bu sebeple, Kureyş kabilesinden başkaları, Kâbe'yi:

---

[37] Müslim. Hacc, 151

a) Ya Kureyşten birinin elbisesini giyerek,

b) Ya da çırılçıplak halde tavaf etme mecburiyetindeydi.[38]

Genel ahlâka da, insan tabiatına da uygun olmayan bu durum, hangi yönden düşünülürse düşünülsün çirkindi. Beğenilecek, takdir edilecek bir yönü olamazdı. Bu sebeple, yerleşmiş olan inanç hududunu aşamayan fakat içindeki utanç duygusunu da atamayan insanlar, utana sıkıla böyle bir tavafı yapmaya mecbur kalıyorlardı. Hatta bu tavaf esnasında, eliyle mahrem yerlerini kapatmaya çalışan ve tavaf ederken «Bugün vücudumun bir kısmı, hatta hepsi açıkta kalıyor. Ama ben açıkta kalan kısımlara bakanlara hakkımı helal etmiyorum» mealinde bir beyit okuyan bir kadından bahsedilir.[39]

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin Mekke'yi fethetmesine kadar bu şekilde devam eden hacca ait fena âdetler, Hazret-i Ebu Bekir'in hac emiri olarak gönderilmesiyle sona erdi. Fetihten sonraki ilk hac mevsiminde Hazret-i Ebu Bekir hac emiri tayin edildi. Onun denetimi altında hac vazifesi icra edildi. Ardından Hazret-i Ali vazifeyle gönderildi ve insanlar Arafat'ta iken, Allah'ın şu dört emri bütün halka ilân edildi:

a) Kâfir olan cennete gidemeyecektir.

b) Bu yıldan sonra hiçbir müşrik hac edemeyecek ve Kâbe'yi tavaf edemeyecektir.

c) Kâbe çıplak halde tavaf edilmeyecektir.

d) Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizle sözleşmesi olan herkes için, sözleşme müddetinin sonuna kadar anlaşma şartlan geçerlidir.[40]

***

38 Buhârî, Hacc, 91
39 İbn Kesir, Siyer, 1/285
40 İbn Hişam, 4/190

İnsanlardan çok hayvanlara yakışan çırılçıplak gezip dolaşma âdetinin kaldırılması herkesi memnun etmeliydi. Kaldı ki bu durum, herkes tarafından da hoş karşılanmıyordu. Nitekim yukarıda utandığını ifade eden kadın, böylelerinin bulunduğu kanaatini verir.

***

2 – Nikâh meselesi de bu konuda ibret dolu misaller ihtiva etmektedir.

Hazret-i Aişe'nin anlattığına göre Araplar arasında dört çeşit nikâh vardı. Bunlardan biri İslâm Dini tarafından aynen alınmıştır. Bu gün, karşılıklı rızaya, mehir, şahid, veli gibi lüzumlu şartlara riayet edilerek yapılan meşru nikâh, o zaman da geçerli idi.

Bununla beraber, bugün cahil müslümanlar arasında da sık sık görüldüğü gibi, kızının fikrini hiç sormadan, istesin istemesin babası veya diğer bir yakını tarafından zorla kadınların evlendirildiği de oluyordu. Peygamberimiz bu çeşit bir evlendirilme mecburiyetinde kaldığını şikâyet için gelen kadına hür ve serbest olduğunu, isterse bu evliliği kabul edeceğini, isterse etmeyeceğini beyan etmişti.[41]

Hazret-i Aişe'nin anlattığı diğer nikâh şekilleri şunlardır:

a) Evli bir hanımın, aybaşı olup temizlendikten yani hamile olmadığı anlaşıldıktan sonra kocası tarafından, beğenilen soylu bir kişiye gönderildiği olurdu. Maksat o adamdan soylu bir evlad sahibi olma hevesine dayanıyordu. Kadın, hamile kaldığı belli oluncaya kadar o adama gider gelir, böylece aile şerefli, soylu bir evlat sahibi olmuş olurdu. Elbet kendilerine bu ikramı yapan kişiye de teşekkür edilir, ailesine şeref bahşettiği için bu iyilik unutulmazdı.

b) Sayısı en çok on olan birkaç erkek, söz birliği eder ve

[41] Buhârî, Nikâh, 42

bir kadınla anlaşırlar, onunla ilişki kurarlardı. Bir başka şahıs bunların arasına giremezdi. Neticede kadın hamile kalır. Çocuk doğduğu zaman hepsine haber salınır, gelirler ve kadın onlardan birine:

– Bu çocuğun babası sensin, der.

Bu guruptan hiç biri bu davete gelmemezlik edemez, kadının bu tayini karşısında da itiraz hakkına sahip değildir.

c) Bir kadın kapısının üzerine bir bayrak asar. Bunun manası kapısının her erkeğe açık olduğudur. Sayısı belli olmayan pek çok erkek bu kadının yanına gider. Neticede hamile kalır ve çocuk doğar. Doğan çocuğun yanına o kadınla ilişki kuran bütün erkekler toplanır. «Kâif» adı verilen ve iz değerlendirmede maharet sahibi olan bir adam getirilir. Adam çocuğu inceler, sonra oradakilere bakar ve içlerinden birine:

– Bu çocuğun babası sensin, der.

Verilen bu hüküm de geçerlidir. Kimsenin itiraz hakkı yoktur.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, sözü geçen bu üç çeşit nikâhı kaldırmış, yasak etmiştir.[42]

Hiç bir dine bağlı olmayan bir insanın bile insan haysiyetine yakıştıramayacağı bu çeşit nikâhlar ve ilişkiler kaldırılmak istendiyse fena mı olurdu? Kusur insanın değerini düşüren bu çeşit fenalıkları kaldıranda mı, yoksa biz bu hayatımıza razıyız diye tutturan, bir başka hayata razı olamayanda mı?

İslâm Dini gelmeden evvel Araplar arasında mevcut nikâhlar bunlardan ibaret değildi. Hazret-i Ömer'in anlattığına göre: Nikâh için mehir almaksızın karşılıklı kızları değiştirme manasına gelen ve «şiğâr» adı verilen bir çeşit nikâh da haram kılınmıştır.

Bu çeşit nikâhta adam bir başka adama:

---

[42] Buhârî, Nikâh, 36

– Kızını bana nikâhlaman şartıyla ben de sana kızımı nikâhladım... diyor ve böylece evlilik meydana geliyordu.[43]

Bu arada, haysiyetsiz, iffetsiz bazı aile reislerinin «gizli yapılan zinalarda bir mahzur yoktur, açığa çıkanı ise kınamaya değmez» diyerek hem kendileri bu çeşit zinaya meyilli oluyor, hem kapılarının başkalarına açık kalmasında bir mahzur görmüyorlardı. Buna «Haden» adı veriliyordu,

Bir de «bedel» denilen evlenme çeşidi vardı ki bu da bir kişinin, bir başkasına:

– Hanımını bana ver, benimkini sana vereyim, üste de şu kadar para demesiyle, karşılıklı anlaşmaya bağlı olan bir evlenme oluyordu. Bunlar da İslâm Dini tarafından yasak kılınan nikâh çeşitleridir.[44] Kocası ölen bir kadının üzerine, cenaze kaldırılmadan, kocasının yakın akrabası tarafından bir örtü örtülmesi yoluyla da bir çeşit evlenme vardı.

Bu kadının güzelliğine veya malına göz diken bir akrabası, cenaze kaldırılmadan bir çarşafı veya benzeri bir şeyi, kadının üzerine örtmeye muvaffak olabilirse kadın artık kendinin olurdu. Dilerse onunla mehir vermeden evlenir, dilerse başkasına satardı.

Kocasının ölümüyle müteessir olan, gözyaşı döken kadın, bu arada uyanık bulunacak, kendini kollayacak, bir anlık gaflete düşerek bir başkasının malı ve mülkü olmaktan kendini kurtarmaya bakacaktı.

Bu yolla ölen kardeşlerinin kanlarına, hatta üvey annelerine sahip olan ve onlarla evlenenler vardı. Bazen böyle bir tuzağın kurbanı olan kadının sahibi kendi evlenmiyor, bir başkasına nikahlamıyor, sıkıntı içinde bırakıyor ve neticede kadına, sahip olduğu malları verdiği takdirde serbest bırakacağını söylüyor ve malını aldıktan sonra bir başkasıyla nikâhlanmasına razı olu-

---

43 Buhârî, Nikâh, 28

44 Fikhus sünne (Darekutniden rivayet etmiştir), 2/6

yordu. Aşağıda meali alınan âyet bu konuyu aydınlatmak üzere indirilmiş bulunuyordu:[45] «Ey iman edenler, kadınlara zorla varis ve sahip çıkmanız ve kendilerine verdiğiniz mehrin bir kısmını kurtarasınız diye onları tazyik etmeniz, mal karşılığında onunla boşamak istemeniz de size helal olmaz» (Nisâ, 4/19)

Evlenmede bir sınır yoktu. Bir adam dilediği kadar kadınla evlenebiliyordu. İslâm Dini tek kadınla evlenmeyi ideal bir evlilik kabul etmekle birlikte, bazı hallerde dörde kadar evlenmeye izin verdi.

Bu arada bir kadının kız kardeşiyle, halasıyla, teyzesiyle, süt kardeşiyle ve benzeri yakın akrabasıyla bir nikâh altında tutulmasını yasakladı. Hadis kitaplarında verilen bilgiye göre, evli bulunduğu kadının halası, teyzesi, kız kardeşi gibi yakınlarıyla evli bulunan kimseler yok değildi.

Deylemi lakabıyla tanınan bir sahabî anlatıyor: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin yanına geldim. Cahiliye devrinde iki kız kardeşi beraberce nikâh etmiş durumdaydım. Dedim ki:

– Ya Rasulallah, ben müslüman oldum. İki kız kardeşle evli bulunuyorum. Ne buyurursun?

– Döndüğün zaman dilediğin birini boşa, buyurdu.[46]

Yine sahabeden Kays b. Haris diyor ki: Müslüman olduğumda sekiz tane karım vardı. Peygamber Efendimize geldim ve durumumu anlattım.

– Onlardan dört tanesini seç (kalanını boşa) buyurdu.[47]

Peygamberimizin hanımlarından Ümmü Habibe (radıyallahu anh) Peygamber Efendimize:

– Kız kardeşimi nikâhla alsaydın ya Rasulallah, demişti.

---

45 Bak, İbn Kesir, Tefsir, 1/465
46 İbn Mace, Nikâh, 39
47 İbn Mace, Nikâh, 40

Peygamber Efendimiz beklenmedik bu istek karşısında sordu:

– Sen böyle bir şeyden hoşlanır mıydın?

– Nasıl olsa seninle tek başıma kalmam mümkün değil. Böyle olunca da bana böyle hayırlı bir konuda ortak çıkacaksa o başkası değil, kız kardeşim olsun isterim.

– Ama bu bana helal olmaz.

– Peki Ebu Seleme'nin kızını alacağın söyleniyor?..

– Yani Ümmü Seleme'nin kızın mı?!!

– Evet.

– O benim üvey kızım olmasa bile bana helal olmaz. Çünkü onun babası Ebu Seleme'yi de, beni de Süveybe emzirmiştir. Sakın bir daha bana kızlarınızı, kız kardeşlerinizi nikâh etmek üzere arz etmiş olmayasınız.[48]

***

Buraya kadar verdiğimiz misallerden anlaşılmış oluyor ki, cahiliye devrinde, çığırından çıkarılmış bir evlilik hayatı mevcuttu. Belki halkın çoğunluğu evliliğini normal yolla yapmıştı. Bununla beraber, meşrulaştırılma durumunda bulunan, meşru bir hüküm gibi riayet edilen bu çeşit ahlâksız ve iffetsiz hareketler gitgide artıyor, cemiyeti sardıkça sarıyordu.

Tertemiz bir aile düzeninin gelmesi kimi, neden rahatsız ederdi?...

Bir insan üvey annesiyle, üvey kızıyla nasıl evlenebilir, insan haysiyeti böyle bir evliliğe nasıl tahammül ederdi?...

***

C – Bir kısım âdet ve ibadet tarzı vardı ki İslâm Dini bunları kökünden kaldırıp atmıştır.

1 – Puta tapma: Hazret-i İbrahim tarafından anlatılan

48 Buhârî, Nikâh, 20

Allah'ın birliği inancı zamanla, değiştirilmiş, perişan bir hale getirilmişti.

Kâbe'nin etrafında üç yüz altmışa varan put yerleştirilmiş bulunuyordu. Kimi taştan, kimi ağaçtan, fakat her biri ilah kabul edilen cansız varlıklar...

Aklı başında olduğu kesin olarak bilinen insanlar bu varlıkların karşısında eğiliyor, ibadet ediyor, sonsuz bir kudretin sahibi olduklarına inanıyorlardı.

Elleriyle yaptıkları bir tahtayı yahut ötede beride buldukları bir taş parçasını ya da yontup şekil verdikleri bir heykeli ilah kabul etmek insanlığa ne gibi bir fazilet temin ederdi? İnsan haysiyeti bu derece düşer miydi?

Mesele bu kadarla kalmıyordu. Yolculuğa çıkarken bu putlardan biri alınıyor, götürülüyor ve yolda ibadet ediliyor.

Bazen herhangi bir sebeple put götürülemiyor. O takdirde de çeşitli yollara başvuruluyor, yolda rastlanılan güzel şekilli bir taş alınıp ilah sayılıyor, hatta içip sarhoş olanlar bazen deveyi kuma sağıyor, sütü kumla karıştırıp meydana getirdikleri çamuru put şekline koyuyor ve ona tapıyorlar, daha sonra oradan ayrılırken, put-ilah orada bırakılıp gidiliyor.

İnsan aklının normal bulamayacağı bu durum, Araplar için terk edilmesi hiç mümkün olmayan, atadan oğula devredilmesi lâzım gelen bir dinin esasını teşkil ediyordu.

Kur'ân-ı Kerim'in ifadesine göre, daha önceki Peygamberler de putperestlikle uzun uzadıya mücadele etmişler, insanlara onların cansız birer varlık olduklarını anlatmaya çalışmışlardır.

«Onların yürüyecek ayakları mı, yoksa tutacak elleri mi, yoksa görecek gözleri mi yoksa işitecek kulakları mı var? (cansız varlıklar değil mi onlar?)" (A'raf, 7/195)

«Ey insanlar putların halini beyan için size bir misal geti-

rildi, şimdi onu iyi dinleyin! Sizin Allah'ı bırakıp da taptığınız putlar bir sineği bile yaratamazlar. Hatta hep bir araya gelse, birbirine kol kanat olsalar bile bunu yapamazlar. Eğer sinek onlardan (üzerlerine sürülen bir yiyeceği) kapmış olsa onu sinekten kurtaramazlar. Kapılanı geri isteyecek put da, kapıp kaçan sinek de zayıf ve aciz.» (Hacc, 22/73)

Hazret-i İbrahim kavmine hitaben putlar hakkında şöyle demişti: «Siz kendilerine yalvarıp dua ettiğiniz zaman sizi işitiyorlar mı? Yahut size fayda veya zarar verebiliyorlar mı?» (Şuara, 26/72, 73)

Bu ve benzeri hatırlatmalar onlar tarafından ikna edici bir cevapla karşılanamadı. Karşılanması da mümkün değildi. Hazret-i İbrahim'in sorduğu bu suale cevap olarak «Biz babalarımızı böyle yapar (putlara ilah payesi vererek tapar) halde bulduk dediler» (Şuarâ, 26/74)

Aradan yüzyıllar geçti. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz geldi Mekke'nin müşriklerine bu çeşitten hatırlatmalar yapıldı. Verdikleri cevaplar yine aynıydı: «Biz atalarımızı bir din üzere bulduk ve biz onların izleri üzere giderek hidayet buluruz» (Zühruf, 43/22)

Genellikle Allah Taalâ'yı inkâr etmemekle beraber, putlara da bir ilah payesi vermiş durumdaydılar.

«Bu putlar Allah'ın yanında bizim şefaatçilerimizdir» (Yunus, 10/18) «Biz onlara başka şey için değil, ancak bizi Allah'a yaklaştırmaları için tapıyoruz» (Zümer, 39/3) diyorlardı.

Kendine faydası olmayan, üzerine konan sineği kovalamaktan aciz bulunan bir varlık nasıl Allah'ın huzurunda insanlara şefaatçi olabilir? Nitekim Hazret'i İbrahim kendi şehrindeki putları birer birer kırmış ve baltayı en büyüklerinin boynuna asmıştı. Onun yaptığını tahmin ettiler ve bunu sen mi yaptın ey İbrahim, dediler.

– Onu en büyükleri yapmış olmalı, eğer konuşurlarsa bir soruverin, cevabıyla mukabele etti.

– Sen biliyorsun ki bunlar konuşmazlar, dediler. (Enbiya, 21/58-66)

Kendini kırmaya çalışan bir insana «dur bakalım, ne yapıyorsun?» demekten aciz olduklarını, konuşma kabiliyeti bulunmadığını bilip durdukları varlıklar nasıl ilah olurdu?

İnsanları düştükleri bu felaket durumundan kurtarmak, onlara doğru yolları göstermek bir kabahat miydi?

***

2 – Kız çocukları hor görülüyor, diri diri topraklara gömüldüğü oluyordu.

Bu yolda birçok cana kıyılmıştı. Büyüyünce aile şerefine söz getirir düşüncesi yol açıyordu buna. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin huzuruna gelen ve cahiliye devrinde yaptıklarını anlatan biri şöyle demişti:

– Bir kızım vardı. Çok seviyordum. İsmini söylediğim zaman koşup geliyor, kucağıma atılıyordu. Nihayet beş altı yaşlarına geldiği zaman onu elinden tuttum, evimizden pek uzak olmayan kör bir kuyunun yanından geçerken birden itiverdim. Ondan son işittiğim sözler «babacığım, babacığım» demesi oldu.

Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz bu anlatılanı gözlerinden yaşlar dökerek dinlemişti. Ashabdan biri ona:

– Be adam, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizi üzdün dedi.

Fakat Efendimiz adama hadiseyi bir daha anlattırdı, ağlayarak bir daha dinledi.[49]

---

49 Darimi, 1/2

Cahiliye devrini anlatan âyetlerden birinde, şöyle buyrulmaktadır:

«Onlardan birine kızının doğduğu müjdesi verildiği zaman öfkelenerek yüzü kapkara oluyor. Verilen müjdenin bıraktığı kötü tesirle utanıp kavminden gizleniyor. Acaba o çocuğu zillet ve horluğa katlanarak saklayacak mı? Yoksa toprağa mı gömecek?... Bak ki ne kötü hüküm veriyorlar...» (Nahl, 16/58, 59)

Kızların diri diri gömülmesi işini, normal düşünen insan aklı nasıl kabul edebilir? İnsan hayatının devamı kadınsız nasıl mümkün olur? Kadını içinde bulunduğu bu hor görülme halinden kurtarıp cemiyet içindeki şerefli mevkiine getirmeye çalışmak bir suç mudur? Bunu yapmak isteyen, cinayetlerin önünü alma çabasıyla, onların da Allah'ın birer kulu olduklarını anlatmaya çıkan insana «hayır» diyenler nasıl haklı olabilirler?

***

3 – Araplar arasında yerleşen, iyilikle mürüvvet duygusuyla hiç ilgisi olmayan bir âdet de soygunculuk, yol kesicilikti. Bir kabileden diğerine gidebilmek, rahatça seyahat edebilmek mümkün değildi. İnsanlar arasında karşılıklı emniyet duygusunun varlığına şiddetle ihtiyaç vardı. Bu olmadıkça insanlar, sadece kendi kabileleri çerçevesinde kalmaya mahkûm olurlardı.

Bu mahrumiyeti giderebilmek için bazen bir kabile başka bir kabileyle anlaşma yapıyor, birbirlerine gidip gelme imkânı buluyordu. Bazen bir kişi, bir başka kabilenin fahri hemşeriliğini elde ediyor, yahut o kabileden bir iki kişiyle anlaşıyor, bir bakıma kendi kabilesinden ayrıldığı zaman onların himayesine girmiş oluyor, o kabileye rahatça gidip geliyordu.

Yılın on iki ayından dördü, savaşın, vurgunculuğun haram olduğu, seyri seferin rahatça yapılabileceği aylar olarak kabul edilmişti. Bunlar Zilka'de, Zilhicce, Muharrem, Receb

aylarıydı. Bu aylarda Arap yarımadasında rahatça seyahat edebilme imkânı oluyordu.

Ancak tabiatlarında yer tutmuş olan soygunculuk ve yağmacılık bazı kabileleri yerinde duramaz ediyordu. Neticede bunun da kolayını buldular. Haram aydır diyerek sefere çıkan kervanları soydular. Biçare adamlar:

– Haram ayda bulunuyoruz... diye hatırlattılar. Fakat cevap hazırdı;

– Bu ayın haram hükmü falan aya alındı.

Bir iki yıl sonra tekrar bir değişme yapılıyor, haramlık hükmü bir diğerine aktarılıyor, insanlar şaşkına çevriliyordu. Bütün bunları önleyebilmek için en iyi çare, ticaret kervanlarının başına, gözünü budaktan esirgemeyen, yiğitliği ve şirretliğiyle ün salmış kişiler koymak, emrine yeteri kadar silahlı adam vermekten ibaretti. Tutulacak bir başka yol kalmamıştı.

Araplar arasında cömertliğiyle ün salmış bulunan emirlerden Hîre valisi Numan b. Münzir gibi bir adam bile, Arapların Ukâz, Mecenne... gibi panayırlarına göndereceği ticaret kervanı için, Arap kabileleri arasında selametle geçirebilecek hatırı sayılır bir adam arama mecburiyetini hissetmişti.

Peygamber Efendimizin on yedi yaşlarına geldiği sıralarda yapılan ve haram aylara tesadüf ettiği için «harbül ficar» adı verilen savaş, işte bu emirin ticaret kervanı reisinin öldürülmesi sebebine dayanıyordu.

Allah Taalâ Arapların bu çirkin âdetini Kur'ân-ı Kerim'de anlatmıştır: «Haram olan bir ayı geciktirmek (haramlık hükmünü bir başka aya almak) âdeti, ancak küfürde yapılan bir fazlalıktır ki onunla kâfirler şaşkına çevrilir. Onlar haram olan ayı, bir yıl helal, bir yıl haram sayıyorlar. Bunu da hem Allah'ın haram kıldıklarının sayısına denk getirmek, hem de Allah'ın haram kıldığını helal saymak için yapıyorlar... » (Tevbe, 9/39)

***

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, yanına gelen ve çektikleri eziyeti dile getiren Habbab ve arkadaşlarına, eski milletlerde müminlere yapılan eziyetlerden bahsetmiş ve daha sonra şöyle devam etmişti:

– Yemin ederim ki Allah Taalâ bu işi tamamlayacaktır. Öyle ki bir yolcu San'a şehrinden kalkıp Hadramevt'e kadar yürüyecek ve bu yolculuk anında sadece Allah'tan ve bir de koyunlarına saldırmasından çekindiği kurttan korkacaktır. Ama siz acele ediyorsunuz.»[50]

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize, Medine hayatının son yıllarında gelen elçi heyetlerinden Rebia kabilesinin Abdülkays kolu, Efendimize hâlâ sürüp giden bu anarşiden şikayet etmişti: «Ya Rasulallah, aramızda kâfir olan Mudar kabileleri var. Bu sebeple sana ancak haram aylarda gelme imkânı bulabiliyoruz. Bize, geride kalanlara anlatabileceğimiz bir şeyler emret».[51]

***

Bütün bunlar, bunca genişliğine rağmen Arap yarımadasında insanların çember içine alınmışçasına bunaldığını gösteriyordu. Sulh ve selamet dini olan İslâmiyet; hakkına razı, vazifesine bağlı, adalete saygılı, sulhsever bir cemiyet yetiştirerek bu anarşiye son vermek istiyordu. Böyle bir neticeye ancak anarşistler razı olmazlardı.

***

4 – Kan davaları almış yürümüştü. Bir kabileden herhangi bir adam öldürüldüğü zaman bütün kabile halkı, intikam sevdasına kapılıyor, ya öldüreni yahut öldürenin akrabasından birini ya da o kabile halkından herhangi bir şahsı öldürmeyince durmuyorlardı. Bu defa karşı taraf harekete geçiyor, onlar

---

50 Buhârî, Menafcıb, 25

51 Buhârî, İman, 40

da aynı yola başvuruyorlardı. Böylece yıllar yılı devam eden, her iki tarafı da perişan halde bırakan savaşlar yapılmıştı.

Kabilelere yapılan baskınların uyurken, ansızın yapılması, yakalananların kılıçtan geçirilmesi veya ellerini, ayaklarını keserek, gözlerini oyarak ölünceye kadar kızgın güneşin altında terk edildiği veya öldükten sonra burnunu, kulağını keserek ayrı bir işkence yapıldığı da olurdu. Uhud muharebesinin sonunda Ebu Süfyan'ın karısı Hind b. Utbe başta olmak üzere diğer kadınlar, Peygamber Efendimizin amcası Hamza'nın ve diğer şehitlerin cesetlerinden kestikleri parçaları ipe dizerek gerdanlık gibi takınmışlardı. Ayrıca Hind, Hazreti Hamza'nın ciğerini yemeye çıkmış, bir müddet çiğnedikten sonra yutamayacağını anlayınca tükürmüştü.[52]

Esir alınan kadınlara yapılan utanç verici muameleler, esir çocukları canlı hedef olarak dikip onlara karşı ok talimi yapmak görülmemiş bir şey değildi. Yapılan talim neticesi çocuklardan bir kısmı ölür, geri kalan ve bir kısmı yaralı olan çocuklar ertesi güne kadar hapsedilir, tekrar ok talimleri başlar, bütün çocuklar ölünceye kadar bu iş devam ederdi. Bu atışların halk tarafından da izlendiği olurdu.[53]

Düşmanını ele geçirdiği takdirde kafatası ile şarap içmeye yemin edenler ve bu yemini yerine getirdiği zaman gurur duyanlar olurdu. Nitekim Uhud muharebesinde Asım b. Sabit, Sülâfe adında bir kadının, Müsâfi ve Kilâb adında iki oğlunu öldürmüştü. Sülâfe oğullarını böyle görünce Asım'ı ele geçirebilirse onun kafatasıyla şarap içmeye yemin etmişti.[54]

İnsanların diri diri yakıldığı olurdu. Arab emirlerinden Amr b. Hind'in kardeşi, Temim oğulları tarafından öldürüldüğü zaman Amr, kendi tarafından öldürülen her adam kar-

52 el-Kâmil, 2/159
53 Asr-ı Saadet, 1/513-515
54 el-Kâmil, 2/156

şılığında yüz kişiyi kılıçtan geçireceğine dair yemin etmişti. Fakat Temim oğulları kaçıp kurtulmaya muvaffak olduğundan Amr'ın eline ancak o kabileden bir kadın düşmüştü. Harrâ adındaki bu kadın diri diri yakıldı. Bu sıralarda Ammar adında bir adam buraya uğradı.

– Ne arıyorsun burada? dedi Amr.

– Birkaç günden beri aç kalmış vaziyetteyim. Duman yükseldiğini gördüm, yiyecek bulabilirim diyerek geldim.

Amr adamlarına döndü, atın bunu da ateşe dedi ve adam yakıldı.

Hamile kadınların rahimlerini parçalarlar ve bununla gurur duyarlardı. Arap kahramanlarından sayılan Hevazin reisi Âmir b. Tufeyl, bir seferinde, hamile kadınların karınlarını deştiklerini, mızraklarıyla rahimlerini parçaladıklarını anlatır.[55]

İslâm Dini işlenen cinayetler karşısında adil ve iki tarafın da itiraz edemeyeceği hükümler koymak suretiyle anarşiye son verecek, bütün insanları sulha, selamete ve saadete götürecek bir olgunlukla gelmiş bulunuyordu. Haklıyı haksızdan ayırt eden, mazlumun hakkını zalimden alan, haddi aşanları doğru yola getiren bir din olacaktı.

***

Habeşistan'a hicret eden muhacirlerden Cafer b. Ebi Talib, Habeş Necaşisi'nin isteği üzerine, İslâmı kabul etmeden evvelki hallerini şöyle anlatmıştı:

Ey melik, biz cahil bir kavim idik. Putlara tapar, laşeler yer, ahlâksızlıklar yapar, komşularımıza kötülüklerde bulunurduk. İçimizden kuvvetli olan zayıfı yerdi. Allah Taalâ'nın, içimizden, soyunu, doğruluğunu, iffet ve namusunu, emanete bağlılığını bildiğimiz bir Peygamber göndermesine kadar biz bu durumda idik. O Peygamber bizi Allah'a ve onu bir

55 Asr-ı Saadet, 1/514-515

bilmeye, ona ibadet etmeye, atalarımızın ve bizim tapmakta olduğumuz taşları ve putları gönlümüzden söküp atmaya davet etti. Doğru sözlü olmayı, emaneti sahibine teslim etmeyi, akrabalık bağlarına saygılı olmayı, komşularımıza hoş davranmayı, haramlardan ve kan dökmekten el çekmeyi emretti. Ahlâksızlıklardan, yalan söylemekten, yetim malı yemekten, namuslu kadınlara iftira atmaktan nehyetti. Bir tek Allah'a ibadet etmeyi, ona ortak tanımamayı, namazı, sadaka vererek malımızı temizlemeyi, orucu emir ve tavsiye buyurdu.

Biz de onu tasdik ettik, ona iman ettik, Allah'tan getirdiği her hükmü kabul etmek üzere ona tabi olduk. Sadece Allah'a ibadet ettik, ona hiçbir şeyi ortak tanımadık. Bize haram olarak bildirdiğini haram saydık, helal dediğini helal olarak kabul ettik.»[56]

***

Ahlâk ve inanç durumlarının ana hatları yukarıda anlatılan bir topluluk, bu yaşayışı terk etmekle hiçbir şeyi kaybetmiş olmazdı. Bu kadarını anlamak için üstün bir zekâya veya uzun uzun düşünmeye ihtiyaç yoktur. Kaldı ki iman eden ve nübüvvet terbiyesi altına giren bir insan için «evvelce daha temiz, daha dürüst, daha terbiyeli idi...» denilmemiştir. Deme imkânı yoktur.

Çünkü Peygamber; dün kaba kuvvetten başka hiçbir kanun tanımayanları hak ve adaletin müdafii yapmak, emeline kavuşabilme yolunda her çeşit ahlâk dışı davranışı mubah sayanlara, feragat ve fedakârlığın unutulmaz örneklerini verdirmek için gelmişti. Bu gaye gerçekleşmiş ve insanlık tarihinin «Saadet Asrı» olarak tanıdığı tek asır olmuştur.

Bu saadet asrında; Gökleri fethetme davasıyla ortaya atılanların hayallerinden geçiremedikleri üstün insanlık örnekleri, toplumun, hatta bir tek ferdin menfaati için yapılan şahsi

---

56 İbn Hişam, 1/359

fedakârlıklar birbirini takip eder durur. Allah'tan başkasının görmediği, bilmediği bir kusurdan dolayı Rasulullah'a gelen ve «bana lâyık olduğum cezayı ver» dedirten yüce duygular, büyük Peygamberin terbiyesine giren insanların kalplerinde yeşermişti. Allah rızasından başka hiçbir niyet ve düşüncenin katılmadığı bir enerjiyle iyilik yapanlar da Efendimizin terbiyesiyle bu asırda yetişmiş ve yaşamıştır. Din kardeşini kendi öz canından üstün tutan ve «ey Rabbimiz, iman ile bizden önce geçmiş olan kardeşlerimizi mağfiret buyur. İman edenler için kalplerimizde hiçbir kin bırakma.» niyazını can ve gönülden yapanlar, saadet asrının emsalsiz terbiyesini ruhlarına sindiren büyüklerdir.

Bu ve benzeri pek çok fazilet örneklerini ard arda sıralayan bu insanlar gökten inen melekler değildi. Dün pek çok yönüyle utanç verici bir manzara arzeden cahiliye devrinin birer ferdi idiler. Sorumsuz bir hayatın akla hayale gelmez fenalıklarını, korkunç cinayetlerini işleyenler, sonu gelmez kan davalarını yürütenler bunlardı. Kin duyduğu hasmının kafatasını şarap kadehi olarak kullanacağına yemin eden ve bu yeminini yerine getirirken gurur duyan, zaferi elde etmenin sarhoşluğuyla mest olanlardı bunlar.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin huzuruna gelen ve onu dinlerken kalkıp mescidin içine, ayakta abdest bozmaya çıkan kimseler olmuştur.[57] Fakat sadece insanlığa değil, âlemlere rahmet olarak gönderilen Efendimizin geniş müsamahası, böylelerinin ruhunu bile, pırlantalar gibi değerli, güller gibi saf ve temiz hale getirmesini bilmiştir.

Bu insanların vücutları aynı vücuttur. Kalıpları aynı kalıptır. Fakat ruhlar eritilmiş, yeniden dökülmüş... yüzler nur-u Muhammedi ile parlamış, kalpler Allah korkusunun mesken ve merkezi halini almıştı. Bir zamanlar «babacığım, beni gö-

57 Buhârî, Vüdû', 58

mersen senin sakalını kim tarayacak» diye yalvaran kızının gözyaşlarını görmeyen, çığlıklar içinde kumlara diri diri gömen Ömer b. Hattab ile, Basra'daki bir keçinin, köprüden geçerken ayağının deliğe takılarak kırılma ihtimalini yüzlerce kilometre öteden düşünen, bunun sorumluluğunu duyan ve ağlayan Hazret-i Ömer (radıyallahu anh) aynı insandı.

Her biri insanlığın kemaline delalet eden sayısız güzel ahlâk örnekleri... Bunların her biri şan ve şeref uğrunda değil, Allah rızasını kazanabilme ümidiyle yapılmış, gösterişin, iki yüzlülüğün adı bile anılmamış, mevki ve makam düşüncesi, zihinleri meşgul etmemiştir. Çünkü onların hayatlarını düzene koyan Allah'ın kitabında ve Rasulünün sünnetinde bu gibi mefhumların yeri yoktur. Program Allah tarafından çizilmiş, tatbikat Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) tarafından yapılmış, insanlığın alçalabileceği en aşağı seviyeden, yükselebileceği en üstün mertebeye ulaşılmıştır.

Efendimizin yaşadığı asır, insanlığın altın devridir. Huzur ve sükûnet devri, saadet ve fazilet devridir. İnsanların tarak dişleri gibi müsavi sayıldığı, Peygamber kızı bile olsa ayrı muamelenin yapılmadığı, her işin mutlaka ehline ve en lâyık şekilde yapanına teslim edildiği faziletler ve meziyetler asrıdır. Bu devir, Hazret-i Ebu Bekir gibi büyük bir halifenin, azad ettiği siyah kölesi Bilal Habeşi'ye «Efendimdir» diyebildiği, koca bir ordunun başkomutanlığının yine bir siyahi köle olan Zeyd b. Harise'ye teslim edildiği insanlık asrıdır.

Tarihin en sahih senetlerle naklettiği o fazilet dolu asrı, yirminci asrın insanı; romanlarda anlatmaktan, tiyatrolarda sahneleştirmekten bile acizdir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MUHTEMEL İTİRAZLAR

«Hiçbir Peygamber yoktur ki,
insanlığın iman etmesine yetecek delil ve
mucize verilmiş olmasın.
Bana verilen de Allah'ın bana vahyettiği
Kur'ân'dır.»
(Buhârî, Zezailü'l-Kur'ân, 1)

«Ben sizi nehyettiğim şeyleri yaparak size
muhalefet etmek istemiyorum.
Ben ancak gücüm yettiği kadarıyla
islahı murad ediyorum.
Benim muvafakiyetim de sadece
Allah Taalâ'nın yardımıyladır.»
(Hud, 11/88

PEYGAMBERLİĞİN İSPAT EDİLMESİ (MUCİZE)

1 – Allah Tâalâ insana, bilmediği, doğruluğuna inanmadığı bir yola gitmeyi yasak etmiştir.[58] İnsanın şerefine uygun olanı da budur.

Varlıkların en şereflisi olarak yaratılan, yeryüzünde var olan her şey kendi istifadesine sunulan insan,[59] önüne gelen ve peygamber olduğunu iddia eden herkesin peşine takılıp gidecek bir sürü olarak kabul edilmemelidir. Kendisine iyiyi kötüden ayırt etme kabiliyetini veren, düşünme ve en doğruyu seçme imkânını bahşeden Allah, dünya ve âhiret saadetini kazanacağı veya kaybedeceği bir yola gelişi güzel atılan insanı asla mazur görmez. Devamlı olarak içinde yaşadığı âlem üzerinde düşünmeye davet edilen insan, yarın hesabını verirken «Peygamber olduğunu söyleyen bir insan geldi, ben de ona uydum» demekle sorumluluğu üzerinden atamaz.

Ortaya atılan iddianın doğruluğunu kesin olarak tespit etmeden, karşısında bulunan dağların, ağaçların varlığını kabul ettiği kadar kesin bir inançla inanmadıktan sonra «evet sen Peygambersin» dememek insanın hakkıdır. Çünkü insan Peygambere inanacak, onun gösterdiği yolu, her yolun üstün-

---

58 Bkz. İsra Sûresi, 17/36

59 Bkz. Bakara Sûresi, 2/29

de tutacak, onun gösterdiği yoldan başka hak yol bulunmadığına inanacak, ona itaat ettiği takdirde cennete ve ebedi saadete, itaat etmediği takdirde ebedi felakete gideceğini bilecektir. O halde bu derece mühim olan bir kararı verirken düşünmek, gönlünü razı edecek olan her delili istemek, inandırıcı deliller talep etmek insanın hem hakkı ve hem de vazifesidir.

Karşısında kendini hak yola davet eden insan, gerçekten Peygamber olsa bile, inanıncaya kadar delil isteyen insan tamamen mazurdur.

***

2 – Allah Taalâ yüce hikmeti icabı olarak insanı «başıboş» olmaktan uzak yaratırken, gönderdiği Peygamberini de, gerçekten Peygamber olduklarını ispatlayacak güç ve kabiliyet ile teçhiz etmiştir. Böylece insanları her istenilen tarafa sürüklenebilecek bir topluluk olmaktan muhafaza ederken, Peygamberlerini de kendilerinden delil istendiği zaman mahcup duruma düşmekten korumuştur. Bir insanı hem Peygamber olarak vazifelendirmek, hem de bu vazifeyi Allah'tan aldığını ispatlayamayacak duruma düşürmekten Allah Taalâ münezzehtir. Nitekim Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz şöyle buyurmuştur: «Hiçbir Peygamber yoktur ki, insanlığın iman etmesine yetecek delil ve mucize verilmiş olmasın. Bana verilen de, Allah'ın bana vahyettiği Kur'ân'dır»[60]

Allah Taalâ'nın verdiği bu deliller ve mucizelerle, karşısına çıkan ve delil isteyenlerin karşısında mahcup duruma düşen, peygamberliğini ispatlayamayan hiçbir Peygamber yoktur. Çünkü onlar kendiliklerinden böyle bir dava ile ortaya çıkmış değildir. Kendilerine insanlığın tanıdığı en ciddi vazife verilmiş bulunmaktadır. Bu vazifenin yüz akıyla yerine getirilebilmesi için Yüce Mevla'nın onları desteklemesi şarttır.

[60] Buhârî, Fezailü'l-Kur'ân, 1

Bu destek olmadığı takdirde, nübüvvet vazifesi yürütülemez, dava olduğu yerde durmaya mahkûm olur.

Peygamberin, peygamber olduğunu ispat etmesiyle insanların onlara iman etmelerini birbirine karıştırmamak lâzımdır. Bunlar ayrı ayrı şeylerdir. Gerçekten Peygamber isen şunu yap diye, hiç olmayacak işleri teklif edenler, tekliflerinin tam istenilen şekilde olduğunu gördükleri halde yine de iman etmemişlerdir.

3 – Modern âlemde, her müessese, kendi mensuplarına, tanıtıcı mahiyette kimlik kartları verir. O kartı taşıyanın, o müesseseye ait olduğu anlaşılır. Allah Taalâ da, gönderdiği Peygamberlerin, gerçekten Peygamber olduklarını tasdik için onlara mucizeler vermiştir. Bu mucizeler, aynı şartlar altında Peygamberden başkası tarafından gerçekleştirilemez.

Bugün kendini doktor, müfettiş, elçi... olarak tanıtan kimsenin elinde böyle bir belgenin bulunmadığını düşünelim, o zaman ortaya çözümü imkânsız pek çok problem çıkacaktır. İşler karışacak, içinden çıkılmaz hal alacaktır. Peygamberin elinde de böyle bir mucize bulunmadığı, mucizeye lüzum olmadığı takdirde, Peygamberliğini iddia eden yalancılardan baş almak mümkün olmaz. Meydan bir sürü yalancı, hilebaz, ne idiği belirsiz kişilerle dolar, kargaşalıklar birbirini takip eder durur.

O halde, Peygamber olarak gönderilen kişide, kendisinin gerçekten Allah adına söz söylemeye yetkili olduğunu ispatlayacak mucizelerin bulunması mecburiyeti vardır.

4 – Allah Taalâ Peygamberlerine verdiği mucizelerde de, en adil, hikmete en uygun olan yolu tercih etmiştir. Şöyle ki, Peygamberin geldiği insanlar arasında o günlerde en çok rağbet edilen mevzu ne ise, Peygamberlerin mucizeleri de o mevzu ile ilgili olmuştur. Hazret-i İsa devrinde, tıp ilerlemiş durumda idi. Bu sebeple Hazret-i İsa'nın mucizeleri genellikle bu yönde olmuştur. Nitekim Hazret-i İsa, kavmine şöyle de-

mişti: «Ben size Rabbinizden peygamber olduğuma dair açık bir delil getirmiş bulunuyorum. Ben size çamurdan kuşa benzer bir şekil yaparım ve ona üfürürüm, o da hemen Allah'ın izniyle bir kuş oluverir. Anadan doğma kör olanı, derisinde alaca renkler bulunan abraşı hastalığından kurtarırım. Ölülere Allah'ın izniyle hayat verir diriltirim. Size evlerinizde neleri yediğinizi, neleri yemeyip biriktirdiğinizi haber veririm. Eğer inanırsanız benim gösterdiğim bu mucizelerde, peygamber olduğuma kesin bir delil vardır.» (Al-i İmran, 3/49)

Kur'ân-ı Kerim, Hazret-i Musa'ya verilen mucizelerden ayrı ayrı yerlerde tafsilatlı bir şekilde bahseder. Soğuk bir gecede, hanımıyla birlikte yolculuk yaparken yolu bulamaz, ilerde bir ateş görür. Ya bir ateş getirmek veya yolu öğrenmek mümkün olur diyerek ateşe doğru ilerler. Orada Rabbinin vahyine mazhar olur. Kendisine mucizeler orada verilir. «Ey Musa, her şeye galip ve hikmet sahibi Allah benim, bırak âsânı...» emri verilir. Asayı bıraktığı zaman onu çevik bir yılan gibi hareket eder halde görünce dönüp kaçan Hazret-i Musa'ya Cenab-ı Hak'tan hitap gelir:

– «Ey Musa, korkma!... Benim huzurumda Peygamber olanlar korkmaz» buyurulur. Daha sonra:

– «Elini koynuna sok da, lekesiz, bembeyaz halde çıksın. Dokuz mucizeyle birlikte Firavuna ve onun kavmine git. Çünkü onlar kâfirler topluluğudur» (Neml, 27/10-12) emri verilir.

Kur'ân'da Hazret-i Musa'ya verildiği bildirilen dokuz mucizenin en mühim olan ilk ikisi bunlardır.

***

5 – Mucizelerin, peygamberin gönderildiği devirde rağbet edilen konuda olmasının türlü hikmetleri vardır. Bunlardan iki tanesi üzerinde duralım:

a) İnsanların rağbet ettiği bir konuda getirilen mucizeler, onların dikkatlerini daha çok çekebilir. Kimsenin alâkadar ol-

madığı bir konuda getirilen mucizeler maksadı temin etmeyebilirdi. Aç bir insanın karşısında mükemmel bir kumaş vitrininin fazla bir değeri yoktur. Hastasına ilaç aramak üzere koşan insanı, doktordan ve eczaneden başkası pek alâkadar etmez. Soğuk bir ayranın değeri, ancak sıcaktan bunalan kimselerin yanında takdir edilir. Uzun tecrübeler sonucu dile getirilmiş olan bir hakikat de şudur: Körler çarşısında ayna satılmaz.

Mucizeleri, insanların rağbet ettiği konularda gönderen Yüce Mevla, her zaman geçerli olan bu prensibe de riayet etmiş bulunmaktadır.

b) Diğer ve daha mühim taraf şudur: Peygamber, büyük bir iddia ile ortaya çıkmış bulunmaktadır. Kendisinin, Allah Taalâ tarafından gönderildiğini söylemekte ve buna delil olarak da, Allah'tan başka hiç kimsenin güç yetiremeyeceği bir mucizeyi, yine Allah'ın izniyle göstereceğini iddia etmektedir.

Adalete ve hikmete uygun olan, bu mucizenin, o zamanın insanlarının alâkadar olduğu ve maharet kazandığı bir konuda olmasıdır. Bir marangozun karşısına çıkıp:

– Benim gibi mükemmel elbise dikebilirsen ne ala, değilse benim sana olan üstünlüğümü kabul etmek zorundasın... demenin manası yoktur.

Bir çiftçiyi saat tamirciliği konusunda yarışa davet etmek boşunadır. Yeni emeklemeğe başlamış çocuğun karşısında yapılan koşu müsabakası teklifi gülünç olur. Bu sebeple ortaya atılan davanın bir değeri ve ciddiyeti olması için mesleklerin aynı olması mecburiyeti vardır.

Peygamber öyle bir mucize göstermelidir ki o zamanda yaşayan, mesleklerinde hüner ve maharet kazanmış kişiler, bu mucizenin insan gücü dışında olduğunu, o sahadaki bilgilerine dayanarak itirafa mecbur olsunlar, değerini takdir etsinler, «Allah'ın yardımına mazhar olmayan bir insanın bu mucizeyi göstermesi mümkün değildir» desinler.

Nitekim Hazret-i Musa (aleyhisselam), Mısır'da yaşayan ve Firavun taraftarı olan sihirbazlarla bir bayram günü, geniş bir meydanda, binlerce insanın gözleri önünde –Firavun'un isteği üzerine– karşılaşmıştır. Kur'ân-ı Kerim bu hadiseyi tafsilatlı olarak anlatır.

«Sihirbazlar dediler ki:

– Ey Musa, ilkin ya sen atmalısın hünerini ortaya, yahut da ilk defa bırakan biz olalım.

– Siz atın, dedi Musa.

Sihirbazlar iplerini meydana bıraktılar. Yaptıkları sihir neticesi, onların ipleri ve değnekleri koşuyormuş gibi görünüyordu. Durum endişe verici idi. Hazret-i Musa'nın bu hali gördüğü zaman içinde bir korku hissettiği, Kur'ân-ı Kerim'de zikredilir. Fakat derhal gelen vahiyle bu korku giderildi.

– Korkma, en üstün ve galip gelen mutlaka sen olacaksın. Elindeki asanı bırak!.. denildi.

Hazret-i Musa, asasını bıraktığı zaman küçük bir yılan kadar çevik, fakat gözlerin görmeye alışmadığı derecede büyük bir ejderha oluverdi. Başladı sihirbazların bıraktıkları ip ve değnekleri birer birer yutmaya.. Ortada bulunan sihirlenmiş değnek ve ip kalmayınca Musa, ejderhayı sarılıp yakaladı, o da hemen eski haline döndü ve bir değnek oluverdi.

Sihirbazlar, mesleklerinde gerçekten maharet sahibi insanlardı. Hazret-i Musa tarafından gösterilen mucizenin sihir olmadığını derhal anladılar. Kalpleri iman ile doldu ve hemen secdeye kapandılar, Musa ve Harun'un Rabbine iman ettik dediler. (Tâhâ, 20/57, 73)

Eğer Hazret-i Musa'nın gösterdiği de sihir olsa, karşı tarafın sihirlerinin iptal edilmesinden öteye geçemezdi. Sihir çözülür, sihirbazların kullandıkları aletler, yine eski hallerine dönerdi. Hâlbuki ejderha onların hepsini yutmuştu. Yakalanıp

ele alındığında ise, diğer değnek ve ipler tamamen kaybolmuş bulunuyordu.

***

6 – Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin devrinde güzel söze, güzel konuşmaya pek önem verilir olmuştu. Şiire ve hitabete son derece rağbet ediliyordu. Her kabile en azından bir şair ve bir hatip yetiştirmeyi bir ihtiyaç olarak görüyordu. Panayırlarda veya başka sebeplerle bir araya gelen Araplar, bu toplantılarda hitabet ve şiire bol bol yer verirlerdi. Her kabilenin hatibi veya şairi çıkar kendi kabilesinin güzel sıfatlarından, ahlâk ve âdetlerinden, kabileler arasındaki yerinden ve meziyetinden, gösterdiği başarılardan bahseder. Bu hitabeler ve şiirler dikkatle takip edilirdi. Şairi veya hatibi olmayan kabile dilsiz bir insana benzetilirdi. Bu sebepledir ki «Araplar, aralarında bir şairin yetişmesini, bir kumandan yetişmesinden üstün tutarlardı. İbnü Reşik diyor ki: Araplardan bir kabilede bir şair yetişirse, diğer kabileler gelip tebrik ederlerdi. O kabile ziyafet verir, kadınlar toplanır, düğün merasimlerinde olduğu gibi çalgı çalar, oynarlardı»[61]

Kur'ân-ı Kerim işte böyle bir zamanda indi. Bütün Arap ediplerini durduran, bütün Arap şairlerini hayretlere düşüren bir fesahat ve belagat vardı onda. Duyanların meftun oldukları, benzerini hiçbir kimsenin duymadığı bir edebî üstünlüğe sahipti. Edebî ve ebedî bir mucizeydi. Karşısına çıkan her engeli yıkıp aşacak bir kudretle doluydu.

O günün Arapları bu kelamın, insan sözü olmadığını anlayacak kabiliyette idi. Nitekim Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizi dinleyen Utbe b. Rabia, arkadaşlarının yanına döndüğü zaman şöyle demişti: «Bir söz dinledim... Vallahi benzerini işitmiş değilim. Yemin ederim ki dinlediğim söz şiir değil, kâhinlerin sözü değil Vallahi ey Kureyşliler, sözümü

---

[61] Tarih-i Din-i İslâm, sadeleştirilmiş baskı, s. 202

dinleyin, bu adamı getirdiği din ile baş başa bırakın. Yemin olsun ki getirdiği bu kelam, ufuklara yayılan bir ün kazanacaktır.»[62]

Bununla beraber, fark ettikleri bu hakikati, Efendimize karşı itiraf etmekten daima kaçındılar. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin, onu Allah kelamı diye tanıtmaya çıktığını, aslında uydurma, eskilerin masallarından ibaret bir söz olduğunu söylediler.[63]

Böyle diyenlere verilmesi en lüzumlu cevap Kur'ân'da verilmiş oldu. «Eğer bu söylediklerinde samimi iseler, bunun benzeri olan bir söz getirsinler» (Necm, 53/34) buyuruldu.

– İşittik söylediğini dediler, dilesek onun gibi sözü biz de söyleriz.[64]

Buna cevap olarak İsra suresinde şöyle buyuruldu: «De ki insanlar ve cinler bu Kur'ân'ın bir benzerini meydana getirmek üzere bir araya gelseler, üstelik birbirlerine yardımcı olsalar, yine de onun benzerini meydana getiremezler.» (İsrâ, 17/88)

Bu büyük bir iddia idi. Şayet Kur'ân'a denk olan bir sözü söyleyebilir, edebi yönüyle ona eşdeğerde olan bir hitabeyi ortaya koyarlarsa mesele kökünden halledilmiş olur, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin meydandan çekilmesi lâzım gelirdi. Fakat diller tutulmuş gibiydi. Dilersek biz de bunun benzeri bir sözü söyleyebiliriz diyenlerden cevap gelmedi. Sanki edebi sahada bu derece bol malzemeye sahip olanlar, ünü Arap yarımadasının dışına taşan şair ve hatiplere malik bulunanlar onlar değildi. Sanki dillere kilit vurulmuştu.

Teklif yenilendi. Çerçeve daraltıldı. «Yoksa Kur'an'ı uydurdu mu diyorlar?... De ki eğer sözünüzde sadık kişiler iseniz,

---

62 İbn Kesir, Siyer, 1/504
63 Bkz. Enfal Sûresi, 8/31
64 Bkz. Enfal Sûresi, 8/31

onun dengi olan on tane uydurulmuş sûre getirin. Allah'tan başka gücünüzün yettiği herkesi de yardıma çağırın.» (Hud, 11/13)

Müşrikler bu kolaylıktan istifade ederek Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'ın karşısına çıkıp «işte istediğin on adet sûre...» diyemediler.

Teklif tekrar yenilendi, çerçeve tekrar daraltıldı. «Eğer kulumuza indirdiğimiz Kur'ân hakkında şüphe ediyorsanız onun dengi olan bir sûre getirin, (dilesek benzerini mutlaka söyleriz...) derken samimi iseniz bunu yapın, Allah'tan başka yardımcılarınızı da çağırın. Şayet bunu yapamazsanız –ki asla yapamayacaksınız– o halde yakacağı insanlar ve taşlar olan cehennemden sakınınız, ki o kafirler için hazırlanmıştır» (Bakara, 2/23, 24)

Müşrikler bu teklifi de cevapsız bırakmayı tercih ettiler. Hâlbuki kısa veya uzun bir sûresinin benzerini ortaya koydukları takdirde dava duracak, mesele kökünden halledilmiş olacaktı.

7 – Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin büyük mucizesi Kur'ân-ı Kerim'dir. Bununla beraber Efendimiz'den daha birçok mucizeler istenmiştir. Ay'ın yarılması bu istenilen mucizelerden biridir. Tam istedikleri şekilde, mümin ve kâfir pek çok insanın gözleri önünde bu mucize gerçekleşmiştir. Mucizenin istenilmesi anında Rasulullah Efendimizin:

– Şayet Allah Taalâ bu mucizeyi size gösterirse benim Peygamber olduğuma iman eder misiniz? şeklinde sorduğu soruyu «elbet iman ederiz» diye cevaplayan müşrikler, bu mucize karşısında sanki o sözü söyleyenler kendileri değilmiş gibi davranmış, seslerini çıkarmaz olmuşlardır.

Bundan ayrı olarak daha birçok mucize istenilmiştir. Ancak bu isteklerinde samimi olmamaları, sırf eğlence olsun diye istedikleri için bu isteklere müspet cevap verilmemiştir.

Bunlardan ayrı olarak Peygamberimizin miraç hadisesi de onlar için ayrı bir mucize teşkil etmişti. Gerek Beyt-i Makdis hakkında ve gerekse yolda bulunan kervanları hakkında sordukları sorular, kusursuz şekilde cevaplandırılmış bulunuyordu. Bunlar, herkesin gözleri önünde meydana gelen mucizelerden birkaçı idi. Kimsenin bu mucizelere kusur bulması mümkün olmamıştı. Ayrıca Ebu Cehil gibi, Nadr b. Haris, Rükâne gibi şahısların da teker teker gördükleri mucizeler olmuştu.

Yemeğin bereketlenmesi, ağaçların yürümesi, kimselerin bilmediği gizlilikteki haberlerin Peygamberimizce bilinmesi... gibi mucizeler bu konuda zikredilebilir. Bu mucizeler müminlerin imanlarını artırmış, fakat kâfirlerden pek çoğuna bir fayda temin etmemiştir.

Şu kadarını söylemekte fayda var: Kureyşten veya ehli kitap olan Yahudi ve Hıristiyanlardan bir kişinin çıkıp da «hani peygamberdin, neden mucizen yok, neden şu mucizeyi gösteremedin?..» diyebilen kimse bulunmamış, Yüce Allah buna müsaade etmemiştir.

***

8 – Peygamberler, kendilerinden istenilen mucizeler gerçekleşince bu mucizelerden kendileri için bir pay çıkarmayı düşünmemiş, bunu bir gurur ve kibir vesilesi yapmamışlardır. Ancak, kendilerini destekleyen Yüce Mevla'ya karşı hamd ve şükür duygularını arz etmişlerdir. Çünkü kendilerini Peygamber olarak görevlendiren de, mucizenin asıl sahibi de odur.

***

9 – Peygamber olan zat, mucizenin gösterilmesi anında hiçbir ön hazırlık yapmaz. Sadece kendini desteklemesi ve istenilen mucizeyi göstermesi için Rabbül âlemine iltica eder. Onun yardımını, inayetini diler. Allah Taalâ da, kendi adına

dini tebliğ edecek olan Peygamberini desteklemek üzere bu niyazı yerine getirir. Küfür ve inkâr içinde olanların akıllarına sığmayan, «olması mümkün değildir» dedikleri hadiseler oluverir.

***

Tekrar edelim ki, Allah Taalâ, hem bir kulunu peygamber olarak insanlara gönderip hem de onu, davasını ispat edemez durumda bırakmaz, bırakmamıştır. Ama onlara iman etmeyenler, iman etmemek için kendilerince sebepler bulmuşlar, aklın mantığın kabul etmeyeceği mazeretler ve itirazlar yöneltmişlerdir.

Onların iman etmemeleri, Peygamberlerin Peygamberliklerini ispat edemez duruma düşmelerinden olmamıştır.

NÜBÜVVET VAZİFESİNE BAĞLILIK DERECESİ

1 – Allah'ın gönderdiği dini insanlara tebliğ ederken Peygamberler bu görevlerine ne derece sadık kalmışlardır?... Ciddi bir tebliğ yapılmış mıdır?.. Yoksa yürütülen şahsi işlerin yanında bir ek görev olarak değerlendirilip kendi işi bittikten sonra tebliğ görevi için vakit mi ayrılmıştır?...

Bu derece ciddi bir görev, eğer gereği gibi değerlendirilmedi ve Nübüvvet görevinin şanına yakışır şekilde yerine getirilmedi ise, insanlar bu dini kabul etmemekte mazurdur. «Peygamber olduğunu iddia eden insan, evvela kendisi işin ciddiyetine inansın, sıra daha sonra bize gelsin» deme hakları vardır.

Konunun bu yönüyle incelenmesinde fayda vardır. «Kendilerine peygamber gönderilen ümmetlere sual açacağız. Gönderdiğimiz Peygamberleri hesaba çekeceğiz» (A'raf, 7/6) âyeti, tebliğ vazifesi görenin de, dinin tebliğ edildiği insanların da ağır bir sorumluluk altında bulunduklarını göstermektedir.

***

«Ey Peygamber, Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Şayet bunu yapmazsan onun verdiği risalet vazifesini tebliğ etmiş olmazsın» (Mâide, 5/67) emri ve «Ey örtüsüne bürünüp sarınan Peygamber, kalk, Rabbinin azabını haber ver» (Müddessir, 74/1-2) fermanı, Nebiy-i Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin

yüce bir vazifeyle mükellef bulunduğunu hatırlatıyordu. Kırk yaşına geldiği günlerde başlayan ve son nefesini verdiği güne kadar devam eden mükemmel bir tebliğ hayatıyla Efendimiz bu emri yerine getirmiş oldu.

Nübüvvet vazifesi verildikten sonra mal, evlat, aile, ticaret ve benzeri olan hiçbir şey, Peygamber Efendimizi ve diğer Peygamberleri bu vazifeyi yapmaktan alıkoymamıştır. Gecesi gündüze katılan, günün her saatinde, haftanın her gününde, yılın her mevsiminde bu vazife devam ettirilmiştir. Hiçbir Peygamberin, emeklilik devresi olmadığı gibi, «benim vazifem burada biter» diyerek bir köşeye çekildiği vaki değildir. Bu vazife sırf Allah rızası için yapılmış, maddi hiç bir gelir, hiç bir ücret bahis konusu edilmemiştir.

Bu vazife için hususi bir mekân tayini olmamıştır. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) evinde, mescidinde, çarşıda pazarda, yolculuk anında, hatta hasta yatarken, son nefeslerini vermek üzere olduğu anda hep bu vazifeyle meşgul olmuştur.

Evinde içecek sudan başka bir şeyin bulunmadığı zamanlarda, açlıktan kıvrandığı günlerde, muharebe saflarını düzenlerken hep bu vazife yürütülmüş, bütün hayatına nübüvvet vazifesinin sorumluluğu yön vermiştir.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizi bazen tek kişiyle sohbet ederken görürüz. Ona İslâm Dini'nin ahkâmını, inceliklerini öğretebilmek için mümkün olan her imkândan istifade yolunu tutmaktadır. Öyle ki, oldukça geniş bir kalabalık karşısında bir meseleyi anlatırken Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin gösterdiği gayretin, tek kişiye anlatırken sarf ettiği gayretten fazla olduğu söylenemez.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin, yanına gelen ve neticesi hayırlı, faydalı olan bir meseleyi soran kişiye, «şimdi sırası değil, başka zaman sor» diyerek başından sav-

dığına yahut meseleyi yarım yamalak anlatıp geçtiğine dair verilecek tek misal yoktur.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, iddialı bir hatip olmamakla birlikte, modern hitabet anlayışının da çok ötelerine ulaşan mükemmel bir hitabetle karşısındakilere hitap etmiş ve İslâm Dini'nin ahkâmını, güzel sözden hoşlanan insanlara, hitabetin en güzel örnekleriyle takdim etmiştir. Öyle ki, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin davasını durdurabilmek için akla hayale gelmedik yollara başvuran adamlar, kendileri hitabetten anlayan, şiirin her çeşidine vakıf olan insanlar olarak «Hitabette kusuru var. Şöyle hitap etmesi gerekirdi» gibi bir kusur bulma yolunu tutamamışlardır.

***

3- Tertemiz bir kıyafet, her an güller gibi kokan bir vücut, bakanların kalplerine hürmet ve sevgi duyguları ulaştıran bir çehre, duyanların meftun olacakları derecede tatlı bir ses Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin hitabetini süslemiştir. Ses, dinleyici sayısına göre ayarlanmış, yerine göre sözler, o sözü zihinlere perçinleyen hareketlerle desteklenmiştir. Öyle ki Rasulullah Efendimizin vefatından yıllarca sonra bu hatıralar anlatılırken, aynı hareketler yapılmış, mesela: «Cennet kapısının halkasını ilk defa tutan ve çalan ben olacağım»[65] derken, bir kapıyı çalar gibi eliyle yaptığı işaret bile hatırlarda aynıyla yer etmiş, hadis öylece nakledilmiştir.

***

4 – Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) vazifesini yaparken gerçeklere mutlak şekilde bağlı kalmıştır. Muhatabına anlattığı konuda güdülen maksat, onun hayranlığını kazanmak, takdirine mazhar olmak değil, hakikati olduğu gibi zihinlere yerleştirebilmektir. O derecede ki, bazen şaka ettiği olur.

---

65 Dairi, Sünen, 1/27

– Ya Rasulallah, sen de bizim gibi şaka ediyorsun... dediklerinde,

– Ben şaka da olsa, sadece hak olan sözü söylerim, buyurur.[66]

***

5 – Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, konuşurken, kelimeleri sayılabilecek şekilde tane tane konuşmuş, söylediği sözün mutlaka anlaşılması yolunu tercih etmiştir. Öyle ki, Efendimizi dinleyen herhangi bir kişinin, «bir şeyler söylemeye çalıştı ama ne dediği pek anlaşılmadı» çeşidinden bir söz söylediği bilinmiyor.[67] Ancak onun sözlerindeki zarafeti, ince manayı bir daha dinlemek için sözlerini tekrarlamasını isteyenler olmuştur.[68]

***

6 – Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, İslâm Dini'ni tebliğ ederken mükemmel bir üslup kullanmıştır. Bu üslubun esası, muhatabın bahsedilecek konuya kendiliğinden ilgi duyması, yahut Efendimizin konuyu ilgi duyulan hale getirdikten sonra takdim etmesi şeklindedir. Bu sebepledir ki Efendimiz, öğrenmek maksadıyla gelen ve evinde, mescidinde, çarşı ve pazarda, seferde, hasta iken, hatta kendi çocuğunu mezara gömerken sorulan suallere daima memnuniyetle cevap vermiştir. Çünkü bu durumda soran kişi öğrenmeye hazır durumdadır.

Ayrıca Efendimiz, pek çok çeşitli yol deneyerek muhatabının dikkatini çekmiş, meseleyi öğrenmeye hazırlamış, daha sonra anlatmak istediğini anlatmıştır.

– Size göre başpehlivan kime derler?

– Sırtını kimsenin yere getiremediği kişidir.

---

66 Tirmizi, Birr, 57
67 Buhârî, Menakıb, 23
68 Müslim, Cümüa, 46

– Öyle değildir. Asıl başpehlivan, kızgın halinde nefsine hâkim olandır,[69] buyurması gibi.

Takip ettiği bu metot ve usul sayesindedir ki Efendimizin hadisleri, yıllarca sonra bile aynı tazeliğiyle zihinlerde kalmıştır. Hâlbuki bu konuşmalar teybe alınmamış, deftere kaydedilmemiş, kitaplardan takip edilmemiştir.

***

7 – Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, muhataplarıyla zaman zaman münazara yapma mecburiyetinde kalmıştır. Fakat bu münazaralarda hak olan sözden başkasına müracaat etmemiş, muhatabının bilmediği konular ortaya konmamış, mugalâta yoluna asla gidilmemiştir. Hileli yollara sapılmamış, aklın ve mantığın kabul etmediği batıl görüşler, hakikat kılığına sokularak muhataba sunulmamıştır. Nitekim Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, Necrandan gelen Hıristiyanlarla Hazret-i İsa (aleyhisselam) hakkında konuşmuştur (Hıristiyanların en iyi bilecekleri konunun Hazret-i İsa meselesi olduğunu söylemeye lüzum yoktur.) Yapılan münazarada Efendimizin ortaya koyduğu hakikatlere hiç itiraz etme imkânı bulamamışlardır.

***

8 – Efendimiz vazifesine son derece bağlı kalmıştır. Son derece ağır şartlar altında vazife görmüş olmasına rağmen dost düşman hiç kimsenin «şu da yapılmalıydı» diyeceği bir kusur bırakmadan tebliğ vazifesini yürütmüştür. Yirmi üç seneyi bulan tebliğ hayatında acı tatlı pek çok hatıralar yer alır. Bazen Efendimize, bu tebliğ vazifesinden vazgeçtiği takdirde dünyada bir insanın isteyebileceği her şey teklif edilir. Efendimiz kabul etmez. Bazen ağır tehditler savurulur, canına kastedildiği olur, namaz kılarken üzerine deve işkembesi atılır, boğazı sıkılarak boğulmak istenir, amcası Ebu Talib

---

[69] Müslim, Birr, 106

takatinin tükenmek üzere olduğundan bahseder fakat bütün bunlar Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz için tebliğin durdurulmasını gerektiren sebepler olarak kabul edilmez. «Güneşi sağıma, ay'ı soluma koysalar (beni cihan padişahı yapsalar) yine bu vazifeyi yapmaktan vazgeçmem» demesini bilir.

Peygamber Hazret-i Nuh (aleyhisselam)'un, Allah Taalâ'ya yaptığı şu iltica vazifesine bağlılığı konusunda da bir fikir verir: «Ey Rabbim, ben kavmimi gece gündüz senin yoluna davet ettim. Fakat benim davetim onlara, imandan kaçmalarından başka bir şeyi artırmadı. Ben onları ne zaman bağışlaman için davet ettimse parmaklarını kulaklarına tıkadılar, elbiselerime sarınıp büründüler, küfürlerinde ısrar ettiler, kibirlendikçe kibirlendiler. Sonra onları açıktan davet ettim, sonra bu daveti onlara ilân ettim, kendilerine gizliden gizliye davetimi anlattım ve dedim ki: Rabbinizden mağfiret dileyin, çünkü o günahları bağışlayandır.» (Nuh, 71/5-10)

***

9 – Kur'ân âyetlerinde, Peygamber Efendimizi sabır göstermeye davet eden âyetler vardır. Daha evvel geçen Peygamberlere de aynı muamelelerin yapıldığı hatırlatılır, onların cahilce davranışları ve istihzaları karşısında Allah Taalâ'ya güvenmesi, vazifesine bağlı kalması emredilir. «Büyük azim sahibi Peygamberler nasıl sabretti ise sen de öyle sabret. Müşrikler için acele etme, onlar tehdit edildikleri azabı gördükleri gün, sanki günün ancak bir saati kadar bir zaman kaldıklarını zannedeceklerdir...» (Ahkaf, 46/35)

«Sabret. Senin sabrın başka türlü değil, Allah Taalâ'nın yardımı ve inayetiyledir. O müşriklerin üzerine de mahzun olma. Onların kurdukları tuzak ve hilelerden dolayı da sıkıntıya düşme, daralma. Hiç şüphe olmasın ki Allah, zat-ı pakine korku ve saygısı olan, iyilik yapanlarla beraberdir»(Nahl, 16/127)

Şüphesiz Allah Taalâ'nın yardımıyla yürütülen mükemmel tebliğ vazifesinin ötesinde «biz, bizden nelerin istenildiğini hâlâ anlamış değiliz» demeye hakları yoktu müşriklerin. Çünkü Peygamberler, karşılarında bulunan insanlara «anlayana sivrisinek saz» deyip geçmek için gelmiş değillerdi. Hiçbir ilahi hüküm tebliğ edilirken laf olsun gibi bir tutum ve davranış içine girilmemiş, maksat, muhatabın en iyi anlayacağı şekilde anlatılmıştır.

Buna rağmen müşrikler İslâm Dini'ni kabul etmedilerse, Peygamberlik vazifesinin gereği gibi ciddiyetle yerine getirilmemesinden olamazdı. Sebebin başka konularda aranması gerekir.

SÖZ - İŞ UYGUNLUĞU

Müşrikleri haklı gösterebilecek konulardan biri de şudur: Acaba Peygamberler, insanlara tebliğ ettikleri ahkâma kendileri riayet etmiyorlar mıydı? Yahut kendileri bu ahkâma ne derece riayet ediyorlardı?

Bu konu son derece mühimdir. Meselenin ciddiyet ölçüsünü en önce bu yönüyle değerlendirmek icap eder.

Eğer böyle bir durum varsa inanmayan, inkâr eden kişileri mazur gösterecek bir sebep var demektir. Çünkü: «Doğru yol budur.» diyen fakat o yoldan gitmeyen insan, muhatabının zihnine şüphe tohumlarını bizzat kendisi ekmiş demektir. Sözlerinin ciddiyetine gölge düşürmüştür.

– Söylediklerimi ciddiye almayın. Görüyorsunuz bu söylediklerime ilk defa uymayan benim... demekle, söylediğinin aksini yapmak aynı şeydir.

Karşısında bulunanların: Sözlerinde samimi olsa, tavsiye ettiği iyi ve hayırlı bir şey olsa önce kendi o yoldan giderdi, demeye hakları vardır.

***

İnsanları dalaletten hidayete davet etmek gibi vazifelerin en şerefli ve sorumluluğu en büyük olanını üstlenmiş olan Peygamberlerin bu konuda durumları ne idi?

İnanmayanlar tarafından Peygamberlere karşı birçok iti-

razlar yükseltilmiştir. Kur'ân-ı Kerim'de bu itirazlar hakkında oldukça geniş bilgi vardır. Ancak bu itirazlar içinde hiç bir kavim tarafından hiçbir Peygambere, «Neden bize teklif ettiğini kendin yapmıyorsun? İyi ise sen de yapmalısın. Fena ise neden kendini kenara çekip bize yapın diyorsun?» şeklinde bir söz yoktur. Bu arada Şuayb (aleyhisselam) Efendimizin, kavmine karşı şöyle söylediği anlatılır;

– Ben size nehyettiğim şeyleri yaparak size muhalefet etmek istemiyorum (bilakis, hayırlı ve doğru olduğuna inandığım için tebliğ ettiğim ahkâma uyuyorum.) Ben ancak gücüm yettiği kadarıyla murad ediyorum (fakat fesat ve fitneyi murad etmiyorum.) (Hud, 11/88)

***

Hazret-i Aişe (radıyallahu anh) Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin, geceleri uzun uzadıya namaz kıldığım, ayakta dura dura ayaklarının şiştiğini anlatır. Bu kadar ibadet ile Efendimizin durumu arasında bağlantı kuramadığı için sorar:

– Ya Rasulallah, geçmiş gelecek günahların bağışlanmışken bu kadar ibadet etmene sebep nedir? Efendimiz cevap verir:

– Çok şükreden bir kul olmayayım mı ey Aişe?...[70]

Bu namaz sadece Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize farz kılınmıştır.[71] Ümmeti, bu namazı kılmakla mükellef değildir.

Efendimiz, Rabbül Alemin tarafından, yalnız kendine farz kılınan bu namazı kılmak üzere, insanların tatlı uykulara daldığı vakitlerde kalkar ve Yüce divana durur, uzun uzadıya ibadet ve taatla meşgul olur. Bazen beraberce yattığı hanımından:

– Bu gece Rabbime ibadet etmek üzere bana izin verir

---

70 Buhârî, Teheccüd, 6
71 Bkz. İra Sûresi, 17/79

misin?... diyerek daha erken davrandığı olur. Daha sonra tek odadan ibaret olan bu mütevazı evde, namaz kılan ve arasıra göz yaşı döken Efendimizin bu hali, sabaha kadar devam eder. Öyle ki sabah namazı vaktini haber vermek üzere gelen Bilal, Efendisini ağlar vaziyette bulur. Hayretler içinde kalır.

– Ya Rasulallah, nedir bu üzüntü?... Hâlbuki senin geçmiş ve gelecek günahların bağışlanmıştır, der.

Bilal'e verilen cevap da aynıdır:

– Ey Bilal, çok şükreden bir kul olmayı arzu etmez miyim?...

Efendimiz daha sonra sözlerine şöyle devam etmiştir:

– Ne yapayım da ağlamayayım?... Bu gece bana şu âyetler indirildi: «Şüphesiz göklerin ve yerin yaratılışında, gece ve gündüzün birbiri ardında gelişinde, akıl sahipleri için ibretle düşünmeye değer âyetler vardır. O akıl sahipleri ki, ayaktayken, otururken, yan üstü yatarken Allah'ı zikrederler, göklerin, yerlerin yaratılışı üzerinde düşünceye dalarlar ve derler ki: Ey Rabbimiz, sen bunları boşuna yaratmadın. –Seni boş ve manasız şeyler yaratmaktan– tenzih eder, uzak biliriz. Bizi cehennemin azabından koru.» (Al-i İmran, 3/190, 191)

Bu âyetleri okuyan Efendimiz, daha sonra şöyle devam etmiştir:

– Yazıklar olsun bu âyetleri okuyan, fakat manası üzerinde düşünceye dalmayanlara...[72]

***

Peygamber Efendimiz, bu sözleri söylerken, etrafında kendini dinleyen kalabalık bir gruba demeç veren, koltuğuna gömülü bir siyaset adamı değildi. Bu sözleri söylerken kimseden bir takdir ve alkış beklemiyordu. Onun karanlık gecede gözyaşları döktüğünü gören, sadece azatlı bir köle idi.

---

72 İbn Kesir, Tefsiri, 1/440

Ama o, bu âyetlerin ilk muhatabının kendisi olduğunu sorumluluğunu duyan, bu sorumluluğu duymayan ümmetinin ilerde düşeceği acı halleri düşünen bir Peygamber olarak söylüyordu bunları.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, herkesle birlikte kendine de farz kılınmış olan beş vakit namaza, hayatı boyunca, hem de imamlık yaparak devam etmiştir. Seferde olduğu günlerde bile bu imamlık görevini bıraktığı olmamıştır.

Namaz kılmak bir mümin için zor değildir. Ama imam olarak namaza devam etmek –tecrübesini yapanların bileceği üzere– cidden zordur. Bununla beraber Efendimiz, bir sefer dönüşü attan düşüp kaburga kemikleri zedelendiği ve ayakta duramaz olduğu halde, namazı oturarak kılmış, müminlere yine de imamet vazifesini yapmaktan vazgeçmemiştir.

Bu durumda iken:

– Görüyorsunuz ki ayakta duramaz haldeyim, Haydi siz kılıverin... dediği takdirde, içlerinden hiç kimse,

– Nasıl olur, sen kılmazsan biz de kılmayız?... diye bir itirazda bulunmaz, «hastalığını bahane ediyor..» gibi bir dedikodu yapmaya çıkmazdı. Çünkü bu düşüşü görenler vardı.[73]

Hayatının son iki üç günü içinde, hastalığının pek artması üzerine, ayağa kalkabilmek için başından soğuk su döktürmüş, yıkanmış fakat kalkmak istediği zaman bayılmıştı. Kendine geldiği zaman yine su dökülmesini emretmiş, kalkayım deyince bayılmış, bu hal üçüncü defa da aynı şekilde neticelenince o zaman halka imamet yapma görevini Hazret-i Ebu Bekir'e havale etmişti.[74]

Hazret-i Ebu Bekir namaz kıldırırken bir miktar hafiflik hisseden Efendimizin, amcası Abbas'a ve amcasının oğlu Ali'ye dayanarak mescide çıktığı görüldü. Bu çıkışta Efendimizin,

---

73 Buhârî, Ezan, 82

74 Buhârî, Ezan, 51; Müslim, Salat, 90

adım atamayacak derecede halsiz olduğu müşahede edilmiştir. Çünkü hadisi nakleden Aişe (radıyallahu anh) diyor ki. Ben hâlâ, Rasulullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem), toprağı çizer gibi sürüklenip giden ayaklarına bakar gibiyim.[75] Bu şartlar altında gelen Efendimiz oturduğu yerde namaz kılmıştır.

***

Ashab-ı Kiram'dan Huzeyfe (radıyallahu anh) der ki: Bir gece Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizle birlikte namaz kıldım. (Bu namaz, beş vakit namazın haricinde kalan nafile namazlardan biridir) Bakara suresini okumaya başladı. Ben içimden, «Yüz âyet ile namazı tamamlar» diyordum. O devam etti. Bu defa kendi kendime, «yüz âyet ile ilk rekatı tamamlar» dedim. O yine devam etti. Ben, «namazda Bakara suresini bitirecek» dedim. Ama O Nisâ suresine başladı. Onu bitirdi. Al-i İmran suresine başladı, onu da bitirdi. Devamlı okuyordu. Teşbih bulunan bir âyete gelince teşbih okuyor, istek bulunan bir âyete gelince dua ve niyaz ediyordu. Sığınmayla ilgili âyetlerde Allah Taalâ'ya sığınıyordu. Sonra rüku etti. «Sübhane Rabbiyel azîm» demeye başladı. Rükuda kıyamı kadar uzun olmuştu. Sonra «Semiallahü limen hamideh» dedi ve kalktı. Rükuna yakın diyecek kadar ayakta durdu. Sonra secde etti. «Sübhane Rabbiyel a'lâ» dedi secdeleri de kıyamı kadar uzun idi.[76]

Efendimizin bu namazın bir rekâtında okuduğu, Kur'ân sahifesiyle 106 sahife tutmaktadır. Kur'ân-ı Kerim'in altıda birine eşittir. Bu kadar âyetin Efendimiz tarafından iki saatten daha kısa bir zamanda okunacağı iddia edilemez.

Bu konuda bir başka rivayet, İbnü Mes'ud'dan gelir. O da Rasulullah Efendimizin bir gece namazını uzun uzadıya kıldığını anlattıktan sonra şöyle demiştir:

– Öyle ki, fena bir iş yapayım diye düşündüğüm oldu.

---

75 Buhârî, Ezan, 67

76 Müslim, Salat'ül-Müsâfirin, 203

– Ne yapmak istedin?

– Oturmayı ve Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizi ayakta bırakmayı düşünmüştüm.[77]

***

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) ümmetine, her yılın Ramazan ayında olmak üzere bir ay oruç tutmalarını Allah'ın bir emri olarak tebliğ etmiştir. Bu emri tebliğ eden Peygamberimizin, Ramazanda olduğu gibi Ramazan ayının haricinde de pek çok oruç tuttuğuna dair rivayetler vardır.

Hazret-i Aişe, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin, Ramazan ayı haricinde olmak üzere bir oruca başladı mı, «artık iyisinden devam edecek, oruçsuz günü geçmeyecek» dedirecek şekilde devam ettiğini, bazen de «artık bu ay içinde oruç tutmayacak» dedirecek kadar oruçsuz günler geçirdiğini, Ramazan'ın dışında en çok Şaban ayında oruç tuttuğunu anlatır.[78]

Ashaptan Ebu Derdâ anlatıyor: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizle birlikte bir seferdeydik. O derece sıcaktı ki insan elini başına koyma ihtiyacını duyuyordu. Bu seferde oruçlu olan sadece Peygamber Efendimiz ve Abdullah b. Revada idi.[79]

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, bazen oruçlu günlerini de birbirine ekleyerek birkaç günde bir iftar etme yolunu da tuttuğu olurdu. Bu çeşit oruca «Vasl orucu» deniyordu. Arkadaşlarından da böyle oruç tutmak isteyenler oldu fakat Efendimiz müsaade etmedi:

– Ama sen vasl orucu tutuyorsun?... denildi.[80]

– Ben sizin gibi değilim. Rabbim tarafından yedirilip içiriliyorum, diye karşılık verdi.

***

---

77 Buhârî, Teheccüd, 9; Müslim, Salat'ül-Müsâfirin, 204
78 Buhârî, Savm, 52
79 Buhârî, Savm, 35; Müslim, Sıyam, 109
80 Buhârî, Savm, 48; Müslim, Sıyam, 55

Bütün bunlar, Efendimizin, başkalarına emrettiğinden daha fazlasını bizzat kendinin yaptığını gösteren açık delillerdir. Ayrıca: Şayet emrettiğini yapmamış bir insan olsaydı, müşriklere bile hacet kalmadan müslümanların bile müdahale edeceklerini, hiç olmazsa bu ayrıcalığın sebebini sorup öğreneceklerini bu ve benzeri hadiselerden öğreniyoruz.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, Bedir mevkiine doğru giderken «Harretül Vebere» denilen yere geldiği zaman, yiğitliği ve cesaretiyle ün yapmış bir adam gelmişti. Rasulullah'ın ashabı adamı görünce içlerine bir sevinç dolmuştu. Adam Rasulullah Efendimize:

– Seninle birlikte olmak ve bir şeyler elde etmek üzere gelmiş bulunuyorum, dedi.

– Allah'a ve Rasulüne iman ettin mi, dedi Efendimiz.

– Hayır.

– Dön o halde. Ben asla bir müşrikten yardım bekleyemem.

Adam gitti. Sonra «Şecere» denilen yerde tekrar yetişti. Yine aynı sözü söyledi. Aynı sual soruldu, hayır cevabını alınca adamı yine geri çevirdi.

Adam döndü, gitti. Tekrar dönüp geldiği zaman «Beydâ»ya gelinmişti. İlk söylediği sözü söyledi. Efendimiz yine sordu:

– Allah'a ve Rasulüne inanıyor musun?

– Evet.

– Yürü o halde.[81]

***

Bu hadise, Rasulullah'ın ve ashabının yardıma şiddetle muhtaç olduğu bir zamana aittir. Adamın alelade bir kişi olmadığı, gelişinden dolayı ashabın sevinmesinden bellidir.

---

[81] Müslim, Cihad, 150

Fakat Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin maksadı, ne pahasına olursa olsun bir harbi mutlaka kazanmak değil, iman ve İslâm davasını şerefle yürütmektir. Böyle bir anında bile adamı defalarca geri çevirmesi, davasına olan sadakatine delildir, tebliğ ettiği ahkâma bağlılığının şahididir.

***

Bedir muharebesinde, düşmanın tam karşısında bulunuyoruz. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, sesleri duyulacak kadar yakın bulunan ve saf düzenine geçmiş olan müşriklerin karşısında ashabını da muharebe düzenine koymaya çalışmaktadır. Bu arada saftan dışarıda bulunan Sevâd b. Gâziyye isimli kişinin karnına da, elindeki okla dokunarak:

– Ey Sevâd hizaya gel, demiştir.

Sevâd hizaya gelirken Efendimize hitaben:

– Ya Rasulallah, canımı acıttın. Allah Taalâ seni hak ile, adaletle göndermiştir. Hakkımı isterim, dedi.

Nihayet beş on dakika sonra savaş başlayacaktı. Böyle bir durumda, üstelik fazla değer taşımayan bu kadarcık bir dokunuş bahis konusu edilmemeliydi. Büyük fedakârlıkların yapılması lâzım geldiği, hatta can pazarının açıldığı bir zamandı. Bir komutan olarak ona, «Hadi oradan...» demek, hatta acımamış olan canını bu defa gerçekten acıtmak da vardı. Fakat Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz elbisesini kaldırdı, karnını açtı:

– Haydi hakkını al, dedi.

Sevâd atıldı, yüzünü Rasulullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) karnına sürdü, öptü. Efendimiz:

– Neden böyle yaptın ey Sevâd?.. Nedir sebep?.. diye sordu.

– Ya Rasulallah, görüyorsun ki durum bu derece ciddiyet kazanmıştır. Muharebe gelip çatmıştır. İstedim ki dünyadan ayrılırken vücudum son defa senin vücuduna dokunmuş olsun.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz ona hayır dua etti.[82]

***

Peygamber Efendimiz, İslâm Dini'ni tebliğ ederken: «Şarap içmeyin, zina etmeyin, hırsızlık yapmayın...» gibi yasaklanan ahkâmı anlattıktan sonra:

– Bakın artık ben de bunları yapmayacağım, terk ediyorum... dememiştir.

Çünkü, Efendimizin, İslâm Dini'ni tebliğe memur olmadan evvel yahut sonra bu çeşitten bir iş yaptığına dair nakledilen bir rivayet yoktur. Olsaydı, müşriklerin Peygamberimize karşı:

– Daha dün bunları kendin yaparken bizi yapmamaya davet nereden icabetti?... demelerine engel olan ne idi?

Olmayan vasıfları yakıştırmaya, iftira etmeye kalkan kişiler, böyle bir fırsatı değerlendirmeden dururlar mıydı?

***

Peygamber Efendimiz, Veda Haccında, faizin haram olduğunu bildirmiş ve «kaldırdığım, hükümsüz saydığım ilk faiz, amcam Abbas'ın faizleridir» demişti. Kan davasının da kaldırıldığını söylerken ilk vazgeçilenin yine amcalarından Haris'in torununun kanı olduğunu ilân etti.[83]

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, orada bulunan cemaate karşı;

– Artık ben de faiz almayacağım... diyemezdi. Çünkü o güne kadar, uzaktan yakından faizle ilgili hiçbir muamelesi olmamıştı. Kan davası gütmemişti. Bunun ötesinde, şahsına ve yakınlarına karşı işlenen fena muameleleri affettiği biliniyordu.

***

---

[82] İbn Hişam, 2/278
[83] Müslim, Hacc, 147

Rasulullah Efendimiz işin söze uymaması halinden hoşlanmazdı. Nitekim İmam Buhârî ve Müslim, Üsame b. Zeyd yoluyla Efendimizin şöyle buyurduğunu rivayet etmişlerdir:

– Kıyamet gününde bir kişi getirilip cehenneme atılır. Adamın bağırsakları dışarı fırlar, sonra o kişi, bağırsaklarının etrafında, arsana beygiri gibi dönmeye başlar. Bunun üzerine cehennem halkı –kendi derdini bırakır– adamın başına yığılırlar:

– Ey filan, nedir bu hal?... Bize dünyada iyiliği emreden, kötülükleri terk etmemizi söyleyen sen değil miydin? derler. Adam cevap verir:

– Evet, dediğiniz gibiydim. Ben size iyiliği yapmanızı emrederdim, hâlbuki kendim yapmazdım. Kötülükleri yapmayın derdim, lakin kendim yapardım.[84]

***

Kur'ân-ı Kerim'de, «Ey iman edenler, yapmayacağınız işi neden söylersiniz?» (Saff, 61/2) buyurulur. Bir başka âyette: Siz hayrı ve iyiliği emreder ve kendinizi unutur musunuz?... Halbuki siz kitabı okuyor (yaptıklarınızın ne feci bir akıbet getireceğini biliyorsunuz) Düşünmüyor musunuz?... (Bakara, 2/44) sualini sorar.

***

Mekke fethi günlerinde hırsızlık yapan bir kadın hakkında takdir edilen ceza, elinin kesilmesidir. Manzum kabilesinin şerefli bir ailesine mensup olan bu kadını cezadan kurtarabilmek için çareler aranmış, Rasulullah Efendimizin pek sevdiği bir genç olan Üsame b. Zeyd, ricacı olarak gönderilmişti. Efendimiz bu duruma sinirlenmiş:

– Sizden evvelkileri mahveden âdet; şerefli sayılan biri çaldığı zaman ona dokunmamaları, zavallı, biçare biri çaldığı zaman onun hakkında cezayı tatbik etmeleri olmuştur. Allah'a

---

[84] Buhârî, Fiten, 17; Müslim, Zühd, 51

yemin ederim ki Muhammed'in kızı Fatıma çalmış da olsa mutlaka elini keserdim, buyurmuştur.[85]

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin bu ifadelerinde şu iki hususu tespit ediyoruz:

a) Dinin bütün emirleri, yasakları, cezaları, mükâfatları herkese müsavi şekilde tatbik edilmelidir. Şayet ahkâmın tatbikinde eşitlik gözetilmez, halkın bir kısmı diğer kısmından ayırt edilir, mükâfat alan ve ceza görmeyen bir sınıf meydana gelirse, yürütülmesi istenen dava benimsenmez, neticede felaket kapıyı çalar.

b) Bir takım bozguncu kişilerin, yeni müslüman olanlara «acaba bunu bir yakını çalsaydı, aynı ciddiyet ve aynı adalet işletebilir miydi?» gibi sorular yönelterek zihinlerini bozmaları önlenmişti.

***

Bu misalleri gördükten sonra müşriklerin:

– Ne yapalım, bizi davet ettiği yola evvela kendi gitmeli değil miydi? şeklinde itirazda bulunmalarına imkân kalmadığı anlaşılmış olacaktır.

---

85 Buhârî, Enbiya, 54; Müslim, Hudud, 8

HAYSİYET VE İTİBAR

1 – Üzerinde durulması gerekli bir konu da, Peygamberlerin; sözü tutulacak, ardından emniyetle gidilecek değerde insanlar olup olmadıklarıdır.

Acaba onlar, ahlâk yönüyle itibar edilmeyecek, cemiyetin her gördüğü, değer vermediği, nefret ettiği kimseler mi idiler?...

Şayet Peygamberlikten evvelki ve sonraki hayatlarıyla onlar; yalancı, hilekâr, şahsiyete önem vermeyen, vakarına sahip olamayan... kimseler olarak tanındılarsa mesele kendiliğinden halledilmiş demektir. Çünkü akıl ve mantık; dürüst ahlâk sahibi olmayan, kendi nefsine bile söz dinletemeyen itibarsız bir kimsenin ardından gitmeyi hoş görmez.

***

2 – Dün iyi hal sahibi olarak tanınan kimsenin zamanla değişmesi, cemiyetin hoş görmediği bir hayat tarzı seçmesi mümkündür. Ağır başlılığıyla, vakar ve şahsiyetiyle tanınmış bir kimsenin zamanla hafif meşrep, vakarsız, şahsiyetsiz... bir kişi haline geldiği görülmemiş şey değildir. Pek çok insan, bir zamanlar başkalarında görünce şiddetle karşı çıktığı fena bir huya, türlü sebepler altında yakalanmış, daha fazlasını yapmaktan kendini alamamıştır. Kıt kanaat geçinirken melek

huylu olarak bilinen nice kimseler, ellerine geçen servetle şımarmış, haklarında beslenen kanaatleri altüst etmişlerdir.

Tam bunun zıddı olarak fena bir hayat tarzı yaşayan, ahlâksızca hareketleri içi sızlamadan yapabilen niceleri, insanları şaşırtacak, hayret ettirecek derecede temiz, dürüst bir hayatın sahibi olmuşlardır. Fitne ve fesat ehli diye bilinen, kimseden iyi not alamamış olan pek çok kişi, gıpta edilecek, insanlara örnek diye gösterilecek hale gelmişlerdir. Ahsab-ı kiram arasında müslüman olmadan evvelki ve sonraki hayatıyla bu konuya örnek olabilecek birçok insan tanıyoruz. Hazret-i Ömer gibi...

***

3 – Başkalarını doğru yola davet eden insanın, bir zamanlar fena bir geçmişe sahip olması kusur değildir. Kusur onun, iyiliğe ve fazilete davet ettiği zaman fena halde bulunmasındadır.

Tövbe eden, eski ve fena olan yaşayışını samimiyetle terk eden, fenalığını bildiği bu hayattan insanları doğru yola çekebilmek için gayret gösteren insana «Sen bir zamanlar bunları kendin yapmıyor muydun?... gibi bir itiraz yükseltmek çirkin bir harekettir. Ama kendisi aynı fenalığı yapa yapa başkalarına «bunu siz yapmayın» demeye çıkanlara «iyi ise sen neden yapmıyorsun? Fena ise bana neden tavsiye ediyorsun?» diyen kişiye hak verilebilir.

***

4 – Peygamberlerde bu yönden yapılacak bir araştırma, daha müspet sonuçlara götürecektir bizi.

Çünkü insan tabiatını herkesten iyi bilen Yüce Allah, gönderdiği Peygamberlere bu manada bir itiraz yapılmasını önlemek için lüzumlu tedbirleri almış, onları kendi hallerine bırakmamıştır. Çünkü dün aynı hayatı yaşayan insan, bugün o hayatın terk edilmesini tavsiye edecekse, bu tavsiye hoş karşılanmayacak, «sen de dün bizim gibi idin...» diyenler bulunacaktır.

Genellikle bütün Peygamberler, kendi kavimlerinden seçilmişlerdir. Bu çeşitten bir seçimin sebebi, ilerde yükselecek olan «ne idiğini, kim olduğunu bilmediğimiz bir insanın peşinden gidemeyiz» şeklinde yapılacak bir itirazı, peşinen ortadan kaldırmaktır.

Gerçekten de Peygamberler, ilerde Peygamber olarak hak yola davet edecekleri kavimlerinin içinde, onların gözlerinin önünde yetişmişler, Peygamberlikten önceki hayatları yönüyle mükemmel şekilde tanınmışlardır. Hiç bir Peygamberin, peygamberliğinden önceki hayatında puta taptığı, şarap içtiği, hırsızlık yaptığı, utanç verici hareketler yaptığı veya bu çeşitten sözler sarf ettiği görülmüş değildir. Bu konuda verilebilecek tek misal yoktur. Özellikle son Peygamber olarak görevlendirilen Peygamber Efendimizin, nübüvvetten önceki hayatı da «tertemiz» kelimesiyle ifade edilebilecek bir durum arz eder. Bu temizlik, onları ilerde Hak yolun davetçisi yapmayı murad eden Yüce Allah'ın tatbik ettiği ilahi bir terbiyenin neticesidir.

Bu ilahî terbiye, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize, daha süt emen bir çocuk olduğu günlerde, süt annenin bir memesini aldırır, diğerini süt kardeşine bıraktırır. Daha küçük yaşlardan itibaren putlara karşı bir nefret hissi verir, yarın karşısına en azılı düşman olarak çıkacak adamlara bile el-Emin ismini verdirecek bir insanlık numunesi yapar.

Kâbe'nin tamir edilmesi hadisesi bu konuda güzel bir misaldir:

Nebiy-i Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin otuz altı yaşlarına geldiği zamanlarda bir yangın felaketi gören, ardından sel baskınına uğrayan Kâbe, yıkılacak hale gelmiş, Kureyş kabilesi tarafından tamir edilmesi kararlaştırılmıştı. Kabileler arasında tam bir birlikle işe başlanmış olmasına rağmen, sıra «Hacerül esved» isimli mübarek taşın konmasına geldiği zaman her kabile bu taşı yerine koymaya sadece kendi hakkının

bulunduğu iddiasıyla ortaya atılıverdi. Günlerce süren müzakereler ve münakaşalar, kaçınılmaz bir savaşın başlayacağını gösteriyordu. Neticede güngörmüş bir ihtiyar olan Ebu Ümeyye Huzeyfe b. Muğire, Beni Şeybe kapısından ilk defa girecek olan insanı hakem yapmayı ve onun vereceği kararı uygulamayı teklif etti. Bu teklif kabul edildi, böylece beklemeye başladılar. Bu sırada da Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, o kapıdan girmişti. Yüzlerde bir memnuniyet, bir gülümseme belirdi.

– el-Emin, el-Emin... Biz el-Emin'in vereceği hükme razıyız, dediler.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize durum anlatıldı. O da hemen bir örtü istedi, Hacerül Esved'i içine koydu, her kabileden birer kişinin uçlarından tutmasını söyledi, beraberce tutup kaldırdılar, götürdüler. Efendimiz bizzat kendisi taşı aldı ve yerine koydu.

Bu hüküm orada bulunan herkesi memnun etmişti. Daha önce kendisine güvenilir bir insan manasına gelen «el-Emin» diyenler, verdikleri bu hükümde aldanmadıklarını, onun gerçekten aklına, hükmüne, adaletine güvenilebileceğini bir daha görmüş, inanmışlardı.

Beni Şeybe kapısından girdiğinde, bir tek ferdin bile dudak büktüğüne, aklı başında birisi gelseydi gibi bir söz söylediğine dair tek rivayet yoktur.

Bu hadise, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize, Peygamberliğin gelmesinden evvel, kavmi tarafından ne derece itibar edildiği hakkında açık bir fikir verebilir.

Bu konuda bir başka misal, Efendimizin İslâm Dini'ne daveti başlattığı günde, Kureyşe karşı yaptığı konuşmada yer alır. İlk davet konuşması, Kâbe'ye pek yakın bir yerde bulunan «Safa» tepesinde olmuştur. Oraya toplanan halka Efendimiz şu suali sormuştur:

– Şayet size, şu dağın eteklerinden gelip saldırmak üzere bulunan bir süvari birliği bulunduğunu haber versem beni tasdik eder misiniz?

Bu soruya kırk yılın verdiği tecrübeye dayanarak cevap verdiler:

– Evet inanırız.. Çünkü senin yalan söylediğini duymadık.

İşte Efendimizin itibarı konusunda iki canlı misal.

Diğer Peygamberler hakkında da durum böyledir. Kur'ân-ı Kerim'de, Salih Peygambere kavmi tarafından şöyle denildiği anlatılır: «Dediler ey Salih, sen bundan evvel aramızda ümit beslenen, güvenilen bir insan idin...» (Hud, 11/62)

Akıl ve mantık da, Allah Taalâ'nın, gönderdiği Peygamberleri dürüst, temiz, saygıdeğer insanlardan seçeceği hakikatini kabul eder. Kendi namına insanlara söz söyleyecek, dünya ve âhiret saadetinin rehberi olacak, insanlığa fazilet ve kemal yollarını öğretecek olan Peygamberin itibarsız ve şahsiyetsiz bir kişi olması nasıl düşünülebilir?

***

5 – Peygamberliğin gelmesinden sonra Peygamberin yaşayışında bir değişiklik olmuş mudur?

Evet, iyiden daha iyiye, dürüstten daha dürüste doğru bir değişiklik olmuştur. Onlar tertemiz insanlar olarak tanınmışlardı. Peygamber olduktan sonra, temiz olmayı murad eden insanlara örnek ve rehber olacaklar, fazilet yolunu bizzat yaşayarak göstereceklerdi.

Bu yönden yapılacak bir araştırmada Peygamberlerin; insanlığın zirvesine kadar tırmandıkları görülecektir. Daha ötesi düşünülemeyecek bir faziletin mümessili oldukları müşahede edilecektir.

Mülk ve saltanat hırsı onları fazilet hududunu aşmaya mecbur edememiş, dar ve sıkıntılı günler onların sabırlarını

tüketmemiştir. En sıhhatli oldukları günlerde şükretmenin en güzel örneklerini vermişlerdir. Düşmandan görülecek her çeşit acı ve ağır muameleyi gördükten sonra, canına kastetmek üzere saldıran grup için «Allahım, kavmimi hidayete ulaştır. Onlar ne yaptıklarını bilmiyor» dedirten yüce ahlâk, onların ruhunda hiçbir fena huyun bulunmadığına açık delildir.

Hiç kimse çıkıp da onlardan daha faziletli bir davranışta bulunduğunu veya böyle vasıfları taşıyan bir başka insanın varlığını iddia edemezdi. Onların bütün hayatları, peygamber olmadan evvelki ve sonraki durumuyla tamamen edep ve hayâ ile müzeyyendi. İnsanların nefretini icap ettiren bir tek hareket hiçbir Peygamberde görülmüş değildi. Onları Allah Taalâ terbiye etmiş, insanlar için en güzel örnek olarak ortaya çıkarmıştır.

***

6 – Allah Taalâ, en son Peygamberini insanlara şöyle takdim etmiştir: «Yemin olsun ki sizin için –Allah'a kavuşmayı ve âhireti kabul edip inanan sizler için– Allah'ın Rasulünde güzel bir örnek vardır.» (Ahzab, 33/21)

Sözlerin en doğrusu Allah kelamıdır. Bununla beraber Yüce Mevla, Rasulünü insanlara örnek olarak gösterirken ayrıca yemin ederek, bu konuda şüphe edilmemesini tembih etmiş oluyor.

Hayatının her safhası, hatta yatak odası ahvali inceden inceye tespit edilmiş olan Büyük Peygamberin hayatı hangi yönden bakılsa, insanlara örnek olma yolunda en güzel misallerle doludur. Fakat bilhassa dikkat edilecek cihet şurasıdır ki, Allah'ın Peygamberi olma şerefine eren bu büyük insanlarda görülen iyi ahlak örnekleri, bir güldeki kadar tabii, suyun akıcılığı kadar normal, gösteriş ve yapmacık olmaktan alabildiğine uzak davranışlardır. Onlar can düşmanlarını bağışlarken, vadi dolusu deve sürüsünü hediye ederken uzun süren bir

nefis mücadelesi yapmadıkları gibi, halkın gözünde bir mevki ve makam elde etmek gibi ucuz hesaplara dalmak onları hiç alâkadar etmemiştir.

Düşmanlarının meftun oldukları bir dürüstlük, her türlü takdirin üzerinde bir ahde vefa, insanlık tarihi boyunca görülmemiş bir samimiyet onların şahsiyetlerini çerçevelemişti. Peygamber Efendimizin hicret edeceği gece onu öldürmek üzere evinin etrafını sarmaya yeltenen bedbahtların bu çirkin emellerine rağmen, Efendimizin evi hâlâ bir emanet sandığı olarak değerlendirilmiş bulunuyordu. Onun davetine katılmayan birçok kişi, yine de saklanmasını istediği kıymetli eşyasını getirip ona emanet etmeyi en ihtiyatlı bir hareket olarak kabul etmekteydi.

SERVET - SALTANAT - İHTİŞAM

1 – Servet biriktirmek, saltanat sahibi olmak, şahane bir hayat sürmek... Evet bunlar bir çok insanın hayallerini süsleyen, olması arzu edilen, kolay kolayına reddedilmeyen mefhumlardır.

Ama bunlar pek çok insanı insanlık hududunun ötelerine çıkmaya mecbur etmiş, yüz kızartıcı işler yapmaya başkalarının haklarına bile bile tecavüz etmeye zorlamış, hatta cinayet işletmiştir. Temellerinde servet ve saltanat hırsının yattığı, normal düşünce hudutları içinde «insana yakışmaz» damgasının vurulabileceği pek çok fenalık, tarihin tespit ettiği hakikatler arasındadır.

İnsanları köle gibi çalıştırıp onların omuzları üzerinde yükselme yolunu tutmak, onların alın terlerinden meydana gelen servetin üzerinde taht kurmak... Pek çok saltanat heveslisi ve servet meraklısı için pek meşru yoldur. Ama bu durum bir de ezilen, sömürülen insanların bulunduğu taraftan incelenirse böyle bir hayat arzu edilmez, böyle bir servetten nefret edilir, böyle bir saltanata lanetler yağdırılır.

Acaba peygamberlerde ve özellikle sevgili peygamberimizde böyle bir arzu var mıydı? Böyle bir hissin var olduğunu gösterecek davranış ve ifade ile mi insanların karşılarına çıktılar da teklifleri kabul edilmedi, davet ettikleri dinden yüz çevirildi?...

Şayet varsa ona karşı duran ve davasını durdurmak isteyenlerin:

– Biz kimselere kul köle olamayız. Din perdesi altında onun bunun bizi sömürmesine, servet biriktirmesine, hayal ettiği ihtişamlı hayat için bizi merdiven gibi kullanıp yükselmesine tahammül edemeyiz... demeleri mümkün olurdu.

Onları bu bakımdan haklı çıkaracak bir durumun bulunup bulunmadığını Efendimizin hayatı üzerinde yapılacak bir incelemenin sonuna bırakmak gerekiyor.

***

2 – Allah'ın gönderdiği dini tebliğ eden Peygamberler hep bu nokta üzerinde durmuş, karşılarında muhalefet duvarı örme çabasına düşen insanlara, yaptıkları vazifenin değil servet yığmak gibi bir gayeye dayanması, ücret bile beklenmediğini anlatmışlardır.

– «Ey kavmim, bu tebliğ vazifesi karşılığında sizden bir mal istemiş değilim. Benim ücretim beni yaratan Allah'a aittir. Siz de sonunda ona döndürülüp götürüleceksiniz.» (Hud, 11/51) demişlerdir.

Bu açık tebliğ karşısında kimse itiraz etmemiş, bu tebliğden daha evvel veya daha sonra Peygamberlerde «ücret istememe garantisi» ni bozacak bir söz ve davranış müşahede edilmemiştir.

***

Rasulullah Efendimizin evi, yüce Peygamberimizin böyle bir maksada sahip olduğu veya olmadığı konusunda yeter derecede bilgi verecek niteliktedir.

Hazret-i Aişe der ki: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz evde namaz kılarken ben de ayaklarımı önüne uzatmış halde yatıp uyurdum. Secde etmek üzere başını yere koyduğu zaman dürterdi, ayaklarımı çekerdim, o başını kaldırınca da ayağımı uzatırdım.

O zamanlar evlerde ışık yoktu.[86]

Efendimiz namaz kılarken Hazret-i Aişe neden evin bir başka odasında veya odanın bir başka tarafında yatmıyordu?..

Çünkü bir başka oda yoktu. Yatak odası, mutfağı, salonu, banyosu, misafir odası... hep aynı oda...

Ayrıca, henüz bulûğ çağına ulaşmış olan bir çocuğun uzanınca dokunacağı kadar alçak ve basık bir tavan... Bu tavan hurma dallarıyla, hurma lifleriyle örtülüdür.

Efendimiz vefat ettiği zaman, hayatının son on yılını içinde geçirdiği bu odaya defnedilmiştir. Daha sonra iki sevgili arkadaşı Hazret-i Ebu Bekir ve Hazret-i Ömer (radıyallahu anh) de, Efendimizin yanında yer almışlardır.

Yan yana kazılmış bulunan üç kabirden sonra odada ayak basacak yer bile kalmamıştır.

Kuru ağaçlar hurma lifleriyle bağlanarak bir sedir yapılmış, yine hurma lifiyle doldurulan deriden bir yatak konulmuş ve kapı olmak üzere kıldan örülen bir sergi asılmış... Bir su kırbası, topraktan yapılmış çanak.. İşte Efendimizin evinde görülen tezyinat.[87]

***

3 – Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin sofrası hiçbir zaman servet ve saltanat sofrası olmamıştır.

a) Medine hayatı boyunca en yakın hayat arkadaşı olan Hazret-i Aişe (radıyallahu anh) bir gün şöyle demişti:

– Ne zaman doyasıya bir yemek yesem, içimde bir ağlama hissinin kaynadığını duyarım.

– Neden ey müminlerin annesi?..

– Çünkü Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'ın dünyadan

---

86 Buhârî, Salat, 8

87 Hz. Muhammed ve İslâmiyet, Medine, 1/104 ve devamına bak.

ayrıldığı günleri hatırlarım. Yemin ederim ki o bir günde, ekmek ve et ile iki kere olsun karnını doyurmuş değildi.

Bir başka zaman da şöyle demişti: «Rasulullah Efendimiz vefat edinceye kadar arpa ekmeğiyle iki gün üst üste karnını doyurmadı»[88]

b) Yine Hazret-i Aişe, kız kardeşimin oğlu Urve b. Zübeyr'e, Peygamber Efendimizin zamanındaki geçimlerinden bahsederek şöyle demişti:

– Sevgili yeğenim, biz bir hilal görürdük, sonra bir hilal daha, bir hilal daha görürdük (yani tam iki aylık bir zaman geçerdi) hâlbuki bu müddet içinde Nebiy-i Ekrem Efendimizin evlerinde yemek pişirmek için ocak yanmamış olurdu.

Urve bu söz karşısında şu soruyu sorma mecburiyetini hissetti:

– Peki teyzeciğim, ya karnınızı neyle doyuruyordunuz? Hayatınızı nasıl devam ettiriyordunuz?

– İki kara var ya, işte onlarla. Yani su ve hurma... Hazret-i Aişe bunları söyledikten sonra ilave etti:

– Ancak Rasulullah Efendimizin Ensar'dan komşuları vardı. Onların sağılan develeri oluyordu. O hayvanların sütlerinden Peygamberimize gönderiyorlardı, biz de içiyorduk.[89]

Hazret-i Aişe'den gelen bir başka rivayet şöyledir: Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) ailesi, üç günden fazla buğday ekmeği yemiş değildir.[90]

c) Genel manasıyla sofrası bu olan Peygamberimizin Yüce Mevla'ya bu konuda yaptığı dua şu idi: «Allahım, Muhammed

---

88 Tirmizi, Zühd, 38
89 Müslim, Zühd, 28
90 Müslim, Zühd, 23

ailesinin rızkını belimizi doğrultacak kadar, karnımızı doyuracak kadar yap»[91]

d) Bu arada Peygamberimize gelen ve aç olduğunu söyleyen bir adam görüyoruz. Bu adamı doyurmak için Efendimiz ilk defa kendi hanımlarına haber göndermiş, fakat «yiyecek ne var?» sorusuna cevap olarak «sudan başka bir şey yok» denilmiştir.[92]

e) Bazen Peygamber Efendimizin yüzüne bakınca yahut sesini duyunca aç olduğunu fark eden ve yemek gönderen sahabiler olmuştur.[93]

Efendimizin yanına gelen ve açlığını daha rahat anlatabilmek için karnına bağladığı taşı çıkarıp gösteren arkadaşına Efendimiz, daha çok aç olduğunu, daha çok ıstırap çektiğini göstermek üzere kemerini gevşetmiş ve orada, karnını sıkıştırmak üzere yerleştirmiş olduğu iki taşı işaret etmiştir.[94]

Yıllar ilerledikçe kazanılan zaferler sonucu ganimetler gelmeye başlamıştır. Ama Efendimiz kendine düşen hisseyi üç günden fazla bekletmeme yolunu tercih etmektedir. Nitekim bir gün ashabına ikindi namazını kıldırdıktan sonra, aceleyle evine girmişti.

Cemaati çiğnercesine bir sürat ve telaşla gidişi ashabı endişeye sevk etmiş, neticeyi merakla bekler olmuşlardı. Biraz sonra gelen Efendimiz, ganimet malından hissesine düşen ve henüz dağıtılmayan bir iki altın kırıntısının kaldığını hatırlayıp, hemen dağıtmalarını tembih etmek üzere gittiğini haber vermişti.[95]

Ganimetlerin çoğaldığı bu devrede Efendimizin bir bay-

---

91 Tirmizi, Zühd, 38

92 Buhârî, Menakıb-ı Ensar, 10

93 Buhârî, Menakıb, 25

94 Tirmizi, Zühd, 39

95 Buhârî, Ezan, 158

ram hutbesinde şöyle bir ilân yaptığını biliyoruz. «Mümin olan kişinin dünyada ve âhirette en yakını benim. Canınız isterse Peygamber müminlere kendi nefislerinden daha yakındır» (Ahzab, 33/6) âyetini okuyun. Artık herhangi bir mümin ölür de geride mal bırakırsa, onu akrabasından mirasçı olanlar alsınlar. Kim de bir borç veya ödemesi lâzım gelen bir yitiği ödeyemeden ölürse mirasçısı olanlar bana gelsin. Onun velisi benim, ben ödeyeyim.[96]

Başkalarının borçlarını ödeme imkânlarını bulduğu bu zamanlarda bile Efendimizin hayatı aynı sadelikte devam etmiştir.

***

4 – Hazret-i Aişe demiştir ki: Bizim, yani Peygamber hanımlarının sadece birer tane elbisesi vardı.

Öyle ki aybaşı olduğumuz zaman, kan ve benzeri pisliğin bulaştığı olurdu. Temizlendiğimiz zaman o kısmı yıkar, etrafına su serper, o elbiseyle namazımızı kılardık.[97]

Bazen bu kan ufak bir leke halinde ise onu tükürükle ıslatıp tırnakla kazıdıkları da olurdu.[98]

Durumları bu olan Peygamber hanımları da, imkânların genişlediğini görünce, geniş bir nefes alabilme arzusuyla, birden fazla elbise ve diğer kadınlar gibi az çok ziynet eşyası istediler.

Efendimiz, hanımlarının ziynet içinde olmalarını arzu etmiyordu. Onlar bu arzularında ısrar ettiler. Neticede Efendimiz, hanımlarından bir ay müddetle ayrı kalmaya yemin etti ve bir çardakta günlerini geçirmeye başladı. Ashab telaşa düştü. Hazret-i Ömer (radıyallahu anh), o gün Peygamberimizi ziyaret ettiği zaman, Efendimizin vücudunda, üzerinde yattığı hasırın izlerini gördü, ağladı ve:

[96] Buhârî, İstikraz, 11
[97] Buhârî, Hayz, 9
[98] Buhârî, Hayz, 11

– Ya Rasulallah, sana yumuşakça bir döşek olsun hazırlasaydık… dediği zaman aldığı cevap şu oldu:

– Benim dünya ile alâkam ne ki?… Nihayet bir ağaç altında dinlenen, gölgelenen, sonra yoluna devam edecek olan bir yolcu gibiyim ben.

Bir aylık müddet bitip hanımlarının yanına döndüğü zaman onlara, Allah Taalâ'nın, özel olarak gönderdiği şu âyetleri okudu:

– «Ey Peygamber! Hanımlarına de ki: Eğer siz dünya hayatını ve dünya ziynetini istiyorsanız, gelin size boşanma bedelini vereyim ve sizi güzellikle salıvereyim. Eğer siz Allah'ı, Peygamberini ve âhiret yurdunu istiyorsanız iyi bilin ki Allah, sizden iyilik yapan ve iyi hareket edenler için büyük bir mükâfat hazırlamıştır." (Ahzab, 33/28-29)

Bu âyetler, Peygamber Efendimiz tarafından, hanımlarının her birine okundu. Düşünmeleri ve kesin bir karar vermeleri istendi. Herbiri Allah'ı ve Rasulünü tercih ettiklerini bildirdiler, eski hayat tarzı yine devam etmeye başladı.

Onlar Peygamber Efendimiz'den gücünün yetmeyeceği bir şeyi istemiş değillerdi. Başkalarının borçlarını ödemeyi taahhüd ederken Efendimiz, kupkuru, geçersiz bir vaadde bulunmuyordu.

***

5 – Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, hicret emrini aldığı zaman dostu Hazret-i Ebu Bekir'in yanına geldi. Beraberce Medine'ye hicret edeceklerini bildirdi. Hadis kitapları, bu haberi bir müjde kabul eden Hazret-i Ebu Bekir'in, sevincinden ağladığını nakleder.

Daha sonra Hazret-i Ebu Bekir, beraberce gidileceği ümidiyle satın alıp özel olarak beslediği iki deveyi Rasulullah Efendimiz'e arzetti ve canının istediğini almasını söyledi.

Fakat Efendimiz, bütün ısrarlara rağmen parasını ödemeden kabul edemeyeceğini bildirdi. Dörtyüz dirhem ödeyerek birini aldı. Hayatı boyunca pek hoşlandığı ve «Kasvâ» adını verdiği devesi budur.

Bu hadise üzerinde düşünürken şu hususlara dikkat edilmelidir:

a) Hazret-i Ebu Bekir, Rasulullah Efendimizi canından çok seven, oldukça zengin bir arkadaşıdır. Hiçbir kimse, Peygamber sevgisi yönüyle onunla aynı seviyede bulunamaz. Efendimiz'in bu deveyi bir hediye olarak kabul etmesi halinde ilerde başa kakılma, minnet altında bırakılma gibi bir durumun olmayacağı kesindir. Ayrıca kabul ettiği takdirde Hazret-i Ebu Bekir'in son derece memnun olacağı da Peygamberimiz tarafından bilinmektedir.

b) Durum, son derece naziktir. Bir ölüm kalım durumu vardır ortada. En büyük mesele, selametle oradan ayrılmak ve Medine'ye ulaşmaktır.

Böyle olmasına rağmen Efendimiz, en sevgili dostunun bu candan ikramını bile kabul etmemiş, parasını ödeme yolunu tutmuştu.

***

6 – Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, Medine'yi şereflendirdiği zaman ilk olarak bir mescid yapmayı kararlaştırmıştı. Mescid için tayin edilen yerin sahibi iki kardeş geldiler, bu arsayı Allah rızası için bağışlayacaklarını bildirdiler. Bu samimi teklif kabul edilmedi. Daha sonra Medineliler, arsanın parasını kendilerinin ödemeleri için izin istediler, buna da hayır denildi. Ücret bizzat Peygamberimiz Efendimiz tarafından ödendi.

Bu mescid Rasulullah Efendimiz'in şahsı için değil, bütün mü'minlerin ibadeti için yapılacaktı. Efendimiz yerini yurdunu terkederek aralarına henüz katılmış durumdaydı. Medineliler

ise küfür ve dalalet dolu bir hayatı sevgili Peygamberlerinin rehberliğiyle terketmiş, ebedi saadet yolunu bulmuşlardı. Kendi yurtlarında yapılacak bir mescidin yerini seve seve vermeye razı idiler. Ama Peygamberimiz, Medineliler için son derece tabii olan bu arsa bağışını kabul etmemiş, şahsı için satın aldıktan sonra mescid yapılmak üzere bağışlamıştı.

***

7 – Abdullah b. Ömer bir hatırasını şöyle anlatır:

Bir seferde Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizle beraberdik. Ben babama ait olan yiğit bir deveye binmiştim. Deve hızlı yürüyor, herkesi geçiyordu. Babam bir defa geldi, deveyi çevirdi. Bıraktığı zaman deve yine en ön sırayı aldı. Babam yine geldi ve durdurdu. O zaman Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz babama:

– Bu deveyi bana sat ya Ömer, dedi.

– Deve senindir ya Rasulallah, lütfen kabul buyur.

– Bana parasıyla sat ya Ömer!

Bunun üzerine babam deveyi parasıyla Efendimiz'e sattı. Para ödendikten sonra Nebiyy-i Ekrem Efendimiz bana döndü:

– Deveyi sana hediye ediyorum ey Abdullah, artık onu canının istediği gibi kullan, dedi.[99]

Peygamber Efendimiz'in böyle, sahibinden parayla satın aldığı, parasını ödedikten sonra yine tekrar hediye ettiği hadiselerin sayısı da az değildir. Nitekim bir başka seferinde Cabir b. Abdullah'ın devesi hakkında da bu çeşitten bir işlem yapılmıştır.[100]

Huneyn gazasından dönerken vadi dolusu deveye hayran hayran bakan Safvan b. Ümeyye'ye hepsini birden bağışladığı da, hatırlarda yer alan mühim hadiselerdendir.

---

[99] Buhârî, Büyü', 47
[100] Buhârî, Vekale, 8

Bu gibi cömertçe davranışları gönül rahatlığıyla da defalarca yapan Peygamberimiz'in, «Uhud dağının benim için altın olmasını arzu etmem. Şayet olsa bile öldüğüm günde yanımda bir dinar, yahut yarım dinardan başka para bulunmaz. Ancak borcum varsa bu ayrı şey»[101] buyuran Efendimiz'e:

– Hayır, sen böyle bir düşünceye sahip olamazsın. Çünkü hareketlerin bu sözlerini yalanlıyor diyebilmek hiç mümkün değildi.

***

8 – Hudeybiye'de, kurbanlık olarak getirilen ve eskiden Ebu Cehil'e ait olan bir deve kaçmış ve Mekke'ye kadar varmıştı. Arkasından yetişenler onu alıp getirdiler. Fakat müşrikler, Ebu Cehil'in hatırası ve devenin asil oluşu gibi sebeplerle geldiler ve Peygamber Efendimiz'e şöyle bir teklifte bulundular:

– Amr b. Hişam'ın (Ebu Cehil'in) devesi karşılığında yüz deve vermeye razıyız. Onu bize vermeni rica ediyoruz.

Efendimiz bu teklifi kabul etmedi. Şayet kurbanlık olmak üzere evelce nişanlanmış olmasaydı arzunuzu yerine getirirdik buyurdu.[102]

Hendek muharebesinde öldürülen Amr b. Abdivedd'in ve Nevfel b. Abdullah'ın cesetlerini onar bin dirhem vermek suretiyle almaya gelen müşriklere, bu cesetleri alıp götürmeleri söylenmiş, fakat paraları kabul edilmemişti.[103] Halbuki bu parayla o günkü hesaba göre kırkar adet deve almak mümkündü.

***

9 – Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz'in, gelin ettiği kızlarına verdiği çeyiz de üzerinde durulmaya değmeyecek derecede ufak tefek şeylerdir. «Üç adet minder, saçaklı bir halı, içi hurma lifiyle doldurulmuş bir yüz yastığı, iki el

---

[101] Darimî, 1/315
[102] Hz. Muhamzned ve İslâmiyet, Medine, 6/183
[103] Hz. Muhammed ve İslâmiyet, Medine, 5/260

değirmeni, bir su kırbası, bir desti, meşinden yapılmış bir su bardağı, bir elek, bir havlu, tabaklanmış bir koç postu, eski, tüyü dökülmüş bir kilim, hurma yaprağıyla örülmüş bir sedir, yemen işi alacalı bir elbise ve bir kadife yorgan.»[104]

İşte âlemlerin sultanı, Peygamberler İmamı Efendimiz'in, sevgili kızı Fatıma için yapılan düğün çeyizi...

Bu çeyiz ile evlenen Hazret-i Fatıma'nın, evde yiyecek ekmek yapmak üzere, değirmende arpa öğüte öğüte ellerinin kabardığını ve hayatı boyunca da hep aynı şartlar altında yaşadığını biliyoruz.

***

10 – Medine mescidi yapılırken Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz'in bizzat taş ve kerpiç taşıdığını, hatta bu arada «Allahım, değer verilmesi gereken hayat âhiret hayatıdır. Ensarı da muhaciri de bağışla» anlamına gelen beyitler okuduğunu biliyoruz. Efendimiz'i bu haliyle toz toprak içinde, ter döke döke çalıştığını görenler olmuştur.

Bu çalışma, orada çalışanları gayrete getirmek için, «bakın ben de çalışıyorum» manasına gelen ve birkaç taş taşıdıktan sonra bir köşeye çekilip seyretmekle devam edecek olan bir gösteri değildir. Allah rızasını kazanma ameline dayanan ve mescidin yapımı boyunca devam eden bir çalışmadır.

Tarihler bize, Peygamber Efendimiz'in Bedir harbine giderken, nöbetleşe deveye bindiklerini anlatıyor. Biri Efendimiz, diğerleri de Hazret-i Ali ve Ebu Mersed isimli bir sahabi. Bu yolculuk, bu günün ölçüsüne göre yüzelli kilometre kadar sürecektir. Yürüme sırası Peygamber Efendimiz'e geldiği zaman her iki arkadaşı da Efendimiz'e:

– Ya Nebiyyallah, senin yerine biz yürüyelim. Bin ve yoluna devam et... dediler.

---

104 bak. Hz. Muhammed ve İslâmiyet, Medine, 2/216

Bu davet içtendi, samimi idi. Hatta Efendimiz onların bu arzularını yerine getirmiş olsa, bu yürüyüşü bir ibadet neş'esi içinde devam ettireceklerinde şüphe edilmezdi. Fakat Efendimiz'in cevabı şu oldu:

– Siz yürümeye benden daha dayanıklı değilsiniz. Benim Rabbimden gelecek ecir ve mükafata olan ihtiyacım ise sizin ihtiyacınızdan az değil.[105]

Efendimiz'in, Hendek kazılırken ashabının kıramadıkları kayaları, eline aldığı külünkle parçaladığını, hatta hendeğin en dar ve tehlikeli yerinde bizzat nöbet tuttuğunu da, Hendek muharebesine ait birer aziz hatıra olarak muhafaza etmekteyiz.[106]

***

11 – Ashab-ı Kiram'dan hastalanan kimseler, Peygamber Efendimiz tarafından ziyaret edilmişlerdir. Bu ziyaret müslüman olmayanlara, münafık oldukları bilinen şahıslara bile yapılmıştır. Münafıkların reisi Abdullah b. Übeyy b. Selul'e yapılan ziyaret gibi.

Efendimiz'in hasta olan bir Yahudi çocuğunu ziyaret ettiğini de biliyoruz. Yüce Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) o çocuğa müslüman olmasını teklif etmiş, çocuk da ne diyeceğini öğrenmek üzere babasının yüzüne bakmıştır. Babası:

– Oğlum Ebül Kasım'a itaat et!.. deyince çocuk şehadet getirerek müslüman olmuştur.[107]

Efendimiz, mescid-i şerifi temizleme vazifesini üzerine alan bir hanımı bir iki gün göremeyince ne olduğunu sormuş, onlar da vefat ettiğini söylemişlerdi. Kabrine kadar gitti, ashabı, arkasında saf tutmuş olduğu halde namazını kıldı. Bir rivayete göre de şöyle dedi:

– Bir daha böyle haber vermemezlik etmeyiniz. Ben siz-

---

[105] İbn Sa'd, Tabakât, 2/21
[106] Hz. Muhammed ve İslâmiyet, Medine, 5/243
[107] Buhârî, Cenaiz, 80

den kimin öldüğünü bilemem, ancak bana haber verdiğiniz takdirde bilirim. Benim kılacağım namaz onun için sadece rahmettir.[108]

***

12 – Hazret-i Aişe (radıyallahu anh) diyor ki, bir gün Üsame kapının yanında ayağı takıldı ve düştü. Yüzü kanamıştı. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz:

– Onun yüzünü temizle dedi.

Temizledim. Bu arada Efendimiz de kanayan yeri soruyor ve ağzına gelen kanı tükürüyordu. Sonra dedi ki:

– Üsame kız olsaydı ona zinet eşyası alırdım, güzelce giydirirdim hatta harçlık verirdim.[109]

***

13 – Ebu Mes'ud Ensari anlatıyor: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz'e bir adam geldi.

Efendimiz onunla konuştu. Fakat adam, Efendimiz'e karşı duyduğu hürmet hissinden ve Efendimiz'in vakarlı duruşundan titriyordu. Ona dedi ki:

– Rahat tut kendini. Ben bir padişah değilim. Ben kurutulmuş et yiyen bir kadının oğluyum.[110]

14 – Bu ve daha eklenmesi mümkün olan pek çok misal bize gösteriyor ki Efendimiz hiç bir zaman servet ve saltanat meraklısı olmamış, böyle bir arzu hiçbir zaman Efendimiz'in gönlüne uğramamıştır. Bir kölenin çocuğunun yüzünden kan emmek, bir mescid hizmetçisinin kabrine kadar gidip namaz kılmak, bir Yahudi çocuğunu hastalığında ziyaret etmek... gibi hususlar, melik olma, saltanat yürütme davasına kapılanların yapacakları işlerden değildir.

[108] İbn Mace, Cenaiz, 32
[109] İbn Mace, Nikâh, 49
[110] İbn Mace, Et'ıme, 30

Eğer Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz servet biriktirme arzusunda olsaydı ganimet mallarının beşte birini «Allah'ın ve Rasulü'nün hakkıdır» (Enfal, 8/41) diyerek ayıran Kur'ân âyetine dayanır ve onlarla, hatırı sayılır bir servet yığmasına da kimse engel olamazdı.

Evet, Efendimiz ganimet mallarını taksim etmezden evvel bu âyetin hükmünü yerine getirmek üzere beşte bir hisseyi ayırıp almıştır. Ama bu beşte bir, hiçbir zaman şahsı için harcanmamıştır. Bu hisseyi Peygamber Efendimiz, ailelerine kıt kanaat yetecek kadarını ayırdıktan sonra dörde bölmüş bu dörtten her birini de:

a) Zekât alması haram kılınan akrabasına,

b) Yetimlere,

c) Fakirlere,

d) Yolculara dağıtmıştır. Bu da aynı âyetin bir gereği olan, taksim edilmesi Peygamberimiz'e bırakılmış bir uygulamadır.

***

15 – Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz'in son günlerine geliyoruz. Hayatı tamamen yukarıda tafsilatıyla anlatıldığı şekilde geçmiş olan Efendimiz'in vefatında durum nasıldı?

Ebu Bürde diyor ki; Mü'minlerin annesi Hazret-i Aişe'nin yanına girdim. Bize, Yemen'de yapılmış kalın bir izar ve mülebbede ismi verilen bir kisâ (yani altlı üstlü bir takım elbise) çıkardı, gösterdi.

– Vallahi Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bu iki elbiseyi giyinmiş olduğu halde vefat etti dedi.[111]

Bu elbiseler, hemen herkesin giydiği çeşitten elbisedir. Ancak zenginlerin, ihtişam düşkünü kişilerin, saltanat sahiplerinin bulabileceği pahalı çeşitten elbise değildir.

---

[111] Buhârî, Libas, 19

İmam Nesai'nin rivayet ettiği bir haberde, Efendimiz'in bıraktığı mirasın; bir katır, bir silah ve Fedek'te bulunan bir araziden ibaret olduğu anlatılır.[112] Zırhının ise, ödünç alınan bir kaç sa' arpa karşılığı olarak bir Yahudide rehin bırakılmış olduğu daha önce geçmiş bulunuyor.

Ancak bırakılan bu mirastan hayatta olan kızı Fatıma'ya hiçbir şey düşmemiştir. Hazret-i Ebu Bekir (radıyallahu anh), Peygamberimizin, «Biz Peygamberlere mirasçı olma durumu yoktur. Geride bıraktıklarımız sadakadır» buyurduğunu rivayet etmiş ve böylece Hazret-i Fatıma'ya, miras olarak maddi değeri olan hiçbir şey düşmemiştir.[113]

***

Yeter derecede misallerle hayat tarzı hakkında bilgi verdiğimiz Peygamberimiz hakkında herhangi bir kişinin:

– Bizi köle yapmak, malımıza mülkümüze el koymak, topladığı servetin üzerine taht kurarak saltanat sürmek istiyordu. Bu sebeple iman etmedik, demesi mümkün değildi.

---

112 Nesâi, Ahbas, 1

113 Müslim, Cihad, 56

EFENDİMİZİN AKRABASI

1 – Bu konuya eklenmesi lüzumlu olan bir diğer bahis, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin yakınlarının durumudur.

Efendimiz zahidane bir hayat yaşamakla beraber, akraba çevresine iyi imkânlar sağlamış olamaz mıydı? Bir kısım ağır mükellefiyet taşıyan işlerden onları uzak tutmak, «az emek, çok gelir» prensibini onlara tatbik etmek gibi...

Bu konuda bize kadar ulaşan canlı örnekler üzerinde durmakta fayda vardır. Çünkü Efendimizin karşısında duranların:

– Akrabasına ve yakınlarına tanınan haklar bizim için de tanınması gerekmez miydi? Külfet bize, nimet onlara düşecekse, kazanan biz, yiyen onlar olacaksa biz bu işte yokuz... demeleri mümkündü.

2 – Bedir muharebesinin başlangıcındayız.

Araplardaki savaş âdeti üzere evvela meydana birer ikişer kişi çıkacak, dövüşecek ve muharebeyi kızıştıracak, daha sonra iki taraf birbirine saldıracaktır.

Kureyş ordusunun Utbe b. Rebia, Şeybe b. Rebia ve Utbe'nin oğlu Velid çıkarak Müslümanlardan çarpışmak üzere meydana çıkmalarını istediler.

Onların karşısına Medinelilerden üç kişi çıktı. Yine mu-

harebe âdeti üzere kim oldukları soruldu. Medineli oldukları anlaşılınca kendileriyle dövüşmek istemediklerini söylediler ve Efendimize;

– Ey Muhammed, bizim karşımıza, kendi kavmimizden, dengimiz olan insanları çıkart, diye seslendiler.

Efendimiz o zaman muhacir müslümanlardan üç kişinin ismini söyleyerek:

– Kalk ya Hamza, kalk ey Ali, kalk ey Ubeyde!.. dedi.

Bu üç kişi kalktı, Peygamber emri olarak savaş meydanına doğru yürüdü.

Mekke'den Medine'ye hicret eden müminler arasında Peygamber Efendimize bu üç kişiden daha yakın bir tek ferd yoktu.

Hamza amcasıydı. Ali, amcası Ebu Talib'in oğlu, Ubeyde ise diğer amcası Haris'in oğlu idi. Bedir harbinde ilk defa topun ağzına sürülenler bunlardı. Nitekim Ubeyde bu muharebede şehit edilmiştir.

***

3 – Bedir muharebesini zaferle sona erdiren Efendimiz, orduyla beraber dönmek üzeredir. Gece esir edilen amcası Abbas'ın inlemesi, Efendimizi uyutmamış, neden uyumadığı sorulduğu zaman Efendimiz:

– Abbas'ın inlemesini duyuyorum, cevabıyla mukabele etmişti.

Aradan bir müddet geçti. Bu defa Efendimiz sordu:

– Abbas'ın inlemesini neden duymuyorum?

– Onun bağını çözdük ya Rasulallah!

– Diğer esirlerinkini de çözün.

Böylece amcaya, ayrı muamele yapılmamış, ona tanınan hak herkese tanınmıştır.

***

4 – Bu esirlere ne yapılacaktı?

Peygamberimiz bu konuyu ashabıyla müşavere etti. Hazret-i Ömer ve Sa'd b. Muaz onların öldürülmelerini teklif ettiler. Diğer ashap kurtuluş akçesi alınması tarafını tuttular. Çoğunluğun görüşü kabul edildi. Her birinden hayatlarını kurtarabilmeleri için fidye ödemeleri istendi.

Abbas zengin bir adamdı. Peygamberimizle amcası Abbas arasında böyle bir konuşma geçti.

– Kendinle birlikte yeğenlerin Akil ve Nevfel'in ve müttefikin olan Utbe'nin kurtuluş akçesini ödeyeceksin!

Abbas, bu kadar adamın kurtuluş akçesini ödemek bir tarafa, kendi şahsı için bile bir kuruş verme niyetinde değildi. Ömrü boyunca ticarete ve faize işleyen zekâsı burada kendini gösterecekti:

– Ben müslümandım, dedi. Muharebeye gelecek değildim. Kureyş beni zorla getirdi.

Peygamberimiz bu mazereti kabul etmedi:

– Senin müslüman olduğunu yahut olmadığını Allah Taalâ bilir. Bu sözün doğru ise mükâfatını da o verecektir. Ancak biz seni muharebede esir almış durumdayız. Sen de bizim karşımızda, bize karşı savaşanlarla beraberdin. Şu anda kurtuluş akçesi ödemekle mükellefsin.

– Beni yakaladığınızda yanımda bu kadar altın vardı, aldınız. Onları kurtuluş akçesi sayarsınız.

– Olamaz. Onları biz harp ganimeti olarak elde ettik.

– Ama benim ondan başka malım yok. Beni Mekke sokaklarında dilenmeye mecbur mu edeceksin?

– Peki ama şu altınlardan ne haber? Onlar ne oldu?

– Hangi altınlar?

– Ümmül Fadl'a teslim ettiklerin... Hani onunla vedalaşırken «Bu sefer de başımıza neyin geleceğini bilmiyoruz. Şayet dönemezsem şunlar senin içindir. Şunlar da Fadl, Abdullah, Ubeydullah ve Kusem için... demiştin ya!...

– Peki bunu sana kim haber verdi? Yemin ederim ki bunları verirken ve söylerken benimle Ümmül Fadl'dan başka kimse yoktu!..

– Allah haber verdi.

– Ben şahadet ederim ki sen Allah'ın Rasulüsün. Böylece Abbas, müslüman olmuştu. Ama yine de kurtuluş akçesini vermekten kurtulamamıştı. Hem kendisiyle üç kişininkini de ödemekten kurtulamadı.

***

Bu konuşmalar, Peygamber Efendimizin ashabı tarafından da izlenmekteydi. Âlemlerin Efendisi'nin özbe öz amcası olmak, sonra diğer esirlerle birlikte elleri, kolları bağlı olarak getirilmek, daha sonra diğerlerinden alınandan daha fazla ödemeye mecbur edilmek...

Bu duruma şahit olanlardan bir kısmı;

– Ya Rasulallah, izin ver de amcan Abbas'tan kurtuluş akçesi alınmasın dedi.

Efendimiz kabul etmedi:

– Bir dirheminden bile geçmeyiz, buyurdu.[114]

Bu sahneyi gören bir insanın, «akrabası kayırılıyor, yük başkalarının sırtına biniyor» demesi mümkün değildi.

***

5 –Hazret-i Fatıma evde, arpa öğütüp yemek yapmak üzere değirmen çevirmektedir. Ellerinin ne hale geldiğini göstermek ve Rasulullah'a (sallallahu aleyhi ve sellem) geldiğini duyduğu

---

[114] İbnti Sa'd, Tabakat, 4/13-15

esirlerden bir tanesini yardımcı olarak vermesini rica etmek üzere geldi.

Efendimiz evde yoktu. Durumu Hazret-i Aişe'ye anlattı, ellerinin ne hale geldiğini gösterdi ve döndü.

Hazret-i Ali bundan sonrasını anlatarak diyor ki:

Biz henüz yatağımıza girmiş durumdaydık ki Peygamber Efendimiz geliverdi. Hemen kalkmak üzere davrandık.

– Olduğunuz yerde durun dedi.

Geldi ve aramıza oturdu. Öyle ki ayağının serinliğini göğsümde duyuyordum.

– Size istediğiniz hizmetçinin yapacağı yardımdan daha faydalı olacak bir şey öğreteyim mi, dedi. Ve sözlerine şöyle devam etti:

– Yatağınıza girdiğiniz zaman otuz dört defa «Allahü Ekber», otuz üç defa «Elhamdülillah» ve yine otuz üç defa «sübhanellah» deyin. İyi bilin ki bu zikri devam ettirmek, sizin hakkınızda, istediğiniz hizmetçiden daha hayırlı olacaktır.»[115]

***

Aynı hadisede, veya bir başka defasında Efendimizin Hazret-i Fatıma'ya, şu sözleri söylediği de rivayet edilir:

– Bedir yetimleri sizden evvel sırayı almış bulunuyor.[116]

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz tarafından Hazret-i Fatıma'ya söylenen bu sözün manası ister «Bedir'de şehit olanların bıraktıkları yetimler senden daha önce davrandılar ve müracaat ettiler, onlara verilen bir söz vardır» demek olsun, isterse «Bedir şehitlerinin yetimlerini senden evvel düşünmem gerekiyor» manasına olsun, her iki durumda da, Hazret-i Fatıma'nın bu isteği yerine getirilmemiştir.

---

115 Buhârî, Farz'ul-Humus, 6
116 Ebu Davud, Haraç ve İmare, 2987 (4); Buhârî, Zekât, 57

Bunlar, üstün bir adalet ve fazilet anlayışının meyveleridir. Bu hadiseyi gören bir insanın, «Peygamber akrabası olmalıymış, sultanlar gibi yaşardık» demesi mümkün müdür?

***

6 – Ebu Hüreyre (radıyallahu anh) bir hatırasını şöyle anlatıyor:

Hurmaların olgunlaştığı bir mevsimdi. Herkes hurmalarından bir miktar sadaka olarak getiriyordu. Öyle ki Peygamberimizin yanında büyük bir hurma öbeği meydana gelmişti. Bu arada Hasan ve Hüseyin Peygamber Efendimizin yanına gelmiş bulunuyordu. Beraberce koşup oynuyorlardı. Çocuklardan biri bir hurma aldı ve ağızına götürdü. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz onu görünce derhal müdahale etti, hurmayı ağzından çıkardı, bu arada ona,

– Bilmez misin Muhammed ailesinin sadaka yemediğini, diyordu.[117]

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin bir tek hurma için bile bu derece titiz davranmasındaki sebebi şu iki maddede özetleme imkânı var:

a) Veren el alan elden üstündür[118] kaidesine göre, zekât alarak aile şerefine toz kondurmak istemiyordu. Zekâtı alan kişinin, verenin karşısında az çok manevi bir baskı altında kalmayacağı, bir eziklik hissi duymayacağı söylenemez.

b) Efendimizin yakın akrabasına zekât alma hakkı tanınmış olsa, en azından Rasulullah'a yakınlık hâsıl edebilmek için zenginlerin birbirleriyle yarış edercesine zekâtlarını Ehl-i Beyt olanlara tahsis etmeleri mümkündü. O zaman sağda solda kendileriyle ilgilenilmeyen pek çok fakirin kendi hallerine terk edilmiş halde kalmaları yahut zekât için ayrılmış olan

---

[117] Buhârî, Zekât, 57
[118] Buhârî, Vesâyâ, 9

malın en iyisinin, en işe yarar olanının Efendimizin akrabasına ayrılması önlenemezdi.

Böyle bir yolun kapatılması için Efendimizin akrabasına –çok fakir bile olsalar– zekât alma hakkı tanınmamıştı. Verilirse malın zekâtı verilmiş olmayacaktı. Ayrıca ilerde:

– Muhammed, akrabasının karnını doyurmak, keselerini doldurmak için zekât diye bir vergi koymaya teşebbüs etti... diyebilecek ve iman etmemesine bir sebep olarak gösterebilecek düşüncesiz bedbahtların da ağızları kapatılmış oluyordu.

7 – Nebiyy-i Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin öz amcası Ebu Leheb hakkında Kur'ân'da başlı başına bir sûre vardır. Onun cehenneme gireceğinden bahsetmektedir.

Mekke hayatı boyunca Peygamberimize, müslümanlara eziyet yapan sadece Ebu Leheb olmadığı gibi, ondan daha fazla ileri gidenleri bile mevcuttu. Hâlbuki adı zikredilen tek düşman Ebu Leheb'den ibarettir.

Efendimizi veda haccında gören ve Arafat'taki veda hutbesini dinleyenler, faizin haram kılındığını, kan davalarının batıl bir dava olup hükümsüz olduğunu duymuşlardır. Daha sonra Peygamberimiz sözlerine şöyle devam etmiştir: Kaldırdığım ilk faiz, amcam Abbas'ın faizleridir. Kaldırdığım ilk kan davası da, amcam Haris'in torununa ait olan kan davasıdır.[119]

Bütün bunlar, Efendimizin akrabasına özel muamele etmediğini, hatta koyduğu ilk hükmü mümkünse ilk defa kendi yaparak, değilse onu akrabasında tatbik ederek icra ettiğini gösteren delillerdir.

---

[119] İbn Hisara, 4/251

SERVET DÜŞMANLIĞI

1 – Bu bölümde üzerinde durulması lüzumlu olan bir başka konu da şudur: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, servet ve saltanat meraklısı olmayan bir Peygamber olunca acaba diğer insanlara da, servet düşmanı olmalarını; ellerinde avuçlarında bulunan mal ve mülkü dağıtmalarını, «bir lokma bir hırka» çerçevesinde yaşamalarını mı öğütleyecek, böyle yapmayanlara cephe alacak, lanetleyecek, dünya ve âhirette hüsran ve ziyan içinde kalacaklarını mı söyleyecekti?...

«Mal canın yongasıdır» şeklinde ifade edilen hakikat, tarihin her devrinde geçerli olan bir hayat prensibidir. Kazanılan mal ile insan ruhu arasında kopması pek müşkül, vazgeçilmesi çok zor bir bağlantı vardır. Bu bağlantı *o* derece kuvvetlidir ki, bir baba, yarın evladına bırakacağı malı yüzünden evladıyla olan ilgisini dünyada keser. Arkadaş, can ciğer diyebildiği, samimiyetinden şüphe etmediği arkadaşından geçer, yeri gelir para anayı kızından ayırır. Paranın açmadığı kapı, yıkmadığı set, aşamadığı engel yok diyecek kadar azdır.

Milletler arasında yapılan savaşların pek çoğu iktisadi sahada meydana gelen gerilimlere dayanır. İktisadi sahada belini doğrultamayan milletlerin söz hakları da kısıtlıdır. Eninde sonunda ya bu yüzden varlığını ispatlayacak yahut kendinden daha güçlü bir milletin boyunduruğunu ensesinde hissede-

cektir. Napolyon bir muharebenin kazanılmasında üç şeyin bulunması lüzumunu ifade etmiştir: Para... Para... Para.

2 – Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), insanları Allah yoluna çağırırken, Allah'a ibadette bulunmayı, putları terk etmeyi emrederken, hayat boyu kazandıkları mallarına el koymaya, çıkar, çalışıp birkaç kuruş dünyalık biriktirmeye de engel oluverirse?...

Dünya hayatı sizin neyinize, siz âhiretin yolcularısınız. Karnınızı doyurduktan sonrası size lâzım değildir diyerek çalışmayı engellemek yahut çalışılıp biriktirilen servetin pek az kısmından sonrasını ellerinden almak suretiyle ellerini boşa çıkarmak...

Neticede böyle bir durumla karşılaşmak var mıydı?... Varsa insanların böyle bir neticeyi gönül hoşluğuyla kabul etmeleri mümkün olur muydu? Her toplulukta, tabiatı buna müsait olan, gerçekten dünyaya gönül vermeyen, bir lokma bir hırkayla yaşamayı tercih eden insanlar bulunabilir. Fakat bu meyli taşıyanlar hiç bir zaman bir toplumun ekseriyetini teşkil edecek dereceye ulaşmamıştır. Birkaç kişinin meyli budur diyerek, büyük çoğunluğu da onlar gibi fakirliğe mahkûm etmek, belini doğrultabilecek kadarından sonrasına el koymak doğru olamaz. Böyle bir teklifle gelen din reddedilirse, kabahat insanlarda değildir. Çünkü insanın yaratılışında var olan arzu ve ihtiyaçlara, bu çeşitten bir dinin cevap vermesi, bu arzuları tatmin etmesi düşünülemez.

Mekkeli insanların bütün geçim kaynağı ticarete dayanıyordu. Verimsiz bir vadide, ziraatla hayatı devam ettirebilmek çok güçtü. Bu sebeple Mekkeli insanlardan bir çoğu, kışın Yemen'e, yazın Şam'a yapılan seferlere katılıyor ve ticaretle meşgul oluyorlardı.

***

3 – Kur'ân-ı Kerim sadece dünya hayatına meyledenleri hoş görmez. Onlar için âhiret hayatında bir nasibin bulunmayacağını bildirir. Allah'ın takdir ettiği insan «Ey Rabbimiz, bize dünyada iyi olanı ver, âhirette de iyi olanı ver, bizi ateş azabından koru» (Bakara, 2/192, 193) diye dua edenlerdir. Bu sebepledir ki Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin hayatı boyunca en çok yaptığı dua budur.[120]

İnsanın dünyaya ve âhirete beraberce sarılmasını, bir başka âyet şöyle açıklar: «Allah'ın sana verdiği nimetlerle âhiret yurdunu elde etmeye çalış. Yeryüzünde fesat çıkartmaya kalkma. Hiç şüphe yok ki Allah fesat çıkaranları sevmez.» (Kasas, 28/77)

Bu âyet insana Allah'ın nimetlerini hatırlatıyor ve âhiret hayatının kazanılması yolunda sarf edilmesini istiyor. Çünkü akıllı insanın yapacağı budur. Mutlaka varacağı ve ebediyetler boyunca duracağı bir âleme eli boş gitmek, imkân varken hazırlığını yapmamak dürüst düşünen akıl için kusurların en büyüğüdür.

Hiç bir insan için dünyada ebedi kalma hakkı tanınmamıştır. Herkesin döne dolaşa ölümle karşılaşacağı, fakat işin ölümle sona ermeyeceği belli bir şey. Hayvanlardan ayrı olarak akıl ve irade verilen, iyiyi kötüden ayırdetme kabiliyeti bahşedilen insan nasıl başıboş bırakılır, nasıl yaptıklarının hesabını vermeden bırakılacağını kabul edebilir? Kaldı ki insan bizzat kendisi dünyada mahkemeler kurarak yapılan hareketleri adaletle değerlendirmenin lüzumuna inandığını ortaya koymuş durumdadır. O halde insan Allah'ın verdiği nimetleri bu ebedi hayatı kazanma yolunda sarf etmeyi bilmelidir.

Dünyadan da nasibin unutulmaması gereklidir. Çünkü dünya, bizzat içinde yaşanılan âlemdir. İnsan, içinde yaşadığı, bir ömür süreceği âlemi nasıl ihmal eder? İhmal etmesi nasıl

---

[120] Buhârî, Daavat, 55

istenilir? Dünyanın ihmal edilmesi istenilirse insanın bu isteği kabul etmesi ne dereceye kadar mümkün olabilir?

Genel olarak bir insan dünyada elli, altmış yıl yaşar. Fakat dünyaya sadece kendi şahsi hayatı itibariyle değil, arasında yaşadığı insanları, yüzyıllar boyu yaşayacak olan milletinin gelecek fertleri, hatta bütün insanlık âlemi göz önüne alınarak değer verilmelidir. «Hiç ölmeyecekmiş gibi dünyaya ve yarın ölecekmiş gibi âhirete çalış» şeklinde anlatılan ve Peygamberimize ait olduğu söylenen söz, hadis olmasa bile bir gerçeğin ifadesidir. Dünyaya değer vermeyen bir milletin, âhiretinin de mahvolacağını daima göz önünde bulundurmak lâzımdır.

«Allah sana nasıl ihsan etti ise sen de öyle ihsan et» demenin içinde insanı çalışıp kazanmaya, meşru yollardan yürüteceği bir çalışmayla zengin olmaya teşvik vardır. Zengin olmayan insan nasıl bol bol ihsan edebilir?

Âyette, üzerinde ısrarla durulan cihet, elde edilen servetin fitne ve fesat uğrunda sarf edilmemesi ve servet biriktirme uğrunda gayr-ı meşru davranışlarla genel ahlâkın bozulmasına sebep olunmamasıdır.

Bu konuda Hatip Bağdadi'nin, sahih senetle naklettiği bir hadiste Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: «Sizin en hayırlınız dünyası için âhiretini terk etmeyen, âhireti için de dünyasını terk etmeyen ve insanlara yük olmayan kimsedir.»[121]

4 – Cuma namazı hakkındaki âyet şu mealdedir: «Ey iman edenler!.. Cuma gününde namaz için ezan okunduğu zaman Allah'ı zikretmeye koşun ve alışverişi terk edin. Eğer bilirseniz bu sizin için daha hayırlıdır. Namaz kılındığı zaman yeryüzüne dağılın ve Allah'ın fazlından, kereminden nasibinizi arayın..." (Cum'a, 62/9, 10)

Bu âyette cuma ezanı okununcaya kadar yapılması lâzım

[121] Feyz'ul-Kadir, 3/499

gelen alışverişten bahsedilmiş, namaz kılmak için mescide gidilmesi ve namazdan sonra hemen dağılıp Allah'ın takdir ettiği rızkın aranması istenmiştir. Namaz kılacak kadar bir zaman hariç tutulursa günün geri kalan kısmı çalışmakla, alışverişle, ticaretle geçirilecektir. Cuma günü için durum böyledir. Haftanın geri kalan günlerinde çalışmanın, ticaret yapmanın yasak olduğuna dair hiçbir emir yahut tavsiye yoktur.

Nasıl olur ki, «insan için sadece çalıştığının neticesi vardır. Onun çalışmasının neticesi de ilerde görülecektir.» (Necm, 53/39, 40) buyurulmuştur. Çalışmanın neticesinin ilerde görülecek olmasını ifade eden âyet, insana ileriye dönük, yüzyıllar ötesinde bile semeresi görülecek, insanlığa faydası olacak çalışmalar yapmanın lüzumunu da hatırlatmış olur.

5 – Peygamberimizin en yakın arkadaşı Hazret-i Ebu Bekir (radıyallahu anh), halife olduğu güne kadar ticaretle uğraşan bir insandı. Seçimden bir gün sonra onu pazar yolunda gören Ömer (radıyallahu anh) nereye gittiğini sormuş,

– Pazara gidiyorum. Çocuklarımın rızkını temin için alışveriş yapmam lâzım, cevabını almıştı. O zaman Hazret-i Ömer:

– Dön vazifene. Senin çocuklarının rızkını biz Beytülmal'dan vereceğiz, diyerek ona, vazifesinin başında bulunmasını hatırlatmış, maaş tayin edilmesini temin etmişti.

Peygamberimizin iki kızını da birer birer nikahladığı Hazret-i Osman, devamlı ticaretle uğraşıyordu. Dünyada cennetlik olduğu müjdelenen insanlardan Hazret-i Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ebi Vakkas... gibi, İslâmın emirlerini harfiyen yerine getirme çabasında olanlar, büyük ticaret sahibi kimselerdi. Bunlardan hiç birine, ticaretten uzak durmalarına dair bir emir yahut tavsiye yoktur. Olsaydı, bu büyük insanların, Efendimize karşı gelmeleri, Efendimize karşı gelenlere de daha hayatta iken cennet müjdesinin verilmesi mümkün olmazdı.

***

6 – Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin şu hadis-i şerifleri bu konuda yeter derecede bilgi veriyor:

a- İnsanın yediği yiyeceğin en hoş olanı; alın teriyle, elinin emeğiyle yediği yemektir. İnsanın evladı da kazandığı nimetlerden biridir.[122]

b- Hiçbir insan, alnının teriyle kazandığından daha hoş bir kazanç elde etmemiştir.[123]

c- Kendisine güvenilen, itimat edilen dürüst tacir, kıyamette şehitlerle aynı safta yer alacak, hesabı beraber görülecektir.[124]

d- Kötülüklerden sakınan kişi için zengin olmakta bir mahzur yoktur. Allah korkusunu hisseden insan için sıhhat, zenginlikten daha hayırlıdır. Gönül hoşluğu da nimetlerden biridir.[125]

7 – Dinimizin temelini teşkil eden dört ibadet vardır: Namaz, oruç, zekât ve hac...

Bunlardan namaz ve oruç, zengin ve fakir olan herkese farzdır. Fakat zekât ve hacc zenginlere farz edilmiştir. Dinin emirlerini yerine getirmenin bir fazilet olduğu ise, üzerinde münakaşa edilmeye lüzum olmayan bir gerçektir.

Çalışıp evvela başkasına yük olmaktan kurtulan, daha sonra dininin bir emrini yerine getirecek derecede zengin olan insan şerefinden kaybetmez, aksine ayrı bir şeref daha elde etmiş olur.

8 – İslâm Dini insanlara altından kalkamayacakları bir mali vazife yüklemiş değildir? Zengin olan bir insan şayet elindeki servetinden, sahip olduğu mülkünden olacaksa, bu altından kalkılamayacak bir teklif olmuş olur.

---

122 İbn Mace, Ticaret, 1
123 Aynı eser, aynı sah.
124 İbn Mace, Ticaret, 2/724
125 Aynı eser, aynı sah.

Zekât vazifesi, genel manasıyla zengin olan insanın malının kırkta birini, yılda bir defa olmak üzere dinin verilmesini lüzumlu gördüğü kimselere vermesidir. Bu ise bir zengin için büyük bir külfet değildir. Normal düşünen akıl, bir malın kırkta birinin çıkarılması sebebiyle o malda büyük bir noksanlığın meydana gelmesini kabul edemez. Kırk tane koyundan bir tanesi alındığı zaman, o koyunun alındığını görmeyen bir insan, bu sürüden bir tanesinin çıkarıldığını ilk bakışta fark edemez, saymadıkça anlayamaz. Ama onlardan alınan bu kırkta birlerle, yiyeceği ekmeği bulmaktan aciz olan nice insanın karnı doyar, gönlü edilir, dertlerine çare bulunur. Onlarla zenginler arasında bulunması her zaman mümkün olan soğukluk giderilmiş, gönüller arasında bir yakınlaşma, bir ısınma hasıl olmuş olur. Malının sayısını bilmeyen zenginle, akşama yiyeceği bulunmayan fakir arasındaki uçurum arasında iyi manada bir köprü kurulmuş olur.

Böylece zekâtı verilen mal, bir bakıma korunmuş, garanti altına alınmış demektir.

***

9 – İnsanların mal varlığı bakımından eşit olması düşünülemez. Hiç bir devirde, hiç bir ülkede böylesine bir hayat yaşanmamıştır. Pek tabii olarak çeşitli sebepler altında zengin ve yoksul insanlar bulunacaktır. Ama bu iki sınıf insan arasında az çok iyi manada bir bağlantı bulunmalıdır. Zengin fakire şefkat ve merhamet nazarıyla bakmalıdır. Bu olmadığı takdirde, karşısında açlıktan kıvranan insanların haset duygularını engelleyemez. Onlardan sevgi ve saygı bekleyemez, kendisi hakkında kardeşçe düşünceler taşımalarını isteyemez. Bu insanî bağlar bulunmadığı takdirde bugün değilse yarın, değilse öbür gün sabır taşının çatlaması beklenebilir.

İslâm Dini'nin zenginlerden vermelerini istediği zekât ve sadaka, işte bu mahzurları gelmeden evvel karşılamak için konulmuş olan birer mali ibadettir. Zekât ve sadaka görünüşte malın

eksilmesi demektir. Fakat neticesi itibariyle yoksul için hayırlı bir gelir, fakat zengin için daha hayırlı bir yatırımdır. Kaldı ki bu malı insana veren Allah Taalâ, samimi duygularla yapılan bu gibi mali yardımlar karşılığı olarak en azından on misli vermişçesine muamele yapacağını, bunu yerine göre yedi yüz misline çıkaracağını, hatta bu yedi yüzü bile kat kat artıracağını bildirmiş, bunu Kur'ân âyetleriyle teminat altına almıştır.

***

10 – Dinimiz çalışıp kazanmayı teşvik ettiği gibi, kazanılan malı koruma hususunda da gerekli tedbirleri almış bulunmaktadır.

Hiçbir kimsenin malı, kendi rızası olmadığı takdirde bir başkası için helal sayılmamıştır.

Bütün semavi dinlerde olduğu gibi özellikle İslâm Dini'nde beş büyük maksat daima göz önünde bulundurulmuştur. Konulan bütün hükümler, bütün emirler ve bütün yasaklar mutlaka bu beş maksattan biriyle veya bir kaçıyla ilgilidir. Bu maksatlar:

1 – Aklı muhafaza

2 – Nesli muhafaza

3 – Canı muhafaza

4 – Malı muhafaza

5 – Dini muhafaza esaslarıdır.

Hırsızlık eden bir insanın elinin kesilmesini emreden hüküm,[126] insanların mallarını koruma yolunda alınmış olan kesin tedbirlerden biridir. Malını korumak üzere çarpışırken öldürülen insanın şehit sayılması da, mala dinimizce verilen değeri anlatır.[127] Bir başka hadiste malı uğrunda öldürülmüş olanın cennetlik olduğu bildirilmiştir.[128]

---

[126] Bkz. Maide Sûresi, 5/38

[127] Nesâi, Tahrim'üd-Dem; 22,

[128] a.e., 7/115

Efendimiz, ashab-ı kiramdan Muaz b. Cebel'i Yemen taraflarına vazifeyle gönderirken, ona orada yapması lâzım gelen vazifeleri, İslâm dinini tebliğ ederken takip etmesi gereken yolu anlatmıştır. Bu arada zekât toplarken, «insanların mallarının en iyilerini almaktan sakın» buyurmuştu.[129]

1 – İslâm Dini'nde emanetlere riayet etmek ve tekrar, olduğu gibi sahiplerine teslim etmek, ihmal edilmemesi gerekli bir vazifedir. Kur'ân-ı Kerim'de «Allah Taalâ emanetleri sahiplerine teslim etmenizi emreder» (Nisâ, 4/58) «Ey iman edenler Allah'a ve Rasule ihanet etmeyin. Bile bile emanetlerinize ihanet etmeyin» (Enfal, 8/27) buyurur. Umduğuna nail ve korktuğundan emin olacak insanların özelliklerini sayarken de «onlar emanetlerine ve yaptıkları anlaşmalara riayet eden insanlardır» (Mü'minun, 23/8) der.

Peygamber Efendimiz, mescidde ashabıyla sohbet ederken yanına gelip kıyametin zamanını soran adama «emanet elden çıktığı, riayet edilmediği zaman artık kıyameti bekle»[130] demiştir. Bir defasında da münafık olanın özelliklerini sayan Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) «konuştuğu zaman yalan söyler, vadettiği zaman sözünde durmaz, emanet verildiği zaman ihanet eder»[131] buyurmuştur.

***

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin, ölen fakat üzerinde ödenmemiş borç kalan kimsenin cenaze namazını kılmadığını anlatan rivayetler vardır.

Namazı kılınmak üzere cenaze getirildiği zaman Efendimiz:

– Üzerinde ödemesi lâzım gelen borcu var mıdır? diye sorardı.

---

129 Buhârî, Zekât, 41
130 Buhârî, İlim, 2
131 Buhârî, İman, 24

Borcu yoksa namazını kılardı. Borcu bulunduğu takdirde, karşılayacak kadar mal bırakıp bırakmadığını sorar, şayet geride, borcunu ödeyecek kadar mal bırakmamışsa kendisi çekilir, «arkadaşınızın namazını kılın» derdi.

Bir defasında yine borcu olan ve ödeyecek kadar mal bırakmayan birinin cenaze namazını kılmaktan çekindiği ve arkadaşlarına siz kılın dediği zaman bu onlara ağır gelmişti. Ashab-ı Kiram'dan Ebu Katâde:

– Ya Rasulallah, bu arkadaşın namazını kıl. Borcunu ödemeyi ben üzerime alıyorum, dedi.

– Söz veriyor musun ey Ebu Katâde?...

– Sözüm sözdür ya Rasulallah!..

Bunun üzerine Efendimiz o adamın namazını kıldı.[132]

Daha sonra fetihler başlayıp da ganimet malları gelince, Efendimiz, kendisine de pek ağır gelen bu duruma son verdi. «Sizden ölen ve geride mal bırakan olursa bıraktığı mal varislerine aittir. Borç bırakanın borcunu da ben ödeyeceğim» buyurarak, meseleyi kökünden halletmiş oldu.[133]

Borçlu olanın cenaze namazını kılmaması, hukukun ve özellikle malın korunması hususunda Efendimizin verdiği önemi gösterir. Halbuki Efendimiz, müminlerin cenaze namazlarını kılmaya büyük bir önem vermiştir. Aşağıda zikredeceğimiz iki hâdise, bu konuda yeter derecede ehemmiyet arz eder:

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz bir gün ashabının yanına çıkmış ve onlara şöyle demiştir:

– Bugün kendi yurdunuzda bulunmayan bir kardeşiniz, Allah'ın salih kullarından bir insan vefat etmiştir. Haydi, onun cenaze namazını kılın. Onun için mağfiret niyazında bulunun.

– Kimdir o ya Rasulallah?

– Necaşidir.

---

[132] Tirmizi, Cenaiz, 69
[133] Tirmizi, Cenaiz, 69

Daha sonra Efendimiz, ashabını saf haline getirdikten sonra dört tekbir ile cenaze namazı kılmıştır.[134]

Zeyd bin Sabit'in anlattığına göre, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, ashabıyla dolaşırken yolu Baki kabristanına uğramış, orada yeni bir mezar görmüş ve kime ait olduğunu sormuştur. Cevap olarak filan kadına aittir, dediler. Rasulullah Efendimiz, mescidin temizliğine hizmet etmesi sebebiyle o kadını tanımıştı.

– Vefat ettiğini bana haber vermeli değil miydiniz? dedi.

– Ya Rasulallah, sen oruçlu idin, öğle sonu uykusundaydın. Rahatsız etmeyi istemedik, dediler.

– Bir daha böyle yapmayın. Ben sizin aranızda kimin vefat ettiğini bilemem. Aranızda bulunduğum müddetçe mutlaka bana haber verin. Çünkü ölen kişiye benim kılacağım namaz, başlı başına bir rahmettir, dedi.

Sonra kabrinin başında durdu, biz ardında saf bağladık, dört tekbir alarak namazını kıldı.[135]

Naklettiğimiz bu iki hadise, Habeşistan'da ölmüş olan ve ashabına büyük iyilikleri dokunan Necaşiye, bu yaptıklarının bir karşılığı olmak üzere, ayrı bir rahmet olması temennisiyle cenaze namazı kılarken ve diğer hadisede de önemini anlamaları için «Ölen kişiye benim kılacağım namaz başlı başına bir rahmettir» buyururken, namazı kılınmak üzere önüne getirilen kişinin, borcu vardır diyerek namazını kılmaması, mal emniyeti konusunda verilen önemi açıkça ortaya kor.

***

13 – İnsanın rızası olmadan malının bir başkasına helal olmaması yanında, yetimlerin malları konusu da ayrı bir ehemmiyet arz eder.

---

134 Müslim, Cenaiz, 22; İbn Mace, Cenaiz, 33
135 İbn Mace, Cenaiz, 32

Yetim kalan yavru, malına bekçi olamayacağı ve idare edemeyeceği için bir başka şahıs bu malın idaresine tayin edilecektir. Bu adam «veli-vasi» adıyla onun adına iş görecektir.

Bağrı yanık bir yavruya söylenecek bir iki tatlı sözle, alınan ufak tefek hediyelerle gönlü edilir ve bir kısım malının gönül rızasıyla elinden çıkmasına kim ne der? Bir çocuğun ilerde yapılacak vadlerle kandırılması o kadar zor bir mesele değildir.

Dinimiz, yetimlerin mallarını garantiye almak için bu konuda şiddetli yasaklar koymuştur: «Yetimlerin mallarını zulmederek yemeye çıkanlar ancak karınlarını ateşle dolduran bir yemeği yiyorlar. Onlar bu zulmün bir neticesi olarak çılgın bir ateşe gireceklerdir» (Nisa, 4/10) âyeti bu konuda yeter derecede şiddet ifade eder.

Bir başkasının arsasından bir karışlık yer almanın getireceği vebal ve sorumluluk, Efendimizin şu hadislerinde yer almış bulunmaktadır: «Kim bir karışlık yerde haksızlık yaparda, başkasının mülkünü kendi üzerine geçirirse o toprak, yetmiş katı olarak o adamın boynuna geçirilir.»[136]

Alış veriş yaparken terazinin doğru tutulmaması da, üzerinde ciddiyetle durulması lüzumlu olan bir konudur. «Ölçüde, tartıda hileye sapanların vay haline ki onlar insanlardan ölçekle aldıkları zaman haklarını tamamen alırlar, doldura doldura ölçerler. Onlara ölçekle veya tartarak sattıkları zaman da eksiltirler. Onlar, tehlikesi ve azabı büyük bir günde hesap görülmek üzere diriltileceklerini bilmiyorlar mı? O bir gündür ki, insanlar âlemlerin Rabbinin huzurunda dururlar...» (Mutaffifin, 83/1-6)

14 – Buraya kadar getirdiğimiz delillerin birleştiği şu iki noktayı kısaca özetlemiş olalım:

a) İslâm Dini insanları çalışıp kazanmaya teşvik etmiş, sadece dünyayı veya sadece âhireti tercih etmeyi doğru bulmamıştır.

---

[136] Buhârî, Mezalim, 13

b) Meşru yoldan sahip olunan mal her türlü haksızlıklardan korunmalıdır. Hiçbir kimseye, bir başkasının malını, gayri meşru yollardan elde etme hakkı tanınmamıştır.

***

15 – İslâm Dini, insanların kendi malını bile harcarken belli bir ölçüye riayet etmeleri esasını getirir. Kendi malında bile sorumsuzca davranışlara düşmesini hoş karşılamaz. Pintilik derecesine varan bir kısıntı da, savurganlık derecesine ulaşan harcamalar da yasaklanmış bulunmaktadır. Kur'ân-ı Kerim'in verdiği emir şudur: «Elini bağlı halde boynuna asma (cimri olma). Onu büsbütün açıp savurganlığa çıkma. Sonra kınanmış olarak pişmanlıkla oturup kalırsın.» (İsra, 17/29)

Nebiyy-i Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz insanları cimrilikten, paranın pulun kulu ve kölesi olmaktan uzaklaştırma yolunda, gerek davranışlarıyla ve gerekse değerli hadisleriyle en güzel örnek olmuştur. Şu hadisi şerifleri dikkatle okumakta fayda vardır:

1 – Olgun bir müminde iki huy bir arada bulunmaz: Bunlar cimrilik ve kötü ahlaktır.[137]

2 – Hilekar olan, yaptığı iyiliği başa kakan ve cimri olan kişi –bu huylardan dolayı kazandığı günahlar üzerinde buluna buluna– cennete giremez.[138]

3 – Cömert olan Allah'a yakındır, cennete yakındır, insanlara yakındır. Cimri olan Allah'tan uzaktır, cennetten uzaktır, insanlardan uzaktır, cehenneme yakındır.[139]

Bu arada israf da dinimizin hoş görmediği bir huydur. Kur'ân-ı Kerim'de şu âyetler, konumuzla ilgilidir, «Akrabaya, yoksula ve yolda kalmışa hakkını ver. Bununla beraber (cömert davranıyorum diye) malını büsbütün saçıp savurma. Çünkü

[137] Tirmizi, Birr, 41
[138] A.e. aynı sah.
[139] Tilmizi, Birr, 40

israf edenler şeytanın kardeşleridir. Şeytan ise, Rabbine karşı çok nankör bir melundur» (İsra, 17/26, 27)

Yapılan ikazlara kulak vermeyen ve savurganlığına devam eden kişiye hakim tarafından müdahale edileceğini, kendisinin yapacağı harcamaların geçersiz olacağını da hatırlattıktan sonra Abdullah b. Amr tarafından rivayet edilen bir hadiseyi anlatalım:

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Sa'd b. Ebî Vakkas'ı abdest alırken görmüş ve ona:

– Bu ne israf ey Sa'd demiştir.

– Ya Rasulallah, abdestte de mi israf olur? deyince Efendimiz:

– Evet akan bir nehrin kenarında olsan bile... cevabını vermiştir.[140]

***

16 – İnsan hayatında mala en az değer verildiği zaman, ölümün gözle görülür hale geldiği zamanlardır. Ölmekte olanın düşündüğü şey, malı değil, kendisidir.

Uzun bir ömür, mal toplamak, biriktirmek uğrunda harcanmıştır. Fakat artık malın değil, hayatın her şeyden aziz olduğu hakikati gün gibi ortaya çıkmış demektir. Can elden gitmek üzeredir. Can gittikten sonra da malın vereceği faydadan söz edilemez.

İnsanı böyle bir anında yakalamak, ardından sevap getirmesi için büyük meblağlar tutan vasiyetler yaptırmak mümkündür. Ama dinimiz bu duruma da müdahale etmiş, bu durumda olanın bile ölçülü hareket etmesi lüzumunu hatırlatmıştır. Bu durumda olan insan, geniş ölçüde vasiyet yapmış olsa bile üzerinde bulunan borçlarının ödenmesinden sonraya kalmak üzere bırakılan malın ancak üçte birini aşmayan vasi-

[140] İbn Mace, Taharet, 48

yetlerin geçerli olabileceği hükmünü getirmiştir. Bunlar insanın malına verilen değeri ifade eden hükümlerdir.

Şu hadise, bu konuda ibretle takip edilmeye değer:

Ashab-ı Kiram'ın büyüklerinden Sa'd b. Ebi Vakkas bir hatırasını şöyle anlatır: Veda haccı günlerinde hastalandım. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz beni ziyarete geliyordu. Hastalığım artınca dedim ki:

– Ya Rasulallah, gördüğün gibi ağır hastayım. Mal ve mülk sahibi bir kişiyim. Bir kızımdan başka bana mirasçı olacak kimsem yoktur. Hal böyle olunca malımın üçte ikisini sadaka olmak üzere vasiyet etmek istiyorum. Ne buyurursunuz?

Efendimiz bu teklifi kabul etmedi.

– Peki yarısına ne dersin ya Nebiyallah? dedim.

– O da olmaz.

– Üçte biri?

– Üçte bir... evet üçte bir de çoktur. Senin mirasçılarını zengin halde bırakman, ihtiyaç içinde, insanlara avuç açan fakir insanlar olarak bırakmandan daha hayırlıdır. Sen, Allah rızasını gözeterek yaptığın her harcamadan dolayı sevap alacaksın. Hatta hanımının ağzına koyduğun lokmaya varıncaya kadar hep böyledir hüküm.[141]

Sa'd b. Ebî Vakkas (radıyallahu anh) Peygamber Efendimize ciddi şekilde bağlı, gönülden seven bir insandı. Daha hayatta iken, ölümünden elli yıl evvel cennetlik olduğunu Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizden duymuş bulunuyordu. Öleceğini tahmin ettiği bu anında, Efendimiz tarafından söylenecek tek cümleyle üçte ikiden çoğunu da bağışlaması söz konusu değildi. Bu para en azından alınır, Beytülmal'da saklanır, muhtaçlara dağıtma yolu tutulabilirdi. Fakat bu yol tutulmamış, Efendimiz ona bu hastalıktan kalkacağını, daha uzun

[141] Buhârî, Cenaiz, 37

yıllar yaşayacağını, bir kısım kimselerin kendisinden fayda göreceğini, bir kısmının da ona takınacağı çirkin tavırlar sebebiyle zarara uğrayacağını bildirmişti.

Bu hadise de ayrıca hem Efendimizin, insanların mallarını muhafaza konusuna, hem de hangi şartlar altında bulunursa bulunsun doğru olanı tavsiye ettiğine, fırsatları değerlendirip mal biriktirme yolu tutmadığına bir delildir.

***

Bu durumda iman etmeyenlerin, «mallarımıza el konacak, bunca zahmetle biriktirdiğimiz servet elden çıkacak...» gibi bir itirazları olamazdı.

GÜÇ YETMEYEN AMELLERİN TEKLİFİ

l – Teklif edilen işin yapılabilir olması lâzımdır. İnsan gücünün dışında kalan veya büyük fedakârlıklar sonucu yapılabilen işleri teklif etmek, «suyu yokuşa tutmak», başarısızlığı peşinen kabul etmek demektir.

«Kırk kiloluk yükü rahatlıkla kaldıran insan, yüzkırk kiloluk yükün altında ezilir. Su içinde on saniyelik bir müddeti sıkıntı çekmeden geçirme imkânı vardır. Fakat suyun altında yüz on saniye durmaya mecbur edilen adam boğularak ölmeye mahkûm edilmiş demektir. Bir sportmen, yüz metrelik mesafeyi on saniyede koşabilir. Fakat aynı sportmen bin metreyi, on bin metreyi aynı süratle koşmaya çıkması, çatlamasına sebep olabilir.

Yapılması istenilen emirlerin, kaçınılması istenilen yasakların bir ölçüsü ve hududu olmalıdır. Bir saatte rahatça yapılacak iş, bir dakikaya sığdırılamaz. İnsan bir gün süren bir açlığa ve susuzluğa dayanabilir. Fakat bu müddet uzatılır, üç-beş güne çıkarılırsa sonu felaketle bitecek hastalıklar baş gösterebilir. Günde beş vakit namaz kılmak zor değildir. Ama yirmibeş vakit namaz kılma teklifi karşısında insan derin derin düşünme mecburiyetini hisseder.

***

2 – Peygamberler insanlara bu çeşitten teklifler mi getirmişti?... Yapılması istenilen ameller, riayet edilmesi istenilen yasaklar, insan gücünün dışında bir fedakârlığı mı gerektiriyordu?...

Bu konuda yapılacak bir araştırma için elde yeter derecede malzeme mevcuttur. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin tebliğ ettiği gündeki tazeliğini aynen muhafaza eden Kur'ân-ı Kerim ve mükemmel bir dikkatle toplanan hadis-i şerifler, araştırma yapacak herkese açıktır. İnsanlardan istenilen ahkâmın tatbik edilebilir olması veya olmaması bu çeşitten bir araştırma neticesinde gün gibi açığa çıkacaktır.

3 – Allah Taalâ Kur'ân-ı Kerim'de: «Allah, hiç bir nefse gücünün yettiğinden başkasını teklif etmez» (Bakara, 2/286) buyurmuştur. Bir başka âyet meali şöyledir, «Allah sizin hakkınızda kolay olanı murad eder, güç olanı murad etmez.» (Bakare, 2/185) Bir başka âyette: «Allah sizin için dinde bir güçlük ve zorluk koymamıştır» (Hacc, 22/78) buyurulmuştur.

İslâm Dini'nin güçlük veya kolaylık getirdiği konusunda genel prensipler bu âyetlerde ifade edilmiştir. Bununla beraber, misaller vererek, konuya açıklık getirmekte fayda vardır.

***

4 – İslâm Dini insanlara toplu halde, birdenbire değil yavaş yavaş, alıştıra alıştıra tebliğ edilmiştir. Dinin bütün emir ve yasaklarını birden ve toptan isteme yolu tutulmamıştır.

Yüzlerce emir ve yasağın birden istenilmesinin insanda meydana getireceği çekingenlik böylece önlenmiştir. Bu konuda bize açık fikirler verecek misaller vardır:

a) Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin Peygamberlik vazifesini Mekke halkına ilk defa ilân ettiği Safa tepesindeki hutbeyle, hayatının son senesindeki Veda hutbesi arasında büyük fark vardır. İlkinde Efendimiz, sadece kendisinin Peygamber olduğundan ve iman etmeyenler için âhiretteki azaptan bahsetmiş, diğerinde ise, İslâm Dini'ne ait birçok hü-

kümler sıralanmış, dikkat edilmesi lâzım gelen birçok dini ve ahlâkî hükümlere yer verilmiştir.

Bu iki hutbeden ilki çekirdeği, diğeri ise o çekirdekten yetişmiş olan meyveli bir ağacı hatırlatır.

Bu iki hutbe arasında yirmi sene gibi bir zaman farkı vardır. Efendimizin tebliğ ettiği ahkâm, bu yirmi seneye sığdırılmıştır. Evvela iman emredilmiş imanın kuvvet bulmasına önem verilmiştir. On üç senelik Mekke devri gözden geçirilirse ibadet olarak müminlerden istenen sadece; gün doğmadan ve batmadan evvel olmak üzere ikişer rekât namaz kılmalarıdır. Nübüvvetin gelişinden itibaren, on bir buçuk sene bu namaz kılınmış, Miraç hadisesinden sonra namaz vakitleri beş olarak tespit edilmiştir.

***

b) Abdullah b. Mes'ud yoluyla gelen bir rivayet, ilk zamanlardaki kılınan namaz hakkında bilgi ihtiva ediyor: Diyor ki: «Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz namaz kılarken selam verirdik, o da verdiğimiz selama karşılık verirdi. Necaşi'nin yanından döndüğümüzde (namaz kılar haldeydi) selam verdik, mukabele etmedi. Namaz bitince bize, «namazda Allah Taalâ ile baş başa kalma meşguliyeti var» dedi.[142]

Yine o günlerdeki namazla ilgili olarak Zeyd b. Erkam der ki: Bizden biri namaz kılarken yanındakiyle konuşurdu. Daha sonra «Allah'a itaat eden kimseler olduğunuz halde namaz kılın»(Bakara, 2/238) âyeti geldiği zaman bize, sükut etme emri verildi ve namazda konuşmaktan nehyedildik.[143]

İhtimal ki namazın ilk zamanlarda bu şekilde kılınması ruhsatı, o güne kadar tertip ve düzenden haberi olmayan ve her taraftan düşmanla çevrili bulunan insanları, birdenbire zor durumda bırakmama maksadına dayanıyordu.

***

[142] Ebu Davud, Reddü's-Selam Fi's-Salat, 1/335
[143] Ebu Davud, Nehy'ün-Anil Kelami Fi's-salat, 1/344

c) Toplu halde kılınan Cuma namazının farz kılınması Medine devrindedir. Çünkü bu namazı Mekke'de kılmaya başladıkları takdirde takdirde müşriklerin saldırısına uğramaları kuvvetle muhtemeldi. Kendilerine, dinleri hususunda serbestlik tanıyacak ve «canları nasıl istiyorsa öyle ibadet etsinler» diyecek bir anlayışı Mekkelilerde aramak boşunadır.

Cihada izin verilmesi de Medine'de olmuştur. Şayet üç beş kişilik bir guruba, iman eder etmez «ilk vazifeniz cihattır» denilse ve kılıca sarılmaları emredilseydi, İslâm Dini daha doğarken ölür, Müslümanlar kılıçtan geçirilirdi.

Oruç, zekât ve hac ibadetleri de hep Medine devrinde meşru kılınmıştır.

Hac ibadetinin hicretten altı veya sekiz sene sonra farz edildiği görüşü vardır. Şayet altı yıl sonra farz kılındı ise, bu emir Mekke fethedilinceye kadar tatbik edilmemiş, kimseden haccetmesi istenmemiştir. Çünkü şartlar ve imkânlar müsait değildir. Bu sebeple yapılması mümkün olmayan bir ibadet teklif edilerek, insanlar zor durumda bırakılmamıştır.

Sekizinci yılda farz kılındığı görüşü daha kuvvetlidir. Bu takdirde de hac ibadetinin, ancak imkân ve şartların müsait olduğu bir zamanda emredildiği ortaya çıkar. Her iki durumda da insanlara, güçlerinin yetmediğinin emredilmediği anlaşılır.

Bu arada, ibadetlerin hep birden değil, arada zaman farkı bulunarak emredilmiş olduğu da açığa çıkmış oluyor.

d) İçkinin haram kılınması, hicretten dört beş sene sonrasına rastlar. Hatta Hazret-î Ali'nin, Hazret-i Fatıma'yla evlenme hazırlıklarını yaptığı bir sırada da, sahip olduğu iki deveyi, amcası Hazret-i Hamza sarhoş haliyle hörgüçlerini keserek öldürmüştü. Durum Rasulullah Efendimiz'e bildirilmiş, Efendimiz amcasının yanına gelmiş ama Hazret-i Hamza, çakırkeyif haliyle Rasulullah Efendimizi uzun uzadıya süzdükten sonra

«Siz benim babamın köleleri değil misiniz?» demeye çıkmış, Peygamberimiz de, arka arka çekilerek uzaklaşmıştı.[144] Bu ise, en azından şarabın, Uhud harbine kadar içildiğini gösterir.

Zaman zaman sarhoşluğun meydana çıkardığı nahoş hadiseler sonucu olarak Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize müracaat edildi, şarabın hükmü soruldu. Bu soru gelen bir âyet ile cevaplandırıldı: «Sana şarabı ve kumarı soruyorlar. De ki, ikisinde de büyük günah ve insanlar için bir takım faydalar vardır. Günahları ise, faydalarından büyüktür.» (Bakara, 2/219) buyuruldu. Ashab-ı Kiram'ın bir kısmı zaten şaraptan uzaktı. Aklı işlemez hale getiriyor, insana utanacağı işler yaptırıyor, bayağı sözler söyletiyor diyerek, müslüman olmadan evvel bile içkiden uzak kalmışlardı. Bu âyet gelince, ara sıra içen ve pek müptela olmayanlar, tamamen bıraktılar.

Bir gece içkili bir toplantı yapıldı. Daha sonra namaz cemaatle kılındı, imam namazda «Kâfirun» sûresini okumaya çıktı fakat doğru okuma imkânını bulamadı. Durum Peygamberimize de arz edildi. Ayrıca bu hadise, şu âyetin inmesine sebep oldu. «Ey iman edenler, içkili olduğunuz zaman, –ne söyleyeceğinizi bilinceye kadar– namaza yaklaşmayın.» (Nisâ, 4/43)

Bu defa içenlerden bir kısmı daha «Demek Allah Taalâ, sarhoş olanı huzuruna kabul etmiyor» diyerek içkiye son verdi. Bu âyetlerin gelmesi anında Hazret-i Ömer, âyeti dinliyor ve «Allah'ım, bize apaçık bir hüküm beyan et» demekten kendini alamıyordu. Çünkü bu âyetlerde içki, kökten ve tamamen haram edilmiş değildi. Ama içkinin bir defa da haram edilmemesinde mutlaka hikmet vardı.

Artık çember daralmış, her zaman içme imkânı kalmamıştı. Vakti birbirine yakın olan iki namaz arasında içenin ya namazı kılmaması yahut içkiden uzak durması gerekiyordu. Bununla beraber yatsıdan sonra bir iki kadeh içip sabaha ka-

---

[144] Müslim, Eşribe, 3/1569

dar içkinin tesirinden kurtulmayı yahut sabah namazından sonra içip öğleyi geciktirmeyi deneyenler yok değildi.

Bir gece muhacirlerin ve ensarın beraberce katıldığı bir toplantıda yine içildi, yine sarhoş olundu. Çakırkeyif olan kafalar, eskiden bildikleri şiirleri okuyarak öğünme yolunu tuttular. Fakat iş bu kadarla kalmadı, kavga çıktı, neticede bir devenin çene kemiği ile ashaptan birinin başı yarıldı, burnu kırıldı. Bu hadise üzerine, içki konusunda son âyet, kesin emirle geldi. «Ey iman edenler, içki, kumar, dikili taşlar, fal okları şeytana ait pis ve murdar işlerdir. Ondan çekinin ki felah bulasınız. Şeytan şarap ve kumar yoluyla ancak sizin aranıza düşmanlığı ve kini yerleştirmeyi, sizi Allah'ı zikretmek ve namaz kılmaktan alıkoymayı murad etmektedir. Artık siz bunlara son vermiyor musunuz?» (Maide, 5/90. 91)

Âyeti dinleyen Hazret-i Ömer «Son verdik ya Rabbi, son verdik...» dedi.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, içki konusundaki yasağın müminlere hemen ulaştırılmasını emretti. Enes b. Malik, o güne ait hatırasını anlatırken der ki: Ebu Talha, Ebu Ubeyde b. Cerrah ve Übeyy b. Ka'b'dan meydana gelen üç arkadaşa hurma şarabı dağıtıyordum. Biri geldi ve «Şarap haram kılındı.» dedi. O zaman babam Ebu Talha bana:

– Kalk Enes, şu testileri kır, dedi.

Hemen kalktım. Taştan yapılmış olan dibeğin dövecini aldım ve testilerin diplerine vurarak kırdım.[145]

Hazret-i Enes o gün, içki içenlerin şaraplarını sokaklara döktüklerini ve şarabın sokaklarda akıp gittiğini söyler ve der ki: Bir daha babam içki içmedi ve bir başkasına da «Gerçekten içki haram kılındı mı?» diye sormadı.[146]

---

145 Buhârî, Ahbar'ül-Âhâd, 1
146 Müslim, Eşribe, 3, 4

Bir zamanlar su yerine içki içenlere işte böyle bir yoldan yaklaşıldı. Kesin ve zorlayıcı hükümlerle karşılarına çıkılsaydı isyan etmeleri muhtemeldi. Nitekim, Hazret-i Aişe'nin bu konuda görüşü şudur: İnsanlara ilk defasında «Şarap içmeyin!..» denilseydi, bu emre karşı onlar: «Şarabı bırakmamız hiç mümkün değil» derlerdi. «Zina etmeyin!..» emri ilk defasında gelmiş olsaydı «Biz zinadan vazgeçemeyiz» cevabıyla mukabele ederlerdi.[147]

***

5 – İslâm Dini'ni tebliğ eden Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, kolaylığı seven bir tabiatın sahibiydi. Onu kolaylık dini olan İslâmiyeti tebliğ için görevlendiren Yüce Mevla, bu tabiat üzere yaratmış ve terbiye etmişti. Hazret-i Aişe der ki: «Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz biri zor, diğeri kolay olan iki iş arasında muhayyer bırakılırsa, günah olmadığı takdirde mutlaka kolay olanını tercih ederdi. Ama o bir günah ise, o işten en uzak olan Rasulullah Efendimiz olurdu, Efendimiz şahsı için intikam alma yolunu da tutmamıştı. Ancak Allah'ın haram kıldığı bir hudut çiğnendiği takdirde o suça Allah için ceza verirdi.»[148]

Tabiatında kolaylık, geçimlilik ve yumuşaklık bulunan Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin, gerek ev içinde, gerekse diğer insanlara karşı huzursuzluk çıkaracak bir davranışta bulunduğu yahut böyle neticelere sebep olan bir söz söylediği rivayet edilmemiştir. O daima başkalarına kolaylık vermekten hoşlanmıştır.[149]

«Allah'ım, ümmetime yumuşak davranan ve kolaylık gösterene sen de yumuşak davran ve kolaylık göster» diye dua ederdi.[150] Kendisine yumuşak tabiat verilmiş olan insana, ha-

---

[147] Buhârî, Fezail'ül-Kur'ân, 6
[148] Buhârî, Edeb, 80
[149] Buhârî, Edeb, 80
[150] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/62

yır olan bir nasip verilmiştir. Yumuşak tabiattan mahrum kalan hayırdan da mahrum kalmış demektir, buyururdu.[151]

Hazret-i Aişe bir hatırasını şöyle anlatır: Yahudilerden bir gurup Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin yanına geldi, (esselamü aleyküm der gibi a harfini uzatarak: es-sâmü aleyküm (üzerine belalar, lanetler yağsın) dediler.

Ben, onların bu terbiyesizliklerini hemen anladım, «sâm da, lanet de sizin üzerinize olsun, diye karşılık verdim. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz:

– Yavaş ol ey Aişe, Allah Taalâ her işte yumuşak davranmayı sever, buyurdu.

– Ya Rasulallah, ne dediklerini duymadın mı? dedim.

– Ben de «ve aleyküm» (sizin üzerinize de aynısı olsun) demiştim ya, dedi.[152] Sonra ilave etti: Benim onlar hakkında yaptığım dua kabul edilir. Ama onların benim hakkımdaki duası kabul edilmez.[153]

***

6 – Tabiatı bu olan Efendimiz, Yemen'e vazifeli olarak gönderdiği Muaz b. Cebel ve Ebu Musa el-Eş'ari'ye şöyle demişti; Kolaylık gösterin, zorluk çıkarmayın. Müjde verin fakat nefret ettirmeyin. Birbirinize karşı muhalefet etmekten sakının, uygun hareket edin.[154]

Enes b. Malik diyor ki: Biz Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizle mescidde oturuyorduk. Bir bedevinin mescide girdiğini gördük. Adam bir müddet oturduktan sonra kalktı, mescidin bir köşesine işemeye başladı. Orada bulunanlar:

– Aman, sakın!... diye müdahale ettiler. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz ise:

---

151 Ttrznizi, Birr, 67
152 Buhârî, İsti'zan, 22
153 Buhârî, Daavat, 62
154 Buhârî, Edeb, 80

– Sıkıştırmayın adamı, dedi.

Bıraktılar. İşini bitirdiği zaman Efendimiz adamı çağırdı ve:

– Bu mescitlere sidik veya diğer pislikler yakışmaz. Burası ancak Allah'ı zikretmek, namaz kılmak ve Kur'ân okumak için yapılmıştır, dedi.

Orada bulunanlardan birine emretti, o da bir kova su getirip oraya döktü. Peygamberimiz ashabına döndü:

– Siz ancak kolaylık gösterme vazifesi verilen insanlarsınız. Size güçlük çıkarma vazifesi verilmemiştir, buyurdu.[155]

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin kolaylık göstermesi için daha nasıl davranması gerekirdi?... Kolaylığın bundan ötesi ne olabilir?...

***

7 – İslâm ahlâkının esaslarını açıklarken şöyle buyurmuştu: «Kim bir müminin sıkıntılarından birini giderir de rahata kavuşturursa Allah da onun ahiret gününe ait sıkıntılarından birini giderir, rahata kavuşturur. Bir müslümanın ayıbını ve kusurunu örteni, Allah Taalâ dünyada ve âhirette utandırmaz. Darda kalan birine kolaylık gösterene Allah Taalâ dünya ve âhirette kolaylık verir. İnsan kardeşinin yardımında olduğu müddetçe Allah Taalâ da o insanın yardımındadır.»[156]

Âhirette vaki olacak bir hesabı şöyle anlatır:

– Sen dünyada iken ne yapardın?

– Alışverişle meşguldüm. Zengine mühlet tanır, fakire kolaylık gösterirdim.

Adam, gerçeğe uygun olan bu ifadesi sebebiyle bağışlanacaktır.[157]

Allah Taalâ, insanlara kolaylığı murad ettiği içindir ki, bir

---

[155] Buhârî, Vüdû', 58; Müslim, Tahare, 100
[156] İbn Mace, Mukaddime; 17
[157] Buhârî, İstikraz, 5

insanı rahata kavuşturmak, sıkıntısını gidermek maksadıyla borç para vereni, kendi zatına borç vermiş gibi kabul etmiş ve şöyle buyurmuştur: «Kimdir Allah'a güzel bir borç verme faziletini gösterecek olan?... ki Allah onu kat kat hale getirsin de âhirette bol bol karşılığını versin...» (Bakara, 2/245)

***

8 – Müminlere pek şefkatli ve merhametli olduğu, müminlerin sıkıntıya düşmesinden üzüntü duyduğu Kur'ân'da anlatılan Efendimiz,[158] bazı amellerin getireceği faydayı ve sevabı bilir, fakat onların yapılmasındaki zorluğu ve yapamadıkları takdirde kazanacakları günahı bilir ve mübarek dudaklarından şu mealde sözler duyulur:

a) Ümmetime zorluk verme endişesi olmasa, gazaya çıkan her bölükle birlikte çıkardım, geri kalmayı istemezdim. (Fakat bu, vazgeçilmesi caiz olmayan bir vazife olur. Bunun sorumluluğunu da kaldıramaz ve günaha girerler. Oysa ki ben) Allah yolunda öldürülmemi, sonra diriltilip yine o yolda öldürülmemi, yine diriltilip yine öldürülmemi ne kadar isterdim.[159]

b) Ümmetime zorluk vereceğimden endişe etmesem, yatsı namazını işte böyle geç vakitte kılmalarını emrederdim, (fakat buna güç yetiremiyeceklerinden korkuyorum.)[160]

c) Ümmetime sıkıntı vereceğimden endişe etmesem onlara her namaz vaktinde misvak kullanmalarını emrederdim.[161]

Efendimizin bu ifadeleri, bir taraftan bunların devamlı şekilde yapılmalarının zorluğunu anlatırken, diğer taraftan da gücü yetenlerin yapmaları için güzel bir teşvik ifadesi yerine geçmiştir.

***

9 – Bu zorluğa düşmemeleri içindir ki Rasulullah (sallalla-

[158] Bkz. Tevbe, 9/128
[159] Buhârî, İman, 26
[160] Buhârî. Mevakit, 24
[161] Buhârî, Cümüa, 8

hu aleyhi ve sellem) Efendimiz, haddinden fazla ibadet yapmaya çıkanları uyarmış, doğru bir iş yapmadıklarını çeşitli çeşitli yollarla anlatmıştır.

a) Enes b. Malik rivayet ediyor:

Üç kişi Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin evine geldi, Efendimiz evde yoktu. Hanımlarından, Peygamberimizin evdeki ibadet tarzını öğrenmek istiyorlardı. Kendilerine anlatıldığı zaman bu ibadeti azımsadılar.

– Biz kimiz, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) kim? Onun geçmiş ve gelecek günahları bağışlanmış durumda. Hâlbuki bizim durumumuz öyle değil, dediler. Netice olarak:

Biri: Ben geceleri sabahlara kadar uyumam, namaz kılarım. Her gece âdetim bu olacaktır, dedi.

Diğeri: Devamlı oruç tutmalıyım. Hiçbir günüm oruçsuz geçmemelidir, dedi.

Üçüncüsü ise: Ben de kadınlardan uzak kalacağım. Hiç evlenmeyeceğim, dedi. Bu karar üzerine ayrıldılar. (Ancak bu yolu tutarlarsa kendilerini kurtarabileceklerini zannediyorlardı.)

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz geldiği zaman durum anlatıldı. Efendimiz derhal geldi, onları buldu ve şöyle dedi:

– Siz şöyle ve şöyle söylemişsiniz. Fakat yemin ederim ki sizin Allah'tan en çok korkan, Allah'a en çok saygısı olanınız benim. Ama ben hem oruç tutarım, hem de oruçsuz günler geçiririm. Geceleyin namaz kıldığım da olur, uyuduğum da. Kadınlarla da evlenirim, beraber olurum, işte benim yolum ve sünnetim budur. Benim sünnetimden yüz çeviren de benden değildir.[162]

b) Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, yeni evlenen fakat sabahlara kadar ibadet eden, Kur'ân okuyan ama

---

[162] Buhârî, Nikâh, 1

hanımından daima uzak kalan, bu arada her gününü de oruçlu geçiren Abdullah b. Amr'ı çağırmış ve ona şöyle demişti:

– Ey Abdullah, senin devamlı şekilde her gün oruç tuttuğunu ve her gece Kur'ân'ı (baştan sona) okumaya çıktığını haber almadım mı ben?..

– Evet ya Rasulallah, senin dediğin gibiyim. Bu yaptığımla da ancak hayır ve sevap olanı murad ediyorum.

– Her aydan üç günü oruçlu geçirmek sana yeter...

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, bu görüşmede Abdullah'a, ayda bir defa hatim yapmasını, zevcesinin, ziyaretçilerinin ve bedenin de hakları olduğunu ve bu haklara riayet etmesini emretmiştir.[163]

c) Hazret-i Aişe (radıyallahu anh) der ki:

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) sene içinde Ramazan ayı hariç olmak üzere en çok Şaban ayında oruç tutardı. Şöyle derdi: Siz gücünüzün yettiği amele sarılın. Çünkü Allah Taalâ, yaptıklarınızın sevabını vermekten usanmaz, ama siz usanırsınız.

Bazen da şöyle derdi: Amellerin Allah Taalâ'ya, en sevimli olanı, az da olsa, sahibinin devam ettiği ameldir.[164]

***

10 – Normal şartlar altında yapılması emredilen ibadetler, imkânlar daraldıkça ruhsatlarla takviye edilir. Bu konuda müşahhas misaller vermede fayda vardır:

a) Sefer halinde olanlara dört rekatlı olan farz namazları ikişer rekat olarak kılma müsadesi verilmiştir.[165] Ayrıca sefer hali devam ettiği müddetçe oruç tutmama izni de vardır.[166] Hasta olanların namazlarını oturarak, güçleri yettiğince kıl-

[163] Müslim, Siyam, 182
[164] Bkz. Müslim, Siyam, 177
[165] Bkz. Nisâ Sûresi, 4/101
[166] Bkz. Bakara Sûresi, 2/185

malarına müsaade edilmiştir[167] ve yine hastalığının artmasından endişe edilen, yahut oruç tutamayacağına kanaat getiren hastalara da aynı şekilde oruç tutmama izni ve ruhsatı verilmiştir.[168]

b) Namaz kılan insanın abdestli olması, cünüpse gusletmesi gerekir. Fakat bunları yapabilmek için suyu bulamayan yahut bulduğu halde kullanma imkânından mahrum olan yahut kullandığı takdirde hastalığının artmasından korkulan kimse temiz toprakla teyemmüm eder ve ibadetlerini yerine getirir.[169]

c) Kıbleye dönmek namazı eda etmenin bir şartıdır. Bununla beraber kıblenin ne tarafta bulunduğu nu bilmeyen, soracak kimse bulamayan insan, ne tarafa dönünce kalbi kıbleye döndüğüne kanaat getiriyorsa o tarafa dönerek namazını kılar.[170]

Bunlar, insanlar için ibadetler konusunda tanınmış olan kolaylık manası taşıyan ruhsatlardır.

11 – Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz şöyle buyurmuştur: Ben bazen uzun sûreler okuma niyetiyle namaza durmuş olurum. Sonra namazda iken bir çocuğun ağıtını duyarım. Annesini sıkıntıda bırakmamak için, kısa sûreler okuyarak namazı tamamlarım.[171]

Abdullah b. Mes'ud diyor ki: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize bir adam geldi ve ey Allah'ın Peygamberi dedi, Muaz b. Cebel'in uzun uzadıya namaz kıldırması sebebiyle ben sabah namazlarına katılamıyorum. Bu sebeple de benim hakkımda ileri geri sözler söylemiş durumdadır.

Efendimiz bu sözleri duyunca sinirlendi.

---

[167] Buhârî, Taksir-i Salat, 17
[168] Bkz. Bakare Sûresi, 2/185
[169] Bkz. Nisa Sûresi, 4/43
[170] Bkz. Bakara Sûresi, 2/115
[171] Buhârî, Ezan, 65

– Ey Muaz sen fitne mi çıkarmak istiyorsun?.. Ey Muaz sen fitne mi çıkarmak istiyorsun?.. Ey Muaz sen fitne mi çıkarmak istiyorsun?... diye tekdir etti.

Abdullah b. Mes'ud der ki: Ben Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizi o güne kadar bu derece sinirli halde görmemiştim. Daha sonra Efendimiz şöyle buyurdu:

– Ey insanlar, içinizde nefret ettirenler var. Siz den insanlara imam olan kişi, namazı kısa zamanda kılıp tamamlasın. Çünkü onun ardında zayıf, hasta ve ihtiyaç sahibi insanlar vardır.[172]

11 – Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, hac vazifesinin farz kılındığı zaman minberden müminlere hitap etti.

– Ey müminler, Allah Taalâ üzerinize haccı farz kılmıştır. O halde bu vazifenizi yerine getiriniz, dedi.

Akra' b. Hâbis sordu:

– Her sene mi haccedeceğiz ya Rasulallah?...

Efendimiz cevap vermedi. İkinci defa sordu, Efendimiz yine sükût etti. Üçüncü defa sorunca şu cevabı verdi:

– Evet desem, her sene haccetmeniz farz olurdu, siz de buna güç yetiremezdiniz. Ben sizi kendi halinize bıraktığım müddetçe siz de beni kendi halime bırakın ve soru sormayın. Size bir şeyi yapmanızı emredersem onu gücünüzün yettiği kadarıyla yerine getirin. Bir şeyi yapmamanızı söylersem ona son verin ve yapmayın.[173]

Bu hadise üzerine şu âyetler indi:

«Ey iman edenler, bir takım şeyleri sormayın. Şayet o konuda açıklayıcı bir hüküm gelirse sizin hoşunuza gitmez. Eğer Kur'ân indirilirken onları sorup araştırmaya kalkarsanız o zaman hüküm size açıklanır. Bunları Allah unuttuğu için değil,

---

[172] Buhârî, Ezan, 63
[173] Müslim, Hacc, 412

affettiği için açıklamamıştır. Allah ziyadesiyle mağfiret sahibidir, merhametlidir. Sizden evvel bir kavim böyle açıklanmayan konuları sormuş, açıklanınca da hoşlarına gitmediğinden inkâr yolunu tutmuştu...» (Maide, 5/101, 102)

Bunlar tamamen, ümmete zorluk çıkarmama düşünce ve prensibine dayanıyordu.

Konuya açıklık getirmesi bakımından şu iki hadiseyi de nakledelim:

a) Abdullah b. Amr diyor ki: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) veda haccında iken, sual soracak insanlara cevap vermek üzere Mina'da durdu. Bir adam geldi dedi ki:

– Bilemedim, kurban kesmeden önce tıraş olmuşum.

– O halde kurbanını da kes. Zorluk ve meşakkat yok.

Sonra bir adam daha geldi ve ya Rasulallah, bilemedim ve taşları atmadan kurbanı kestim, dedi. Efendimiz ona da taşını at, bu dinde zorluk ve meşakkat yok, buyurdu.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize o gün daha önce veya daha sonra yapılan ve yapılma sırası bozulan ne sorulduysa hepsine «yap, bu dinde zorluk ve meşakkat yoktur» diye cevap verdi.[174]

Ebu Hüreyre (radıyallahu anh) naklediyor: Bir adam Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize geldi ve ya Rasulallah, mahvoldum, (yandım) dedi.

– Nedir seni mahveden?

– Ramazan gününde oruçlu iken hanımımın üzerine düştüm.

– Bir köleyi azat edecek güce sahip misin?

– Hayır.

– İki ay devamlı oruç tutabilir misin?

– Hayır.

[174] Müslim, Hacc, 327, 328

– Altmış fakiri doyuracak yiyeceği bulabilir misin?

– Hayır.

Bu konuşmadan sonra adam oturdu. Bu arada Efendimize bir zembil hurma getirildi.

– Nerede o yanan? dedi Efendimiz. Adam yerinden kalktı. Efendimiz ona:

– Bunu sadaka olarak dağıt, dedi.

– Bizden daha fakirine mi ya Rasulallah?.. Yemin ederim ki Medine'nin şu iki yakası arasında biz den daha muhtaç aile yoktur.

Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, azı dişleri görünecek derecede güldü ve:

– Götür ve ailenle birlikte ye, buyurdu.[175]

***

Buraya kadar verilen misallerden anlaşılmıştır ki İslâm Dini insanları güçlerinin yetmediği tekliflerle baş başa bırakmak üzere gelmiş değildi. Ayrıca Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin karşısında duranlardan da, «biz bu kadar ibadetin, bu derece ağır tekliflerin altından kalkamayız» şeklinde bir itiraz gelmiş değildi. Rahmeti her şeyi kuşatmış olan Yüce Mevla, düşmanları hakkında bile hudutsuz bir merhamet hissiyle dolu olan Peygamberini, kolaylıklar dini olan İslâm Dini'yle göndermiş, saadet yollarını, nefse ağır gelmesi düşünülemeyecek bir ibadet düzeniyle takdim etmişti. Ancak onlar bu nimeti kabul etmemiş, bütün güçleriyle karşı koymuşlardı. İslâm Dini'ni kabul etmemek için harcadıkları gücün pek azı, bu dinin ahkâmını yerine getirmeye kâfi gelecekti.

O halde, Kureyşlilerin ve daha *önce* iman etmeyenlerin «biz altından kalkılamayacak teklifler karşısında kaldıkça kusurun bizde aranmaması lâzım gelir» şeklinde bir mazeretleri olamazdı.

---

[175] Müslim, Sıyam, 81, 87

İSLÂM DİNİNİ KABUL EDENLERDE PİŞMANLIK VAR MIYDI?

1- Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, Hudeybiye anlaşmasının yapılmasından sonra etrafta bulunan ve halk üzerinde sözü geçen emirlere, meliklere mektuplar yazarak onları İslâm Dini'ne davet etmişti.

Bu meliklerden Rum imparatoru Herakliyus, mektubu alınca Mekke halkından birkaç kişinin bulunmasını emretti. Ticaret maksadıyla Şam taraflarında bulunan Ebu Süfyan ve daha bir kaç kişi, Herakliyus'un huzuruna getirildi. Durum anlatıldı. Herakliyus, tercüman aracılığıyla:

– İçinizde bu zata en yakın olan kimdir, dedi.

– Benim dedi Ebu Süfyan.

– O halde sen öne geç. Siz de arkada durun. Bu adam yalan söz konuşursa bana işaretle yalan söylediğini bildirin.

Daha sonra Ebu Süfyan'a birçok soru sordu. Bunlardan biri:

- Ona iman edenler artıyor mu, eksiliyor mu? Dinini kabul edenlerden pişmanlık duyup dönen bulunuyor mu?... sorusu idi.

Bu soruya Ebu Süfyan «Hayır» diye cevap verdi.[176]

***

[176] Buhârî, Bed'ül-Vahy; 6

2 – Herakliyus'un bu sorusu yerli yerince sorulmuş olan mantıklı bir soruydu. Elinde yeni dinin neleri emrettiği ve neleri yasakladığı, ne gibi bir hayat düzeni getirdiği hakkında fikir verebilecek kadar malzeme bulunmayan insan başka hangi yolu tutabilirdi.?

Bir insan yeni dine davet edilirken ona dinin güzel tarafları anlatılır beğenilecek ve hoşa gidecek ahkâmından bahsedilir. Fakat din kabul edildikten sonra durum değişir ve hiç hesapta bulunmayan ağır tekliflerle kuşatıldığını gören insan şaşırır kalırdı. Bu durumda bir kısım insanlar, «bu belayı başıma kendi elimle sardım. Dayanmam gerekir» diyerek sebat ederken, bir kısmı da «zararın neresinden dönülürse kârdır» düşüncesinden hareket eder ve eski hayatına avdet eder.

Bazen bir macera hevesi, yeni bir hayat tarzı deneme fikri, bir dini kabul etmeye sebep olur. Fakat daha sonra o dinin insanı tatmin eden bir hayat tarzı getirip getirmediği meselesi ortaya çıkar. İnsan o dinde ruhunu tatmin eden güzel bir ahkâm demeti bulur ve bağlı kalır yahut şahsına veya çevresine yapılan baskılar, onu bir an evvel bu dinden kurtulma yoluna sevk eder.

***

3 – Kabul edilen bir dinin hangi sebeple olursa olsun terk edilmesi, o dine henüz girmemiş olanlara çoğu defa aksi manada tesir eder. O dini kabule meyli olanlara biraz daha tedbirli davranmalarını, acele etmemelerini hatırlatır. Menfi düşüncede olanlar da bu konuda isabetli davrandıklarını bir daha kabul eder ve inanırlar.

***

Herakliyus işte bu bakımdan yeni dine girenlerin durumunu öğrenmek, onların davranışlarına göre yeni din hakkında bir fikir ve kanaate varmak istiyordu.

***

4 – Medine'de bulunan Yahudilerin, İslâm Dini'ne karşı yürüttükleri siyaset programında şöyle bir madde vardı: Önce iman etmek, müslüman olduğunu etrafa duyurmak, daha sonra da bu dini kabul ettiğine pişman olan bir kişi tavrıyla dönüp inkâr yolunu tutmak ...

Bu davranışın, başkalarına tesir edeceğini, atılmak üzere bulunan adımların geri çekileceğini umuyorlardı. Nitekim Kur'ân-ı Kerim, onların bu çirkin maksatlarından bahsetmiştir: «Ehl-i kitaptan bir grup şöyle dedi: Müminlere indirilmiş olan kitaba ve dine sabahleyin iman edin, akşam olunca inkâr yolunu tutun. Umulur ki –bu davranış başkalarına tesir eder de– dönerler.» (Âl-i İmran, 3/72)

5 – Durum nasıldı?...

İman edenler arasında bu dini kabul ettiğine pişman olan ve dönen var mıydı?

Şimdi bu konuya açıklık getirecek birkaç canlı örnek üzerinde duralım:

***

a) Mekke devrinin, müminler için tam bir işkence manası taşıdığı kesindir. Rasulullan (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz de dahil olmak üzere hiçbir mümin, Mekke hayatında yüz güldürücü bir hafta geçirdiğini söyleyemez.

İman edenleri dinlerinden döndürebilmek için, insan aklının ulaşabildiği her çare denenmiş, her mel'anete başvurulmuştur. Dayak atmak, aç ve susuz bırakmak, boğucu dumanlar altında ölüme terk etmek, sokaklarda sürümek, kızgın kumlara, hatta ateşin üzerine yatırmak, ocakta kızdırılmış demirlerle dağlamak, iki deve arasına bağlayıp gerdirerek vücudunu ayırıp koparmak, başını suya sokup nefesini kesmek... gibi.

Bütün bunlar müminlere, kabul ettikleri İslâm Dini'ni bıraktırabilme maksadıyla yapılmıştır. Ama bu konuda mağ-

lubiyet müşriklerde kalmış, hiçbir müslüman dinini terk etmemiştir. Hatta müminler, imanlarını koruyabilmek için biri Habeşistan'a, diğeri Medine'ye olmak üzere iki defa yurtlarını terk etmeye mecbur kalmışlardır. Bu arada zengin ailelere mensup olan ve eski dinine döndüğü takdirde ellerine geçecek olan mirası ve şahane hayatı düşünmeden reddedenler olmuştur.

Bunlardan Mus'ab b. Ümeyr, varlıklı bir aileye mensuptu. O zamana göre her çeşit konfora sahip bir yaşayışın içindeydi. Fakat iman ettikten sonra ailesi –onu döndürebilme maksadıyla– evlerine almamışlar, o da tam bir zahid hayatı yaşamaya başlamış, «bir lokma, bir hırka» ile iktifa etmişti. Mus'ab, bu hayata yıllarca seve seve katlandı. Uhud harbinde şehit olduğu zaman, üzerini örtecek elbisesi bile yoktu. Başını örtseler ayakları açıkta kalıyordu, ayakları örtülse başı açılıyordu.

Efendimiz onun başının örtülmesini, ayaklarına da izhır otu konulmasını emretti. Mus'ab bu şekilde defnedilmiş oldu.[177]

***

b) Uhud harbinden sonra Rasulullah Efendimize birkaç kişi geldi. Bunlar Adal ve Kâre kabilesine mensup kişilerdi. İslâm Dini'ni kendilerine öğretecek muallimler istediler. Bu istek yerine getirildi. Yedi veya on kişilik bir muallim grubu vazifelendirildi. Ama bu müslümanlar, yolda giderken o adamların ihanetine uğradılar. Etrafları çevrilmişti. Neticede ikisi esir edildi, geri kalanı da şehit düştü.

Esir düşenlerden biri Hubeyb b. Adiyy, diğeri Zeyd b. Desinne idi. Her ikisi de Mekke müşriklerine satıldılar. Mekkeliler onları öldürmek üzere satın almışlardı.

Nihayet bir gün, Ten'im denilen yerde önce Hubeyb, sonra Zeyd birer birer şehit edildiler.

---

177 bak, Müslim, Cenaiz, 44

Hubeyb, asılacağı ağacın, dibine getirildiğinde izin istedi, iki rekat namaz kıldı. Müslümanlar arasında, idam edilecek şahsın, infazdan önce iki rekat namaz kılması âdeti, Hubeyb tarafından kılınan bu namazdan sonra yerleşmiştir.

Hubeyb namazdan sonra sımsıkı bağlandı. Bu arada şöyle bir konuşma oldu:

– Ey Hubeyb, dininden dön, hayatını bağışlayalım.

– Dinimden hiçbir zaman dönemem. Dünyada var olan her şeye sahip olacağımı bilsem bile dinimi terk etmem mümkün değildir.

– Peki şu anda sen evinde rahat rahat oturup dinlensen, senin yerine de Muhammed asılıverse istemez miydin?...

– Hayır, vallahi istemem. Benim kurtulmamın karşılığında onun ayağına bir dikenin batmasına bile tahammül edemem.

Bunun üzerine, Bedir'de babası öldürülen çocukları topladılar. Ellerine birer kargı verdiler «İşte babanızı öldüren bu adamdır, intikamınızı alın» dediler. Çocuklar ellerindeki kargıları Hubeyb'e dürtüyor. Hubeyb ise ölümün eşiğinde iken «Allahım, Rasulüne selam gönderebileceğim bir fert yok. Benim selamımı ona sen ulaştır» diye niyaz ediyordu...[178]

Hubeyb'in bu durumu, İslâm Dini'ni kabul edenlerin, sonradan pişman olup olmadıkları konusunda yeterli açıklamayı yapacak mahiyettedir.

***

6 – Avf b. Malik Eşcaî diyor ki:

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizi, bir cenaze başında –onun namazını kıldırdıktan sonra– dua ederken dinledim. Şöyle diyordu: «Allahım onu bağışla, ona rahmetinle muamele buyur. Affet ve onu belalardan emin kıl. Ona

---

[178] Bak, Feth'ul-Bârî, 7/294

ikramını ve ihsanını bol yap. Yerine yurduna genişlik ver, buz gibi soğuk sularla yıka, beyaz elbisenin kirden temizlendiği gibi onu hatalardan temizle. Dünyadaki yurdundan daha hayırlı bir yurt, dostlarından daha hayırlı dost, eşinden daha hayırlı eş nasip et. Onu cennete girdir, kabrin fitnesinden ve cehennem azabından muhafaza buyur.»

Avf b. Malik der ki: Rasulullah Efendimizin bu duasını dinlediğim zaman, «bu ölenin yerine ben ölmüş olsam ne iyi olurdu» diye temenni ettim.[179]

***

Hadise oldukça ilgi çekicidir. Bu dine girdiği için pişman olmak bir tarafa, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin bir duasını alabilmek için, ölenin yerinde olmayı candan arzu edecek bir sevgi duygusu kaplamıştır onu.

Bu derece sevgi ve hürmet duygularıyla dolu insanların müslüman olduklarına pişman olmalarından söz edilebilir mi?

Kaldı ki Avf b. Malik Eşcaî, ashap arasında şöhret bulmuş kimselerden bile değildir.

***

7 – Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin huzuruna, zina yaptım, cezamı ver» diye kadın ve erkeklerden gelen ve lâyık olduğu cezayı görünceye kadar rahat edemeyen insanlar vardır.

Yirminci asrın münevver insanı bütün imkânlarını seferber ederek, daha çok cürüm ve cinayet işleyebilmek ve işlediği su götürmez cinayetlerden cezasız kurtulabilmek için akla hayale gelmedik oyunlara, tedbirlere başvururken, cahiliye devrinden daha dün sıyrılan bu insanların yaptıkları bu asil davranışların karşısında gözler yaşarır. Can pazarına adım

[179] Müslim, Cenaiz, 85, 86

adım ilerlerken, şahidi bulunmayan bir cürmün cezasını görebilmek ve Allah'ın azabından kurtulmak düşünce ve inancı hâkimdir. Şimdi bu konuda, sahih senetlerle nakledilen bir hadiseyi anlatalım:

Ashab-ı Kiram'dan Bureyde (radıyallahu anh) nakılediyor:

Gamid kabilesinden bir kadın Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize geldi:

– Ya Rasulallah, ben zina ettim, beni temize çıkar, beni günahtan kurtaracak olan cezayı ver, dedi.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ona:

– Yazık sana, dön Rabbinden bağışlamasını dile ona tevbe et, dedi.

Kadın bir gün sonra tekrar geldi:

– Ya Rasulallah, neden beni geri çeviriyorsun? İhtimal ki beni de Mâız'i geri çevirdiğin gibi çevireceksin. Ben ise bu zinadan dolayı gebeyim. Zina ettiğimin en belirgin şahidi budur, dedi. Bu defa Efendimiz ona:

– Mademki geri çevirmemle gitmiyor (cezanın âhirete kalmasına razı olmuyorsun) o halde git ve çocuğu doğurunca gel, dedi.

Kadın gitti, doğurduktan sonra bir hırkaya sardığı çocukla geldi.

– İşte doğurdum, dedi. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz:

– Git, bunu sütten kesinceye kadar, (iki sene müddetle) emzir, dedi.

Kadın gitti, emzirdi. Neticede çocuğu alıp geldi. Çocuk, elinde tuttuğu bir ekmeği yemekte idi.

– İşte ya Rasulallah, onu sütten kestim. Yemeğini de yemektedir, dedi.

Bunun üzerine Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efen-

dimiz, çocuğu ensardan birine emanet etti. Emretti, bir çukur kazıldı, göğsüne kadar gömüldü. Daha sonra taşlanmasını emretti. Taşladılar. Halid b. Velid, getirdiği bir taşı kafasına indirince kan Halid'in yüzüne sıçradı. Halid söğdü. Peygamber Efendimiz bunu duyunca:

– Yavaş ol ey Halid, Ruhumu elinde bulunduran Allah'a yemin ederek söylüyorum ki bu kadının yaptığı tövbeyi, halktan zorla vergi toplayan bir zorba yapmış olsaydı mağfirete nail olurdu. Bu tövbe, Medine halkından yetmiş kişiye bölüştürülse mağfiretine kâfi gelirdi. Sen bu kadın gibi, canını seve seve vermeye bile razı edecek derecede içten ve samimi bir tövbenin yapıldığını gördün mü?..[180]

Hadise üzerinde durup düşünecek olursak, ortada kadının zina ettiğine dair bir şahidin bulunmadığını görürüz. Bizzat kendisi, üst üste gelip suçunu itiraf etmek suretiyle, suçlu olduğunu ispat etmiş, adeta ceza vermesi için Rasulü Ekrem Efendimizi zorlamıştır.

Kadın bu suçun cezasının recm (taşlanarak öldürülme) olduğunu bilmektedir. Çünkü bu konuda, Mâız isminde bir başkasının cezası infaz edilmiş bulunmaktadır. Mâız de, Rasulullah Efendimize dört defa müracaat ederek zina ettiğini ispatlayan ve bu yolda ölüm cezası tatbik edilen bir kişiydi. «Beni de Mâız gibi geri mi çevireceksin?» şeklindeki ifadesi, ceza vermede tereddüt edilmemesini istediğine delildir.

Kadın daha sonra bu suçu itiraf ettiğine pişman olmamıştır. Çünkü evvela çocuğu doğurunca, daha sonra da çocuk sütten kesilince gelmiş, yine kendiliğinden teslim olmuştur. Bu müddet içinde idamını bekleyen bir suçludaki haleti ruhiyenin aksine o, içini kemirmekte olan âhiret azabı korkusundan bir an evvel kurtulacağı günleri iple çekmiştir. Rasulullah (sal-

[180] Müslim, Hudud, 23.

lallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin onu metheden ve hele küfredilmesine hiç razı olmayan ifadeleri buna delildir.

***

8 – Efendimizin vefatından hemen sonra, bedeviler tarafından, kitleler halinde bir irtidad (dinden dönme) hareketi başlatılmıştır. Ancak bu, İslâmı güzelce anlamış insanların dönmesi değildir. Etrafta bulunan bütün kabilelerin heyetler göndererek müslüman olmalarını gören ve kendileri de müslüman olan, fakat kısa zaman sonra Peygamberimizin vefat etmesiyle ayaklanan, «biz zekât vermeyiz» diyen bedevilerdir bunlar.

Kureyş kabilesinin İslâmı kabul etmediği günlerde böyle bir hadise olmamıştır. Bedevilerin isyan ettiği günlerde ise Kureyş müslüman olmuştu. Hatta onlardan da, bu hareketleri görünce Îslâm Dini'ni terk etme hevesine kapılan, isyan bayrağını açmak isteyen kişiler bulunmuş, fakat Hudeybiye anlaşmasına imza koyan meşhur Süheyl b. Amr, «Ey Kuryş cemaati, bu dine en son giren siz oldunuz. Şimdi de ilk defa terk eden yine siz olmayınız...» diye başlayan ciddi ve müesseri bir konuşma yaparak bu isyanı önlemiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

İTİRAZLAR

«İçimizden bir insana mı Peygamber diye inanıp uyacağız?... O takdirde biz sapıklık içinde kalır ateşlere düşeriz.»

(Kamer, 54/24)

«Onlara âyetlerimiz okunduğu zaman şöyle dediler: Dinledik, dilersek bunun benzerini biz de söyleriz. Bu eskilerin masallarından başka bir şey değildir.»

(Enfal, 8/31)

PEYGAMBERLERİN İNSAN OLUŞU

1 – Müşriklerin, inanmayış nedenleri arasında –onlara göre– Peygamberlerin insan olması da vardır. Onlara göre bu normal bir yol değildir.

Hazret-i Musa ve Harun hakkında Mısırlıların ileri sürdükleri itiraz şu idi: «Bizim gibi iki insana Peygamber diye iman mı edeceğiz?... Hâlbuki onların kavmi olan İsrailoğulları bizim kölelerimizdir» (Mü'minun, 23/47)

Bu itiraz yerinde yapılmış bir itiraz değildi. Çünkü Mısırlılar yine kendileri gibi bir insan olan Firavun'a «ilahdır» diyerek tapmakta idiler. Firavun onlara karşı «Ben sizin en yüce Rabbinizim» (Nazihat, 79/24) dediği zaman ses çıkarmayan:

– Sen de bizim gibi bir insansın... demeyen kişilerin, Hazret-i Musa ve Harun'a, insan olduklarından dolayı itiraz etmeleri doğru değildi.

Semud kavminin, Hazret-i Salih (sallallahu aleyhi ve sellem)'e olan itirazları da aynıdır. «İçimizden bir adama mı Peygamber diye inanıp uyacağız?... O takdirde biz sapıklık içinde kalır, ateşlere düşeriz.» (Kamer, 54/24)

2 – Bu itiraz genellikle bütün Peygamberlere yapılmıştır.[181]

---

[181] Bkz. Teğabûn, 64/6

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize de bu yolda itirazlar yükseltmişlerdi: «Bu Peygambere ne oluyor ki yemek yiyor, çarşılarda gezip dolaşıyor... (böyle Peygamber mi olur?) Ona bir melek indirilse de beraberinde bir davetçi olarak bulunsa olmaz mı?.. » (Furkan, 25/7)

Bu söze cevap olarak gelen âyette şöyle buyuruldu: «Biz senden evvel de Peygamberleri başka bir halde göndermedik. Onlar da yemek yiyor, çarşılarda geziyorlardı.» (Furkan, 25/20)

İnsanlara Peygamber olarak gönderilen zatın insan olmasından daha tabii bir şey olamazdı. Çünkü: Peygamber olarak gönderilen zat bir ahkâm tebliğ edecekti. Bu ahkâmın nasıl yapılacağını bizzat kendinin göstermesi icap ederdi. Namaz kılın, oruç tutun demekle iş bitmiyordu. Bunların iyice anlaşılması ve insanlar tarafından da yapılabilmesi için Peygamberin insan olması mecburiyeti vardı.

***

3 – Aynı şartları taşımayan, birbirlerine uzak yakın ilgileri bulunmayan varlıklardan birinin amir, diğerinin memur olması türlü anlaşmazlıkların doğmasına sebep olabilir. Uzun yıllar tahsil görmüş mesleğinde maharet sahibi olmuş bir fen adamının, ilk okul seviyesinde bilgisi olmayanlara «Siz de benim yaptığımı yapmakla mükellefsiniz» deyip ortaya çıkması, yapamayanların türlü cezalara çarptırılması adalet anlayışına uymaz.

Dünya çapında şöhret kazanmış bir sportmenin yaptıklarını herkesten istemek, yapamayanlara «işte sizin gibi bir insan yapıyor ya!..» demek bile normal bir tavır sayılamaz. Kaldı ki:

Melekler yemeyen, içmeyen, şehvet duygularından uzak bulunan, son derece kuvvete malik, pek çok değişik şekillere girebilen, kısa zamanda büyük mesafelere ulaşabilen... varlıklardır. Bunlar bizim melekler hakkında bildiklerimizden bir kısmıdır. Durumu bu olan bir melek insanlara gelse:

– Allah’a ibadet edeceksiniz, hiç isyan etmeyeceksiniz. Senenin bir ayında oruç tutacaksınız. Zina etmek yok, kadınları gördüğünüz zaman gözlerinizi indireceksiniz... dese ne olurdu?...

– Emir vermek, ahkâm tebliğ etmek kolay... ama bu hükümler nasıl yapılacak demezler miydi?...

– Görüyorsunuz ki bunların hepsini ben seve seve yapıyorum. Benden örnek alın!.. dese,

– Sen bizim içinde bulunduğumuz şartları bilmiyorsun. Şehevi arzuların yok. İstesen bile Allah’a isyan edecek halde değilsin. Yeme içme derdi seni hiç ilgilendirmiyor. Bu sözleri bizim gibi bir insan olsan da söylesen güzel olurdu... demezler miydi?...

O halde insanlara Allah’ın emirleriyle, yasaklarıyla gelen bir Peygamberin, yine onlar gibi –aynı şartları taşıyan– birer insan olması pek tabii hatta mecburidir.

Netice şudur: Peygamberlere insan oldukları için itiraz edenler ya bu itirazlarında samimi değildi yahut bilmezlikle manasız, hikmetsiz bir itiraz yapmış oluyorlardı. Nitekim bu konu îsra suresinde dile getirilmiş ve şöyle buyrulmuştur: «Kendilerine hidayet geldiği zaman insanları iman etmekten alıkoyan şey, Allah Tealâ bir insanı mı Peygamber olarak görevlendirdi? demeleri olmuştur. De ki, şayet yeryüzünde, gezip dolaşan, mekân tutmuş olan melekler bulunsaydı onlara mutlaka bir meleği Peygamber olarak indirirdik» (İsra, 17/94-95)

KUR'ÂN-I KERİM KİMİN ESERİ?..

Müşrikler, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin tebliğ ettiği Kur'ân-ı Kerimi Allah Taalâ'nın kelamı olarak kabul etmemişler, Efendimizin onu Allah kelamı diye tanıtmaya çıktığını ve Mevlayı Zülcelale iftira ettiğini ileri sürmüşlerdi.

Bu sözlerinde samimi ve gerçeklere bağlı mı idiler?.. Yoksa aslında kendileri, bile bile iftira ve inkâr mı ediyorlardı?...

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin hayatını ve Kur'ân-ı Kerim'i inceden inceye gözden geçirenler için bu konuda yeterli bilgileri elde etmek güç değildir. Biz bu konuda bazı gerçekleri dile getirecek ve meselenin gerçekle ilgisi olmadığını, müşriklerin, itiraz etmiş olmak için böyle bir yaygara koparmaya çıktıklarını anlatmaya çalışacağız.

***

1 – Kur'ân-ı Kerim Peygamber Efendimize yirmi üç seneye yakın bir zaman içinde; aralıklı olarak indirilmiştir. Bazen bir âyet, bazen âyetler grubu halinde, bazen bütün bir sûre olarak.

Âyetlerin gelişi bazen konuyla ilgili bir hadisenin meydana gelmesinden sonraya rastlar. Bazen gözle görülür bir sebep yokken indirildiği olur. Vahyin geliş zamanları daha önceden hiç kimse tarafından bilinmez. Bazen bir günde birden fazla vahyin geldiği olur, bazen iki vahiy arasında günler, hatta haftalar geçer.

Muhakkak olan cihet, Kur'ân'ın her yönüyle Allah Taalâ'ya ait bir kitap olmasıdır. Âyetleriyle, indirilişiyle, indirilme zamanının tayinine varıncaya kadar her yönüyle Allah'a ait bir kitap. Vahyin başlamasında, devam etmesinde, kesilmesinde emir ve irade hep Allah Taalâ'ya aittir.

Bu konuda önemli bir iki misal verilebilir: a) Peygamberliğin ilk yıllarında bir ara vahiy kesilmişti. Günlerce, hatta haftalarca vahiy gelmedi. Peygamber Efendimiz ve ashab-ı kiram üzgündü. Bu arada vahyin gelmediği müşrikler tarafından bile duyulmuş, Peygamber Efendimizin üzüntüsünü bir kat daha artıran alaylı, hakaret dolu sözler sarf etmeye başlamışlardı. Kapı komşusu olan Ebu Leheb'in karısı Ümmü Cemil'in dili durmuyor, «Artık şeytanın seni terk etti» şeklinde çirkin ifadelerle Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'ı üzmeye çalışıyordu. Müşrikler durumdan memnundular, onlar da Peygamber Efendimizi gördükçe birbirinden geri kalmayan sözler söylüyorlardı. «Muhammed Rabbini darılttı» sözü artık her tarafta söylenir olmuştu.

Nihayet Duha sûresi indirildi. Müşriklerin sevinci yarıda kaldı, Nebiyyi Ekrem Efendimiz geniş bir nefes aldı, müminlere ferahlık çöktü. Bu sûrede müşriklerin dedikodularından endişeye düşmemesi ifade ediliyordu. «Rabbin seni terk etmedi, sana darılmadı. Netice senin için başlangıçtan daha hayırlı olacaktır.

Rabbin sana verecek, verecek, o derecede ki sen razı olacaksın...» (Duha, 93/24) buyuruldu.

Bu hadisenin vukuu, Nübüvvetin ilan edilmesinden hemen sonraki zamana rastlamaktadır. Büyük bir mücadelenin henüz eşiğinde iken Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz böyle sıkıntılı bir duruma düşmeyi ister miydi? İnsanlığın tanıdığı en büyük dava başlamış bulunuyordu. Böyle bir zamanda davasına dil uzatılmasına kim razı olabilirdi? Bir takım ayak takımının istihzalarına karşı tahammül

göstermektense, Kur'ân'dır diyerek birkaç cümle söyleyivermek olamaz mıydı? Şayet o güne kadar Kur'ân diye takdim ettiklerini kendiliğinden söylemiş olsaydı, üzerine birkaç cümle ilave etmesi mi zor gelecekti?

b) Yine Mekke hayatında bir başka hadise: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin «şakk-ı kamer» yani ay'ı ikiye bölme mucizesinden sonra mağlubiyetin eşiğinde olan Mekkeliler, işi ilmi yönden halletmek istemişler, Medine'ye iki kişi göndererek Yahudi bilginlerinden, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize sorulmak üzere sorular istemişlerdi. Bu sorular:

– Zülkarneyn hakkında bilgi,

– Ashab-ı Kehf hakında bilgi,

– Ruh hakkında bilgi verilmesi idi. Efendimizle görüşüldü. Gerçek Peygamber isen şu soruların cevaplarını bize vermelisin, denildi. Peygamber Efendimiz:

– Peki, bunun cevabını yarın vereyim, dedi.

Cibril-i Emin'in hemen cevap getirmesi ümidindeydi. Fakat o gece Cibril gelmedi, o gün gelmedi. Müşrikler galibiyet çığlıkları koparıyor, gerek Peygamberimiz'i ve gerekse müminleri rahatsız edici söz ve hareketlere başvuruyorlardı.

Üzüntünün gittikçe katlandığı on beş gün birer birer geçti. Nihayet İlahi vahiy geldi, istenen cevaplar müşriklere verildi. Ancak müşrikler cevapların, vadedildiği üzere bir gün sonra verilmediği konusunda ısrarlıydılar.

Kur'ân-ı Kerim Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin kendi eseri olsaydı, müşriklerin karşısında bu derece zor duruma düşmeyi arzu eder miydi?.. Nitekim bu derece sıkıntılı günlerden sonra karşısında gördüğü Cibril-i Emin'e:

– Neden bizi daha sık ziyaret etmiyorsun? dediği zaman, Cibril hemen ayrılmış ve yine cevap olarak Kur'ân'daki şu âyetle geri dönmüştü: «Biz ancak senin Rabbinin emri ile ine-

riz. Bizim daha önceden yaptıklarımız, daha sonra yapacaklarımız ve bu ikisi arasındakiler hep ona aittir. Senin Rabbin asla unutucu değildir.» (Meryem, 19/64 192)

c) Medine hayatında, Hazret-i Aişe'ye yapılan iftira konusunda da durum böyle olmuştur.

Benî Mustalik gazasından bir evvelki seferden dönerken konak yerinde, ihtiyacı için ordudan biraz uzaklaşan Hazret-i Aişe, dönüp geldiğinde ordunun hareket ettiğini görmüş, «yokluğumu hissedince gelir beni bulurlar» diyerek olduğu yerde beklemiş, yatıp uyumuştur.

Orduyu arkadan takip eden Safvan b. Muattal isimli bir sahabinin vazifesi, yolda unutulan eşya varsa bulup getirmektir. Safvan, yerde yatan, üzeri örtülü bir insan görünce, yüksek sesle «innâ lillah ve innâ ileyhi râciûn» âyetini okumuş, Hazret-i Aişe uyanmıştır. Safvan yatanın kim olduğunu görünce hemen devesini çöktürmüş, Hazret-i Aişe'yi bindirmiş, deveyi yedeğine alan Safvanla Hazret-i Aişe arasında tek kelimelik konuşma geçmeden yolculuk devam etmiş, ordu Medine'ye girmeden yetişilmiştir. Çünkü onlar da Hazret-i Aişe'nin yokluğunu hissettikleri zaman durmuşlardır.

Hadise bundan ibarettir. Fakat münafıkların reisi Abdullah b. Übeyy b. Selul, bu hadiseyi başka manada değerlendirmiş, yolculuk anında bir zinanın meydana geldiğini gizliden gizliye yaymağa çalışmış ve neticede bu iftiraya, gerçek bir haber gibi inanan, hatta ötede beride söylenen müminler bile bulunmuştur. Şair Hassan b. Sabit bu konuda bir hicviye bile söylemeye çıkmıştır.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin üzüntüsü pek fazladır. Başkalarına iffet ve namusun manasını anlatma görevi kendine verilen bir peygamber olarak hadiseden ne derece üzüntü duyacağını, iffet ve namus sahibi insanlar pekiyi takdir ederler.

Hadisenin Hazret-i Aişe ve Safvan b. Muattal dışında tek şahidi Allah Taalâ'dır. Durumun, ondan gelen bir vahiyle açıklığa kavuşturulması imkânı, hatta lüzumu vardır. Bununla beraber, iftiranın ortaya atılması üzerinden peş peşe günler, haftalar sıralanmasına rağmen, konuyla ilgili bir haber henüz gelmemiş, Efendimizin üzüntüsü tahammül edilmez bir hal almıştır.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, konuyla ilgili araştırma yapmış, en yakın olanların bilgilerine başvurarak bilgi almıştır. Nihayet hak ve batıl arasında muazzam bir duvar olduğunu her zaman ispat eden büyük Ömer (radıyallahu anh) kendi fikir ve kanaatini şu şekilde dile getirdi:

– Ya Rasulallah, Aişe'yi sana münasip gören ve nikâh eden kimdir?

– Allah Taalâ'dır.

– Allah Taalâ'nın, seni aldatacak bir kadını sana münasip görüp nikâh etmesi mümkün müdür?

İşte bir müminin sahip olması lâzım gelen düşünce ve kanaat...

Bunun üzerine Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, bir başkasına soru sorma lüzumunu hissetmedi. Mescidde yaptığı bir konuşmayla, bu çirkin iftirayı ortaya atıp namusuna leke sürmeye çıkanın hakkından gelinmesini, gerekli dersin verilmesini istedi. Fakat o anda iki kabile arasında çıkan münakaşa birden alevlendi. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, çıkan münakaşayı yatıştırmaya mecbur kaldı, asıl mesele unutuldu.

Oradan ayrılan Efendimiz, Hazret-i Ebu Bekir'in evinde istirahat etmekte olan Hazret-i Aişe'ye geldi.

– Bir hata ettinse Allah'a tövbe et. Allah Taalâ günahları bağışlayandır, dedi.

Hazret-i Aişe cevaben:

– Suçsuz olduğumu söylesem inanmayacaksınız. Suçluyum desem hemen tasdik edeceksiniz. Ben Rabbime güveniyorum, o beni temize çıkaracaktır, şeklinde karşılık verdi.

İşte o sırada Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizi vahiy hali bürüyüverdi. Nur sûresinin 11-21. âyetleri indirildi. Hazret-i Aişe'nin bu konuda çirkin bir iftiraya kurban gittiği açıkça anlatıldı. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin yüzü güldü, Hazret-i Aişe, Allah Taalâ'nın şahitliğiyle tertemiz olduğunu ispatlamış oldu.

Bu iftirayı ilk defa ortaya atan Abdullah b. Übeyy b. Selul ile müminlerden Hassan b. Sabit, Mistah b. Esase ve kadınlardan Hamme b. Cahş'a, iftira cezası olarak seksen değnek vuruldu.

İftiranın ortaya atılmasıyla bu âyetlerin inmesi arasında bir ay geçmişti. Bu bir ay içinde gerek Hazret-i Aişe'nin, gerekse Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin ne derece sıkıntı çektiğini dillerin ifade edebilmesi zordur.

Kur'ân-ı Kerim, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin kendi eseri olsaydı, meseleyi kökünden halledecek olan birkaç cümlelik sözü söylemekten kaçınır ve bir ay bekleme ihtiyacını duyar mıydı? Kaldı ki bu hadisenin vuku bulduğu günlerde Efendimiz Medine'ye göçeli yıllar geçmişti. Söyleyeceği sözü, hayır diyerek reddedecek, bunları sen uyduruyorsun diyecek kimse kalmamıştı.

2 – Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, sadece Allah Taalâ'dan geleni tebliğ etmekle memurdu. «Ey Peygamber, Rabbimden sana indirileni tebliğ et. Şayet bunu yapmazsan Rabbinin verdiği risalet vazifesini tebliğ etmiş olmazsın» (Maide, 5/67) buyrulmuştu. Daha sonra Kitab-ı Kerim'in ahkâmını açıklamak, tatbik ve icra etmek geliyordu.

Bununla beraber Allah Taalâ Kur'ân-ı Kerim'in muhafazasını kendi üzerine almış bulunuyordu. Bu muhafaza duru-

mu Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in kalbine yerleştirmekle başlıyordu, kıyamete kadar devam edecekti.

Nitekim vahyin ilk başladığı zamanlarda Peygamber Efendimiz, Cibril-i Emin'in okuduğu vahyi ezberleyebilmek için onun ardından okumaya çalışıyordu. Cenab-ı Hak buna müsaade etmedi. Gönderdiği bir emirle sadece Cibril-i Emin'i dinlemesini, vahyi kalbinde tesbit etmenin kendine ait olduğunu bildirdi.

Gönderilen vahiy olduğu gibi tebliğ edilecekti. Bir tek kelimenin ilave edilmesine veya çıkarılmasına izin yoktu. Bu konuda şu âyetler gelmişti. «Eğer Peygamber, söylemediğimiz bazı söyleri bize karşı kendiliğinden uydurmuş olsaydı elbette onu sağ elimizle yakalar, kuvvet ve kudretini alıverirdik. Sonra da hiç şüphesiz onun kalp damarını koparırdık. O vakit sizden hiçbiriniz buna engel olamazdınız.» (Hakka, 69/44-47)

«Akıllarınca onlar sana vahyettiğimizden başkasını uydurup bize iftira edesin diye seni bile fitneye düşürecekler... o takdirde seni candan dost edineceklerdi. Eğer biz sana sebat vermemiş olsaydık sen mutlaka onlara biraz meyledecektin ve o takdirde ise biz, hayatın da, ölümün de katmerli acısını sana tattıracaktık. Sonra bize karşı sen, kendin için hiç bir yardımcı bulamayacaktın» (İsrâ, 17/73-75)

Bu âyetler, önüne durulmaz bir kudretin sahibi Yüce Mevla tarafından Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'a yapılan hitaplardı.

Peygamber Efendimiz Kur'ân-ı Kerim'i kendiliğinden ortaya koymuş olsa bu gibi ifadelere lüzum olur muydu?...

3 – Kur'ân-ı Kerim'de bazen Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin içtihadında yanıldığını hatırlatan, yaptığı bir hareketi doğru bulmayan ifadeler yer almıştır. Bu konuda bir iki misal üzerinde duralım.

a) Nebiyy-i Ekrem, (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, azat-

lı kölesi ve evlatlığı Zeyd b. Harise'yle. halası Ümeyne'nin kızı Zeyneb b. Cahş'ı evlendirmiş bulunuyordu.

Zeyd azatlı bir köle, Zeyneb ise Kureyş kabilesinin ileri gelen bir ailesinin kızıydı. Büyük ihtimalle aradaki bu farkın neticesi olarak geçimsizlik alametleri başlamış, gittikçe şiddetlenmiş ve neticede Zeyd, boşanmasının doğru olup olmayacağını Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize sormuştu.

Efendimiz, kurulmuş olan bu yuvanın bozulmaması için bütün imkânların denenmesini ve gerçek manada boşanmayı mecburi kılacak hale gelmeden boşanmaya çıkmaktan çekinmesini ve Allah'tan korkmasını tavsiye buyurdu.

Fakat durum düzelmedi, gittikçe gergin bir hal aldı ve nihayet bir gün Zeyd geldi ve Zeyneb'i boşadığını bildirdi. Bunun üzerine bir zaman geçti, Zeyneb'in boşanma iddeti için lüzumlu vakit geçtikten sonra şu âyet indi: «Hatırla o zamanı ki Allah'ın kendisine nimet verdiği, senin de lütuf ve ihsanda bulunduğun zata (Zeyd b. Harise'ye), sen zevceni nikâhında tut ve Allah'tan kork diyordun. Allah'ın açığa çıkaracağı şeyi içinde gizliyor ve insanlardan çekiniyordun. Halbuki Allah Taalâ, kendisinden korkmana daha lâyıktır. Zeyd o kadından (Zeyneb'den) ilgisini kesince biz onu sana zevce yaptık. Ta ki oğullukların boşadıkları zevceleri alma hususunda müminler üzerine bir vebal olmadığı belli olsun. Allah'ın emri yerine getirilmiştir.» (Ahzab, 33/37)

Bu âyet-i kerime hakkında Ahmed b. el-Mübarek şu bilgiyi veriyor. «Ümmî mürşidim Abdül Aziz ed-Debbağ'dan: Allah Taalâ, ariflerin seyyidi, peygamberlerin imamı olan Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'a neden böyle hitab ve itab ediyor? diye sordum. Dedi ki Zeyd (radıyallahu anh) zevcesi olan Zeyneb (radıyallahu anhâ)'yı boşama hususunda Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) le müşavere ettiği zaman o, nikâhında tutmasını, boşamamasını, onunla muaşerette Allah korkusu ile hareket etmesini emretmişti. Hâlbuki Rasulullah (sallallahu

aleyhi ve sellem) biliyordu ki o kadın kendisine zevce olacaktır. Bunu gizledi, açıklamadı. Bundan dolayı nefsine itab etmeye başladı. İnsanlardan korkuyorsun ama kendinden korkulmaya daha lâyık olan Allah'dır, diyordu, işte Cenab-ı Hak onun batınındaki bu hatırayı açıkladı ve bu vahyi inzal buyurdu (el-İbriz).[182]

Hazret-i Aişe (radıyallahu anh) Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin, Kur'ân-ı Kerim'den hiçbir şeyi gizlemediğini ve Allah Taalâ'nın indirdiği her âyeti olduğu gibi tebliğ ettiğini söyler. Kim Muhammed Kur'ân'dan bir şey gizledi derse yalan söylemiş olur. Şayet o gizlemiş olsa, işte bu âyeti gizlerdi diyerek, yukarıda meali verilen Ahzab sûresinin 37. âyetini okumuştur.[183]

b) Hicretin dokuzuncu yılında yapılan büyük Tebuk seferine bir takım kimseler katılmamışlardı.

Bunlardan bir kısmının gerçekten şer'i mazeretleri vardı. Hastaydılar. Bir ay sürecek yolculuğa ve pek muhtemel olan muharebeye tahammül edebilmeleri düşünülemezdi. Onlar hakkında Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz şöyle buyurmuştu: «Medine'de birtakım insanlar kaldı. Yürüdüğünüz her yolda, geçtiğiniz her vadide onlar da sizin beraberinizde imiş gibi ecr ve sevap aldılar.

– Hem de Medine'de kaldıkları halde mi Rasulallah?

– Hem de başka Medine'de. Onları sizinle yola çıkmaktan özür alıkoymuştur.[184]

Bir başka grup vardı. Onların hiçbir mazereti yoktu. Bunlardan üç tanesi, hiçbir mazereti olmadığı halde sırf tembellik ederek katılmadıklarını, ancak pişman olduklarını, kendileri için mağfiret niyazında bulunmalarını istediler. Bunlar

182 Kur'ân-ı Hakim ve Meal-i Kerim, 2/716 (Ahzab, 37'nin notu)
183 İbn Kesir tefsiri, 2/77
184 Buhârî, Meğazi, 81

için ayrı bir muamele yapıldı. Yeteri kadar ceza gördükten sonra tövbelerinin kabul edildiği hakkında vahiy geldi.

Bir kısmı ise yalan söylediler. Ortaya bir sürü mazeret döktüler. Kendileri için istiğfar etmesini Rasulullah Efendimizden dilediler. O da onlar için mağfiret niyazında bulundu. Ancak bu grubun yakasını hemen bırakıverdiği için Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz tekdir edildi: «Allah seni affetsin. Doğrusu söyleyenler sana açıkça belli oluncaya ve yalancıları bilinceye kadar araştırmadan neden onlara izin verdin?» (Tevbe, 9/43)

c) Bedir muharebesinde alınan esirlere ne yapılacaktı?

Bu konuda indirilen bir âyet olmadığından Peygamber Efendimiz ashabıyla müşavere etti.

Hazret-i Ömer ve Sa'd b. Muaz, esirlerin öldürülmesini, Hazret-i Ebu Bekir ve diğer ashap, fidye alınarak salıverilmesini teklif ettiler. Çoğunluğun görüşü benimsendi. Fidye alınarak serbest bırakıldılar. Fakat bu konuda indirilen âyette şöyle buyuruldu: «Eğer bedir mücahitlerinin affı konusunda Allah'ın geçmiş bir yazısı bulunmasaydı, aldığınız fidye sebebiyle büyük bir azap dokunurdu. Artık elde ettiğiniz ganimetten helal ve hoş olarak yiyin. Allah'tan korkun. Şüphesiz Allah Taalâ bağışlayandır, merhamet sahibidir.» (Enfal, 868. 69)

Bu âyet geldiği zaman Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin Hazret-i Ebu Bekir'le birlikte, «âyette bildirilen azap gelseydi, Ömer ve Sa'd'den başka kurtulan olmadı» diyerek gözyaşı döktükleri rivayet edilir.

Kur'ân-ı Kerim Peygamber Efendimizin bir eseri olsaydı, bu gibi ifadeler yer alır mıydı?

c) Bir gün Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz müşriklerin ileri gelenleriyle görüşüyordu. Onların iman etmelerini pek istiyordu. Çünkü onlar, halkın önünde, aşılması

çok zor bir duvar gibi duruyorlardı. Onlar iman edince halkın pek çoğunun da iman edeceğini umuyordu.

Konuşma devam ederken iki gözü de kör olan Amr b. Ümmi Mektum içeri girdi. Konuşulanın ne olduğuna ve Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin neyle meşgul olduğuna dikkat etmeden:

– Ya Rasulallah, Allah'ın sana öğrettiklerinden bana da öğret, diye bağırdı.

Peygamber Efendimiz ona cevap vermedi. Sözlerine devam etti. Amr teklifini aynen tekrarladı, Efendimiz yine cevap vermedi, istiyordu ki konuşmakta olduğunu fark etsin ve susup dinlesin. Hiç olmazsa orada bulunanlardan biri durumu ona anlatsın da beklesin.

Aslında Amr susup kulak vermesini bilse, istediklerinin anlatılmakta olduğunu anlayacaktı. Ama bu olmadı. Üçüncü defa ve yüksek sesle isteğini tekrarladı. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin canı sıkıldı, yüzünde bu sıkıntıyı ifade eden çizgiler belirdi ve başını bir tarafa çevirdi.

Fakat mesele orada kapanmadı. Cibril-i Emin, ilahi vahyi tebliğ etmek üzere geldi. Efendimizin bu hareketinin Rabbül âlemin tarafından hoş karşılanmadığı anlatılmaktaydı: «Kendisine kör adam geldi diye yüzünü ekşitip çevirdi. Ne bilirsin, olabilir ki senden öğrenecekleriyle temizlenir, yahut nasihat dinler de, o nasihat kendine fayda verir.

Senden müstağni olan kimseye gelince, sen onun üzerine düşer, sözlerine kulak verirsin. Onların iman ile pak olmamalarından sana ne?

Öğrenmek hevesiyle sana koşarak gelen, Allah'tan korkan kimseyi ise bırakıp başkalarıyla meşgul olursun. Sakın bir daha böyle yapma ey Rasulüm, bu Kur'ân bir öğüttür. Kim dilerse onu hatırında tutar, öğüt alır.» (Abese, 80/1-11)

Bu ifadeler, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizi kontrolü altında tutan, her şeyi gören ve bilen yüce bir kudretin sahibine aittir. Efendimiz Kur'ân'ı hem kendi hazırlayıp, hem de yaptığı hareketi bu şekilde karşılamazdı.

***

4 – Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, Kur'ân âyetleri geldikçe onu yazı yazmasını bilen müminlere yazdırır, tekrar okutarak bir yanlışlığın olmamasına gayret eder, ayrıca namazlarda ve namaz haricinde bol bol okuyarak onun zihinlere yerleşmesine çalışırdı. Böylece Allah Taalâ'nın korumayı taahhüt ettiği Kur'ân-ı Kerim, tek kelimesi zayi olmadan tespit edilmiş oldu.

Efendimiz, «Sizin en hayırlınız Kur'ân'ı öğrenen ve öğretendir»[185] gibi hadisleriyle, Kur'ân'ı en çok bilenlere en büyük rağbeti göstermekle bu mübarek kelama üstün bir değer verdiğini göstermiştir. Bir hadisi şerif şu mealdedir: «Benim ağzımdan Kur'ân'dan başka bir şey yazmayınız. Kur'ân'dan başka bir şey yazmış olan varsa silsin. Ancak yazmaksızın, benden dilediğiniz gibi rivayet edebilirsiniz. Bunda bir mahzur yoktur. Fakat bile bile benim ağzımdan kim yalan uydurursa, cehennemdeki yerine hazırlansın»[186]

Kur'ân-ı Kerim'in, üstün bir belagat örneği olduğunda hiç kimsenin şüphe ve tereddüdü olamaz. O derecede ki, zamanın en üstün şair ve hatipleri, onun kısa bir sûresinin olsun benzerini getirmeye güç yetirememişlerdir.

Hal böyle olunca, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, şayet Kur'ân kendi eseri olsaydı kendi eserlerinin en iyisini bir başkasına ait olarak göstermeyi düşünür, edebi yönden o derecede olmayanlarını kendi kelamı olarak takdim eder

---

[185] Buhârî, Fezailu'l-Kur'ân, 21
[186] Müslim, Zühd, 72

miydi? En güzel eserlerini bir başkasının ismi altında çıkaran ve edebi yönden o dereceye ulaşması düşünülmeyenleri kendi eseri olarak takdim eden bir edebiyatçı dünyanın hangi devresinde ve nerede görülmüştür?...

Bir insan, başkasınındır diyerek takdim ettiği kelama son derece itina edecek, onun okunmasını bile bir ibadet sayacak, namazın içinde ve dışında devamlı okuyacak, fakat kendi kelamına bu değeri vermeyecek, hayatında yazılmasına bile razı olmayacak... Bunlar insan tabiatına uygun olmayan şeylerdir.

Not: Fikrî eserlerin bir başkasına mal edilmesini önlemek için insanlar gayret göstermektedir. Bu yolda çıkacak fikir hırsızlıklarını önlemek için kanunlar çıkarılmaktadır. Peygamber Efendimiz de bu yolda gerekli olan gayreti göstermiş, kendi sözlerinin Allah kelamıyla karışmasını önlemek için hayatı boyunca lüzumlu tedbirleri kusursuz şekilde almıştır. Bu arada Efendimiz, kendi hadislerinin de bir başkasına mal edilmesini yahut bir başka insanın sözlerini hadismiş gibi gösterme çabalarını önlemek için lüzumlu tedbirlere başvurmuştur. Bu konuda şu iki hadisi iyice düşünerek okumak yeterli kanaate sahip olmaya yardım edecektir:

a) Benim sözümü duyan, ezberleyen ve işittiği gibi (yani ilavesiz, noksansız) kendinden sonrakilere nakleden kimseyi Allah nura gark etsin.[187]

b) Kim benim adıma yalan uydurursa cehennemdeki yerine hazırlansın.[188]

Tarih boyunca bunun aksi pek çok olmuştur ve olmaktadır. Bir edebiyatçı kendi eserlerini iki gruba ayırabilir. İçinden beğendiklerini, sanatına söz getirmeyecek derecede olgun gördüklerini ayırır, ama onları kendi ismiyle bastırır, diğerlerini

---

[187] Tirmizi, İlim, 7
[188] Tirmizi, İlim, 8

de kimsenin tanımadığı, bilmediği müstear bir isimle. Pek çok kişi, o iki çeşit eserin, aynı şahsa ait olduğunu bilemez.

***

5 – Nebiyy-i Ekrem Efendimizin bütün hayatı, baştan sona, misli görülmemiş bir dürüstlük ve samimiyet içinde geçmiştir. Onun samimiyetsizliğinden, dürüst olmayışından bahsedebilen bir düşmanı bile yoktur. Onun emniyetine, sadâkatine, hakka bağlılığına itiraz eden yoktur.

Kırk yıl beraberce yaşadığı kavmini, nübüvvetini tasdik etmeye davet ettiği gün, sözlerine şöyle başlamıştı:

– Şu tepenin eteklerinden size hücum etmek üzere gelen bir süvari birliğinin bulunduğunu haber versem beni tasdik eder misiniz?

– Evet. Çünkü senin yalan söylediğini bilmiyoruz.

O güne kadar kavmi arasında böyle tanınan insan, o günden sonra hayatının sonuna kadar hiç yüzü kızarmadan nasıl yalan söyleyebilirdi? Yirmi üç yıl boyunca, altı binden fazla olan Kur'ân âyetlerini üçer beşer gün arayla insanlara «Allah kelamıdır» diye tanıtırken hiç mi falso yapmaz, hiç mi içinden «insanları aldattığın yeter» diyen bir ses duymazdı?

Yalan söylemeye ilk başlayan insanın yüzü kızarır, birbirini tutmayan ifadeler bulunur. Davranışları tutarsız olur. Yalanı sanat haline getirenler ise arsız, utanma duygusunu yitirmiş bir yaşayışın dalgaları arasında çırpınır durur. Bilinen bir gerçektir: Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.

Hâlbuki Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, son derece mutedil bir davranışa malikti. Hiç yalan söylememiş, hiçbir zaman yalanı hoş görmemişti. Yalan şahitliğinden nefret eden bir tabiata malikti. Onun sözlerini ve hareketlerini büyük bir titizlikle takip eden ashabı, aptal ve ahmak kimseler değildi. Bir ömür boyu aldanma hevesinde de değillerdi.

Rahatça itiraz eder, gerçeğe ve hadiselere uymayan konuları bahis konusu yaparlardı.

Nitekim Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, Hudeybiye seferine çıkarken gördüğü bir rüyasını anlatarak, tıraş olmuş halde, Mescid-i Haram'a girdiklerini bildirmişti.

Müşrikler Efendimize karşı koyup da Mekke'ye girmesine izin vermeyince, Hudeybiye mevkiinde bir anlaşma yapılarak geri dönmüşlerdi. Yolda Ömer (radıyallahu anh) Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizi buldu ve aralarında şu konuşma geçti:

– Sen Allah'ın Rasulü değil misin?

– Evet Allah'ın Rasulüyüm.

– Peki bizim Mescidi Haram'a gireceğimizi söylemiştin?...

– Bu sene gireceğiz dedim mi?..

– Hayır.

– O halde ey Ömer, ben Allah'ın Rasulüyüm ve tekrar ediyorum ki siz başlarınız tıraş edilmiş halde Mescid-i Haram'a gireceksiniz.[189]

Bir tek hadise karşısında bu itirazı yapan büyük Ömer (radıyallahu anh), hayatı boyunca aldatılmaya razı olur muydu? Bu kadar insanın, yıllar yılı süren yalanları fark etmemesi mümkün müdür?

Kaldı ki Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin nübüvvetini ilân ve tebliğ etmesinden on dokuz yıl sonra Şam'a ticaret maksadıyla giden Ebu Süfyan, Rum imparatoru Herakliyus'un huzurunda, onun suallerine cevap verirken, yalan söyler mi? Ahdine ihanet eder mi, gibi sorulara –arkasında bekleyen ve Herakliyus'a gerçeğe aykırı beyanat verdiği

189 İbn Kesir, Tefsir, 4/201

takdirde işaret çekecek olan arkadaşlarından çekindiği için– Hayır diye cevap vermiştir.

Davasını durdurabilmek için bir ömür tüketmiş olan Ebu Süfyan'ın bile onun doğruluğu hakkındaki ifadesi bu iken, nasıl olur da Peygamberimiz yalan söyleyebilir, kendi sözlerini Allah kelamıdır diye takdim edebilir ve yirmi üç sene boyunca bütün halkı aldatabilirdi?

***

6 – Hatemül Enbiya Efendimiz tevazu sahibi bir insandı. Hayatı boyunca, gerek nübüvvetten önce gerek sonra kibirli davrandığına dair tek rivayet yoktur. İnsanlık tarihinde eşi görülmemiş bir hürmeti ashabından gören fakat bu hürmet karşısında asla büyüklenme yolunu tutmayan, daima Allah'ın kulu ve Peygamberi olduğunu ispat eder şekilde hareket eden Peygamberimiz, kendi şahsıyla ilgili hiç bir şeyle öğünme yolunu tutmamış, başkasından üstün olduğunu gösterecek hareketlere girişmemiştir. Nübüvvetinin son yıllarında Medine'ye gelen ve güzel konuşma yolunda bir müsabaka teklif eden Temim kabilesinin bu teklifine katılmamıştır.[190] Daha önce veya daha sonra güzel konuşma yolunda herhangi bir müsabakaya katıldığını anlatan bir rivayet yoktur. Buna rağmen:

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, tebliğ ettiği Kur'ân-ı Kerim'in bir benzerini hiç bir insanın meydana getiremeyeceğini, o derece müessir ve belagatli sözü hiç kimsenin söyleyemeyeceğini defalarca ilân etmiş durumdadır. Bu da yine tebliğ ettiği Kur'ân'da yer alan âyetlerin ifadesiyle olmuştur. Edebiyat sahasında gerçek bir ün sahibi olan Mekke halkına karşı, «De ki, şayet insanlar ve cinler bu Kur'ân'ın bir benzerini meydana getirmek üzere bir araya gelseler hatta birbirlerine yardımcı olsalar, yemin olsun ki onun benzerini

[190] İbn Hişam, Siyer, 206, 207

meydana koyamazlar» (İsrâ, 17/88) diyerek büyük bir iddia ile meydan okunmuştur. Daha sonra bu meydan okuyuş devam etmiş fakat Kur'ân-ı Kerim'in tamamının değil on sûresinin benzeri istenmiş, bu da olmayınca bir tek sûreye denk olan bir güzel söz istenmiştir. Fakat bütün bu teklifler Kureyş kabilesi tarafından karşılıksız, cevapsız bırakılmıştır.

Kendi sözleri hakkında hiçbir iddia sahibi olmayan, fakat Allah kelamı diye tanıttığı sözler için kıyamete kadar devam edecek olan geniş bir zamanda ve bir tek sûresi gibi dar bir konuda büyük bir iddia ile ortaya çıkmak...

Şayet Kur'ân Rasulullah'ın kendi eseri olsaydı, tarihin en büyük ve zaferle sona eren iddiasını kendi şahsı için yapmasına ne gibi bir engel bulunabilirdi?

7 – Peygamber Efendimiz, macera peşinde koşan, şan ve şeref davasıyla ortaya atılan bir insan değildi. Böyle bir arzuya kapılmış olsaydı, Kureyş bunu seve seve kabullenecekti. Nitekim Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize gelen Utbe b. Rebia; arzu ettiği takdirde Efendimizi sözünden çıkılmayan bir kabile başkanı olarak kabulleneceklerini, servet, ihtişam... gibi akla gelebilecek her çeşit maddi imkânları temin edebileceklerini anlatmıştı. Efendimiz bu teklifler üzerinde hiç durmamış, sadece Allah'ın Rasulü olarak vazifesini yapacağını ifade etmişti.

Aynı konuda amcasına söylediği söz şu idi: Vallahi amcacığım, güneşi sağıma, ay'ı soluma koysalar (beni cihan padişahı yapsalar) bu işten yine vazgeçemem...

Hâlbuki o günlerde Efendimizin ve ashabının durumu iç açıcı olmaktan çok çok uzaktı. Ashab-ı kirama dayanılmaz işkenceler tatbik ediliyor ve bu yolda ölenler oluyordu. Yurdunu terk etme mecburiyetinde kalanlar vardı. En azından normal bir vatandaşın sahip olması gereken her türlü haktan mah-

rum şekilde yaşıyorlardı. Bu yaşayışta şan ve şeref düşüncesi olamazdı.

Nübüvvetini ilân ettiği günlerde kırk yaşını doldurmuş bulunuyordu. Bu yaş ise, macera hevesinin çoktan terk edildiği zamanları ifade eder. Efendimiz olgunluk çağına ulaşmış bulunuyordu. Kaldı ki onun gençlik yılları bile, olgun insanların gıpta edeceği bir olgunluk içinde geçmişti. Nübüvvetin gelişinden sonra da bu olgunluk en mükemmel manasıyla devam etmiştir.

Nebiyy-i Ekrem Efendimiz, nübüvvet davasını ve Kur'ân-ı Kerim'i böyle bir heves uğruna meydana koymuş olsaydı, daha önce böyle bir arzunun peşinde olduğunu gösteren hadiseler bulunurdu. Fakat Efendimiz Nübüvvet davasını Yüce Mevla'nın emri, Kur'ân-ı Kerim'i de onun vahyi ile tebliğ ve ilân etmiş bulunuyordu. Bu vazifeyi kabul etmemesi mümkün değildi. Kabul ettikten sonra insanlar hoşlanmıyor diyerek bırakamazdı.

8 – Efendimizin Mekke'deki hayatı ve müslümanların uğradığı büyük işkenceler herkesin bildiği hakikatlerdir. Bir taraftan müslümanlar dinlerini, imanlarını koruyabilmek için etrafa hicret ediyor, diğer taraftan Efendimizle onun etrafında çevrelenen bir grup insan, her türlü münasebetin kesilmesi manasında bir boykotla karşılaşıyor, müslümanım diyen hiç kimse rahat bir nefes alamıyor.

Böyle bir durumda, gelen vahiy, Kitab-ı Kerim'in ilelebet daim kalacağını ilân ediyor. «Kur'ân'ı biz indirdik, onun koruyucuları da şüphesiz ki yine biz olacağız» (Hicr, 15/ 9) diyordu.

Şayet bu âyetin masdar ve menbaı Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) olsaydı, içinde bulunduğu durum ve ebediyete kadar devam edeceğini vadettiği muhafaza meselesi nasıl beraberce düşünülebilirdi? Hiç bir kelimesine noksanlık gelmeden, tebliğ edildiği kadar tazelik ve canlılığıyla muhafaza etmenin

güçlüğü iyice düşünülmesi gereken bir husustur. Çünkü matbaanın bulunmadığı, yazı malzemesinin son derece kıt olduğu bir devir. Etrafındaki bütün salahiyet sahiplerinin hepsinin de kendine cephe aldığı, davasını durdurma çabasına düştüğü bir insan. On üç senelik Mekke hayatı boyunca şartlar gittikçe ağırlaşmış, düşmanca hareketler gittikçe artmıştır. Davasına hakikaten görülmemiş bir samimiyetle sarılan bir insan bu şartlar altında ölünceye kadar tebliğ ettiği kitabın muhafazasını temin edebilir diyelim. Ama kendi vefatından sonra bu muhafaza meselesini neyle garanti edebilirdi?

Ortada tahrif edilmiş kitaplar, yıkılmış medeniyetler, isimleri bile unutulmuş saltanatlar var... Hâlbuki bu kitabı tebliğ eden zat, tebliğ ettiği kitabın hiçbir zarara uğramadan muhafaza edileceğini, bunu bizzat kitabı gönderen Allah'ın yapacağını ifade eden âyeti çekinmeden ilân ediyor.

Tarih ve zaman, ortaya konulan bu iddianın doğruluğunu hiç şüpheye yer bırakmayacak şekilde ispat etmiştir. Çeşitli milletlerde dine ve ahlâka dayanmayan ve türlü davranışlar altında kendini gösteren düşmanca hareketler rahatlıkla püskürtülmüş, ona uzanan eller netice itibariyle pişman edilmişlerdir.

En güç şartlar altında bulunduğu zamanlarda bu kitabın layıkıyla muhafaza edileceğinin ilân edilmesi ve aradan bin dört yüz senenin bu iddiayı doğrulayacak şekilde geçmesi ne ile izah edilecektir?...

Bu sorunun doğru cevabını verebilmek için ya Peygamber Efendimizin gaybı bildiğini ve gelecekte neler olacağını buna dayanarak haber verdiğini kabul etmek ya da onu kendine Allah Taalâ'nın vahyettiğine inanmak gerekir. Bunun üçüncü bir yolu yoktur.

Şimdi Hazret-i Peygamberin, gaybı bilip bilmediği meselesi üzerinde duralım: Bu konuda bize bilgi verecek olan bizzat tebliğini yaptığı kitap ve kendi yaşayışıyla sözleri olmalıdır.

Kur'ân-ı Kerim'in birçok âyetleri ve Peygamberimiz'in hadisleri, zat-ı Risaletin gaybı bilmediğini ittifak halinde bildirmektedir. Bu konuda aşağıya meallerini aldığımız âyetler en açık bilgiyi verecek delillerdir:

a) «De ki, size Allah'ın hazineleri benim yanımdadır demiyorum. Ben gaybı bilmem, size bir melek olduğumu da söylemem. Ben, bana vahyolunan Kur'ân'dan başkasına uyamam. De ki görmeyenle gören bir olur mu?... Hiç düşünmüyor musunuz?» (En'am, 6/50)

b) «De ki, ben Peygamberler içinde ilk defa gelmiş biri değilim. Bana ve size ne yapılacağını da bilmem. Ben bana vahyedilenden başkasına uymuyorum. Ben Allah'ın azabıyla korkutan bir peygamberden başkası da değilim.» (Ahkaf, 49/9)

c) «De ki göklerde ve yerde Allah'tan başka gaybı kimse bilmez. Onlar ne zaman diriltileceklerini de bilmezler.» (Neml, 27/65)

d) «De ki, ben ancak sizin gibi bir insanım. Şu kadar ki bana ilahınızın bir tek ilah olduğu vahyediliyor. Artık kim Rabbine kavuşmayı ümit ediyorsa salih amel işlesin ve Rabbine ibadette hiçbir kimseyi ortak tutmasın.» (Kehf, 18/110)

Bu âyetlere ilave olarak şu iki hadiseyi zikretmekte fayda vardır:

a) Tebuk seferi esnasında Efendimizin devesi kaybolmuş, bulunamamıştı. Bu durumu münafıklar hemen değerlendirdiler. Gökten haber vermeye çıkıyor. Rabbinden gelen âyetleri tebliğ ettiğinden bahsediyor, halbuki bindiği devesinin nerede olduğundan habersiz. Bu nasıl iştir anlaşılmaz... gibi yakışıksız sözler söylediler.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin ashabı, bu sözleri duyunca üzüldü. Gelip Efendimize durumu anlattılar. Efendimiz onları teselli etti. Ben ancak bir insanım, gaybı

bilmem. Allah Taalâ neyi bildirirse onu bilirim. Evet şu anda Cibril-i Emin geldi ve devenin bulunduğu yeri haber verdi, buyurduktan sonra tarif etti, yuları bir ağaca takılmış kalmıştır, diyerek ashabını gönderdi. Tarif ettiği yerde, anlattığı şekilde buldular.

b) Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, Medine'ye hicret ettikten sonra, Kureyş tarafından Şam taraflarına gönderilen ticaret kervanlarını ele geçirmek için defalarca Medine'den ayrılmış ve yola çıkmıştır. Bunların hiçbirinde kervanla karşılaşmak bile mümkün olmamıştır.

Şayet Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz gaybı bilseydi bu kervanlara ulaşamayacağını bile bile, sırf yorgunluğunu çekmek için yanında bu kadar ashabıyla birlikte yerini yurdunu terk eder miydi? Yahut gaybı bilseydi, tam onların geçeceği yere, geçecekleri saatte varma yollarını olsun aramaz mıydı?

Ashab-ı Kiram'ın Kur'ân'ı öğrenenlerinden birçoğu, Bi'r-i Meûne denilen yerde, bir baskın sonucu şehit edilmişlerdi. Bunlar, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize gelerek dinlerini öğrenmek üzere, muallim gönderilmesini arzu eden bir kabileye, İslâmı anlatmak üzere gönderilen seçkin bir sahabe topluluğu idi. Onların yolda böyle bir tecavüze uğrayacaklarını Efendimiz bilse gönderir miydi?... gönderse, en azından filan yerde baskına uğrayacaklarını olsun haber vermez miydi?.. Yahut ashabını böyle bir tuzağa düşürme hevesiyle gelenleri daha Medinede'yken yakalatıp gerekli cezayı verme yolunu tutmaz mıydı?...

Daha bu konuda sayılabilecek pek çok misal Efendimizin gaybı bilmediğini, ancak Allah Taalâ'nın bildirdiği kadarını bildiğini ifade etmektedir.

***

9 – Meselenin bir de geçmişe ait tarafı vardır. Maziye ait olan bu kısım, istikbale ait olandan daha az önemli değildir. Şöyle ki:

Efendimizin bütün hayatı, Mekke ehlinin gözleri önünde geçmiş bulunmaktadır. Okumadığı, yazmadığı herkesçe bilinmektedir. Zaten Mekke'deki kültür seviyesi fazla bir bilgi elde etmeye müsait değildir. Okuma isteğinde olana da, okumayandan fazla bir şey kazandıracak bir ilim ve irfan mevcut değildir. Bundan dolayıdır ki, Nebiyy-i Ekrem Efendimizi susturabilmek için ilmi yoldan bir iki sual sorma hevesine kapıldıklarından, Medine'ye adam göndererek oradaki Yahudilerden yardım alma mecburiyetini hissetmişlerdi.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin kırk yaşına kadar okumadığı, yazmadığı, ilim adamlarının sohbetlerinde bulunmadığı kesin olmakla beraber, Kur'ân'da geçmişe dair pek çok bilgi mevcuttu. Bu bilgiler, Efendimizin doğduğu yılda meydana gelen Fil hadisesinden başlıyor, yüzyıllar öncesi yaşamış Peygamberlere ve onun kavimlerine uzanıyordu. Hatta insanlığın ilk yaratılışına, ilk insan olan Hazret-i Âdem'e dair bilgi veriyordu.

Bu bilgiler doğruydu, gerçeklere uygundu. Böyle olmasaydı, Hazret-i Musa'ya ve İsrail oğullarına dair verilen geniş bilgiler karşısında, Yahudilerin sessiz sedasız durmaları, itiraz etmemeleri beklenebilir miydi?.. Kaldı ki onlar, bile bile İslâm Dini'nde kusur aramaya kalkan, Efendimize ve müslümanlara karşı derin bir haset ve kin duygusuyla dolu olan kişilerdi. Bu bilgilerde gerçeklere uygun olmayan en küçük cihet değerlendirilir, dillere destan edilir, yanlış bilgi verildiği âleme yayılırdı.

Hıristiyanlar için Hazret-i Meryem ve Hazret-i İsa (aleyhisselam) hakkında verilen bilgiler de aynı. Onlar da bu konuda verilen bilgilere karşı çıkamamış, itiraz etme imkânını bulamamıştı.

Daha önceki Peygamberlerin ibret dolu yaşayışları, onlarla kavimleri arasında geçen hadiseler bu arada söylenen sözlere varıncaya kadar ince teferruat Kur'ân'da yer almış bulunuyordu. Hazret-i Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem)'in, bu teferruat bir tarafa, o peygamberlerin isimlerini bilmesi bile söz konusu değildi. Nitekim bu konuda Kur'ân-ı Kerim'in şu âyetlerini okumakta fayda vardır:

a) «... Sen kitap nedir, iman nedir bilir değildin.» (Şura, 42/52)

b) «Sen bundan önce hiçbir kitabı okur değildin, onu sağ elinle yazmış da değildin. Şayet böyle olsaydı, davanı iptal etmeye kalkışanlar şüpheye düşerlerdi» (Ankebut, 29/48)

c) «Bunlar sana vahyetmekte olduğumuz gayb haberlerindendir. Hâlbuki Meryem'i hangisi himayesine alacak diye onlar kalemlerini atarlarken sen onların yanında değildin. Bu hususta çekişirlerken de sen yanlarında yoktun» (Âl-i İmran, 3/44)

d) «Bunlar sana vahyetmekte olduğumuz gayb haberlerindendir. Onları daha evvel sen de bilimiyordun, kavmin de. O halde ey Rasulüm sabret. İyi sonuç şüphesiz Allah'a saygı ve hürmet besleyenlere aittir» (Hud, 11/49)

***

10 – Kur'ân-ı Kerim, cehaletin en son raddesine kadar inmiş, ilim irfan adına hiçbir hususiyeti olmayan bir kavme hitap ederek gelmiş, onların hiç yadırgamayacağı «ne dediğini anlamıyoruz» diyemeyeceği bir kitap olarak baş tacı edilmiş, kendisiyle amel edenleri insanlık örneği yapmış, fazilet rehberleri haline getirmiştir. Bununla beraber bu şerefli kitap, ilmin ve tekniğin zirvesine tırmanmakta olan, gökleri yırtarcasına yükselmek için uğraşan milletlere de aynı canlılık ve tazelikle hitap etmektedir. Her milletin bünyesine uygun, her zaman ve mekânda tatbik imkânı olan fazilet dolu hükümler ihtiva ediyor.

Hicretin on dört asrını geride bıraktığımız bu günlere kadar durmadan terakki eden, her gün yeni yeni keşiflerde bulunan ilim âleminde, bu kitabın ahkâmıyla, zıddiyet teşkil eden bir netice alınmış değildir. Aksine varılan neticeler, onun ilahi kitap olduğunu, daha açık, daha kuvvetli bir şekilde ortaya koymaktadır. Onun karşısında hayranlığını ifade eden ilim adamlarının sayısı artmaktadır.

İlmin aslı ve kökü olan kanunları eşyaya ve kâinata koyan Allah Taalâ'dır. Bu Kitabı Kerim'i gönderen de yine O... Biri madde âleminin kanunu, diğeri mana âleminin nizamı... Madde âleminde yükselmek için Allah'ın eşyaya ve kâinata koyduğu kanunların bilinmesi ve uyulması lâzım. Mana âleminde ilerlemek de, bu kitabın ahkâmını rehber kılmaya bağlı.

Her iki kanunun membaı ve kaynağı aynı, sahibi aynı. Öyle ise kabul etmek gerekir ki madde âlemine kudret ve hikmetinin eseri olarak bu kanunları koyan Yüce Mevla, mana âleminin kanununu onların zıddına göndermez. Bu kanunlar ruh ile beden gibi birbirine sarılmış, birbirini sarmış durumdadır. Etin tırnağa bağlılığından daha sıkı bir münasebet vardır arada. Bakan göz, düşünen akıl her iki tarafta da ilahî imzayı daima görür; her birinin Yüce Mevlâ'ya götüren, onun kudret ve azametini anlatan birer âyet olduğunda şüphe etmez. Her Kur'ân âyeti ve her madde kanunu, netice olarak Allah'ın şanı noksan sıfatlarından münezzehtir diye haykıran birer mucize. «Sen dağları görür ve onları yerinde durur sanırsın. Hâlbuki onlar bulut gibi geçip gider» (Neml, 27/88) âyetinde yeryüzünün hareketini ve devrini, «Biz parmak uçlarını bile tesviye etmeye kadiriz» (Kıyame, 75/4) âyetinde, parmak izlerinin önemini, «Biz aşılayıcı rüzgârlar gönderdik» (Hicr, 15/22) âyetinde nebatların da insanlar gibi erkek ve dişi olmak üzere çift yaratıldığını... anlattığı günlerde insanlığın bu gibi hakikatlerle uzaktan yakından hiçbir ilgisi yoktur.

Bu gibi hakikatleri Allah Taalâ bildirmedikçe, ömrü boyunca okuyup yazmamış, çevresinde hiçbir ilmî hareket bulunmayan bir insanın bilmesi söz konusu değildi.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, şayet kendi sözlerini Allah kelamıdır diye takdim etse ve belli bir zamana kadar insanları kandırmış olsaydı, yüzyıllar boyu insanların devamlı kandırılması neyle izah edilebilir?

Kaldı ki, aslında müslüman olmayan, fakat tarafsız bir gözle, sırf ilmî bir düşünce altında Kur'ân-ı Kerim'i inceleyen ilim adamları, onun insan üstü bir hususiyet arz ettiğini itiraf etmeyi bir vicdan borcu bilmektedirler.

«Kur'ân'ın İngilizce mütercimi Rodwil diyor ki:

Kur'ân'ı okudukça onun bizi meshur ettiğini ve hayretlere düşürdüğünü, nihayet bize, üstünlüğünü teslim ettirdiğini ve huzurunda bizi secdeye kapandırdığını görürüz. Kur'ân'ın temas ettiği mevzular ve güttüğü maksatlar itibariyle üslubu temiz, yüksek ve haşyet vericidir. Belagat bakımından bu eser, en yüksek şahikadadır»

«1926 senesinde Fransız Eğitim ve Dışişleri bakanlarının emriyle yapılan Fransızca Kur'ân tercümesinin mukaddimesinde deniliyor ki:

Kur'ân'ın üslubuna gelince o şüphesiz ki yüce ve ulu Hâlik'in üslubudur. Zira kendisinden böyle bir üslup sâdır olacak varlık, ancak kâinatın sırlarına vâkıf bulunan Cenab-ı Allah olabilir. Vâki olan hakikat şudur ki: onda şek ve şüphe üzere olan muharrirler bile onun beyanının tesir i sultasına boyun eğmişlerdir. Yeryüzüne yayılmış olan üç yüz milyon müslüman üzerinde onun nüfuz ve sultası o derecededir ki, bütün misyonerler, şimdiye kadar bir müslümanın onu beğenmeyerek dininden döndüğünü ispat edecek bir hadise gösterememişlerdir.»

İnsanlığın hidayeti için Hazret-i Muhammed'e vahyolunan Kur'ân, hikmetle dolu, parlak bir eserdir. Muhammed'in hakiki Peygamber olduğunda şek ve şüphe yoktur. Bundan başka Muhammed, öyle yüksek ilâhi Peygamberdir ki, Allah'ın iradesine tevfikan, müslümanlık gibi dünya çapında bir dini tesis etmiş ve onun tesisinde Allah'ın inayetine nail olmuştur. Neticede onun dinini kabul edenlerin sayısı üç yüz milyonu aşmış ve müslümanlar, atlarının nallarıyla Roma imparatorluğunu çiğnedikten sonra, mızraklarının ucu ile de, dalaleti kökünden kazımışlar, nihayet şark ve garbın en azametli devletleri bile onun karşısında titremişti.

Yeni ilimlerin keşifleri veyahut yeni ilimlerin yardımıyla hallolunan veyahut hallolunmalarına uğraşılan meseleler arasında bir mesele yoktur ki İslamiyet'in esaslarıyla tearuz etsin. Bizim Hıristiyanların Hıristiyanlığı tabiat kanunlarıyla telif etmek için sarfettikleri gayrete mukabil, Kur'ân-ı Kerim ve onun talimatı ile tabiat kanunları arasında tam bir ahenk görülmektedir.»[191]

Buraya kadar saydığımız deliller karşısında müşriklerin «Kur'ân'ı uydurup Allah'a iftira etti» gibi sözlerinin sadece bir iftira olduğu yeteri kadar açığa çıkmış durumdadır. Kur'ân-ı Kerim, lafzıyla, manasıyla, her şeyiyle Allah kitabıdır.

[191] Osman Keskioğlu, Kur'ân Tarihi, s. 347

KUR’ÂN'I BAŞKASININ YAZDIRMASI

Müşriklerin ortaya attıkları bir iddia da, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)’ın, Kur’ân-ı Kerim’i, Cebr ismindeki Arap asıllı olmayan bir Rum’dan öğrendiği, onun yanına gide gele yazdırdığı oldu.

Bu iddia, kendilerinin gülünç hale düşmesinden ötede bir mana ifade edemezdi. Çünkü bu iftiranın cevabı Kur’ân’da şöyle veriliyordu: «Yemin olsun ki biz onların, bunu ona bir insan öğretiyor, diyeceklerini biliyoruz. Hak’tan sapıp yöneldikleri, Kur’ân’ı öğretiyor dedikleri kişinin dili yabancıdır. Bu Kur’ân ise açıkça Arapça bir dildir» (Nahl, 16/103)

Cebr, Mekke’de demircilikle meşgul olan bir Hıristiyan’dı. Sonradan gelip yerleştiği Mekke’de, güzel konuşabilmek bir tarafa, ancak çat pat derdini anlatabilecek kadar konuşabilmekteydi. Bu akılsızca iftirayı, hakkında Kur’ân âyeti inecek kadar yaygınlaştıran müşrikler, aslında kendi şaşkınlıklarını ortaya koymuş oluyorlardı.

1 – Bu adam Hıristiyan’dı. Hıristiyanların da aleyhine olmak üzere âyetler ihtiva eden bir kitabı yazdırır mı? diye düşünemiyorlardı.

2 – Bu adam kendi derdini anlatacak kadar Arapçayı bilmiyor, nasıl olur da edebiyatçıları dize getirecek bir eser bu adamın dilinden dökülebilir, diyemiyorlardı.

3 – Şayet Kur'ân'ı gerçekten o yazdırdıysa, para mukabilinde yahut baskı yaparak birkaç âyeti yazdrıvermek ve meseleyi hemen oracıkta bitirmek zor olmazdı. O da olmadı mı, o Hıristiyan'ı ortadan kaldırıverince kaynak kurutulmuş olur, iş biterdi. Ebu Talib gibi arkası olan bir insanla uğraşmaktansa, kimsesiz bir köleyi bertaraf etmek söz bile değildi.

4 – Bu mütevazı köle, ortalığı birbirine katan bunca hadise sürüp giderken, bir defa bile ortaya çıkıp, «işte bunları ona yazdıran benim. O benim eserimdir» dememişti. Kim böyle büyük bir eseri başkasına kaptırmayı ister de hiç ses çıkarmadan dururdu.

Kısacası, müşrikler bu iddialarında samimi değildiler. Düşünen insanları tatmin edebilecek bir iddia ile ortaya çıkmış sayılmazlardı.

KUR’ÂN’A VE PEYGAMBERMİZ’E İTİRAZLAR

1 – «Bize bundan başka bir Kur’ân getir ya da o getirdiğin Kur’ân’ı değiştir...» (Yunus, 10/15) demişlerdi.

Putlara toz kondurmayan ve onların –cansız varlıklar olması bir tarafa– ilah olduklarından bahseden, âhiret hayatını, ceza ve hesabı mevzuu bahis etmeyen bir kitap istiyorlardı. Bu kitap müşriklerin her yaptıklarını güzel bulan, onlara alkış tutan bir kitap olmalıydı. O zaman gönülden inanacak tasdik edeceklerdi.

Ama bu nasıl mümkün olurdu?.. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) onun bir tek kelimesini değiştirmek hakkına sahip değildi.

Nitekim bu isteğin cevabı âyet-i kerimede verildi: «De ki onu kendiliğimden değiştirmek benim için mümkün değil. Ben ancak bana vahyedilene tabi olurum. Eğer Rabbime isyan edersem, büyük bir günün azabından korkarım. De ki eğer Allah dileseydi ben onu size okumazdım, onu size bildirmezdim. Ben daha önce sizin aranızda bir ömür boyu durdum, hâlâ düşünmüyor musunuz?» (Yunus, 10/15, 16)

2 – Bir başka itiraz da Kur’ân’ın kime ineceğiydi.

«Bu Kur’ân iki şehrin büyük adamlarına indirilmiş olsaydı, dediler.» (Zuhrûf, 43/31)

İki şehrin büyüğünden maksat Mekke’de Velid b. Muğire

yahut Utbe b. Rebia, Taifte ise Urve b. Mes'ud Sakafî yahut Kinane b. Abdi Yalil idi.

Böyle olsa yakışırdı, peygamber olarak seçilmeye, sözü tutulmaya lâyık bir adam bulunmuş olurdu, biz de iman ederdik... demek istiyorlardı.

Bu sözlerinde haklı değildiler. Onlar Kur'ân'ın insanları nelere davet ettiğini düşünmek bile istemiyorlar, sadece mal ve mülk sahibi, kabile reisi olmasıyla temayüz etmiş kişilerle hakkı ölçmeye çıkıyorlardı. Allah'a ve kitabına, Allah için değil, hak olduğu için değil, filan kişinin hatırı için iman edeceklerini söylemek istiyorlardı.

Halbuki Mekke'de büyük olarak gördükleri Velid b. Muğire hakkında indirilen âyetlerde, onun birçok fena hususiyetleri sayılıp dökülmüş, bunlara kimsenin itirazı olmamıştı. Şu âyetler onun hakkında inmişti; «Onlar temenni ederler ki sen kendilerine yumuşaklık gösteresin de onlar da sana yumuşak davransınlar. Yemin eden, Allah yanında değersiz, ayıp araştıran, koğuculuk yapıp söz gezdiren, insanları hayırdan alıkoyan, hukuka tecavüz eden, günaha dadanan, bununla beraber kaba ve soysuz olan herhangi bir kimseye, mal ve evlat sahibi olması sebebiyle itaat etme» (Kalem, 68/10-15)

Bu âyetlerin Velid b. Muğire, Ebu Cehil, Esved b. Abdi Yeğûs, Ahnes b. Şerik gibi müşrikler hakkında indirildiği nakledilmiştir. Bu adamlar zamanlarının ileri gelen ve sözü tutulur diye bilinen şahıslarıydı. İçlerinden, «Ben bu sıfatları taşımıyorum, bana iftira ediliyor...» gibi bir itirazı yükselten bulunmamıştı. Her birinin bu âyetlerde bahsedilen huylardan yeteri kadar nasibi olduğu meydandaydı.

3 – «İnkâr edenler dediler ki, şu Kur'ân bir indirilişte indirilmeli değil miydi?..» (Fürkan, 25/32)

Dedikleri gibi indirilmiş olsa iman mı edeceklerdi? Hiç böyle bir düşüncenin sahibi değildiler. Bir indirilişte toptan

indirilmiş olmanın getireceği ne gibi faydalar olabilirdi ki, iman etmelerine sebep olsun? Hâlbuki Kur'ân'ın âyet âyet, sure sure indirilmesinin pek çok fayda ve hikmeti vardı:

Çoğu zaman Kur'ân âyetleri, belli bir hadisenin hükmünü beyan etmek üzere indiriliyordu. Hal böyle olunca o hadise hakkında daha açık, daha belirli bir hükme varma imkânı olduğu gibi, Kur'ân âyetlerinin daha iyi anlaşılması, manasının daha güzel kavranılması mümkün oluyordu. İnsan hayatında durum daima böyledir. Söylenen bir söz hatırlanmadığı zaman «Bu sözü söylerken şöyle bir hadise olmuştu» denildiği zaman insan çoğu defa o sözü de hatırlar. Borcunu ödemiş olan bir kişi, alacaklının parayı almadığını iddia etmesi üzerine, o anda ne gibi hadisenin olduğunu hatırlatır, «o anda babandan mektup gelmişti... Telefonda şöyle bir mesele konuşuyordun... Tam o anda kapının önünde şöyle bir kavga olmuştu...» gibi bir hatıranın sıralanması, geçmişin daha rahatlıkla hatırlanmasını sağlar.

Kur'ân, yüzyıllar boyu koyu bir cehalete dalmış, Peygamber sesi duymamış bir topluma indiriliyordu. Alışageldikleri pek çok batıl âdetler, an'aneler vardı.

İbadet diye değer verdikleri bir sürü manasız hareketler onların gönüllerine yerleşmişti.

Kur'ân bütünüyle bir anda gelmiş olsaydı, eski hayatı hemen, her şeyiyle birlikte bırakmaları ve İslamın getirdiği her emri kusursuz icra etmeleri istenseydi asıl o zaman itirazlar yükselir, biz bütün bunları nasıl yaparız?... Bizden gücümüzün yetmeyeceği şeyler isteniliyor... gibi makul itirazları yapmaları mümkün olurdu.

Nitekim Yüce Mevla da, insanları güçlerinin yetmeyeceği veya pek zorlukla katlanacakları bir durumla karşı karşıya getirmemek için Kur'ân ahkâmını yirmi seneden daha geniş bir süre içinde, alıştıra alıştıra, yavaş yavaş göndermiş bulunu-

yordu. Gerek yasak edilenler, gerekse yapılması istenilenler belli bir düzen ve intizamda takdim edilmiş, iman edenlerin «Artık bunu yapmaya bizim tahammülümüz yok...» diyecekleri bir hüküm getirilmediği gibi zaman ayarlaması da mükemmel olmuştur.

Bu konu daha evvel «Güç yetmeyen amellerin teklifi» başlığı altında daha geniş şekilde işlenmişti. Kur'ân'da bir takım hadiselere dair izahlar bulunuyordu. Hazret-i Aişe'ye yapılan iftiraya karşı mü'minlerin takınmaları gerekli tavır, Peygamberimize şarap, kumar, haram aylar, kıyamet, kelale... gibi konularda sorulan sorular ve cevaplar, yine Peygamber Efendimizi yapılan iftiralardan dolayı teselli eden âyetler ve benzeri birçok şeyler.

Kur'ân bir defada indirilmiş olsaydı o zaman bu gibi meseleler kolaylıkla anlaşılamayacağı gibi, müşrikler devamlı surette itiraz eder, alaya alırlardı. Ortada vaki olmamış birçok hadise ve bunlara verilen cevaplar...

Bu arada Kur'ân-ı Kerim'in üstün belagati karşısında ezilen, bir benzerini getirme teklifi karşısında aczini anlayan müşriklerin, gelen her âyetin kendilerine ayrı bir darbe daha vurduğunu bilmiyor değillerdi. Aslında onlar, «Kur'ân ona bir indirilişte indirilmeli değil miydi...» gibi bir itirazı ortaya sürerken, bir indirilişte geldiği takdirde iman edeceklerinden değil, böylece her gün ayrı bir yenilginin acısını tatmaktansa, bir defa mağlubiyeti tatmaya çoktan razı olduklarını anlatmak istiyorlar, bu arzularını bir başka biçimde ortaya sürüyorlar, âyet âyet gelmesini bir kusur imiş gibi göstermeye çalışıyorlardı.

4 – «Rahman olan Allah dileseydi biz o putlara ibadet etmezdik...» (Zuhruf, 43/20) demeye çıkmışlardı.

Kabahat Allah Taalâ'ya yüklenmek isteniyordu. Allah bizim o putlara ibadet etmemizi murad etti. Şayet dilese onları ibadetten alıkordu manası kasdediliyordu. Allah Taalâ, yarat-

tığı kulunun kendinden başkasına ibadet etmesine nasıl razı olurdu? Razı olursa bu kadar Peygamber göndererek onları kendine ibadet etmeye davet eder miydi? Gerçek şu idi ki Allah insanı, dilediğine ibadet edecek derecede hür ve serbest yaratmış, Peygamberleri vasıtasıyla doğru yolu göstermiş, fakat seçimi kuluna bırakmıştı. İnsan hür bir iradeyle diğer bütün varlıkları bırakıp Mevla'sına yönelmezse, bunun ne gibi bir değeri olurdu?

Allah bütün insanları kendinden başkasını tanımayan kullar olarak yaratabilirdi. Herkes ona ibadet eder, başını secdeden kaldırmazdı. Ama bu, kulun iradesiyle değil, Allah'ın iradesiyle olmuş olurdu.

Allah Taalâ da, kullarından bir kısmını zorla iyiliğe, diğerlerini de fenalığa yöneltmezdi ki...

Nitekim onların bu sözlerinin nakledildiği Zuhruf sûresinin bu âyetinde Yüce Mevla şöyle buyuruyordu: «Onların bu konuda bir bilgileri yok. Onlar ancak zan ve tahmine dayalı yalan söz uyduruyorlar. Yoksa biz onlara Kur'ân'dan evvel bir başka kitap mı verdik ki ona sarılıp böyle konuşuyorlar?... Daha doğrusu onlar, babalarımızı bu yolda bulduk. Biz de onların izlerince gideriz, demişlerdir.» (Zuhruf, 43/ 20-22)

Onların hakka bağlı kalma yerine, suyu yokuşa tutma derdinde oldukları şu âyette pek güzel açıklanmaktadır: «Onlara bir âyet geldiği zaman Allah'ın peygamberine verilen vahiy bize de verilmedikçe asla inanmayız dediler. Allah Peygamberliği koyacağı yeri daha iyi bilir. Bu cürmü işleyenlere, Allah yanında bir horluk ve değersizlik, bir de şiddetli bir azap isabet edecektir» (En'âm, 6/124)

Bu konuyu şu âyet daha açık şekilde anlatmaktadır: «Şayet biz sana kâğıt üzerine yazılmış bir kitap indirsek ve onlar da bu kitabı elleriyle tutmuş olsalar, yine de inkâr edenler bu başka değil, apaçık bir sihirdir, derlerdi» (En'âm, 6/7)

Nitekim bu mealde bir söz, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize Abdullah b. Ebî Ümeyye tarafından söylenmişti. Hadise şöyle cereyan etti:

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizden bir mucize istemişlerdi. Bu mucize onların teklifi üzerine gökte ayın ikiye ayrılması ve daha sonra tekrar birleşmesi şeklinde cereyan etmiş, daha önce iman edeceklerine söz vermiş olanlar, bu sözü hiç söylememiş gibi kendilerini bir tarafa çekivermişlerdi. Aradan birkaç gün geçip de, ay yarılma hadisesinin dışardan gelenler tarafından da görüldüğünü öğrenmiş, mağlubiyeti acı şekilde tattıklarını anlamışlardı. Artık Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizi, olmayacak tekliflerle oyalamaktan başka yapacak işleri kalmamıştı. Görüşmek istediklerini bildirdiler. Efendimiz geldiği zaman içlerinden biri söz aldı, yine Efendimizi suçlayan bir dille, ilahlara dil uzattığı, akıllı kişileri düşüncesizlikle suçladığı, toplulukları dağıttığı gibi konuları sıraladı. Daha önce Utbe b. Rebia tarafından söylenildiği gibi, mal, servet, saltanat... istiyorsan diyerek teklifler sıraladı.

Efendimiz cevap olarak şöyle buyurdu: Sizin söylediklerinizin hiçbiri bende yok. Mallarınızı ele geçirmek, şeref sahibi olmak, saltanat kurmak gibi bir dileğim yok benim. Fakat Allah Taalâ beni size Peygamber olarak gönderdi, kitap indirdi. Sizin için nimet ve mağfiret müjdecisi, azap habercisi olmamı emretti. Ben size Rabbimin risaletini tebliğ etmiş, hakkınızda samimiyetle hayır dilemiş bulunuyorum. Eğer size getirdiğim bu dini kabul ederseniz, dünya ve âhirette elde edeceğiniz en büyük nasibiniz odur. Eğer kabul etmezseniz sizinle benim aramda Allah Taalâ hükmünü verinceye kadar sabrederim.

İçlerinden biri şöyle dedi:

Ya Muhammed, bu senin dediklerini kabul etmemiz mümkün değil. Sen de biliyorsun ki yurdumuz pek dar. Geçimimiz

kıt. Rabbinden iste şu dağları biraz yürütsün, yurdumuzu genişletsin, Şam ve Irak'taki gibi ırmakları akıtsın bolluğa, berekete kavuşalım. Geçmiş babalarımızı diriltsin, bu arada Kusayy b. Kilâb'ı da isteriz. Dürüst bir ihtiyardı o. Senin bu kitabını ona soralım hak mıdır, batıl mıdır diyelim.

Eğer senden istediklerimizi yaparsan ve Kusayy da senin dinine hak dindir derse seni tasdik edelim, batıldır derse seni yalanlayalım.

Daha buna benzer bir çok teklifler sıraladılar. Peygamber Efendimiz bu istekler karşısında şu cevabı vermişti:

Benim vazifem bu değil. Benim vazifem tebliğ etmektir. Kabul ederseniz dünyada ve âhirette elde edebileceğiniz gerçek nasibiniz işte odur. Kabul etmezseniz sizinle benim aramda Allah Taalâ hükmünü verinceye kadar sabreder, onun şerefli emrini yerine getirmeye gayret ederim.

Bundan sonra yapılan teklifler yine hep aynı mealde devam etti:

– Peki bunu kabul etmediğine göre kendine ait bir şeylerin olsun. Rabbinden iste, gelip senin peygamberliğini tasdik edecek bir melek göndersin. Bize karşı seni korusun. Bu melek bize altından, gümüşten saraylar, bahçeler yapsın. Biz de sana istediğin hususlarda yardımcı olalım...

– Göğü üzerimize parça parça indir. Eğer bunu yapmazsan senin peygamber olduğuna asla inanacak değilim.

– Allah'ı ve melekleri karşımıza getir.

– Gökyüzüne çıkmalısın.

– Yaldızlı bir evin olmalı...

Bu gibi manasız ve neticesiz teklifler karşısında Efendimiz oradan kalktı, gitti. Ardından gelen Abdullah b. Ebi Ümeyye, Efendimize şunları söyledi:

– Ya Muhammed, kavmin sana bu kadar şey teklif etti,

kabul etmedin. Sonra kendileri için bir şeyler istediler ki senin Allah yanında dereceni bilmiş olsunlar, onu da yapmadın. Vadettiğin azabı hemen getirmeni istediler, olmadı. Yemin ederim ki sana asla inanmayacağım. Ta ki gökyüzüne bir merdiven dayayasın, oraya benim gözlerimin önünde çıkasın ve yazılı bir sahifeyi alıp getiresin. Yanında dört tane melek de senin Peygamber olduğuna şahitlik yapmak üzere insinler... Evet tekrar yemin ederim ki, bunları yaptığın takdirde yine sana inanacağımı, seni tasdik edeceğimi sanmıyorum.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz onlarla ilk defa tanışmış, peygamberliğini ilk defa anlatmış değildi. Şayet böyle olsa «haklı olarak inanabilmek için bir mucize istiyorlar» denilebilirdi. Ama gördükleri mucizeler yeter, hatta artar derece idi. Onların hiçbirini saymayan, yeniden mucize istemeye kalkanların maksadı da «şayet bu istediğimiz mucizeyi gerçekleştirirse ona iman edelim» şeklinde değildi. Sadece eğlenmek, sadece suyu yokuşa tutmaktan ibaretti. Aklını kullanan için, hakikate boyun eğen için yeteri kadar mucize gösterilmiş bulunuyordu. Abdullah b. Ebî Ümeyye'nin yaptığı hareket ve söylediği söz, inkarcılığın, ahlâksızca davranışın tam bir numunesiydi. Çünkü o da bu şehre yeni gelmiş, bu toplantıyı ilk defa izlemiş değildi. Nübüvvet davası başladı başlayalı meseleyi ta başından itibaren adım adım izlemiş olanlardan biri de kendisiydi.

***

Bu konuda samimi ve hakka itaatkâr olmadıklarını gösteren daha pek çok misal bulma imkânı vardır. Ancak maksadın anlaşılması için bu bölümde verilenler ile diğer konularda bahsedilenler yeterlidir.

Onların kıyametteki halini anlatan Cenab-ı Hak şöyle buyurmaktadır: «Onları toplu halde bir araya getireceğim ve sonra da kendilerine; nerede o inandığınız ortak tanrılarınız diyeceğim gün... Evet sonra onların bulabilecekleri çare

Rabbimiz Allah'a yemin ederiz ki biz müşrikler değildik... demekten başka bir şey olmayacaktır. Bak onlar kendilerini nasıl yalanladılar ve uydurup iftira ettikleri tanrılar onlardan nasıl ayrılıp uzak kalıverdi?...» (En'âm, 6/22-24)

Bir başka âyette onların şu hali anlatılır: «Onları cehenneme karşı durdurulmuş haldeyken bir görseydin... Şöyle diyecekler: Ne olurdu, bir daha dünyaya döndürüleydik ve Rabbimizin âyetlerini yalan saymayaydık ve müminlerden olaydık... Doğrusu şu ki onların öteden beri gizlemeye, üzerini örtmeye çalıştıkları hakikatler gözlerinin önüne gelmiştir. Fakat şayet onlar tekrar dünyaya döndürülseler nehyedildikleri şeylere mutlaka döneceklerdir. Onlar yalancılardır. Onlar gerçek olan sadece dünya hayatımızdır, biz tekrar diriltilecek değiliz, dediler.» (En'âm, 6/27-29)

***

Bütün bunların karşısında Nebiyyi Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz teselli ediliyordu; «Biliyoruz ki onların söyleyecekleri sözler seni mahzun ediyor. Onlar seni yalancı saymıyorlar. Fakat zalimler Allan'ın âyetlerini inkâr ediyorlar. Yemin olsun ki senden önce de Peygamberler tekzip edilmişlerdir. Onlar yalancı sayıldıkları ve eziyet edildikleri hususlarda sabretmişlerdir. Sonunda onlara bizim yardımımız gelip yetişmiştir. Allah'ın kelimelerini değiştirecek hiç bir kuvvet yoktur. Sana da Peygamberlerin haberlerinden bir kısmı gelmiş bulunmaktadır. (En'âm, 6/33-34)

ÂHÎRET İNANCI

«Öldükten sonra tekrar dirilip hesaba çekilmek...»

Bu düşünce ve inanç onların akıllarına sığmıyor, işlerine de gelmiyordu. «Hakikat olan sadece dünya hayatıdır. Kimimiz ölür, kimimiz hayat bulur. Biz öldükten sonra tekrar dirilecek değiliz» diyorlardı. (Mü'minun, 23/37) «Biz öldüğümüz, toprak ve kemik olduğumuz zaman mı tekrar dünyaya çıkarılacağız?... Bu tehdit bize yapıldı, daha önce de atalarımıza yapılmıştı. Bu evvelkilerin masallarından başka bir şey değil.» diyorlardı. (Mü'minun, 23/82, 83)

Bir gün müşriklerden Übeyy b. Halef, elinde çürümüş bir kemik parçasıyla geldi. Rasulullah'ın karşısında onu ufaladı, toz haline getirdi ve savurdu.

– Söyle bakalım bu çürümüş kemiklere kim hayat verecek?... dedi.

***

İnsan öldükten sonra aradan bir zaman geçince etleri çürüyüp toprak oluyor, kemikleri dağılıyordu. Ara sıra bir çukur yahut bir mezar kazmak üzere çakşırken bu hakikati gözleriyle görüyorlardı. Yüzlerce, binlerce yıldan beri insanlar ölüp gidiyor, kemikleri dağılıyor, çürüyor, toprak oluyordu. Allah bilir bu topraklar kaç defa mezar olmuş, kaç defa toprak olan kemiklerin tozları rüzgârlarla etrafa savrulmuştu. Bunların bir

araya gelmesi nasıl mümkün olur, bir araya gelse, eski canlı ve taze halini alması nasıl düşünülebilirdi?

Bütün bunlar, insan gücünün, insan aklının içinden çıkamayacağı şeylerdi. Kudreti hakkında fazla düşünmek istemedikleri putların da böyle akılları durduran işleri yapabileceklerinden söz edilemezdi.

Sorumsuz bir hayat yaşanılmıştı, yaşanmaktaydı. Bu hayatın bir hesabı yapılırsa ne olurdu? İçinden çıkılmayan, kurtuluşu mümkün olmayan bir neticeyle karşılaşıvermek de vardı. Orada hesaba çekeceği bildirilen kudretin sahibi, herkesi cennete sokma niyetinde değildi ya...

Bundan dolayı, hem aklın kabul etmediği, hem de gönüllerin arzu etmediği bir âlemi durup dururken başlarına bela etmenin manası yoktu.

***

Allah Taalâ'nın kudretinin sonsuz olduğu kabul edilse, bir de âhiretin varlığı yahut yokluğu insanın istemesine bağlı olmadığı düşünülse mesele halledilmiş olurdu. Ayrıca dünyada çiğnenen hakların geri verilmesi, zalimin zulmünün yanına kalmaması da vardı. Kim çiğnenen hakkının geri alınmasını isterdi, kim hakkının çiğnenmesine razı olurdu?... İyiyle kötü arasında bir hüküm verilmeyecekse, haklıyla haksız birbirinden ayırt edilip hak sahibini bulmayacaksa o zaman dünya sadece kuvvetlinin ve zalimin cenneti olarak kalır, daima zayıflar ve biçareler ezilir giderdi.

***

Nitekim Yüce Mevla gönderdiği âyetlerle kıyamet ve âhiret hakkında pek çok tafsilat vermiş bulunuyordu. İnanmayanlar istemese de bunlar olacaktı «De ki, o kemiklere, ilk defa yaratan Allah hayat verecektir. O her yaratılanı bilendir.» (Yâsîn, 36/79) «İnsan zanneder mi ki biz onun kemiklerini bir araya getiremeyeceğiz?... Evet, biz onun parmak uçlarını bile tesvi-

yeye kadiriz.» (Kıyame, 75/3, 4) «Bak Allah'ın rahmetinin eserlerine... Yeryüzüne ölümünden sonra nasıl hayat veriyor?... Şu muhakkak ki, Allah ölülere hayat verecektir. O her şeye kadirdir.» (Rum, 30/50)

Son söz şu: Allah'ın kudreti, insan aklının ve hayalinin ulaşamadığı çok şeyi gözler önüne getirecek, Rasulullah'ın karşısında cephe alanlar, eninde sonunda pişman olacaklardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SEBEPLER

«Sana bayağı ve değersiz kişiler iman etmişken biz sana iman eder miyiz?..»

(Şuarâ, 26/11)

«Ey İbrahim!.. Sen benim ilahlarımdan yüz mü çeviriyorsun?... Yemin olsun ki eğer onlara dil uzatmaktan vazgeçmezsen seni taşlar öldürürüm. Şimdi artık benden uzun bir müddet ayrı kal, gözüme görünme.»

(Meryem, 19/46)

«Kitab ehlinden birçok kimseler, sizi iman etmenizden sonra tekrar küfre çevirmek istediler. Bu arzu, kendilerine hakikat açıkça belli olduktan sonra, içlerinde bulunan bir hasetten dolayı meydana gelmiştir.»

(Bakara, 2/109)

HAKKIN VE HAKİKATİN TALİBİ OLMAMAK

Rasulullah'ın karşısında cephe alanların, hak ve hakikate boyun eğme arzuları yoktu. Bu hükmü verirken bir takım deliller bize yardımcı olmaktadır:

a) Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz Kur'ân'ı açıktan okurken, onu başkalarına duyurmamak için etrafında gürültü çıkarma gayretine kapılmışlardı. Bu hareket medeni ölçüler içinde izah edilemezdi. Ne denildiğini anlamak ve gerekirse ona lüzumlu cevapları vermek varken dinlememek ve başkalarının dinlemelerine de engel olmak doğru bir hareket olarak değerlendirilemezdi. Bu durum Kur'ân-ı Kerim'de şöyle anlatılıyordu: «İnkâr edenler şöyle dediler: Bu Kur'ân'ı dinlemeyin ve okunduğu zaman gürültü çıkarın, olur ki galip gelirsiniz» (Fussilet, 41/26)

Efendimiz'i susturabilmek için böyle bir yolu denemeye kalkanlar, okunulan Kur'ân'ın manası üzerinde düşünceye dalamazlar ve kendilerini nelere davet ettiğini düşünemezler miydi? Kaldı ki onlar bu kadarla da yetinmemişler, Rasulullah Efendimiz okumaya başladığı zaman «Kur'ân'a da, Kur'ân'ı indirene de, onu getirip tebliğ edene de...» diyerek sövmeye başlamışlar, bunun üzerine İsra sûresinin 110. âyeti inmişti: «Namazında Kur'ân'ı pek açıktan okuma, onu

kimse duymayacak şekilde gizleme de. Bunun ikisi arasında bir yol tut»[192]

b) Bedir muharebesine çıktıkları zaman Ebu Cehil şu sözleri söylemişti: «Allah'ım, eğer bu senin tarafından gelen bir hak ise, bizim üzerimize gökten taş yağdır yahut bize acıklı bir azap getir.» (Enfal, 8/32)

Gerçekten inanmayan bir insanın bunları mı söylemesi gerekirdi?... Doğruyu ve hakikati isteyen bir kişinin, şayet bir karar veremediyse «Allah'ım, bu senin tarafından gelen bir hak ise, gönüllerimizi ona meylettir, kalplerimize genişlik ver...» şeklinde yalvaramaz mıydı?

c) Biz babalarımızı bu yol üzere bulduk ve biz, onların izlerince gideceğiz» (Zuhrüf, 43/23) diyenler, babalarının cahil, okuma ve yazmadan mahrum, ilim ve irfandan bihaber kişiler olduklarını biliyorlardı.

Hâlbuki hak ve hakikati görünce tanıyacak, akı karadan ayıracak derecede akıl ve zekâ sahibi olduklarında şüphe yoktu.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den, «şayet peygamber isen...» diyerek, olmazların en olmazı diye kabul ettikleri bir mucize istemişler, gökteki ay'ı ikiye bölmesini, iki ayrı parça halinde birini bir dağın, diğerini diğer budağın üzerine getirmesini, daha sonra parçaları tekrar birleştirmesini teklif etmişler, mucize istenildiği gibi gerçekleştiği zaman «bu bir sihirdir.» demesini bilmişler, bizim gözlerimizi boyadın, fakat burada olmayanları da sihirlemiş olamazsın, onlar gelince hakikat meydana çıkacak demişler, ama gelenler hadisenin gerçekten vaki olduğunu doğrulayınca onların da sihre tutulduğunu söyleyivermişlerdi.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin davasını durdurabilme yolunda her şeyi arayıp bulmaya, her yolu denemeye

---

[192] İbn Kesir, Tefsir, 3/69

razı olanlar, biraz da durup düşünmeli değil miydiler? Bu güçlerini hakkı ve hakikati arama yolunda harcayamazlar mıydı?

Bu konuda, aşağıya alacağımız misal, hakkı kabul edenleri anlatması itibariyle güzel bir örnek olacaktır:

Nebiyy-i Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, hicretin altıncı yılında İran şahı Kisra Ebreviz b. Hürmüz'e bir mektup göndererek onu İslâm Dinine davet etmişti. Kisra, nihayet Medine gibi bir şehre hâkim olan bir zattan böyle bir teklifin gelişine sinirlenmiş, mektubu parçalamış, Yemen'deki valisi Bâzân'a emir göndererek «Hicaz'da Peygamberlik davasıyla ortaya çıkan adama iki yiğit kişi gönder, onu alıp bana getirsinler» demişti.

Bâzân, güçlü kuvvetli iki adam seçip gönderdi. Adamlar geldiler, Efendimizi buldular, maksatlarını anlattılar. Efendimiz o gece adamları misafir etti, sabah olunca onları yanına çağırdı ve şöyle dedi: «Bu gece Allah Taalâ, Kisra'nın oğlunu, kendisine bela etmiş ve Kisra, oğlu tarafından öldürülmüştür. Gidin valinize haber verin ve deyin ki: Benim dinim ve hükmüm, Kisra'nın mülkünün ve saltanatının ulaştığı her yere ulaşacaktır. Şayet sen Müslüman olursan elinin altında bulunan yerleri yine sana vereceğim ve seni yine kavminin emiri yapacağım...»

Adamlar bu haberi Bâzân'a ulaştırdılar. Bâzân bu durumda aklını kullanmasını bilen insanın yaptığını yaptı. Gözleyelim bakalım, netice ne olacak. Şayet getirdiğiniz haber doğru ise o adam gerçekten bir peygamberdir. Dediği çıkmazsa ne yapacağımıza o zaman karar veririz, dedi.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin haber verdiği gün ve gecenin tarihi tutuldu. Kaç gün geçtiği hesap edildi ve beklemeye başladı. Aradan fazla zaman geçmedi, İran şahının gönderdiği mektup ulaştı. Babasını halka zulmettiği için öldürdüğünü, artık kendine itaat etmesi lâzım geldiğini

yazıyor ve Hicaz'daki adamı kendi haline bırakmasını bildiriyordu.

Bâzân, İran şahının ne zaman öldürüldüğünü sordu öğrendi. Hesap edildi, tam Rasulullah Efendimizin haber verdiği geceye denk geliyordu. Hemen yanında bulunan İranlılarla birlikte müslüman oldu.[193]

Bu konuda bir başka misal verelim:

Benî Mustalik gazasında bir miktar esir alınmıştı. Cüveyriye isminde pek güzel bir kadın da esirler arasında bulunuyordu. Çekilen kura sonucu Sabit b. Kays b. Şemmas'ın hissesine düşmüştü. Aslında Benî Mustalik kabilesi reisi olan Haris b. Ebî Dırar'ın kızıydı.

Cüveyriye, yeni sahibi Sabit'e müracaat ederek, kendisini hür ve serbest bırakması için belli bir para ödemeyi teklif etmiş, daha sonra da Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize gelerek, kendisinin kabile reisi Haris'in kızı olduğunu ve yardımda bulunmasını istemişti.

Öte taraftan Haris de, kızını kurtarabilme amacıyla yanına bir miktar deve almış ve Medine yolunu tutmuştu. Akik vadisine geldiği zaman develeri bir daha gözden geçirdi, içlerinden ikisine kıyamadı, onları kimsenin uğramayacağı bir kuytu yere gizledikten sonra diğerlerini önüne katıp Medine'ye ulaştı. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizi buldu, kendini tanıttı:

– Kızım Cüveyriye'yi esaretten kurtarmak üzere geldim ve bu develeri de kurtuluş akçesi olarak getirdim, dedi. Efendimiz:

– Akik vadisinde, şöyle ve şöyle bir kuytuya gizlediğin develerden ne haber?.. Onları neden getirmedin, dedi.

Haris bu soru karşısında:

---

[193] bk. el-Kâmil fi't-Tarih, 2/213 240

– Şehadet ederim ki Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. Sen de Muhammed'sin ve Allah'ın Rasulüsün. Yemin ederim ki bu hadiseyi Allah'tan başka gören olmadı, demekten başka çare bulamamıştı.[194]

İşte hakka saygısı bulunan insanların durumu.

Üçüncü bir misali Medine ehlinden vereceğiz: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz henüz Mekke'de iken, Medine'den birkaç kişiyle görüşmüş ve onlar müslüman olmuşlar, bir sene sonra geldiklerinde yanlarına yeni müslüman olanları katmışlardı. Efendimiz'den kendilerine bir Kur'ân muallimi tayin etmesini istediler. Mus'ab b. Ümeyr gönderildi.

Mus'ab, Medine'de müslüman olması ümit edilen insanlarla görüşüyor ve onlara İslâm Dini'ni anlatıyordu. Bu arada Medine'nin Evs kabilesinin iki büyüğü Sa'd b. Muaz ve Üseyd b. Hudayr, onun gizliden gizliye İslâmiyeti yayma faaliyetlerini fark etmiş, derhal gerekli tedbiri almak üzere harekete geçmişlerdi. Bir bahçede oturup sohbet etmek üzere iken uzaktan Üseyd b. Hudayr'ın geldiği görüldü. Medine müslümanlarından Es'ad b. Zürare, Mus'ab'a:

– Bak Mus'ab, şu gelen adam, Abdül Eşhel oğullarının büyüklerinden biridir. Eğer onu, Allah'ın birliğine inandırabilirsek büyük bir iş başarmış oluruz dedi.

Başlar, gelen adama, kalpler onu yaratan Yüce Mevla'ya çevrildi. Mus'ab ve arkadaşları: «Allah'ım bu adama hidayetini nasip et» diye niyazlarını ulu dergaha sunmaya başladılar.

Üseyd'in suratı asıktı. Can sıkıntısı içinde olduğu belliydi. Kulakları tırmalayan birkaç küfür savurduktan sonra onların tepelerine dikildi:

– Nedir sizin derdiniz? diye başladı söze. Nedir istediğiniz bu gençlerden?... Bir takım saf delikanlıları bulup azdırmak-

---

[194] İbn Hişam, Siyer, 3/308

tan ötede nedir yaptığınız?... Eğer canınıza ihtiyacınız varsa buradan defolup gidersiniz!..

Sıkı sıkıya kavramıştı mızrağını. Gözleri, mızrağının ucu kadar keskin, sesi, bakışlarıyla yarış edercesine sert bir adam...

Mus'ab bir anda gönlünü Rasulullah'ın yanında buldu. Onun yumuşak tabiatı, onun güler yüzlü, tatlı sözlü davranışı geldi gözlerinin önüne. Sert ve kaba davranan bu adama, onun kadar sert davranmanın faydası ne olabilirdi?...

– Bir miktar otursan konuşsak olmaz mı? Bizi dinlemiş olursun, hoşlanırsan kabul edersin, hoşlanmazsan biz de sizi rahatsız etmek istemeyiz, dedi.

Bu ses, âlemlerin sultanının yanındaymışçasına yumuşaktı. Nezaket, edep ve terbiye vardı bu seste. Bu sözü söyleyen adamın yüzünde ve bakışlarında şer ve fesat izleri görünmüyordu.

Alabildiğine sert olan bakışlarda bir yumuşama belirdi. Yüz hatlarındaki gerginlik gevşedi.

– Haklı bir söz söyledin, dedi.

– Elindeki mızrağı toprağa sapladı, bağdaş kurup oturdu. Mus'ab konuşmaya başladı. Eski durumlarını anlattı. Rasulullah Efendimiz'den ve insanlara getirdiği dinin ahkâmından, Allah Taalâ'nın indirdiği kitaptan bahsetti.

– Peki bana o kitaptan okuyacağın neler var?.. Mus'ab besmele çekerek okumaya başladı. Üseyd b. Hudayr, gönüllerin en derin noktalarına kadar ulaşan, hiçbir edip ve şairin hayalinden geçmeyen bu belagat dolu ifadelerle ruhunun yıkanmakta olduğunu hissetti. Okunan bu ilahî kelamı dinlerken görünmez fakat karşı konulmaz kuvvetlerce yakalandığını, eski hayatının tersine nurlu bir yola çevrildiğini zannetti.

– Bu ne tatlı, ne güzel bir kelam... diye mırıldandı.

Mus'ab'a dönerek:

– Siz bu dine girmek için ne yapıyorsunuz, nasıl yapıyorsunuz?... dedi.

– Gusleder temizlenirsin, elbiseni temizlersin, sonra şehadet getirir ve namaz kılarsın...[195]

Üseyd hemen orada müslüman oluverdi. Aslında müslüman olmak için değil, onları oradan kovmak, gençlerin zihinlerini bozup ifsad etmelerine engel olmak için gelmişti. Onların gerçekten de Medinelileri şuursuzca şer ve fesada sürüklemekte olduklarını zannediyordu.

Biraz sonra arkadaşı da aynı şekilde gelmiş, fakat o da oradan iman ederek kalkmıştı.

Hak ve hakikate boyun eğmesini bilen, doğruya ve iyiye saygısı olan insanların yapması lâzım gelen hareket bu olmalıydı.

Daha evvel naklettiğimiz gibi, devenin pisliğini karıştırıp içindeki yemlere bakınca, onların Medine yemi olduğuna varıncaya kadar anlayan Ebu Süfyan, nasıl olur da Allah'ın kelamını dinlediği zaman onun hiç olmazsa şerre ve fesada sürüklemeyeceğini takdir edemezdi?...

d) Müslümanlara karşı takındıkları tavır, hiçbir zaman insanî ölçüler içinde cereyan etmemiştir. Onları dinlemek, ne gibi bir yola girdiklerini ve bu yolun faydalarını, zararlarını hesab etmek yerine zorla güzellik aramayı, vicdanlara baskı yaparak insanları istedikleri gibi inandırma yolunu benimsemişlerdir.

Gençlerin, zayıf ve aciz kişilerin inançlarının, itikadlarının bozulmasına taraftar değillerdi. Bu sebeple yeni dinin ve yeni din ile ilgili olan herkesin önüne geçmeyi vazgeçilmez bir vazife bildiler. Nasihat etmek, sövmek, tehdid etmek, döğ-

---

[195] İbn Hişam, Siyer, 2/79

mek, işkence etmek, alaya alıp eğlenmek ve öldürmek... Bütün bunlar müslümanlara karşı bol bol tatbik edilmişti.

Hergün Rasulullah'ın evinin önüne, ayağına batması dileğiyle serilen dikenler, dökülen pislikler, namaz kılarken üzerine deve işkembesi koymalar insanlık ölçüleriyle, medenî davranışla izah edilemezdi.

Şairdir, sihirbazdır, delidir... gibi yapılan iftiralar, «Allah senden başka Peygamber olarak vazife verecek kimse bulamadı mı?...» gibi alaylı ifadeler, kendini bilen insanlara yakışan davranış olarak değerlendirilemezdi. Hakkı kabul edecek olan insan, karşısında Peygamber olduğunu söyleyen zata, «sende şöyle bir kusur görüyorum ve bu sebeble reddediyorum» derken ciddi sebepler üzerinde durabilmeliydi.

Müslümanlara yapılan eziyetler ise tahammül edilebilecek derecenin bile üzerindedir. Aç ve susuz bırakıp bulunduğu odayı dumanla doldurup boğmaya teşebbüs etmek, başını suya sokup nefesi kesilinceye kadar bekletmek, kızgın demirlerle vücudunu dağlamak, kızgın kumların üzerine yatırıp üzerine ağır taşlar koymak ve güneşin altında öyle saatlerce bekletmek, yanan ateşlerin üzerine yatırıp ateş sönünceye kadar kaldırmamak, iki devenin arasına vücudunu gererek iki parçaya ayırmak... gibi, insan aklına gelmeyecek işkenceler bunlardan örneklerdir.

Bütün bunları yıllar boyu yapacak derecede müslümanlarla uğraşanlar, yaptıklarını şöyle bir durup hesap etseler, bu yolda harcadıkları enerjinin pek azını, Kur'ân'ın üzerinde düşünmeye harcasalar mesele kendiliğinden halledilmiş olacak, haksız olduklarını anlayacaklardı.

Bunlar hakka bağlı, hakkın karşısında boyun eğmeye hazır insanların yapacakları işler değildi.

Karşılarında «O putların yürüyecekleri ayakları mı var?... yahut onların tutup yakalayacakları elleri mi var?... Yahut

onların görecek gözleri mi var?... yoksa onların duyacak kulakları mı var?...» (A'raf, 195) denildiği zaman durup düşünmek yerine, saldırmak, aklın ve mantığın gereği olan cevabı alaya almak ve iftira etmeye çıkmak hakka bağlı insanların yapacakları hareketler olamazdı.

SALTANATIN ELDEN ÇIKMASI KORKUSU

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize «hayır» diyenlerin bir kısmı, ellerinde bulunan riyaset ve saltanatın gidivermesi endişesiyle red cevabı vermişlerdir.

Bu konuda aşağıdaki misalleri görmekte fayda vardır:

a) Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, Hudeybiye'de, Mekkelilerle anlaşma yaptıktan sonra, hicretin altıncı yılında, etraftaki meliklere, valilere birer mektup göndererek onları İslâm Dini'ne davet etmişti. Bunlardan biri de Rum kralı Herakliyus idi. Mektubu götüren zat, ashab-ı kiramdan Dihyetü'l-Kelbî'dir. Herakliyus mektubu aldıktan sonra Mekke taraflarından birkaç kişinin bulunmasını istemiş, o günlerde ticaret maksadıyla Şam taraflarında bulunan Ebu Süfyan, birkaç arkadaşıyla birlikte onun huzuruna götürülmüştür.

Herakliyus, tercüman aracılığıyla sordu:

– Peygamberlik davasında ortaya çıkan bu adama, soy bakımından en yakın olanınız hanginizdir?..

– Benim.

Bu sözü söyleyen Ebu Süfyan'dı. Herakliyus onun ön tarafa geçirilmesini ve arkadaşlarının, onun ardında yer almasını emrettikten sonra onlara:

– Ben bu adama bazı sorular soracağım. Şayet bana yalan-yanlış cevap verirse, yalan söylediğini işaret edersiniz, dedi.

Ebu Süfyan der ki: Vallahi, yalan söylediğimi ortaya çıkarmalarından utanmış olmasaydım, mutlaka yalan söyleyecektim.

Bundan sonra Herakliyus ile Ebu Süfyan arasında şu konuşma geçti:

– Aranızda onun soyu ve nesebi nasıldır?

– Asil bir soya sahiptir.

– İçinizde böyle bir peygamberlik iddiasıyla daha önce ortaya çıkan olmuş mudur?

– Hayır!

– Baba ve dedeleri arasında melik - sultan olmuş bir kimse midir?

– Hayır.

– İnsanların şerefli ve zenginleri mi ona tabi oluyor, yoksa aciz ve zayıfları mı?

– Daha çok zayıf ve acizleri.

– Artıyorlar mı yoksa eksiliyorlar mı?

– Artıyorlar.

– Onun dinini kabul ettikten sonra, beğenmeyip kızarak o dini terk eden olmuş mudur?

– Hayır.

– Peygamberlik davasını ortaya atmadan evvel onu yalancılıkla suçladığınız olur muydu?

– Hayır.

– Ahde vefası nasıldır? Sözünde durur mu?

– Ahdine vefalıdır. Ancak şu anda biz kendisiyle belli bir müddet için anlaşma yapmış durumdayız. Bu müddet içinde ne yapacağını bilemiyorum.

Bunları daha sonra arkadaşlarına anlatan Ebu Süfyan, şunları söylemiştir: Verdiğim ifadeye sadece bu kelimeyi sıkıştırabildim. Başka bir şey söyleme imkânım olmadı.

– Onunla hiç savaştınız mı?

– Evet.

– Savaşların neticesi ne olmuştur?

– Aramızda savaş nöbetleşe olmuştur. Bazen o bizi mağlup etmiştir, bazen da biz galip geldik.

– Size yapmanızı teklif ettiği emirler nelerdir?

– Allah'a ibadet edin ve ona hiçbir şeyi ortak koşmayın. Babalarınızın din ve putlar hakkında söylediklerini terk edin, diyor ve bize namaz kılmayı, doğru ve iffetli insanlar olmayı, akrabalık hukukuna riayetkar olmayı emrediyor.

Sorular burada bitti. Herakliyus tercümana, şu sözlerini Ebu Süfyan'a tercüme etmesini emretti:

– Sana nesebini ve soyunu sordum, asil bir aileden olduğunu söyledin. Peygamberler böyledir, kavmi arasında şerefli bir aileye mensup olurlar. Daha önce sizden böyle bir dava ile ortaya atılan olmuş mudur? diye sordum, hayır dedin. Kendi kendime şu hükme vardım: Şayet daha evvel bu iddia ile ortaya çıkan olsaydı, bu da, önceden ortaya atılan bir iddianın peşinden gidiyor, mukallid bir adamdır derdim. Babaları arasında melik ve sultan olan var mıdır dedim, hayır dedin. Şayet ataları içinde sultan olan biri bulunsaydı, onlardan kendine miras kalmasını ümit ettiği bir mülk ve saltanatı istiyor derdim. Bu iddiayı ortaya atmadan evvel yalancılıkla suçladığınız olur muydu, diye sordum, hayır dedin. Ben biliyorum ki insanlara karşı yalan söylemeyi terk eden bir kişi Allah'a karşı yalan söylemeye çıkmaz. İnsanların zengin ve eşrafı mı, yoksa zayıf ve aciz olanları mı ona tabi oluyor dedim, aciz ve zayıfları diye cevap verdin. Peygamberlerin davasını kabul eden ve destekleyenler de onlardır. Artıyorlar mı, yoksa eksiliyorlar mı diye sordum. Artıyorlar dedin. İman işi tamamlanıncaya kadar böyle devam eder. İman ettikten sonra dinini beğenmeyerek terk eden oluyor mu? diye sordum, hayır dedin. İmanın tadı ve lezzeti kalbe girdiği zaman durumu işte böyledir.

Hıyanet eder mi diye sordum, hayır dedin. Peygamberler de öyledirler, hıyanet nedir bilmezler.

Neleri emrettiğini sordum. Allah'a ibadet edin, hiçbir şeyi ortak koşmayın, dediğini, putlara ibadetten nehyettiğini, namazı, doğruluğu, iffetli olmayı emrettiğini söyledin. Eğer söylediklerin doğru ise, benim şu iki ayağımı bastığım yerlere o malik ve sahip olacaktır. Ben o peygamberin çıkacağını biliyordum. Ancak sizin aranızdan çıkacağını zannetmiyordum. Onun yanına varabileceğimi bilsem, birçok zahmetlere katlanmayı göze alırdım. Şayet yanında olsaydım, hürmetimden dolayı onun ayaklarını ellerimle yıkardım.

Daha sonra Herakliyus emretti, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin mektubu okundu: Allah'ın kulu ve Rasulü Muhemmed'den Rum'un büyüğü Hirakl'e: Hidayete tabi olanlara selam olsun. Bundan sonra, seni İslâm davetine çağırıyorum. Müslüman ol, selamette kalırsın. Allah Taalâ da sana ecrini, sevabını iki kat verir. Şayet yüz çevirirsen, fakir çiftçilerin günahı ve sorumluluğu senin üzerinedir. Ey kitap ehli, gelin sizinle bizim aramızda müsavi olan bir kelime üzerinde birleşelim, Allah'tan başkasına ibadet etmemek ve ona hiçbir şeyi ortak koşmamak, bir kısmımız bir kısmımızı Allah'tan ayrı olarak Rabb kabul etmemek üzere anlaşalım. Şayet onlar yüz çevirirlerse ey müminler siz şöyle deyin: Şahit olun ki biz müslümanlarız.

Ebu Süfyan der ki, mektubun okunması bittiği zaman Hirakl'in (Herakliyus'un) yanında bir kargaşa oldu, bağırıp çağırmalar duyuldu, biz oradan çıkarıldık. Çıktığımız zaman arkadaşlarıma şöyle dedim: Vallahi İbnü Ebî Kebşe'nin (Peygamber Efendimizin) işi gerçekten de büyük bir iş halini aldı. Rumların meliki bile kendisinden korkar oldu.

O günden sonra, Allah İslâmı bana nasip edinceye kadar hep O'nun galip geleceği kanaatini taşıdım.

Buhârî'nin bu rivayetinin sonunda Herakliyus'un, ilmi yönden takdir ettiği bir arkadaşıyla mektuplaştığı Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin beklenen peygamber olduğu kanaatini kuvvetlendirdiği ve daha sonra din adamlarını çağırarak onlara, bu yeni dine girmek istediğini açıkladığı kaydedilir. Fakat onların bu haberi nefretle karşılayıp, protesto etmek üzere hemen geri döndüklerini ama kapatılmış kapılarla karşılaştıklarını, daha sonra da Herakliyus'un onlara, «Ben sizi denemek için böyle söyledim. Dininize bağlılık derecenizi öğrenmek istiyordum» diyerek geçiştirdiği kaydedilir.[196]

İslâm Dinî'ni kabul edebilmek büyük fedakârlıklar gerektiriyordu. Herakliyus işte bu fedakârlığı yapamamıştır. İslâm Dinî'ni tercih ederek koca bir devletin başkanlığını bırakmak zorunda kalacaktı. Ancak o, «şayet bu söylediklediklerin doğruysa, o benim şu iki ayağımı bastığım yerlere malik ve sahip olacaktır» sözünü samimiyetle söylemiştir. Çünkü daha sonraları, hicretin on beşinci senesinde Kınnesrin'in fethedilmesi üzerine Suriye'yi terk edip çekilirken bir tepe üzerine çıkmış ve Şam taraflarına dönerek şöyle demişti: Selam sana Suriye. Bir daha birleşmemek, buluşmamak üzere elveda. Artık bir daha hiçbir Rumlu buralara korkmadan giremeyecek ta ki o uğursuz çocuk doğuncaya kadar. Keşke o da doğmaz olaydı.[197]

Şayet zamanının din adamları da bu yeni dini kabul etseydi, bir başka ifadeyle Herakliyus, iman ettiği takdirde hoş karşılanacağını ve yine tahtında kalacağını bilseydi, iman edeceğinde şüphe yoktu. Fakat o, dinini değiştirdiği takdirde, halkın kendinden yüz çevireceğini ve büyük bir ihtimalle yapılacak bir ihtilal sonucu tahtını kaybedeceğini hesaba katmış, Efendimize hediyeler göndermiş fakat iman ediyorum diyememişti.

---

[196] Buhârî, Keyfe Kane Bed'ül-Vahy, 6
[197] el-Kâmil fi't-Tarih, 2/494

b) İskenderiye'de bulunan Mukavkıs da Efendimizin gerçekten Peygamber olduğunu anlamış durumdaydı. Peygamberimizin mektubunu ona götüren Hatıb b. Ebî Beltea ile aralarında şöyle bir konuşma geçti:

– Sana bazı şeyler soracağım, bana bunun hakikatini anlat.

– Buyur sor.

– O bir peygamber değil midir?

– Elbet Peygamberdir.

– Peki, kavmi onu kendi yurdundan sürüp çıkardığı zaman, şayet gerçekten Peygamberse neden onlara beddua etmedi?

– İsa b. Meryem'in gerçekten Peygamber olduğuna inanıyor musun?

– Elbet.

– Kavmi onu asmak üzere yakaladığı ve Allah tarafından göğe çıkarıldığı zaman neden kavmine beddua etmemiştir, açıklar mısın?

– Anlaşıldı, sen hikmet sahibi birinin yanından gelen hikmet sahibi bir kişisin.

Mukavkıs daha sonra Hatıb'a izzet ve ikramda bulunmuş, türlü hediyeler vererek Efendimize göndermiş, fakat iman etmemiştir.[198]

c) Medine'de yaşayan Abdullah b. Übeyy b. Selul, kavmi arasında hürmet ve itibar gören bir kişiydi. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin hicret ettiği günlerde o da, kavminin reisliğini elde etmek ve taç giymek üzere hazırlanıyordu. Fakat Efendimizin gelişiyle insanların gönlü ondan dönüvermişti.

---

[198] İbn Kesir, Siyer, 3/514

Riyasetin elden gitmesi, adamı Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'e karşı haset duygularıyla doldurdu. İman eder gibi göründüğü oldu. Fakat Hicretin dokuzuncu yılında ölmesine kadar hep müslümanlar arasında fitne ve haset çıkarma derdiyle yandı durdu.

Tebuk seferine o da katılmıştı. Yolda çıkan ufak bir anlaşmazlık sonucu çıkan bir kavgada, bütün kinini açığa vurmuş, «Medine'ye döndüğümüz zaman, en aziz olan, en zelil olanı sürüp çıkaracaktır» demekten çekinmemişti. En aziz dediği kendisi, en zelil dediği de kendine göre Peygamberimizdi. Fakat bu durum, Efendimize vahiy yoluyla bildirilmiş, müminler arasında tamamen itibarsız hale düşmüştü.

Ona yıllarca sonra bu sözü söyleten, daha evvel kaybettiği riyasetin bıraktığı acı hatıralardı.[199]

---

[199] bk. Müslim, 3/1423 ve Münâfikûn Sûresi tefsiri

KİBİR VE GURUR

İnsanın kendini beğenmesi, olduğundan fazla görmesi, başkalarından üstün sayması; hakikatleri olduğu gibi kabul etmesine engel olabilir. Davranışlarını normal seviyeden uzaklaştırır.

Kendini daima faziletli görmek, başkalarında aynı fazileti görememek, kendinde kusur bulamamak fakat başkalarını kusurlu bulmak kibir ve gururun neticeleridir.

Hazret-i Âdem'e secde etme emri karşısında şeytan'ın, «Ben ondan hayırlıyım. Beni ateşten yarattın, onu ise topraktan yarattın» (A'raf, 7/12) diyerek Allah'ın emrini yersiz, manasız, hikmetsiz... buluşu işte bu kibir ve gururun neticesiydi.

***

Müşriklerden mal ve servet sahibi olanlar, kendilerini diğer insanlardan üstün görüyor, onlarla aynı safta yer almaya, aynı muameleye tabi olmaya hiç razı olamıyorlardı. Halk arasında bir mevki sahibiydiler. Bu mevkiden düşmeye, emirlerinin altında çalıştırdıkları, hakaret ettikleri, canları istedikçe kırbaçladıkları, hayvan gibi alıp sattıkları... kimselerle aynı seviyede olmaya, onlarla birlikte aynı ahkâmın altında bulunmaya hiç razı olamıyorlardı. Yarına yiyecek bulamayan fakirlerle, hürriyetini kaybetmiş kölelerle şeref ve haysiyet sahibi bir zengin nasıl bir olabilir diyorlardı.

***

Bu sebepledir ki, Peygamber olan zat kendilerini Allah'ın hükümlerini kabul etmeye davet ettiği zaman Peygamberle görüşebilmek "için, yanında bulunan fakirleri dağıtmasını, onlarla birlikte oturamayacaklarını bildirmişlerdi.

Mal ve servet sahibi olmayı gerçek bir fazilet ölçüsü olarak kabul ediyorlardı. Onlara göre doğru yol, huzur ve saadet yolu, sadece kendi düşündükleri ve üzerinde bulundukları yoldu. Bir fakirin, bir kölenin kendilerinden daha iyi ve doğru düşünebileceğine, hakkı ve hakikati bulabileceğine ihtimal bile vermiyorlardı. Köleler ve fakirler karşılaştıkları mühim bir konuyu, en azından bir de kendilerinden sormalı ve akıl danışmalıydılar. Onların izin ve müsaadesini almadan bir dini kabul etmeye çıkarlarsa, mutlaka hata ederlerdi.

***

Hazret-i Nuh (aleyhisselam) kavmini Allah'ın dinine davet ettiği zaman, kavminin ileri gelenleri şöyle itiraz etmişlerdi: «Sana bayağı ve değersiz kişiler iman etmişken biz sana iman mı ederiz?» (Şuarâ, 26/111)

Bayağı ve değersiz kişiler dedikleri insanlar, fakirlerdi. Ahlâksız, rezil, pespaye kişiler demek değildi. Ama madem ki fakir idiler, o halde, bayağı, değersiz insanlar denilmeye hak kazanmışlardı!

Kaldı ki, bir zamanlar ahlâktan uzak, utanç verici bir hayat yaşamış olanların da, eski yaşayışlarını bırakıp yepyeni bir hayat tarzı seçmeleri, Allah'ın davetini kabul etmeleri kusur sayılmamalıydı. Allah Taalâ Peygamberlerini, sadece iyi insanları fazilet sahibi yapsın, fenaları oldukları halde terk etsin diye göndermiş değildi. Davet herkese yapılacak, dileyenler bu daveti kabul edecek ve fazilet yoluna girecekti.

Hazret-i Nuh'un kavminin ileri gelenleri, bu daveti reddederken, «reziller» dedikleri insanlarla birlikte aynı dinde bulunmaya razı olamayacaklarını beyan etmiş oluyorlardı.

Mekke hayatında da, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize, yanındaki fakirleri kovması teklif edilmişti. «Seninle görüşme yapmaya razıyız. Ama yanında fakirler olmayacak. Onlarla aynı mecliste, aynı şartlar altında oturmaya razı değiliz» demişlerdi.

Bu teklif, bizzat Cenab-ı Hak tarafından reddedildi: «Sabah akşam Rab'lerinin rızasını dileyerek dua ve niyaz edenleri –sırf fakir olmaları sebebiyle– huzurundan kovma. Kâfirlerin hesabından hiçbir şey sana ait değildir. Senin hesabından hiçbir şey de onlara ait değildir ki fakirleri kovup da zalimlerden olasın» (En'âm, 6/52)

Her şeyin dünyada ve içinde yaşadıkları şartlar altındaki şekliyle devam etmesi lâzım geldiği düşüncesi, onların zihninden bir türlü çıkmıyor, fakirlikle Allah'ın rızasına nail olmayı bir türlü bir arada düşünemiyorlardı. Allah'ın ikramı ve ihsanı şayet insanlara vaki olacaksa bu neden kabile reislerine, zenginlere, şöhret sahibine değil de onlara idi?... Zayıf, biçare müminleri gördükçe alay ediyor, «bunlar mı içimizden Allah'ın ikrama lâyık görüp seçtiği kişiler...» (En'âm, 6/53) demekten kendilerini alamıyorlardı. Ama başkalarını fakir olduğundan dolayı ayıplamanın ciddiyetle, faziletle ne gibi bir ilgisi olabilirdi?

Medine'de de, münafıklar tarafından aynı çeşitten itirazlar, kendi aralarında yapılmış bulunuyordu. «Onlara, diğer insanlar gibi siz de iman edin denildiği zaman –kendi aralarında– şöyle dediler: Bir takım beyinsiz, kendini bilmez kişiler gibi biz de mi iman ederiz?... Dikkat et, asıl beyinsiz kendini bilmez olanlar onlardır. Fakat onlar bunu bilmiyorlar» (Bakara, 2/13)

Kendilerinin beyinsiz olduklarını bilmek istemiyorlardı. Beyinsiz ve kendini bilmez dedikleri adamlarda gördükleri kusur fakirlikten ibaretti. Ama kendileri sorumsuz bir hayatın içinde çalkalanıyorlardı. İman edenlerin yanına gelince mümin olduklarını söyleyip, kendileri gibi münafık olan şeytan

siret kişilerle beraber olunca «biz ancak eğleniyoruz.» (Bakara, 2/14) diyen, fesat çıkarmaya çalışan fakat ıslah için uğraştığını söyleyebilen[200] iki yüzlü kişiler beyinsiz değilse, Allah'a ve âhiret gününe iman eden ve günden güne fazilet yolunda ilerlemeye gayret sarf eden insan neden beyinsiz olsun?..

Ama kendileri iman etseler eski ihtişamı istedikleri gibi, keyiflerine göre yürütemeyecekler, sorumsuz bir hayatın tadını çıkaramayacaklar, cezayı gerektiren bir suç işledikleri zaman onlar da diğer insanlar gibi ceza göreceklerdi.

Nitekim Mekke'nin fethiyle birlikte müslüman olan fakat hırsızlık yapan bir kadının elinin, hırsızlığının cezası olarak kesilmesi gerektiği zaman zengin ve şerefli bir aileden olması sebebiyle ona bir cezanın verilmesini akılları almamış, Rasulullah'ın bu cezayı tatbik etmekten vazgeçmesi için aracılar bulma derdine düşmüşlerdi. Peygamber Efendimiz böyle bir isteği kendisine ulaştıran Üsame b. Zeyd'e hiddetlenerek:

– Allah'ın koyduğu cezalardan biri hakkında şefaat mi istiyorsun?.. Şunu iyi bilesiniz ki, sizden evvelkileri mahveden şey, onlardan mevki ve şöhret sahibi biri çaldığı zaman cezayı tatbik etmedikleri halde, biçare insanlar çaldığı zaman ceza vermeleri olmuştur. Allah'a yemin ederim ki Muhammed'in kızı Fatıma bile çalmış olsa mutlaka elini keserdim cevabıyla mukabele etmişti.[201]

Hazret-i Ömer devrinde hac mevsimi anında Gassan hükümdarı Cebele b. Eyhem, ayağına yanlışlıkla basan Ferâze oğullarından birine şiddetli bir yumruk indirmiş ve burnunu kırmıştı. Adam Hazret-i Ömer'e şikâyet etti. Hazret-i Ömer Cebele'yi çağırdı:

– Davacını memnun edeceksin, yoksa kısas yapar, sana da aynı yumruğu vurdururum, dedi.

---

[200] Bkz. Bakara Sûresi, 2/11
[201] Buhârî, Megazi, 53

– Ben bir hükümdarım. O ise halktan bir kişi. Beni onunla nasıl bir tutar ve kısas yaparsın?

– İslâm Dini hukuk bakımından aranızda bir fark gözetmiyor.

– Ben müslüman olunca şerefimin daha da artacağını umuyordum.

– Şerefin gerçekten artmıştır. Fakat hukuk önünde ikiniz de aynı hükme tabisiniz.

– Peki, Hıristiyan olursam ne olur?

– O zaman (dinden dönme hükmü olarak) boynunu vururum.

– Bana yarına kadar izin verebilir misin?

– Olur.

Cebele bir günlük izni aldıktan sonra geceleyin adamlarıyla birlikte çıktı gitti. Bizans taraflarında Hıristiyan dinini kabul etti. O din üzere –pişmanlığını dile getiren şiirler söyleyerek– öldü.

Cebele'yi bu hükme itiraz ettiren, hükmün adaletsiz oluşu değildi. Adama birkaç kuruş verdiği takdirde onu razı edeceği muhakkaktı. Ama burnu bulutları çizen bir vali olarak avam tabakasından birinin karşısında ondan özür dilemeyi bir zillet olarak kabul ediyor, gururuna yediremiyordu.

***

İşte müşrikleri imandan alıkoyan mühim sebeplerden biri... Servetin temin ettiği ihtişam içinde, fakirler sınıfıyla aynı hükümlere tabi oluverme korkusu onları iman sınırının dışında bırakmıştı.

KÖKLÜ İNANÇLARA BAĞLILIK

1 – Öteden beri devam edip gelen, alışılmış ve kalplerde yerleşmiş inançları terk etmek kolay değildir.

Onlar, atadan dededen gelen bir dine bağlıydılar. Bu dinin verdiği inanca göre taş veya ağaçtan yapılmış putların manevi birer değeri vardı. Artık onlar her yerde görülen, bulunan çeşitten varlıklar değildiler. Üzerine basılıp geçilen bir taş veya yakılıp ısınılan bir ağaç değildi onlar. Ayrı ve mukaddes bir değeri temsil ediyorlardı. Nitekim bu putların, kendilerini Yüce Mevla'ya yaklaştıracaklarına[202] ve Allah Taalâ'nın yanında kendileri için şefaatçi olacaklarına[203] inanıyorlardı.

***

Genellikle iman konularında akıl, bir kenarda sessiz ve hareketsiz (pasif durumda) kalmayı tercih eder. Çünkü insanın manevi ciheti sadece aklı değildir. Bunun yanında bir de kalbi, gönlü vardır. Çoğu zaman aklın ve gönlün yolları, metodları ayrı ayrıdır. Nice mesele vardır ki o meselede gönül, aklı düşünemez etmiş, susturmuş, ağzını kapatmış ve bir köşeye hapsetmiştir.

Her insanın hayatında şahsıyla ilgili olan, sadece gönlünün arzularına göre ayarlanan nice hatıra yer alır ki, akıl konuş-

---

[202] Bkz. Zümer Sûresi, 39/3
[203] Bkz. Yunus Sûresi, 10/18

turulsa hiçbiri doğru bulunmayacak, hepsi de insan hayatından reddedilecektir. Ayrıca cemiyet olarak da kabul edilegelmiş bir nice âdet ve gelenek vardır ki, bunlarda aklın hiç bir tesiri yoktur. Düşünüldüğü zaman saçma sapan şeyler oldukları anlaşılır, ama yine de uygulanır.

Bunların her biri, ya gönlün ferman dinlemez oluşu yahut yerleşmiş âdet ve gelenekleri akıl süzgecinden geçirmeyiş ya da bunlara karşı durmanın cemiyetten gelecek baskıya dayanamayışı gibi sebeplere dayanır.

***

2 – Arapların durumu da böyleydi. Lat ve Uzza gibi putların birer taş veya ağaç parçası oldukları onların hatırlarına bile gelmiyor, körü körüne onlara ibadet ediyor, kurbanlar kesiyorlardı.

Putları samimiyetle birer ilah kabul ettikleri muhakkaktı. Yani sırf laf olsun, eş dost iş başında görsün diyerek onlara ilahlık payesi vermiş değillerdi. Onlara takdim ettikleri yiyeceklerle, kestikleri kurbanlarla memnun ettikleri kanaat ve inancına sahip idiler.

Putlar, önlerine konulan yiyecekleri, kurban etlerini yemiyorlardı. Hatta gece veya gündüz gelip bu etleri, yiyecekleri yiyip bitiren köpek ve kedileri yanlarından uzaklaştırmıyorlardı. Bunlar Araplar tarafından görünüyor, biliniyor, fakat üzerinde düşünülmüyor, fikir yürütülmüyordu. Bunların her birinin nice hikmet altında cereyan ettiği şeklinde bir izahla bu iş bitiriliyordu.

İnançlarında bu derece samimi, bu putların her birinin birer ilah olduklarına kesin bir inanç sahibi oldukları içindir ki, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz tarafından bir tek Allah'ın var olduğu söylenince «bu kadar ilahı bir tek ilah mı yapmış?... Bu pek tuhaf şey...» (Sâd, 38/5) demişlerdi. Kendilerine göre her biri ayrı bir kudretin temsilcisi olan bu

putlardan herhangi birini ilahlık payesinden mahrum etmek, düşünülmesi bile caiz olmayan bir konuydu. Nitekim Hazret-i Nuh (aleyhisselam) aynı dava ile ortaya çıktığı zaman, kavminin ileri gelenleri, halka şu şekilde telkinde bulunmuştu: «Sakın ilahlarınızı bırakmayın. Vedd, Süvâ', Yeğus, Yeûk ve Nesr putlarını terk etmekten sakının» (Nuh, 71/23)

Yine bu inanca bağlılık sebebiyledir ki Azer, sevgili oğlu Peygamber İbrahim (aleyhisselam)'i, evlatlıktan reddetmeye kalkmış, «Ey İbrahim, sen benim ilahlarımdan yüz mü çeviriyorsun?.. Şayet onlara dil uzatmaktan vazgeçmezsen yemin ederim ki seni taşlarım. (öldürürüm) Şimdi artık benden uzun bir müddet ayrı kal ve gözüme görünme» (Meryem, 19/46) diyerek kovmuştu.

Hazret-i İbrahim (aleyhisselam)'i diri diri yakmaya çıkanları kızdıran şey, onun bir puthanedeki putları kırmasıydı.[204]

Diğer peygamberlere karşı çıkanların her biri de, yine putların alelade varlıklar olduklarını kabul edemeyen kişilerdi.

Putlara –laf olsun diye değil– samimiyetle ve gönülden bağlı olmasalar, uğurlarına bunca kan döker, sayısız can verirler miydi?...

***

3 – Bu inanç o dereceye ulaşmıştı ki, asıl mabud diye bilinen Yüce Mevla'ya ait düşünceler gerilerde kalmış, şefaatçi diye bilinen putlar ön sıraya geçirilmişti. İbadetler doğrudan doğruya bunlara yapılmış, kurbanlar bunlara takdim edilir olmuş, şefaatçi dedikleri bu putlara karşı dualar edilirken Yüce Mevla hatıra bile getirilmemiştir. Daha açık bir ifadeyle Allah Taalâ «adı var, kendi yok» denilecek bir durumda kabul edilmiştir. Ancak pek darda kaldıkları zamanlarda yine «Allah'ım...» diye niyaz ediyorlar, tehlike geçtikten sonra ise, yine eski durum devam ediyordu. Nitekim Allah Taalâ

---

[204] Bkz. Enbiya Sûresi, 21/51-70

bu durumu izah için şöyle buyurmuştur: «Sizdeki her nimet Allah'tandır. Üstelik size bir zarar ve keder dokunduğu zaman –putları bırakır hep– ona yalvarır yakarırsınız. Sonra da Allah bu kederi sizden kaldırdığı zaman bir de bakarsınız ki içinizden bir topluluk Rab'lerine ortak koşuyorlar» (Nahl, 16/53, 54)

Şu âyetler de onların bu inançlarını açıklar mahiyettedir: «Mekke müşriklerine: Gökten yağmuru indirip de yeryüzüne ölümünden sonra hayat veren kimdir?... diye sorarsan, elbette şu cevabı vereceklerdir: Allah'tır. De ki Hamdolsun Allah'a. Fakat onların çoğu (hem bütün kudretin Allah'ta olduğunu itiraf ettiklerini, hem de buna muhalif inanç üzere olduklarını) bilmiyorlar. Onları aldatmakta olan bu dünya hayatı ancak bir eğlence ve bir oyundan ibarettir.

Ahiret yurdu ise; ölmez, gerçek hayat işte odur. Keşke bilmiş olsalardı. Onlar gemiye bindikleri zaman, denizde boğulma korkusuyla, dini sadece Allah'a tahsis ederek (sanki putları hiç tanımıyorlarmış gibi samimiyetle) dua ederler. Fakat onları karaya çıkarıp kurtardık mı bir de bakarsın ki onlar yine şirk koşmaktalar.» (Ankebut, 29/33-65)

***

Normal yaşayış düzeninde, Allah için putları terk etmeyi düşünmemişler, fakat putların hatırı için Allah Taalâ'yı unutmuş, yok gibi farz etmişlerdir.

***

4 – Peygamberlerin karşısında duranlar, bu inançlarında ne derece samimi, inançları ne derece kuvvetli olursa olsun, hatalı idiler. Batıl bir inanç üzere bulunuyorlardı. Putları ilah olarak kabul etmekte hiçbir kimse, hiçbir zaman mazur görülemezdi. İnsan haysiyeti bu derece ayaklar altına alınmamalıydı. Bu sebeple onlar bir durum değerlendirmesi yapmaya, ilah dedikleri varlıkların gerçekten birer ilah olup olmadıkları konusunda bir daha ve ciddiyetle düşünmeye davet edildiler.

Böylece onların ilah olup olmadıkları, kudretlerinin nerelere kadar uzanabileceğinin hesabı yapılmış olacaktı.

Yapılacak bu değerlendirme sonucu, ya «biz gerçekten hak üzere imişiz. Görüyorsunuz ki hesaplar hep doğru çıktı» denilir yahut da yanlış hesap Bağdat'tan bile olsa döndürülürdü. Ama onlar bu hesabın yapılmasına tahammül edecek bir geniş görüşün, hoşgörünün sahibi değildiler.

***

5 – Peygamber Hazret-i İbrahim (aleyhisselam), halkın seyre çıktığı ve şehri tamamen boşalttığı bir günde eline baltayı almış, puthaneye girmiş, bütün putları parçalamıştı. Kırmadığı sadece en büyük put idi. Baltayı da onun boynuna astı, çıkıp gitti.

Halk dönüp geldiğinde beklenmedik bir durumla karşılaşıverdi. Böyle bir neticenin meydana geleceği kimsenin hatırından hatta hayalinden geçmiş değildi. Büyük bir ciddiyetle meselenin üzerine düşüldü, Peygamber İbrahim (aleyhisselam) bulundu.

– Bunu bizim ilahlarımıza sen mi yaptın ey İbrahim?... denildi.

İbrahim (aleyhisselam) Efendimiz, ciddiyetle cevap verdi: Doğrusu bu işi şu en büyükleri yaptı, diyerek en büyük putu gösterdi. Ve ilave etti: Şayet konuşurlarsa onlara bir soruverin.

Kısa bir müddet vicdanlarıyla baş başa kaldılar. Haksızlığı kendilerinde buldular. Başları aşağı düştü ve Hazret-i İbrahim'e:

– Sen de bilirsin ki ey İbrahim, bunlar konuşmazlar, dediler. Peygamber Hazret-i İbrahim (aleyhisselam) de bu sözü söylemelerini bekliyordu. Cevap verdi:

– Peki siz, Allah'ı bırakıp da ellerinizle yontup şekil verdiğiniz, konuşmaktan bile aciz olan, size hiç bir fayda veremeyen, zarar ulaştıramayan varlıklara mı tapıyorsunuz?.. Yazık size de, Allah'tan başka taptığınız putlara da... Siz aklınızı kullanıp düşünmüyor musunuz? dedi.

Ama düşünme fırsatı yoktu. Çünkü sağdan soldan haykıranlar buna imkân tanımıyordu. «Yakın onu... ve ilahlarınıza böylece yardımcı olun. Bir iş yapacaksanız, yapılacak iş budur...» diyorlardı.

Neticede durup bir durum değerlendirmesi yapamadılar. Yakılan büyük ateşte Hazret-i İbrahim'i yakmaya çıkmak bile, düşünceye dalmaktan hafif ve kolay geldi. Çünkü düşünseler putlar birer taş parçası, birer ağaç parçası olarak gerçek mahiyetleriyle tecelli edecekti.

Hazret-i İbrahim, ilahlara yaptığı hakaretin cezasını çekmek mecburiyetindeydi. Büyük bir ateş yakıldı. Yanına yaklaşılması bile mümkün olmayan bu ateşe Hazret-i İbrahim, bir tepe üzerine kurulan mancınığa konulup fırlatıldı. Ama her şeyin malik ve sahibi Yüce Mevla'nın «ey ateş, İbrahim'e serin ve selamet ol» emri gelmiş, mesele kökünden halledilmişti.[205]

***

6 – Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin karşısında bulunanlara da, çeşitli vesilelerle inançlarını gözden geçirmeleri hatırlatıldı. Peygamber Efendimiz onlara, ilah dedikleri putlar hakkında çeşitli yoldan düşünceye davet eden âyetlerle hitab etti: «Hiçbir şeyi yaratamayan, üstelik kendileri yaratılan varlıkları Allah'a eş ve denk mi tutuyorlar?...

Hem o putlar, onlara yardım etmeye güç yetiremezler, hatta kendi varlıklarına bile yardımcı olamazlar.

Şayet o putları doğru olan yola çağırsanız sizin bu davetinize uymazlar. İster onları çağırın, ister çağırmayın netice birdir, hep oldukları yerde kalırlar.

Sizin Allah'ı bırakıp da dua ve niyaz ettiğiniz varlıklar, sizin gibi yaratılmış kullardır. Eğer onların ilah oldukları da-

[205] Bkz. Enbiya Sûresi, 21/69

vanızda samimi ve sadık iseniz onları çağırın da size cevap versinler.

Onların yürüyecek ayakları mı var?...

Yoksa onların tutacak elleri mi var?...

Yoksa onların görecek gözleri mi var?...

Yoksa onların duyacak kulakları mı var?...

De ki haydi çağırın ortaklarınızı, sonra bana istediğiniz hileyi kurun da, elinizden gelirse bana göz açtırmayın...» (A'raf, 7/191-195)

***

Bu ve benzeri âyetler onları düşünmeye davet ediyordu. Düşünseler, gerçeklerin dile getirildiğini anlayacak, yanlış yolda olduklarını kabul edeceklerdi. Ama kalplerine yerleşen inanç, onların düşünce kapılarını kapatmış bulunuyordu. Düşündükleri takdirde çıkmaz sokaklara saptıklarının meydana çıkacağı korkusu içlerini sarmıştı. Bu sebeple, yapılan bunca teklif karşısında mert bir insan davranışıyla:

– Evet, halimizi yeniden gözden geçirmekte fayda var, diyemediler.

Aksine, hakikate tıpatıp uygun olan bu hatırlatmaları, ilahlarına yapılmış birer hakaret olarak değerlendirdiler. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizden bahsederken «ilahlarımıza dil uzattı, aklı başında olan insanlarımızı düşüncesizlikle suçladı...» dediler.

***

7 – Aklı başında insanlardı. Hatta içlerinde yüksek zekâya sahip kimseler vardı. Bu akıllar, gönüllerin, duyguların emirlerine verilmese ve normal bir yolda çalıştırılsa, putların görmediğini, işitmediğini hatta kıpırdamadığını söylemenin «hakikati ifade etmek» olduğunu «hakaret etmek» olmadığını anlayacaklardı. Ama yıllar yılı bu kalpler, bu inançla kalay-

lanmış, sırlanmıştı. Onların ilah olduklarını tartışmasız kabul etmenin ötesinde düşünme yasağı bir ömür boyu sürecekti. Bu sebeple Nebiyy-i Ekrem Efendimiz onları hak yoluna davet ederken, putlar üzerinde az çok düşünmeleri gerektiğini hatırlatırken onlar da cevap olarak şöyle diyorlardı: «Senin bizi davet ettiğin Kur'ân'a ve dine karşı kalplerimiz örtüler içindedir. Kulaklarımızda da bir ağırlık var, bizimle senin aranda bir perde mevcut... (Senin söylediklerini işitmiyoruz, işitsek anlamıyoruz, üstelik anlamak bile istemiyoruz) O halde sen kendi davanı yürütmeğe çalış, biz de durdurmağa çalışacağız.» demişlerdi. (Fussilet, 41/5)

Peygamber Hud (aleyhisselam)'a da söylenen sözler bu mealde idi. «Ey Hud, bize karşı öğüt vermişsin yahut vermemişsin hepsi birdir, (sana inanacak değiliz) Bize getirdiğin bu haberler başka değil sadece evvelkilerin masalı. Hem biz azaba uğratılacak da değiliz.» (Şuarâ, 26/136-138)

***

Peygamberlere karşı bir defa cephe aldıktan sonra artık iftiraların ardı arası kesilmemiştir. Gerek o peygambere, gerekse tebliğ ettiği ahkâma karşı ağza gelen her şey bol bol söylenmiştir. Bu konuda açtıkları mücadele yolunda onların medeni insan ölçüsü içinde kaldıklarını söyleme imkânına sahip değiliz.

UTANÇ DUYGUSU

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize iman etmeme sebepleri arasında, utanç duygusunun da yeri vardır. Bir kısım kimseler «Demek şimdiye kadar batıl yolda olduğunu anlayamamış, fark edememiş, Ebu Talib'in yetimi vasıtasıyla ancak doğru yolu bulabilmiş...» denilmesinin vereceği aşağılık duygusuna kapılmış ve iman etmemeye razı olmuşlardır.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin amcası Ebu Talib'in, iman etmemesinde böyle bir sebep göze çarpmaktadır. Kendini İslâm Dini'ne davet eden Efendimize karşı söylediği şu tek cümle, onun iman etmeyiş sebeplerini topluca ifade etmektedir. «Ey kardeşimin oğlu, vallahi şayet senin ve çocuklarının başına belalar yağdırıp kötülük yapmaları korkusu olmasa ve Kureyş'in, ölüm korkusuyla söylediğim zannına kapılmalarından endişe etmesem, elbette bu sözü söylerdim. Hem başka değil, sırf seni sevindirmek için söylerdim.»

Ebu Talib, Peygamber Efendimizi, aşk derecesine varan, babanın duyabileceği derecede üstün ve samimi bir sevgiyle sevmiştir. Yedi yaşlarında küçük bir çocukken yanına almış, kendi çocuklarına yapmadığı iyiliği ona yapmış, Efendimizi çocuklarından daha üstün tutmuş, daha çok sevmiştir.

Peygamber olduğunu Kureyş'e ilân edip de onlardan şiddetli bir mukabele gördüğü zaman Ebu Talib Efendimizi himayesine aldığını ilân etmiş, kimsenin ona karşı kötülük

yapamayacağını, yaparsa karşısında kendini bulacağını ifade etmişti.

İman etse, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizi himaye etmesi bahis konusu olamazdı. Kureyşliler müminlerin bir başkasını himaye etmesi hakkını tanımıyorlardı. Öyle olsa Hazret-i Ebu Bekir gibi kavmi arasında üstün bir şerefe sahip olan ve Peygamberimizin uğrunda seve seve can vermeye her zaman hazır olan bir insanın himayesi ne güne duruyordu?.. Kaldı ki Hazret-i Ebu Bekir bile gün gelmiş, Mekke'de Malik b. Dağınne'nin himayesiyle kalabilme durumuna düşmüştü.

Hal böyle olunca yiğit Ebu Talib, Peygamberimizin davasını rahatça yürütebilmesi, çocuklarına, aile efradına bir zarar gelmemesi için iman etmemeyi ve himayesini devam ettirmeyi doğru bulmuş, bir bakıma kendini feda etmiştir.

Hayatının sonlarına doğru, ölüm döşeğine yattığı zaman, Peygamberimizin bu davetini yerine getirmesine de, «Ebu Talib ölümden korktu, bu sebeple inandı...» diyecekler endişesi engel olmuştu.

İşte îman etmeyenler içinde, kendisi için acınılacak, üzüntü duyulacak kişi bu... Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizi seven insanların kalbinde daima acı bir hatıra olarak kalacak, «vah Ebu Talib...» dedirecektir.

Efendimiz, sevgili, vefakâr amcası için gözyaşları dökmüş, «Rabbim tarafından yasak edilmediği müddetçe senin için istiğfar edecek, mağfiretini dileyeceğim.» demişti. Efendimize bunları dedirten, gördüğü hudutsuz sevgi, bitip tükenmek bilmeyen şefkat ve yıllar yılı müşriklere karşı, aşılmaz bir duvar gibi dimdik durmasıydı.

Nitekim Ebu Talib'in vefatı, müşrikler için gerçek bir müjde olmuş, hemen harekete geçmiş, Peygamberimize yapmadıklarını bırakmamışlardı. Bu hakaretler, bu terbiyesizce davranışlar o dereceyi bulmuştu ki, Peygamberimize sonsuz

bir düşmanlık besleyen Ebu Leheb bile utanmış, Peygamber Efendimizi himayesine aldığını ilân etmiş, kardeşimin hayatta bulunduğu günlerde ne yapıyorsan yine aynını yap. Vallahi kimse sana dokunamayacaktır, demişti.

Yine, Ebu Talib'in vefatı günlerinde, bir köşede bekleyip Efendimizin yüzüne, başına savurduğu toz ve toprakla çirkin emellerine hizmet eden bir bedbaht, sevinç ve gururla oradan uzaklaşırken, Efendimiz de bu haliyle evine girmiş, «Ebu Talib hayatta iken Kureyş bunu bana yapamamıştı» diye üzüntüsünü dile getirmişti.

***

Araplarda utanç duygusu, içtimai hayatta belirli bir yer tutuyordu. Aşağıda nakledeceğimiz hadise buna güzel bir örnektir:

Bedir muharebesi zaferle neticelendirilmişti. Müşriklerden Ebul Buhtüri, yanında Cünade b. Müleyha olduğu halde Mekke yolunu tutmuştu. Fakat müslümanlardan Mücezzer b. Ziyad, onların önünü kesti. Ebül Buhtüri'ye:

– Rasulullah, (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz Seni öldürmemizi yasak etti, dedi.

– Peki arkadaşım ne olacak?... dedi Ebul Buhtüri.

– Yasak sadece senin için. Onu öldürürüm.

– O halde ikimiz birlikte ölürüz. Ben Mekke kadınlarına «Dünya hayatı için arkadaşını terk etmiş» dedirtemem.

Daha sonra savaş başladı ve Mücezzer, ikisini de öldürdü.[206]

***

Arap şairlerinden meşhur Ümeyye b. Ebu Salt ile Ebu Süfyan arasında şöyle bir konuşma geçtiği nakledilir,

---

[206] Tarih-i Din-i İslâm, M. Es'ad, (sadeleştirilmiş baskı.) s. 603

Ebu Süfyan, arkadaşı Ümeyye'ye, Haşimoğullarından Muhammed b. Abdullah'ın Peygamberliğini iddia ettiğini söylemişti. Ümeyye:

– O gerçekten Peygamberdir. Ona tabi ol, dedi.

– Peki seni ona tabi olmaktan alıkoyan nedir?

– Sakif kabilesi kadınları, «Ümeyye gitti, Abdimenaf oğullarından bir gence tabi oldu...» derler diye utanıyorum.[207]

Bununla beraber, Ümeyye b. Ebu Salt'ın, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize iman etmemesinde, haset duyguları da geniş bir yer tutmaktadır. Şöyle ki:

Ümeyye, öteden beri ehli kitap olan Yahudi ve Hıristiyanlarla görüşmüş, onlardan, son defa olmak üzere bir Peygamberin geleceğini ve geliş zamanının pek yaklaştığını öğrenmişti.

Kendisi dini duyguları kuvvetli, edebi yönüyle yüksek ve ince duygulu bir kişiydi. Bu peygamberin kendisi olabileceği düşüncesi zihnine yerleşti ve günden güne bu düşünce kuvvet buldu. Artık vahyin geleceği günleri beklemeye başladı.

Bir şiirinde duygularını şöyle dile getiriyordu:

«Sağ olduğum müddetçe Cenab-ı Hakk'a hamd ve sena etmekten, şükür ve tazimde bulunmaktan ayrılmam. O Allah ki Ahkemül hâkimindir. Ne onun üstünde bir ilah vardır, ne ona yaklaşabilecek bir ma'bud. Ey insan, fenalıktan uzak dur. Cenab-ı Hak'dan bir şey gizleyemezsin. Allah Taalâ'ya ortak tanımaktan sakın. Doğru yol açıktır. Onlar cinlere itimat ederler. Ey Allah'ım, sen benim malikimsin. Ümidim sendedir. Senden başka bir mabud tanımam. Lütuf ve keremin ile Musa'yı. Harun ile birlikte, Firavun'u hak yola davet için elçi gönderen sensin...

Ya Rab, Yunus'u bir balığın karnında birkaç gece geçtikten sonra lütuf ve kereminle kurtaran sensin. Senin adını mu-

[207] Hazret-i Muhammed ve İslâmiyet, Mekke, s. 119

kaddes bildiğim gibi, günahlarımın bağışlanmasını da temenni ederim. Ey kulların Rabbi, beni ihsanına ve rahmetine nail kıl. Bana ve evlatlarıma saadet ver.»[208]

Bunlar, samimi dindar bir insanın, hatta bilgili bir müslümanın ifadeleri diyecek derecede güzel ifadelerdi.

Bir gün görüştüğü bir din adamından, gelecek olan Peygamberin, Arap olmakla birlikte, Harem halkından olacağını öğrendiği zaman, başından kaynar su dökülmüş gibi oldu. Günlerce konuşmadı, keder içinde kaldı.

Sonra Efendimize Peygamberliğin gelişini duyunca, haset duyguları içinde kendini yiyip bitirir oldu. Çocuklarıyla birlikte Yemen taraflarına gitti. Orada yerleşti. Bedir harbinin henüz bittiği günlerde bir yolculuktan dönüyordu. Bedir'de, müşriklerin ölülerinin gömüldüğü Kalib'in (çukurun) yanında durdu. Dayısının oğlu Utbe b. Rebia'nın ve diğerlerinin oraya gömüldüğünü duyduğu zaman «Eğer Muhammed hak Peygamber olsaydı, akrabasını öldürmezdi» dedi.

Çok geçmeden öldü. Efendimiz onun hakkında, «Ümeyye'nin şiirleri iman etti, fakat kalbi iman etmedi» buyurmuştu.

---

[208] bk. Tarih-i Din-i İslâm, sadeleştirilmiş baskı, 306

TİCARETE ZARAR GELMESİ KORKUSU

Mekke şehri, ziraata elverişsiz bir vadide bulunuyordu. Bu sebeple bütün hayat ticarete bağlıydı. Bunun ötesinde bir geçim kaynağı yok gibiydi.

Kışın Yemen taraflarına, yazın Şam cihetine yapılan seferlerle alış veriş yapılıyor, geçim yolu bulunuyordu. Kureyşliler, Şam'dan Yemen'e kadar süren uzun yol boyunca birtakım kabilelerle anlaşmalar yapmışlar, yol emniyetini sağlamışlardı.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz Nübüvvetini ilân ettiği sıralarda Kureyşlileri düşünceye sevk eden bir sebep de, Peygamberimizin ortaya attığı bu dava sonucu olarak diğer Arap kabileleriyle aralarının açılması, onların dostluklarını kaybetme korkusuydu. Şayet böyle bir netice meydana geliverirse, o zaman yol emniyeti kalmaz, ticaret kervanları yürümez olur, felaket günleri başlardı.

Rasulullah Efendimizi görmeğe gelen ve müslüman olan Ebu Zerr el-Gıfârî, Mescid-i Haram'da yüksek sesle şehadet kelimelerini söylediği zaman üzerine hücum etmiş ve şiddetle dövmeğe başlamışlardı. Durumu gören Abbas b. Abdülmuttalib, koşup Ebu Zerr'in üzerine kapanmış ve «Yazık size, Gıfar kabilesinden bir adamı öldürüyorsunuz. Onların ticaret kervanlarınızın yolu üzerinde olduğunu bilmiyor musunuz» diye haykırmış ve onu kurtarmıştı.

İkinci gün Ebu Zerr aynı yerde, aynı şekilde kelime-i şehadeti tekrarlamış, yine doğrulmuş, yine Abbas tarafından aynı şekilde kurtarılmıştır.[209]

Bu hadise üzerinde durup düşündüğümüz zaman şu hususları hatırlamamak mümkün değildir:

a) Abbas'ın bu kadarcık bir hatırlatması, her iki defasında da, kıyasıya dövdükleri adamı derhal bırakmalarına kâfi gelmiştir.

b) Abbas bu iyiliği, Peygamberimize iman eden bir adamı kurtarma maksadıyla yapmamıştır. Çünkü bu yolda dayak yiyen pek çok insan olmuştur. Mesela aynı yerde, Abdullah b. Mes'ud, Rahman sûresini okumaya çıkmış, feci şekilde dövülmüştü. Ebu Bekir (radıyallahu anh) Utbe b. Rebia ve benzerleri tarafından, dövüle dövüle komaya sokulmuş, yüzü burnundan ayırdedilmez hale getirilmişti. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin üzerine aynı yerde namaz kılarken deve işkembesi bırakılmıştı. Ashab-ı Kiram'dan pek çoğu on yıl müddetle işkenceye uğratılmıştı. Bütün bunlar olup dururken hiç ses çıkarmayan Abbas'ı, Ebu Zerr'i kurtarmaya koşturan, ticaret derdinden başkası değildi.

Bu konuda bir başka hatıra da, Sa'd b. Muaz'ın, Mekke'ye umre için gitmesi anına rastlar. Sa'd, Mekke'deki arkadaşı Ümeyye b. Halefin, (yahut onun kardeşi Übeyy b. Halefin) yanına inmiş, onun misafiri olmuştu. Kâ'be'nin tenha bir zamanını gözleyen Sa'd, tavaf üzere iken Ebu Cehil'le karşılaşmış ve Ebu Cehil ona şöyle demişti:

– Şu anda sen, Kâ'be'yi emniyet içinde tavaf etmektesin. Hâlbuki siz, ortaya yeni bir din çıkarmış olan Muhammed'i ve ashabını barındırmaya çıktınız.

Şayet Ümeyye'nin himayesinde ve yanında olmayaydım, seni buradan sağ salim göndermezdim.

---

[209] Buhârî, Menakıb, 11 C. 4/158 274

Ebu Cehil'in bu sözlerini duyan Sa'd, ona şöyle cevap verdi:

– Eğer sen beni tavaftan men etmeye çıkarsan, ben sana daha ağır şekilde karşılık verir, Şam ticaret yolunuzu kapatırım.

Bu, gerçek manasıyla bir tehdit idi. Ebu Cehil'e de, adamlarına da, attıkları adımı geri çektirecek, işin sonucu düşünmeye mecbur edecek bir tehdit...

Müşrikler işte bu mühim mesele sebebiyledir ki, samimiyetle şöyle demişlerdi: «Şayet biz hidayete tabi olursak yurdumuzdan kapılır, çıkarılırız.» (Kasas, 28/57)

HASED

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin büyük dedelerinden Haşim ve onun ikiz kardeşi olan Abdüşşems arasında başlayan ve yüzyıllar boyu devam eden bir rekabet vardı. Bu iki kardeşin doğarken parmaklarının birbirine yapışık olması ve ancak keserek birbirinden ayırt edilmesi sonucu kan akmış, orada bulunanlar bu iki kardeş arasında iyi bir geçim olmayacağı kanaatine varmışlardı. Netice gerçekten de böyle olmuş ve İslâm Tarihi'nin en acı sahnelerini teşkil eden Haşimî-Emevi çatışmaları bu iki kardeşin soyundan gelen aileler arasında meydana gelmiştir.

Zaman zaman pek acımasız, pek insafsız davranışlara da sebep olan Emevi-Haşimî rekabeti, bu iki aile arasında kapanması, mümkün olmayan bir uçurum açmış, haset duyguları kalplerin en derin köşelerine yerleşmiştir.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Haşimî soyundandı. Nübüvvet vazifesinin verildiği sıralarda bu rekabet devam halindeydi. Bu sebeple Efendimizi, «Allah'ın Rasulü» olarak değil, Haşimî soyunun peygamberi olarak değerlendiriyorlardı. Kendilerine Allah'ın âyetleri okundukça içlerinde bulunan fena duygular daha da körüklendi.

***

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin tebliğ ettiği Kur'an'ın son derece müessir bir kelam olduğunu duyuyorlardı. Nitekim Utbe b. Rebia, Peygamber Efendimize müşrikler adına nasihat etmek üzere gitmiş, fakat Efendimizden dinlediği Kur'ân karşısında adeta sarsılmış, dili tutulmuştu.

Onun uğradığı akıbete uğramayı istemeyen ve birbirinden tamamen habersiz hareket eden üç kişi bir gece Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizi gizlice dinledi. Bunlar Âhnes b. Şerik, Ebu Süfyan ve Ebu Cehil idi.

Gün ağarırken bulundukları yeri terk edince birbirlerini gördüler, yaptığımız doğru değil, bir daha gelmeyelim... diyerek ayrıldılar. Fakat takip eden günlerde yine buluştular. Üçüncü günün sabahı, bir daha gelmemek üzere kesin karar vererek ayrıldılar.

Üçüncü günün sabahında Ahnes b. Şerik Ebu Cehil'e vardı:

– Dinlediğin kelam hakkında neler düşünüyorsun? dedi.

Ebu Cehil birden alevlenmiş, şunları söylemişti:

– Ne diyecek mişim?.. Biz Abdilmenaflarla bir şeref yarışma girmiş bulunuyoruz. Yemek yedirdiler biz de yedirdik. Fakirlerin yüklerini taşıdılar biz de taşıdık. Onlar ihsan ettiler biz de ettik. Tam dengeyi sağlamış, at başı olmuştuk, bizim peygamberimiz var, ona gökten vahiy geliyor, dediler. İşte biz buna ulaşamayız. Yemin ederim ki onu ne dinleriz, ne de tasdik ederiz. Hem hiç bir zaman.

Bu konuda Muğire b. Şu'be bir hatırasını şöyle anlatır:

Amr b. Hişam'la birlikte Mekke sokaklarında yürüyorduk. Ben Rasulullah'ı (sallallahu aleyhi ve sellem) tanımıyordum ve o günlerde iman etmemiştim. Bu sırada nur yüzlü bir insanla karşılaştık. O adam, Amr'a:

– Ey Ebulhakem, seni Allah'a ve Rasulüne davet ediyorum. Gel bu daveti kabul et, dedi.

Artır b. Hişam'ın suratı asıldı:

– Ya Muhammed, sen bizim ilahlarımıza dil uzatmaktan vazgeçecek misin?... Sen bu vazifeni tebliğ ettiğine şahit mi arıyorsun? İşte buna biz şahidiz. Artık yeter. Yemin ederim ki senin söylediklerinin hak ve gerçek olduğunu bilsem, hiç durmaz sana uyar, davetini kabul ederim, dedi.

Ondan ayrıldık. Amr b. Hişam bana döndü:

– Yemin ederim ki onun sözlerinin hak ve gerçek olduğunu biliyorum. Fakat benim önüme geçen bir engel var, dedi.

– Nedir o engel ey Ebulhakem, dedim.

Kusay oğulları, Kâ'be'nin «hicabet» vazifesi bize aittir, dediler, peki dedik. «Sikaaye» vazifesi bize aittir, dediler ses çıkarmadık. «Nedve» bizim idaremizde olacak dediler, kabul ettik. «Liva» bizimdir, dediler, olsun dedik. Onlar yemek yedirdiler biz de yedirdik. En sonunda kervan atbaşı yürümeye kalkınca «bizim bir de Peygamberimiz var» dediler. Vallahi artık buna gelemem.[210]

***

Yahudiler gelecek olan en son Peygamberi, bütün vasıflarıyla biliyorlardı. Hatta gelmesini beklemekteydiler. Bu konuda elimizde yeter derecede bilgi var.

Kur'ân-ı Kerim'de onların bu bilgileri şu âyetle anlatılmaktadır: «Kendilerine kitap verdiğimiz kimseler Peygamberi, kendi çocuklarını bildikleri kadar kesinlikle bilirler. Bununla beraber onlardan bir grup, bile bile hakikati gizliyor» (Bakara, 2/146)

Hazret-i Musa'ya indirilen Tevrat'ta, Hazret-i İsa'ya indirilen İncil'de Nebiyy-i Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin pek çok vasfı anlatılmış, inceden inceye bir portresi çizilmişti. Anlatılanlar o derece incelikleri ihtiva ediyordu ki, Tevrat'ı okuyan, İncil'i mütalaa eden bir ilim adamının,

[210] İbn Kesir, Siyer, 1/505, 278

Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizi gördüğü takdirde «Hayır bu o değil» demesi mümkün değildi. İnsan kendi evladını görünce «acaba benim çocuk mu ki?...» demediği müddetçe, Efendimiz hakkında da böyle bir şüpheye düşmelerine yer yoktu. Yüce Allah, son Peygamberini göndermeden evvel, onun hiç şüpheye düşülmeden tanınması ve lâyıkı vechile karşılanması için her türlü tedbiri almış, ehl-i kitap olan Yahudi ve Hıristiyanlardan ilim sahibi bir kişinin:

– Kesin karar veremedim... gibi bir mazeret ileri sürmesi kesin olarak önlenmişti.

Medine'deki Yahudilerin, Peygamberimize karşı takındıkları tavır da tamamen haset duygusuna dayanıyordu. Efendimizin gerçekten Peygamber olduğunu bilmez değillerdi. Ancak bu bilgilerini dile getirmeyişlerine, bu çirkin duygular engel oluyordu.

Allah'ın son Peygamberinin Arabistan'ın Hicaz bölgesinde çıkacağı biliniyordu. Çıkacağı zaman belliydi. Bazı Yahudi ve Hıristiyan âlimlerinin, «beklenen Peygamberin geliş zamanı yaklaştı, gölgesi başının üzerinde sayılır» gibi ifadeleri, bu zamanı, üç-beş sene aralıklarla bildiklerini göstermektedir. Bu Peygamberin doğmadan babadan yetim kalacağı, annesinin küçük yaşta vefat edeceği, dede ve amcaları tarafından himaye edileceği, Yesrib adıyla bilinen «iki kara taşlık arasında» bulunan bir şehre hicret edeceği, gözlerinde devamlı ve hafif bir kızartının bulunacağı, sadakayı kabul etmeyeceği, hediyeyi kabul edeceği, sırtında iki kürek kemiği arasında «nübüvvet mührü» nün bulunacağı, neleri emredip neleri yasaklayacağı... gibi pek çok hususları bu ilim adamlarınca daha evvelden bilinen şeylerdendi.

Nitekim, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin, amcasıyla Şam taraflarına yaptığı yolculukta görüştüğü «Bahîrâ» ismindeki rahip, Peygamberimiz hakkında Ebu Talib'e bir takım sualler sormuş bulunuyordu.

– Bu çocuk senin neyindir?

– Oğlumdur.

– Hayır olamaz.

– Neden?

– Çünkü kitaplarımız, bu çocuğun babasının, daha doğmadan evvel vefat etmesi gerektiğini bildiriyor... Peki, söyleyin bana bu çocuğun gözlerindeki kızartı gelip geçici midir? Yoksa devamlı bulunan bir şey midir?

– Her zaman onun gözleri böyledir.

Bahîrâ o günlerde on iki yaşlarında bulunan Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize döndü:

– Sana bazı şeyler soracağım. Lat ve Uzza hakkı için bana doğru cevap ver.

– En çok nefret ettiğim varlıklar onlardır. Bana onların adını söyleyerek yemin verme.

– Peki, sana soracağım sorulara Allah için doğru cevap ver.

– Ne istersen sor!

– Nasıl uyursun?

– Gözlerim uyur fakat kalbim uyumaz.

– Bana sırtını gösterebilir misin?

Bahîrâ daha sonra Peygamber Efendimizin sırtını açıp baktı. Nübüvvet mührünü orada gördü. Artık hiç şüphesi kalmamıştı. Aslında onun, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize, «sana soracaklarıma Lat ve Uzza hakkı için doğru cevap ver» demesi de, sadece bir imtihan idi. Çünkü gelecek Peygamberin bu putlardan son derece nefret edeceği de belliydi.

Bütün bunlardan sonra Bahîrâ Ebu Talib'e döndü ve şunları söyledi:

– Benim anladığıma göre bu çocuk, Allah'ın göndereceği son Peygamberdir. Eğer Şam taraflarına gidersen orada kitap ehli olan âlimlerin onu tanıması ve bir zarar vermeleri mümkündür. Tavsiye ederim, malını buralarda sat ve geri dön.

Şam taraflarında oturan, bilgi ve ihlâs sahibi bir Yahudi vardı. İsmi Heyyiban idi. Birgün Allah yolunda olma ve o yolda ölme azmi onu yurdundan ayrılmaya mecbur etti. Her şeyini topladı ve Hicaz taraflarına yöneldi. Hayber Yahudilerinin ısrarlarına rağmen oralarda durmadı, geldi ve Yesrib (Medine) şehrine yerleşti. Kurayza adı verilen kabile arasında mekân tuttu. Orada ibadetine ve mütalaalarına devam etti.

Kısa zamanda Heyyiban, Kurayzahların üzerinde büyük tesir yapmış, hürmet edilen, sözü tutulan bir insan olmuştu. Birkaç defa kıtlık tehlikesiyle karşılaşmışlar, her birinde Heyyiban'ı yağmur duasına çıkarmışlar, Allah Taalâ da yapılan dualara icabet etmiş ve yağmurlar gelmişti.

Bir gün Heyyiban çok hastalandı. O zaman Kurayza Yahudilerine haber saldı, yanında toplandılar.

– Ey Yahudi milleti, ben Şam gibi bolluk ve bereketin fışkırdığı toprakları bırakıp sizin bu kıtlık kokan yurdunuza neden geldim biliyor musunuz? dedi.

– Bilmiyoruz, elbet senin bir maksadın olmalıdır.

– Buraya, zamanı pek yaklaşmış olan bir Peygamberi gözlemek maksadıyla gelmiştim. Zira Yesrib, onun hicret edip yerleşeceği vatanıdır. «Bu zamana kadar, ona peygamberlik verilir, ben de bu dine girer ve saadet bulurum» diye umuyordum. Fakat ömrümün sona erdiğini görüyorum. Ona yetişmek bana nasip olmayacak. İyi bilin ki onun Peygamber olarak vazifelendirileceği günler pek yaklaşmış, gölgesi başınızın üzerine düşmüş durumdadır. Ona inanıp dinini kabul etme hususunda, hiç kimse sizden daha önce davranmış olmamalıdır. Çünkü o kendine tabi olmayanlara karşı kılıç kullanma ve

çocuklarını esir etme vazifesini de alacaktır. Sakın sizi onun dininden engelleyen bulunmaya.

***

Ashab-ı Kiram'ın büyüklerinden olan Selman Farisi, çocukluğundan beri dine düşkün olarak büyümüş, fakat babasının dini olan mecusilik onu tatmin etmemişti. Bu sebeple tanıştığı Hıristiyanlardan bu dini en güzel şekliyle kimlerden öğreneceğini sormuş, onlar da Şam taraflarına gitmesini, orada büyük ilim sahibi kişilerin bulunacağını bildirmişlerdi.

Selman oralara gitti. Orada kilisede vazife gören rahiplerle tanıştı hizmetine girdi. Uzun yıllar o rahibe, ondan sonra gelene hizmet etti. O rahip ölürken kendisine kimi tavsiye edeceğini sordu. Tavsiye ettiği rahibi bularak onun hizmetine girdi. Selman böylece birkaç rahip değiştirmiş oldu. Hizmetini gördüğü son rahip ölürken kime gideceğini sorduğu zaman pek yakında, Hicaz'ın Yesrib adı verilen şehrine bir Peygamberin gelip yerleşeceğini ondan başka hiçbir kimseye inanmamasını söyledi.

– Bu peygamber sadakayı kabul etmez, hediyeyi kabul eder, iki kürek kemiğinin arasında nübüvvet mührü vardır... dedi.

Selman o rahipten ayrıldıktan sonra uzun maceralarla Yesrib şehrine bir esir olarak geldi. Fakat Allah'ın büyük Peygamberi de birkaç sene sonra Medine'ye göçmüş bulunuyordu. Kuba'da iken sadakadır diyerek bir miktar hurma takdim etti, kabul edilmedi. Medine'de iken hediye olarak götürdüğü hurmalar kabul edildi. Bir gün arkadaşlarından birinin cenazesinde iken Efendimizin etrafında dolaşmaya başladı. Belki sırtı açılır, nübüvvet mührünün gerçekten var olduğunu yahut olmadığını görürüm, diye düşünüyordu. Bu arada Peygamber Efendimiz onu yanına çağırdı, sırtını açtı ve gösterdi. Artık Selman'ın bir şüphesi kalmamıştı. Bir daha hiç şüpheye düşmemek, bir daha başka din aramamak üzere şehadet getirdi ve İslâm Dini'ni kabul etti.

***

Medine'deki Yahudilerin en büyük alimlerinden olan Abdullah b. Selam, küçüklüğüne dair olan bir hatırasını şöyle anlatır:

«Ben Tevrat'ı ve tefsirini babamdan öğrenmiştim. Bir gün âhir zamanda gelecek Peygamberin sıfatı, alameti ve yapacağı işler hakkındaki âyeti bana anlattı ve «eğer o Harun evladından gelecek olursa ona tabi olurum. Yoksa tabi olmam» dedi. Peygamber Aleyhisselâm'ın Medine'ye gelişinden evvel öldü.»

Birgün hurma ağacına çıkmış, yaş hurma topluyordum. Ağacın altında da halam Halide b. Haris oturuyordu. Bu arada Nadir oğulları kabilesinden bir Yahudi geldi ve «Bugün Arapların peygamberi olan adam geldi» dedi. Bu sözü duyduğum zaman içimi bir titreme aldı, yüksek sesle: Allahu ekber, diye bağırdım. İyisinden ihtiyar bir kadın olan halam benim bu heyecanıma fena halde sinirlenmişti. Bana doğru yönelerek:

– Bre ahlâksız adam, Musa Peygamber'in geleceğini duysan bile bu derece sevinmezdin. Allah senin elini boşa çıkarsın, umduğuna erdirmesin, dedi.

– Halacığım bu gelen Musa Peygamber'in kardeşidir. O da Musa'nın dinindendir. Musa Peygamber hangi din ile geldiyse, bu da o dini getirmiştir, dedim.

– Bu bahsettiğin, kıyamete yakın zamanda gönderileceği haber verilen Peygamber mi yoksa?

– Evet.

– Öyleyse bu sevincinde haklısın.

Daha sonra Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Medine'ye gelince halkın arasına karışarak ben de yanına sokuldum ve dikkatle baktım. Anladım ki onun yüzü, yalancı bir insanın yüzü değildir.

Daha sonra Abdullah b. Selam, Peygamber Efendimizi tenha bir zamanda ziyaret ederek kendine göre, Peygamberden başkasının bilemeyeceğini zannettiği üç sual sordu.

Aldığı cevaplarla gönlü rahat olmuş, karşısındaki insanın gerçekten Allah'ın Peygamberi olduğunu anlamıştı. Derhal şehadet getirdi ve müslüman oldu.[211]

***

Enes b. Malik (radıyallahu anh) naklediyor.

Arasıra Peygamberimize hizmet eden bir Yahudi çocuğu vardı. Hastalandı. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz onu ziyaret etmeye gitti, başucuna oturdu. Ona müslüman olmasını teklif etti. Çocuk babasına döndü.

– Bu teklifi nasıl karşılayayım, der gibi bakıyordu. Babası:

– Oğlum, Ebulkasım'a itaat et, dedi.

Çocuk müslümanlığı kabul etti. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz oradan çıkarken «Onu cehennemden kurtaran Allah'a hamdolsun» diyordu.[212]

***

Peygamber Efendimizin hicret yurdu olan Medine'de üç tane Yahudi kabilesi yerleşmiş bulunuyordu. Bunlar Nadir, Kurayza ve Kaynuka oğullarıdır.

Her üç kabile de, Medine'nin asıl sakinleri olan Evs ve Hazrec kabileleriyle öteden beri geçinemez durumda idiler. Ara sıra birbirleriyle kavga ediyor, bazan mağlup düşüyorlar, o zaman da Evs ve Hazrec kabilesine:

– Pek yakında bir Peygamber çıkacak. Onu her haliyle tanıyoruz. Geldiği zaman ona iman edecek ve kuvvet kazanacağız. Artık zafer bizim olacak, sizin hakkınızdan geleceğiz... diyorlardı.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz Medine'ye şeref verdiği zaman, Yahudiler evvelce bu sözleri söylememişçesine geri duruverdiler. Efendimiz onlara Kur'ân okuduğu ve

---

[211] Hz. Muhammed ve İslâmiyet, Medine, 1/63
[212] Buhârî, Cenaiz, 80

İslâm Dini'ne davet ettiği zaman «Kalplerimiz örtülü ve kapalıdır» (Bakara, 2/88) demekle iktifa ettiler. Senin söylediklerinden bir şey anlamıyoruz, kalbimizde bu yaptığın davet için yer yok demek istiyorlardı.

Yahudilerin bu hali anlatılırken şöyle buyurulmuştur: «Onlara, kendilerinde bulunan Tevrat'ı tasdik eden bir kitap geldiği zaman reddettiler. Halbuki daha önce küfredenlere karşı, o peygamberi hatırlatarak fetih beklediklerini söylüyorlardı. Fakat tanıdıkları peygamber kendilerine geldiği zaman onu inkâr ettiler. Allah'ın laneti ise, bile bile hakkı inkâr edenler üzerinedir.» (Bakara, 2/89)

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz'i inkâr etmelerinin sebebi aradıkları sıfatları Efendimiz'de bulamamaları değildi. Bunun tek sebebi, kendi milletlerinden gelen bir peygamber olmayışıydı. Nitekim daha önce Abdullah b. Sehnan'ın babasının, «şayet gelecek Peygamber Harun Peygamber neslinden olursa iman edeceğini, böyle olmadığı takdirde karşı koyacağını» nakletmiştik. Diğer Yahudilerin durumu da hep böyle idi. Allah'ın, dilediği kulunu peygamber olarak görevlendirmesini protesto mahiyeti taşıyordu. Hazret-i İbrahim (aleyhisselam) devrinden beri gelen peygamberlerin İsrail oğullarından olması, peygamberlik müessesinin Yahudiler için değişmez bir hak olduğu kanaatini vermişti onlara. Bu defa Araplardan bir Peygamberin seçilmesine tahammül edememişler, baş kaldırmışlardı. Halbuki «Allah risalet vazifesini kime vereceğini pek iyi bilirdi.» (En'âm, 2/124) İsrail oğulları hoş görmeyecek diyerek «son Peygamber» olması takdir edilen büyük Peygambere ait hüküm değiştirilemezdi.

***

Medine Yahudilerinden Nadir oğulları, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize verdikleri sözü bozmuşlar, aralarındaki anlaşmayı çiğnemişler ve mahallelerine gelen ve bir duvar dibinde dinlenmekte olan Peygamberimizin tepesine

taş bırakmak istemişlerdi. Durum kendisine Cibril-i Emin tarafından bildirilen Efendimiz oradan kalkıp gitmiş, bu da Yahudileri telaşa düşürmüştü.

Aralarında bir toplantı yaptılar. İçlerinden Kinane b. Suriya söz aldı:

– Siz Muhammed'in neden dolayı kalkıp gittiğini biliyor musunuz? dedi.

– Hayır, vallahi bilmiyoruz. Sen biliyor musun? dediler.

– Evet dedi Suriya, Tevrat'a yemin ederim ki, sizin yapmak istediğiniz bu suikast ona mutlaka haber verilmiştir. Hiç kendinizi aldatmaya çıkmayın, o bir peygamberdir, peygamberlerin sonuncusudur. Siz ona Harun oğullarından olmadığı için inanmadınız. Ama Peygamber seçmek Allah Taalâ'ya ait bir haktır. Biz Tevrat'ta, son Peygamberin Mekke'den çıkacağını, Yesrib'e hicret edeceğini görmüş ve öyle yazmış durumdayız. Bu peygamberin sıfatlarıyla kitabımız arasında hiçbir uyuşmazlık yoktur, birbirine tamamen uygundur.

***

Hendek muharebesi sonucu ihanet eden Kurayza Yahudileri muhasara edilmiş bulunuyordu. Kabilenin ileri gelenlerinden Ka'b b. Esed, halka şöyle hitap etmişti: «Vallahi onun Allah tarafından gönderilmiş, kitabınızda vasfını yazılı bulduğunuz Peygamber olduğu sizce de belli olmuş bulunmaktadır. Ona iman edecek olursanız kanlarınız, mallarınız, çocuklarınız ve kadınlarınız eman ve selamet bulur. Bizi ona tabi olmaktan alıkoyan, ancak, Araplara karşı duyduğumuz kıskançlıktandır. Ve onun İsrail oğullarından gelen bir peygamber olmayışıdır. Hâlbuki bu Allah'a ait bir iştir.»[213]

Onlar Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize iman etmeme hududunda durmaya da razı değildiler. Elden gelen her çeşit engellemeyi yaparak bu dinin yayılmasını önlemek

---

[213] Hazret-i Muhammed ve İslâmiyet, Medine, 5/331

ve dine girenleri tekrar geri döndürmek üzere çalışmaya başladılar. Nitekim onların bu maksatları Kur'ân-ı Kerim'de şöyle anlatılmaktadır: «Kitap ehlinden birçok kimseler sizi iman etmenizden sonra tekrar küfre çevirmek istediler. Bu arzu, kendilerine hakikat açıkça belli olduktan sonra içlerinde bulunan bir hasetten dolayı meydana gelmiştir.» (Bakara, 2/109)

Bir başka âyet meali şöyledir: «Ehli Kitap'tan bir grup, sizi şaşırtıp dininizden döndürmek istediler. Onlar ancak kendilerini şaşkın hale getiriyorlar, dalalette bırakıyorlar. Fakat bunun farkında değiller.» (Âl-i İmran, 3/69)

Bu konuda düşündükleri şu idi:

Kendileri öteden beri ilim sahibi kimseler olarak tanınmıştı. Evs ve Hazrec kabilesine karşı, gelecek peygamberi bütün vasıflarıyla tanıdıklarını ve o görevlendirildiği zaman hemen ona iman edeceklerini defalarca söylemişlerdi. Onların zihinleri bu çeşitten propagandalarla doldurulmuş bulunuyordu. Evvelce yaptıkları bu propagandadan istifade etmenin tam zamanı gelmişti. Önce gelip iman edecekler, daha sonra bu dinin hak din olmadığını anlayan ve kabul ettiğine pişman olan bir insan gibi İslâm Dini'ni terk edeceklerdi. Böylece cahil müslümanlar, ilim ehli olanların bu dini beğenmeyişlerinde mutlaka bir hikmet olmalı diyecek ve İslâm Dini'ni terk edecek yahut, hiç olmazsa müslüman olma hevesi taşıyanların bu isteklerini bir daha gözden geçirmeleri temin edilecek, hatta önlenecekti.

Yüce Allah, indirdiği âyetinde onların bu kötü düşüncelerini Peygamber Efendimize bildirdi. «Ey kitap ehli, neden hakkı batıla karıştırıyor ve hakkı gizlemeye çalışıyorsunuz? Halbuki onun gerçek peygamber olduğunu siz bilip duruyorsunuz?... Kitap ehlinden bir grup dedi ki günün evvelinde, sabahleyin, müminlere indirilen Kur'ân'a iman edin, günün sonunda da onu inkâr edin (hak din ve hak kitap değilmiş deyin) umulur ki onlar da dinlerinden dönerler. Siz ancak kendi

dininize tabi olun (bir başka milletten olan Peygambere sakın inanmayın.)» (Âl-i İmran, 3/71-73)

Yahudilerin İslâm'a karşı sönmeyen kini, bitip tükenmek bilmeyen hasedi, her geçen gün bir başka şekilde tecelli ediyordu. Bu sebeple onlar hakkında gelen âyetler, gerek Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize ve gerekse diğer müminlere takınmaları gerekli olan tavrı inceden inceye anlattı.

«Ya Muhammed, Yahudiler de, Hıristiyanlar da sen onların dinlerine tabi olmadıkça asla senden razı ve hoşnut olmayacaklar. Onlara de ki, hidayet sadece Allah'ın gösterdiği hidayettir. Ve ey Rasulüm, yemin olsun ki eğer sana nübüvvet ilmi geldikten sonra onların arzularına tabi olursan senin için hiçbir dost, hiçbir yardımcı yoktur.» (Bakara, 2/120)

Bu arada Yahudilerin bir başka taktiği daha ortaya çıktı. İslâm'ı kabul edenlere yanlış bilgiler vererek onları şaşkına çevirmek...

Sizin peygamberinize inen Kur'ân ile bizim kitabımız arasında esasen fazla bir fark yoktur... gibi ifadelerle onları kendilerine ısındırıp Tevrat'ı okumaya ve Arapça olarak onu müslümanlara anlatmaya çıktılar. Bu arada maksatları onların zihinlerini yanlış fikirlerle doldurmak, şaşkına çevirmekti.

İslâm Dini henüz yerleşme durumundaydı. Bilhassa Peygamberimizin Medine'ye hicretinden sonra müslüman olan müminlerin dini bilgileri pek fazla değildi. Dinini öğrenme hevesinde olan bu insanları Tevrat'tan nakiller yapıyorum diyerek kandırmak ve zihinlerini bulandırmak mümkündü.

Ancak durum Peygamber Efendimize anlatıldığında, Efendimiz bu konuda takip etmeleri gereken yolu onlara çizdi: «Kitap ehli olanları tasdik etmeyin. Yalan söylüyorsun da demeyin. Sadece «Allah'a ve Allah'tan bize indirilene inandık» deyin, buyurdu.[214] Yüce Allah da bu konuda açıklama getirdi:

[214] İbn Kesir, Tefsir, 1/187

«Ey iman edenler, şayet ehli kitaptan herhangi bir gruba uyar, onların peşinden giderseniz, sizi iman etmenizden sonra küfre çeviri verirler.» (Âl-i İmran, 3/100) buyurdu.

Medine'de yeni bir grup daha türemişti. Onlar da küfürlerinde ısrar etme maksadını taşıyan, fakat müslümanlara karşı bir kuvvet olamayacakları düşüncesiyle müslüman gibi görünmekte fayda uman, böylece İslâm'ı içinden yıkabilmenin mümkün olacağı kanaatini taşıyan kişilerdi. Zaman zaman onların da su yüzüne çıktığı, bulunan fırsatları değerlendirdikleri olmuş, fakat Allah Taalâ'nın yardım inayetiyle haklarından gelinmiştir.

Bunların başı durumunda olan Abdullah b. Übeyy, Evs ve Hazrec arasında en çok sözü geçen kişiydi. Peygamberimizin Medine'ye hicreti sıralarında o da Medine'de taç giyme merasimine hazırlanır vaziyetteydi. Fakat onun hiç haberi olmadan işler başka yönde gelişmiş, Mekke'de ortaya çıkan Peygambere gizlice iman edilmiş, her emrini dinleyip itaat etmek üzere söz verilerek Medine'ye gelmesi teklif edilmişti. Efendimizin hicretiyle birlikte, yüzde yüz elde eder durumda olduğu Medine emirliği elden çıkmış, kendisi bir kenara çekilme mecburiyetinde kalmıştı. Müminlerden hiç kimsenin artık kendine itibar ettiği yoktu. Bu durum onu şiddetli bir kıskançlığa ve haset duygusuna itiverdi. O günden itibaren ölünceye kadar devam eden ve mezara bile kendisiyle birlikte giren haset, yer yer onu müslümanlar arasına fitne ve fesat tohumu ekmeğe zorladı. Onu gerçekten değerli bir adam bilen bazı kişilerin de kendine yardımcı olmaları üzerine, «münafıklar» adı altında ayrı bir zümre gelişmiş oldu.

NETİCE

a) Mekkeliler cahil bir milletti. Fakat kırk sene süren bir tecrübeyle Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin «en dürüst insan» olduğunu kendileri sayısız tecrübe yaparak anlamışlar, ona «el-Emin» adını vermişlerdi. Her yönüyle güvenilir insan manasına geliyordu bu lakap.

Daha sonra Efendimiz, Peygamberliğini ilân ettiği zaman, bu davasını ispat etmesini istemişler, Efendimiz de onların «olmazların en olmazı» kabul ettikleri ay'ı ikiye bölme mucizesini göstermiş, bunun yanında daha pek çok mucizeleri gerek toplu, gerekse ferdi halde müşahede etmişlerdi. «Senin Peygamber olduğuna inanabilmemiz için şunların da mevcudiyeti lâzım...» diyebilecekleri, gerçekten noksanlık kabul edebilecek bir eksik mevcut değildi.

Bununla beraber onların birçoğu, halk arasında muteber kişilerdi. Bu itibarın elden gideceği korkusu ve ayak takımı diye tanımladıkları insanlarla aynı seviyede görülüverme endişesi onların gören gözlerini perdelemiş bulunuyordu. Öteden beri devam edip gelen haset hisleri bu duyguları daha da artırmıştı. Putlara olan ve şuursuzca atadan dededen gelen inanç, onları daha ilerisini düşünemez etmişti. Bu gibi sebepler altında Rasulullaha karşı amansız bir savaş açtılar, bir taraftan iman edenlere şiddetli işkenceler tatbik ederken, diğer taraftan da iman etmeyenleri eski dinlerinde durdura-

bilme faaliyetine giriştiler. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize türlü iftiralar atarak, olmayanları mutlaka varmış gibi göstererek gerek Mekke içinde ve gerekse dışarıdan gelenler arasında geniş ölçüde propaganda yaptılar.

Bu çalışmalar meyvesini verdi. Peygamber Efendimizin yıllar boyu bitip tükenme bilmeyen bir azimle çalışması, vazifesini mükemmel bir metodla yürütmesi sonucu olarak meydana çıkan netice, sayısı birkaç yüzü bile bulmayan bir müslüman gurubunun yetişmesi oldu. Halbuki davası davaların en haklı olanı, kendisi her türlü insani faziletin canlı bir misali idi. Yüzüne bakınca «bundan hayır gelmez» denilecek bir insan olması bir yana, geçtiği yollarda bile gül kokusu hissedilecek, elini dokunduğu insanda saatlerce mübarek kokusu kalacak derecede, yüzüne bakanların kendisinden daha güzelini görmediklerine yemin edecekleri derecede güzel, vakarlı bir şahsiyete sahipti.

Böyle bir Peygamberin, bu derece haklı bir davayı, en mükemmel eğitim metodlarıyla yürütmesi karşısında, normal şartlar altında pek büyük neticelerin alınması lâzımdı. Ama haset duyguları, itibarların elden gitmesi korkusu ve alışılagelmiş olan batıl ve köklü inançlar bu çalışmaların önüne yalçın kayalar gibi gerilmiş, her çeşit vasıtayı kullanmayı mübah görerek aç kurtlar gibi saldırmışlardı.

Olan aradaki «müstad'afin» denilen, zavallı biçare insanlara oldu. Onlardan kimi, efendilerinin baskısı altında sesini çıkaramadı, onların her şeyi daha iyi düşünüp karar vereceği inancı ile hareket etti. Yahut efendileri tarafından yürütülen propagandanın gerçekleri ifade ettiği inancıyla Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) hakikaten «deli-sihirbaz-kâhin-şair..» olduğu zannına kapıldı. Meseleye fazla ehemmiyet vermediği için gidip Rasulullah Efendimizin söylenilen vasıfları taşıdığını veya taşımadığını kontrol etmedi. Böylece iman dairesinden uzakta kaldılar.

b) Yahudilerin durumu daha başkaydı. Mekkeliler onu tecrübeyle tanımış, her halinden emin olmuşlardı. Bunlar ise, en azından Mekkeliler kadar onu tanıyorlardı. Bu bilgileri, Tevrat ve İncil'e dayanıyordu. Fakat içlerinde bir başka milletten gelecek peygambere itaat duygusu yoktu. Aslında bu iddia geçerli bir mazeret de sayılmazdı. Çünkü bizzat kendilerinden olan ve Firavun'un kahredici zulmünden kurtaran Hazreti Musa'ya olan bağlılıkları meydandaydı. Akla hayale gelmedik rezaletler çıkarmış, Hazreti Musa'dan olmadık isteklerde bulunmuşlardı. Onları Rasulullah Efendimizin davetini kabul etmekten alıkoyan haset idi, hak olan davayı kendi arzularına göre yürütememe endişesiydi.

Olan yine Yahudilerin avam tabakasına olmuştur. Sözlerini dinledikleri âlimlerin, kendi aralarında çevirdikleri dolaplardan, hakkı batıl gibi göstermeye çıkmalarından yeteri kadar haberdar değillerdi. İlim ehlidir diye bildikleri kişilerin her şeyi doğru dürüst düşünüp taşındıklarını, kararın en iyisini verdiklerini zannediyorlardı. Bu sebepledir ki Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz «Yahudi âlimlerinden on kişi bana uymuş olsaydı, diğer Yahudiler iman ederlerdi» buyurmuştu.[215]

Nitekim kıyamet günü, elebaşı durumunda olanların yaptıkları propagandalara kanan, onların sözüne inanarak iman şerefinden mahrum kalanlar, pek fena şekilde aldatıldıklarını anlayacaklar ve Cenab-ı Hakka şöyle hitap edeceklerdir: «Ey Rabbimiz, cinlerden ve insanlardan bizi dalalette bırakanları bize bir göster, onları ayaklarımızın altına alalım, taki en aşağıda kalanlar onlar olsun.» (Fussilet, 41/29)

***

c) Hıristiyanlarla Peygamber Efendimizin münasebetleri, Yahudilere nispetle daha az olmuştur. Habeş diyarından

---

[215] Müslim, Sıfat'ul-Münâfikûn, 31

gelen ve bir takım sualler sorduktan sonra iman ederek dönüp giden bir grup insan vardır. Bunlar aslında Hıristiyan olan ve hak dini bulma arzusuyla yurtlarından yola çıkan, kârlı bir ticaretle tekrar yurtlarına dönen insanlardır. Bunlar hakkında şöyle buyrulmuştu: «Peygambere indirilen Kur'ân'ı dinledikleri vakit, hakkı ve hakikati bildiklerinden dolayı «ey Rabbimiz, iman ettik, bizi şahitlerle birlikte yaz. Biz ne diye Allaha ve bize gelen hak dine iman etmeyelim, Rabbimizin bizi salihlerle birlikte rızasına girdirmesini neden arzu etmeyelim» derken, gözlerinin yaşlarla dolup taştığını görürsün.» (Mâide, 5/83, 84)

Bununla beraber Necrandan gelen Hıristiyanlar, Nebiyy-i Ekrem Efendimizin karşısında ayak diremiş, onun gerçekten peygamber olduğunu anlamalarına rağmen, yine de Hıristiyan olarak kalmayı tercih etmişlerdir.

Mescid-i Nebevi'de Peygamberimizin bu adamlarla uzun bir münazarası olmuştur. Bu münazara Hazreti İsa'nın ilah olup olmadığı konusundadır. Peygamberimizin kendilerine sorduğu makul sorular karşısında ne diyeceklerini bilemeyen, Hazreti İsa'nın ilah değil, insan olan bir Peygamber olduğu hakikatini dilleriyle söyleyememişler, inat ettikçe etmişler, dayattıkça dayatmışlar neticede Yüce Mevla, Peygamberimize şu âyetleri göndermiş ve onlara şu âyetleri tebliğ etmesini emretmiştir: «Muhakkak ki İsa'nın durumu Allah indinde Âdem'in durumu gibidir. Allah Taâlâ onu topraktan yaratmış, sonra da ona ol demiştir. Allah Taâlâ her neye ol derse o da hemen oluverir. Hak ve hakikati beyan Rabbinden vaki olmuştur. O halde asla şüphe edenlerden olma. Artık sana bu ilim geldikten sonra kim seninle onun hakkında çekişirse de ki, gelin, oğullarımızı ve sizin oğullarınızı, bizim kadınlarımızı ve sizin kadınlarınızı, bir de kendilerimizi çağıralım, bir araya gelelim, dua ve niyaz edelim, Allah'ın lanetini yalancıların üzerine dileyelim.» (Âl-i İmran, 3/59, 61)

Bu âyetleri onlara tebliğ eden Peygamberimiz, o gece onları yine mescitte misafir etmiş, düşünmeleri için bir gece müsaade etmiş, daha sonra sabahleyin bu hükmü icra için Hazreti Fatıma, Ali, Hasan, Hüseyin yanında olduğu halde mescide çıktığı zaman adamların kimseye haber vermeden çekip gittiklerini görmüştü.

Adamların «mülâane» adı verilen bu davet karşısında duramayıp gitmeleri, Efendimizin gerçek Peygamber olduğu kanaatine varmaları ve şayet bu lanet dileme hükmü icra edilirse Peygamberimize hiçbir zararın gelmeyeceğini, buna karşılık kendilerinin mahvolacağını kesin olarak anlamış olmalarındandı.

İman ederlerse ebedi saadet bulacaklardı. Etmezlerse eski halleri üzere kalacaklardı. Kendileri hakkında son ve kesin hükmü vermek yine kendilerine aitti. İhtimal ki dünyaya ait arzular ağır bastı, İslâm dinini kabul ettikleri takdirde elde edilecek menfaatlerin elden çıkacağı korkusu gönülleri bürüdü, sessizce çekilip gittiler. Bu gidiş onları her adımda Allah'ın rahmetinden bir misli daha uzaklaştırıyordu.

***

Allah'ın en büyük ve en son Rasulunün karşısına duranların her biri hesabını vermek ve cezasını çekmek üzere huzuru ilahiye varmış bulunuyor. Hesabı yapmak ve layık olan cezayı vermek, bu dinin sahibi olan, Nebiyy-i Ekremin'i bu dini tebliğ etmek üzere gönderen yüce Mevlâya ait.

«Neden inanmadılar?...» sorusunun cevabını ararken yaptığımız bu araştırmayla son sözü söylemiş olamayız. Daha açık, daha doğru niteceler elde etmek için daha geniş araştırma yapanların bulunmasını arzu ederiz. Fakat bu konuda son söz, kalplerin esrarına vakıf olan Allah Taâlâ'ya aittir. O «Ahkemül Hakimin»dir. Kusursuz ve mükemmel hükmü O

verecek, kimin ne derece haklı veya haksız olduğu onun huzurunda ortaya çıkacaktır.

Yüce Rabbimizden, kemal-i iman üzere yaşama ve o iman üzere huzuruna varma saadeti bahşetmesini niyaz ederiz.

BİBLİYOGRAFYA

Kur'ân-ı Kerim.

Buhârî, *Muhammed b. İsmail el-Buhârî*, 1-8, İst. 1979

Müslim, *Müslim b. Haccac el-Kuseyrî*, en-Nisâbürt, 1-5, Mısır, 1956

Ebu Davud, *Süleyman b. Es'as es-Sicistânî*, 1-4, Mısır, 1950

Tirmizî, *Muhammed b. İsâ et-Tirmirf*, 1-5, Kahire, 1937

Nesaî, *Ahmed b. Şuayb en-Nesâî* (Süyutî şerhi ile) 1-8, Beyrut, 1930

İbn Mace, *Muhammed b. Yezid el-Kazvîni*, 1-2, Mısır, 1962

es-Siret'ün-Nebeviyye, A*bdülmelik b. Hişâm*, 1-4, Beyrut, 1936

es-Siret'ün-Nebeviyye, *İsmail b. Kesir*, 1-4, Beyrut, 1976

Tefsirûl-Kur'ûn'il-Azim, *İsmail b. Kesir*, 1-4, Kahire, 1956

el-Kamil fi't-Tarih, *AH b. Muhammed* (İbnü Esir) Beyrut, 1965

Hazret-i Muhammed ve islâmiyet, *M. Asım Koksal*